

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BROGEDE REJSEBILLEDER.

AF

ELISABETH JERICHAU-BAUMANN.

MED 20 ILLUSTRATIONER.

FORLAGSBUREAUET I KJØBENHAVN.

(O. H. DELBANCO. G. E. C. GAD. F. HEGEL. C. C. LOSE.)

THIELES BOGTRYKKERI.

1881.

TIL

DERES MAJESTÆT

KONG CHRISTIAN DEN NIENDE

AF DANMARK!

Fra Propylæernes Skjønhed, fra Hellas' evige Vaar,
Fra Bosphorus' glimrende Vande, som bobler om Myklegaard,
Fra Ørkenens Aadsler og Gribbe, fra Fata Morganas Pragt,
Fra Cheops vidunderligt mægtige Stovværk i Oldtids Dragt,
Fra Minder ved Themsen og Neva jeg samled paa min Palet
Alle Slags Farver tilsammen, at male det Heles Portræt.
Som »brogede Billeder« her i Fortællingens Ramme det ses;
Men Danmark Centrummet bliver i hele den vevlende Kreds.
Saa bringer jeg det da trøstigt her hjem, hvor det Hele har Rod,
Og lægger med dybtfølt Hyldest det ned for min Konges Fod!

ELISABETH JERICHAU-BAUMANN.

INDHOLD.

		Side
	Fortale	1.
I Kapitel.	Afrejse. (Med Afbildning: *Kassaba).....	3.
II —	Konstantinopel. (Med Afbildninger: *Parti af Konstantinopel med den gamle Bro til Stambul — *Jødisk Gadesælger) ..	7.
III —	Konstantinopels Moskeer og Bade	14.
IV —	Bazaren. (Med Afbildninger: *Bazaren i Stambul — Zennab).....	18.
V —	Mit første Besøg i et Harem	20.
VI —	En Nat i Nazili Hanums Harem	26.
VII —	Mit Ophold i Grækenland. (Med Afbildning: Græsk Faarehyrde).....	29.
VIII —	Ægypten 1870. (Med Afbildninger: Vandbærersker — Pottesælgerske)	40.
IX —	Hjemad over Havet	52.
X —	Danmark og St. Petersborg	55.
XI —	Kolbøtter i og over Alperne. (Med Afbildning: Interiør fra Rocca di Papa)	63.
XII —	Anden orientalske Rejse med Harald. (Med Afbildninger: *Skovene ved Tatoj — *Sardes — *En Kamel med Fører fra Sardes — *Antikke Gravsteder ved Rhodos).....	76.
XIII —	Smyrna 1874. (Med Afbildninger: Meriam, jødisk Pige fra Smyrna — Zarina, jødisk Dame fra Smyrna) ..	84.
XIV —	Konstantinopolitanske Kunstilstande og andre Oplevelser. (Med Afbildning: *Tyrkiske Graverkarle ved Bosphorus).....	91.
XV —	Mit første Besøg hos Prins Halim i Baltaleman. (Med Afbildning: Damer fra Haremet)	101.
XVI —	»Sunbeam« og »Echo« ..	104.
XVII —	»Jankinvar!« (Med Afbildning: En Tigger)	112.
XVIII —	Nokturne	120.
XIX —	Mit andet Besøg i Prins Halims Harem i Baltaleman	123.
XX —	Sygdom i Haremet	130.
XXI —	Gammeltyrkiske Haremmer	133.
XXII —	Storvizirens Avni Paschas Datters Bryllup i Stambul 1874	135.
XXIII —	Kontraster. (Med Afbildning: Fiskere fra Porto d'Anzio)	137.
XXIV —	Jeg er paa Hjemrejsen fra Østerlandet. (Med Afbildning: *Kapri, set fra Massa).....	146.
	Epilog	149.

De med * betegnede Billeder ere efter Harald Jerichaus Malerier eller Skizzer; de øvrige Billeder ere efter Forfatterindens egne Skizzer eller Malerier.

FORTALE.

Det er i en af Jyllands Præstegaarde, at jeg samler mine Erindringer, Erindringerne fra de mange Rejser, jeg har gjort, og som sidde gjemte i mit gamle Hoved. Var jeg Jupiter, saa kunde en Minerva fuldtrøstet fødes; men jeg er kun Malerinden, og jeg vil derfor forsøge at fremkalde Billeder ved at lokke og kalde paa mine Erindringer, som, naar jeg først slipper dem løs, lege og boltre sig omkring mig, lig lystige, balstyrige Børn, der gjøre det Moderen lidt vel broget, saa hun maa kalde dem til Orden. Her f. Ex. ride nogle i Form af smaa nøgne Ægypterbørn paa Solstraalen, den samme Sols Straaler, der lyste over Nilstrømmens graagrønne Vande, dengang jeg ved dens Sandbred sad under Palmekrattets Grene, og de sorte Smaa pege hen mod Memfis, mod Pyramiderne; — og Solstraalerne, der hin Gang vare saa glødende hede, titte nu mildt ind til mig bag Præstegaardens røde Vintergardiner og bag de røde Roser, der udstrømme deres søde Duft i det lune Værelse.

Er det Trylleri? Det brogede Tapet forvandles til de fjærne Egne! Er det Fatamorgana, der fremtryller Palmehavernes Pragt? Er det Fantasus, min gamle, evigt unge Ven, der kalder paa alle de mange tyrkiske Erindringer, som snart ligne de smukke Hanummer, der bag Sløret titte frem fra Havens Gitter, snart, eftersom jeg farer afsted paa Jærnbanen mellem Varna og Rutschuk, ligne Bulgarerne, der til Hest jage afsted efter Kvæget over de umaadclige Sletter, og solbrændte, brogetklædte Serbere og Rumænieri stige ud paa Mellestationerne, og det kribler og krabler mig i Hænderne

for at faa fat paa de vel indpakkede Pensler og Paletten. Jeg var tilmode som Stridshingsten, der lugter Krudtet og hører Signalthornene. — — — Erindringerne følge Hyrdernes Spor gennem Støvet langs Donauens Bred, bag de utallige Hjorder, hvis gule Uld skinner som Guldet i Solen. Disse Faarehjorder ere Tyrkiets Skatte. — — — Aar ere gaaede siden, faa Aar kuf! Krigen har siden raset i de samme Egne, om hvilke jeg her vil berette. Vi leve i en hvirvlende Jærnbantid, og Alt bliver hurtigt til, Alt forsvinder ligesaa hurtigt, kun Virkningerne blive tilbage. Kanontordenen er forstummet, Kvindernes, Børnernes Jammerskrig og Flammernes glødende Tunger, der hævede sig mod Himlen, ere glemte. Den rige Sæd, som blev nedtrampet af Fjenden og vædet med Blod, staar atter i sin gyldne Pragt og skygger over Hundreders stille Græve. Hvo der er Skyld i disse Rædsler? Om de burde, om de kunde være undgaaede? Var det en Nødvendighed, at Halvmaanens Tegn i Europa skulde vige for Korsets Tegn? Skulde dette have været misbrugt som et Felt-raab, under hvilket Erobringslyst og Begjær skjultes, eller skulde tilsyneladende Uret have faaet Hævd og blive til Velsignelse for Millioner? — Alle disse store Spørgsmaal fremkaldtes ved Kanonernes Torden, ved Flammeskriften, der tegnede sig paa Krigens Horizont; de ville kun blive besvarede ved Historiens Granskning efter Aarsagerne, der have fremkaldt Begivenhedernes Gang og have foranlediget denne rædselsfulde Krig.

Min Hensigt er som Øjenvidne at berette, Hvad jeg har oplevet, saavel under mit korte Ophold i

Oriente fra Oktober 1869 til Marts 1870 som senere i 1874—75, hvilket betegner mit længste Ophold i Tyrkiet.

Flere af Erindringerne har jeg alt engang taget ved Vingebeuet og indeklemmt dem i »Illustreret Tidende's« Spalter. Det vilde glæde mig, om De, der have læst dem, deri have fundet Det, jeg har attraaet at fremsætte, nemlig min Opfattelse af det private Livs Forhold i Tyrkiet. Jeg fik særlig Lejlighed til at iagttage dem, da jeg ved fyrstelige Personers Introduktion indførtes hos Mehemed Ali, Storveziren i 1869, og i fyrstelige Haremmen, der kun meget vanskeligt vare tilgængelige for Kristne.

Med Troskab og Omhu søger jeg at gjengive Alt, »ej blot til Lyst« — og heller ikke blot som noget Nyt, skjønt det Nye alligevel er et af Hovedelementerne ved disse mine østerlandske Erindringer — men som en Antydning af, at ligesom der kan fremvoxe et vældigt Træ af en lille Spire, ligesom fortærende Flamme kunne lue frem fra den mindste Gnist, saa har ogsaa Tyrkiets Demoralisation vistnok sin dybeste Grund deri, at Hjemmet og Hjemmelivet hos Tyrken mangler de Grundelementer, som skulde give disse en statsborgerlig Betydning. Det er især Meddelelserne om Haremlivet, dette her Ovenanførte gjælder, og mit længere Ophold i Prins Halims Harem (Kap. 18) vidner især herom, medens mine Erindringer fra Smyrna og Skitserne fra Stambul og Konstantinopel snarere behandle Lokalteter, skildre Skikke og enkelte interessante Situationer.

Som en Idyl fremtoner mit Ophold i Pallas Athenes Stad. Den danner Mellegrund i mine Rejseerindrings Række med Parthenon og Propylæerne, med Akropolis, som straalende Midtpunkt, medens mine store Erindringer om Roma — min gamle, tro Veninde — indtage Hæderspladsen, og saa mange andre smaa glade, italienske Erindringer slaa Kolbøtter i Forgrunden, til de paa den anden Side af Alperne trille ned og om i de frodige Dales friske Enge. Det bliver altsaa meget brogede Billeder, jeg vil male, og jeg maa forlods bede den strænge Kritik om Forladelse, om Naade endog, ifald jeg hist og her træder lidt over Stregen; thi Ægyptere, Tyrkere, Grækere og Italienerne ere alt for forskjellige Elementer, til at de kunne danne en Helhed, undtagen det da skulde lykkes mig at kunne forene dem ligesom Solstraalerne, der jo have samme Udgangspunkt, i ét og samme Brændpunkt, nemlig i kunstnerisk Enhed. For at opnaa denne Enhed vil jeg strax, uden at gjentage flere af de alt bekjendte Skitser fra 1874—75, men holdende mig til de tidligere paa Rejsen 1869 til 70 oplevede Erindringer, først bede Læserne, at de over Rutschuk og Varna ville følge mig til Konstantinopel og Athen og derfra til Ægypten, hvor jeg fik det første Indblik i de Forhold, jeg her vil berøre; derpaa ville vi hvile lidt ud i Rom og Italien, ja endog for en kort Tid vende hjem til mit egentlige Familie-Hjem, og efter at vi derpaa have gjort en lille Udflugt til St. Petersborg, ville vi paany gjæste Tyrkiet en længere Tid.

FØRSTE KAPITEL.

A frejse.

Afsked er altid svær — endog, naar Ansigtet er rettet mod Øst, mod det forjættede Land — ja, dette maatte jeg sande igjen, igjen og atter igjen; thi vel kan jeg blive vant til at rejse, men aldrig til at tage Afsked. Jeg er vant til paa mine hyppige Rejser at sove i Waggonen som et Murmeldyr — som en Probenreuter; men hvergang jeg ser mine Børns Øjne svømme i Taarer — og det gjorde Holgers og Sofies, skjønt de Ældre holdt imod — og naar da Dampskibsklokken lyder for sidste Gang, da synes jeg, jeg kunde skribe op, højt i vilden Sky, ligesom Dampskibspiben, saa tung bliver jeg om Hjertet ved at skulle sige Farvel til mine Kjære, og — »det gaar aldrig over«. Længselen ledsager mig, hvor jeg end er; den er det stærke Baand, der knytter mig til Hjemmet, der ligesom Magnetnaalen, trods al Uro, trods al Skiften om af Forhold og Steder, peger paa et og samme Punkt.

Ankret letter. — Hvide Tørklæder svaje til Afsked gennem Luften, snart er Toldboden ude af Sigte, Trekroner er passeret. Havet ligger udstrakt i sin Uendelighed. De skummende Bølger ligne Folkesagnets vilde Havheste med de hvide Manker; nær og fjærn kredse Maager og hugge efter Bytte. — Det bliver en halv Storm (det var midt i Oktober 1869). Skibet ruller og vadsker; Passagererne blive blege om Kinden og gaa til Køjs. Underlige Lyde stige op fra de kvalme Kahytter — de fleste af de mange Passagerer ere søsyge. Især komisk tage nogle Marienlyst-Berlinere sig ud, der til Trods for vort lille Danmarks mange Tillokkelser ikke kunne komme ud af det med Havet, som adskiller dem fra »das grosze Vaterland«. Ja, de blaa Belter ere vort Værn og Tyskens naturlige Fjende i Krig og i Fred; — det maatte Berlinerne sande paany. Men jeg er en Søhane — eller Søhøne — som Kaptajnen leende sagde, da jeg uforfærdet balancerede op og ned ad det vaade Dæk uden at ofre til Neptun. Derfor kunde jeg ogsaa uforstyrret nyde min Middag og

der næst den pragtfulde Solnedgang, der brød gennem de tunge Oktoberskyer og blev afløst af Fuldmaanens glimrende Skin. Længe fulgte Øjet Maanelyset, der dansede paa de gyngende Bølger; men omsider blev det dog for koldt; ogsaa jeg maatte til Køjs. Næste Morgen vaagnede jeg op i Stettin. Herfra og til Wien er Vejen, naar man rejser uden Ophold, hurtigt tilbagelagt. Rigtignok sprang undervejs Kobbelen, der holder Vognene sammen; men dette Uheld var ikke stort nok til at standse Toget, skjøndt jeg, da jeg ved det stærke Choc, som fik Alle til at fare op, blev vækket af min Murmeldyrsøvn, troede, jeg skulde opleve en Katastrofe. Men »nærvæd skyder jo ingen Hare«, ellers kunde jeg ikke nu berette, at vi heldigt naaede Pest. Her var der ingen Tid til at se sig om, man maatte strax begive sig til Lloyd-Dampskibet, som udførte Ruten til Rutschuk.

Dette Lloydskib var en hel ny Verden for mig, idet jeg der fik det første Indblik i orientalske Forhold i forskjellige Faser, alt eftersom de tre Klassers Passagerer frembøde det i sit Slags ligesaa Forskjellige som Interessante.

Jeg er jo vant til at rejse og fandt mig strax tilrette i de nye Omgivelser. Som alenerejsende Dame søgte jeg hen paa den Plads, jeg troede at høre til, nemlig til første Klasses Salon, hvor Alt var elegantere indrettet end paa noget andet europæisk Dampskib. Bløde Hynder og Smyrna-Tæpper, Spejle og Blomster alle vegne, der var Pariser-Luxus forenet med den orientalske Blødagtighed; men det var Selskabet, der lod mig være i Tvivl om, hvor vidt jeg helst skulde forblive i eller forlade Salonen; thi de Damer, der vare de mest iøjnefaldende, gjorde det næppe ønskværdigt at høre til deres Tal.

Jeg er gammel og erfaren nok til at orientere mig; jeg tog derfor mit Parti, og efter at have lagt mig til Hvile, halvt skjult af et Forhæng og med en

Tegnebog i Haanden, noterede jeg tilsyneladende og iagttog det hele mig ligesaa fremmede som interessante Skue. Kun en eneste Gang i mit Liv har jeg været Vidne til noget Lignende, som her; det var paa »Bal Mabile« i Paris, hvor jeg med en gammel Ven af mig tilbragte en ganske kort Time for at se Demimonde-Damernes Toiletter og den berømte Kankan. Dansen fandt jeg væmmelig, ikke alene fordi den var uterlig — men den blev danset paa Kommando af de udlevede, dertil lejede, ulykkelige Mennesker — det var som et udspillet, flere Hundrede Gange i Træk med Kjedsomhed drøvtygget, ækelt Stykke. Der var ikke Tale hverken om Sanserne eller om Lidenskab, der tvinger sit Offer, for under Vanviddets Herredømme at glemme Alt, at give sig hen, — nej, det var en stagneret Uanstændighed, der med udslukte Øjne, med lamme Bevægelser, bar Menneskets Vrængbillede til Skue, saa jeg væmmet og næsten grædende skyndte mig bort. Som Menneske forkaster jeg Lidenskabens Udtryk. Som Kunstnerinde finder jeg det berettiget — ligesom den hvirvlende Storm og det oprørte Hav; Arenaens Fægtninger og den sanselige Skjønheds Fremstilling har sin Plads i Kunsten og dens Historie. Et andet Spørgsmaal er, om det er rigtigt og om det har en moralsk Berettigelse, at Kunsten fremstiller sanselige Emner. Her ville Meningerne være delte; for mit eget Vedkommende maa jeg tilstaa, at, om man underkendte Tilladeligheden af, at Kunsten gjengav det Sanselige, saa vilde jeg mene, at dette var imod Kunstens, navnlig Malerkunstens egentlige Natur, der begriber og opfatter med Sanserne og skal have disse som Medium til at nyde det saaledes Skabte. Da maatte de dejligste af Tizians Gude-skikkelser, hans Venus, Paolo Veroneses Pragtbilleder endog Correggios Magdalene ikke have Ret til at existere; saa skulde den orientalske Kvindes Skjønhed heller ikke kunne blive gjengivet — thi hendes eneste Betydning er netop den sanselige Tilværelse; men jeg er af den Mening, at der, tiltrods for denne Berettigelse af det Sanselige i Kunsten, er en Begrænsning nødvendig, den samme som for Ilden, hvorefter Schiller saa træffende siger: »Wohlthätig ist des Feuers Macht, wenn sie der Mensch bezähmt, bewacht, und was er bildet, was er schafft, das dankt er dieser Himmelskraft. Doch furchtbar wird die Himmelskraft, wenn sie der Fessel sich entrafft, einhertritt auf der eignen Spur«.

Efter denne lille Abstraktion vil jeg først tilbage til Bal Mabile i Paris, hvor jeg, snart i Havens mystiske Gange, snart paa de glimrende illuminerede Samlingspladser, saae de Skjønne feje Gruset med Fløjels-Slæb, omsværmede af og omsværmede de galante Kavalerer, hvoraf Størsteparten bar den røde Fez paa Hovedet. Aldrig glemmer jeg den dybe Skamfølelse, med hvilken jeg forlod dette uhyggelige Sted. Jeg var tilmode, som om Kvinden i mig vaan-

dede sig under disse Indtryk — som om hun maatte græde for de Ulykkelige, der maaské under Valget mellem Sult og Nød og daarende Glimmer havde fulgt Lygtemændene, indtil de selv ikke mere vare til at redde. Og saadanne Ulykkelige vare ogsaa de Damer, i hvis Selskab jeg dennegang befandt mig paa Dampskibet, der sejlede ned ad Donaufloden.

Disse Damer vare ganske smukke og elegant klædte; støjende koketterede de paa en iøjnefaldende Maade. Den Ene af dem var iført en grøn Silkefløjels-Kjole, rigt besat med Svanedun; hvide Strudsfejer vajede fra hendes grønne Barret. Ægte, antike Kniplinger havde hun om Halsen og den fyldige Barm, hvorpaa kostbare Juveler glimrede; glinsende, mørke Krøller snoede sig ned ad Nakken, Sminke var der paa Kinderne, og hun havde malede Øjenbryn. Ikke mindre paafaldende var en smægtende Blondine udstafferet; hun var parfumeret som en Lugtekrukke. Damerne etablerede deres »charmes« og rivaliserede med hverandre, medens stadselige Herrer, unge og gamle, omgivne af deres Jagthunde og med sort eller sværtet Mundskjæg og Haar, med sløve eller flammende Øjne, med store pelsbræmmede Kravestøvler, med glimrende Brillanter paa Ridepiskens Grøb, i Halskravatten og paa Fingrene, lode Champagneflaskerne knalde, og dels laa de ved de skjønne Demimonde-Damers Fødder, dels lænede de sig op mod dem paa Divanen, eller drak dem flittigt til. »Leve General Knouzemont!« (»que nous aimons«) raabte den grønne Dame. — »E viva bella Diana — min Gudinde«, svarede den gamle General med de sværtede Knebelsbarter. »Viva Diana — mon amour!« tog en af de unge Herrer Ordet. »Jeg har Fortrinet, jeg var først,« tog den Gamle Ordet. Den Yngre, der øjensynligt følte Champagnens Virkninger, stampede med Foden og vilde slippe Fanden og Kreuz-Donnerwetter løs — men Diana bad om godt Vejr, idet hun tilhviskede ham Noget, som han syntes at forstaa — — — mens jeg skitserede og noterede halvskjult i min lune Krog; Hvem brød sig vel om en ældre Dames Nærværelse i dette Selskab, der bestod af wallachiske Adelsmænd, som fra Paris vendte hjem til deres Godser. Iblant dem var der ogsaa flere Bojærer fra Ungarn, som med deres Venner, Damer og Hunde skulde fortsætte et lystigt Liv i deres eget pragtfulde Hjem. Ogsaa en ganske ung, bleg, blond Pige var i det lystige Selskab; hun var elegant klædt, men stille og undselig, hun syntes ikke rigtig at have hjemme her mellem de Andre. Var det endnu kun en Novice? Var hun fulgt med mod sin Vilje? Jeg havde ondt af hende. Jeg tænkte paa mine egne, næppe voxne Døtre hjemme, og det syntes mig, at de nordiske Elementer endnu stode paa Vagt her. Det lyseblonde, spejlblanke Haar laa tværtimod Moden strængt og simpelt om den klare,

lyse Pande og var heftet op i en smuk Knude i Nakken. Det tunge Øjenlaag gjemte de frygtssomme Blikke. Den unge Piges Klædning var sort, og det sorte Flor om Halsen og Brystet tydede paa Sorg. Sagte listede hun sig op paa Dækket, og jeg var snart ved hendes Side. Hun stod tæt op til Styrmanden ved Skibets Agterende og saae tilbage med ufravendte Blikke. Luften var mild og stille. Nymaanen tegnede sig fint og klart paa Himlen. Den blonde Pige forblev i nogen Tid staaende paa Dækket, stirrende ud i Aftenrøden; jeg troede, hun græd. Var hun Tysk eller Dansk? Var hun forladt — forældreløs? Jeg vilde gjerne have spurgt, trøstet, men jeg kunde Intet sige, — hun gik bort. Jeg var alene paa Dækket. Alt var stille, kun Fuglenes Kvidren, der søgte Ly ved Donauflodens kratvoxede Bredder, afbrød Stilheden; i den klare Æther svømmede Maanen som et lille Skib. Da naaede en sagte, melodisk Mumlen mine Øren; var det Vandet, der slikkede Skibets Kjø? Nej, det var Menneskestemmer, syntes jeg, efter nærmere at have lyttet efter Lyden; det lød, som de kom fra Skibets ydre Ende. Og Hvad fik jeg at se? Muselmænd, der med Ansigtet vendt mod Øst, hvor Mekka ligger, vendt mod Profetens Grav, Hver paa et lille Tæppe og med Hænderne hævede mod den blaa Aftenluft, forrettede deres Bøn, uforstyrrede af Alt, som omgav dem. I Salonen hørtes i Modsætning hertil lystige Sange, der afløstes af overgiven Latter og af cimbriske Brøl, medens Champagnesalverne knaldede — Vinen havde aabenbart smagt lovlig godt. — Saa blev det ogsaa stille dér; men jeg gad ikke gaa ned i den af Vindunster og slet Selskab fyldte første Klasses Salon. Et Blik gennem Forhænget overbeviste mig om, at jeg var bleven ledet rigtigt af mit Instinkt, skjønt Motiverne dernede i kunstnerisk Forstand vare interessante, og de elegante, halvdrukne Kavalerer med deres Skjønne i Armene og paa Skjødets kunde have afgivet de smukkeste Studier til en Paola Veroneses Gæstebud eller snarere til hans moderne Efterfølger Makarts syv Dødssynder. Jeg bad en af Opvarterne at servere for mig paa Dækket, og jeg maa tilstaa, at Lloyd-Donaudampskibene prestere den bedste Anretning. Ofener-Vinen varmede godt, Tæpperne, som bleve mig bragte, endnu bedre. Stjærnerne holdt mig med Selskab en god Tid, og endelig sov jeg ind under Nathimlens tindrende Højenloft.

Saaledes gik det til paa første Klasse, og det er jo naturligt, da jeg var den første Passager, der var oppe paa Dækket, hvor Alt var Røre, at jeg da om Morgenens kunde se mig om; Aftenen iforvejen havde jeg jo Andet at iagttage. Anden Klasse fandt jeg ikke mindre interessant. Der sad i lange Kaftaner serbiske Kjøbmænd og Tyrker paa deres brogede Tæpper og Matræser, som denne Slags Rejsende altid føre med sig

tilligemed deres Narghili (Vandpibe), deres Kaffekander, Citroner og andre huslige Redskaber. Der sad de og lavede den duftende Mokka og søbede den fine Drik op fra de smaa Kaffekopper, der lignede Æggeskaller, eller ogsaa røg de Tschibuk og Narghili eller spiste Meloner og syntes tilsyneladende aldeles ligegyldige for Alt, hvad der omgav dem. Rælingen afgav Rygstødet for disse anden Klasses Passagerer. Det var en hel ny Verden for mig. Jeg listede mig nysgjerrig nærmere og nærmere til dem, indtil jeg naaede tredje Klasses Passagerer, hvorfra Aftenen iforvejen Bønnen-formularerne havde lydt. Den lave Folkeklasse og Livet i den synes mig altid, naar man kan undgaa at komme i umiddelbar Berørelse med den, fuld af interessante Motiver; saaledes ogsaa her, skjønt der var vel snavset paa Dækket, hvor Hønsekræmmerne, iførte de lasede Silketalarer, sadde paa de ovenpaa hverandre stillede, aflange Tremmekurve, hvorigjennem utallige Høns stak de rødkrusede Hoveder, og Hanerne galede, saa man knap kunde høre Ørenlyd. Dér — midt i dette Spetåkel — sadde de uforstyrret og spillede Skak, medens de gnavede paa Løg, saa det i Ordets dobbelte Forstand saae løjerligt ud. Nu spurgte jeg en italiensk Matros, om der var Mere at se, og han pegede paa Lugen til tredje Klasse. »Dér er Haremmet,« smaalo Italieneren — og virkelig hørte jeg forvirrede Lyd af Kvindestemmer og Børns spæde Skrig, der nedenfra lød op til mig; — der skjændtes, der blev stønnet og grædt; — jeg kiggede ned og mødte en forpestet, kvalm Luft; jeg kom til at tænke paa Schillers Dykker: »Aber da drunten ist's fürchterlich«.

Imedens vexlede Sceneriet stadigt. Dagen iforvejen var det de høje Bjerge, der, stedse forandrende sig, dannede de mest maleriske Momenter. Især mærkeligt var det ene Punkt, hvor Donauens mægtige Vande ligesom blive indeklemte mellem de sig stedse mere højnende Fjælde, til de, hélt lodrette paa begge Sider, danne gigantiske Mure, saa man tror, at al Kommunikation ender. Strømmen, bundløs — som der siges — og sammenpresset, er rivende, og Passagen er farlig. Pludseligt er det vanskelige Punkt passeret, Donauen udvides, og Bredderne blive efterhaanden meget flade. — Næppe har man pustet, før nye Vanskeligheder fremtøne, det er, som om man kom fra Skylla i Karybdis; thi Passagen er farlig i denne lavbreddede Del af Donau. Med megen Uro og Spænding passerede vi dette Vandstrøg, kaldet »Das eiserne Thor«, der er saa fuldt af skjulte Skær, at det ved lav Vandstand ikke kan passeres af Pester Lloyd Dampskibet, der da maa blive liggende, og dets Indhold af Passagerer, Mandskab og Varer maa paa smalle Baade og med Fare føres over til et med det korresponderende Dampskib, der fortsætter Ruten. Vi slap godt fra det,

skjönt Vandstanden var saa lav, at man kunde skjelne Ruinerne af den antike romerske Kejserbro over Donauen. Alt tidligere havde jeg, skjönt forgjæves, søgt at skitsere Donaubreddernes maleriske Prospekter; først nu blev der oftere standset, og Blyanten kunde nu bruges ved hvert Sted, hvor vi lagde til.

Det elegante pariserwallachiske Selskab samledes nu paa Dækket. Der var en Forvirring, en Spankuleren om, en Sparken til Hunde og Tjenere, en Banden, Hysten, Latter og Hundeglam, og Kofferter med andet Rejsegods kastedes planløst omkring. Ved hver Station, som Skibet anløb, afgik de ungarske og wallachiske Herrer med deres Træn af to- og firføddede Ledsagere. — Endelig var Luften ren paa første Plads. Og den unge, blonde Pige — hvor var hun? Jeg maa have overset, med Hvem hun var fulgt i Land; skulde muligt »Donauweibchen« have røvet den Arme? Kaptejnen vidste Intet om hende. Der gives ofte uopløste Dissonanser, der dirre gennem Sjælen; — længe kunde jeg ikke forvinde det smertelige Indtryk, som det fremmede, blonde, blege Barn havde gjort paa mig; men en Rejse har det Velgjørende, at Indtrykkene stedse afvekle og fortrænge hverandre.

Vi vare nu i Sletlandet; paa begge Sider af Skibet strakte umaadelige Græssletter sig med de utallige Kvæghjorder og de vilde Hestes Flokke; atter igjen bredte Egnen sig gyldent, skjönt Kornet alt var høstet; hist og her saae vi det læsset og trukket af Oxer i lange, lange Rækker; undertiden jagede bulgarske Bønder Kvæg og Hestekobler foran sig.

Bøndernes Klædning var hvid, Hatten over de rødbrune Ansigter bredskygget, eller den spidse Pels-hue sad kjækt over det sortglinsende Haar, der faldt ned ad Nakken og Skuldrene, ganske som hos de volhynske Bønder, jeg som ung Pige for 35 Aar siden havde set. Kun Ravnenes hæse Skrig, der samlede sig om Aadslerne af det paa Vejen styrtede Kvæg, hørtes, og hist og her lød en melankolsk Folkevisse, nynnet af Bonden, der enten drev Kvæget eller Vognkaravanen gjennem Egnens store Stilhed. Baadene paa Donauen antog en stedse mere ejendommelig Form, jo sydligere vi kom. Styrmandene og Matroserne paa disse Baade bare ofte brogede Tørklæder om den røde Fez. Deres korte Trøjer vare rigt baldyrede med sorte Snore, ofte vare de luslidte, men Guldet, hvormed Bestemoderen havde broderet Bedstefaderens Bryllupsklædning, røbede tidligere Velstand og Pietet for Slægt og Skikke hos Orientaleren. Ligeledes var Nederdelen af de over Smalbenet stramt liggende Benklæder udsyet med Snore, og de aftegne de elegante og muskuløse Former, medens de fra Knæet vides ud og i maleriske Folder naa over Hofterne, om hvilke der som oftest snoes et kostbart Shawl, forsynet med Dolk og Pistoler.

Alt Dette, lige til de røde eller gule Snabelsko paa Fødderne, tydede paa, at vi vare i Tyrkiets umiddelbare Nærhed.

Næste Morgen naaede vi Rutschuk; her forblev jeg ligeledes kun saa længe, som det behøvedes for at faa Tøjet over til Jærnbansen, der, som alle Jærnbaner ligne hverandre, ikke udmærkede sig ved Andet, end ved sin Primitivitet. Embedsmændene ligesom deres lasede Hjælperhjælpere vare yderst uøvede. Det Hele frembød paa Grund af denne første Indblanding af den paatvungne Kulturs Indpodning et potenseret barbarisk Præg. Ingen kunde gjøre sig forstaaelig for de Rejsende, tiltrods for de Brokker af Italiensk, Tysk og Græsk, med hvilke de skrege i Munden paa hverandre. Havde jeg ikke kunnet Italiensk, et Sprog, som ellers mange Rejsende, der ere ndrustedede med Tysk, Fransk og Engelsk, mangle Kyndighed i, saa havde jeg hverken kunnet hjælpe mig selv eller de Fleste af mine Medrejsende, hvis Kofferter bleve mishandlede, tømte og deres Indhold igjen i en Fart sammenstuvet under Visitationen. Jeg blev altsaa »sans façon« brugt som Tolk, og medens de urimelige store Fem - Pjasterstykker (forældede, slette, tyrkiske Penge) skulde vexles mod mindre Mønt, og Alle vilde have Bachziz (Drikkepenge), saavel Embedsmanden som Vanddrageren og Koffertbæreren med Turban paa Hovedet og de gule Snabelsko — maatte jeg midt i al denne Forvirring og Tummel mundhugges med disse Halvbarbarer, og imidlertid blev min store, engelske Koffert, der lignede en Noahs Ark og var fyldt med Alt, hvad en Malerinde behøver af Toiletet og Nyttighedsgjenstande, lige indtil Blyant, Tegnekul og Viskelæder — imidlertid blev den tilbage. Vi sadde Alle i Waggonen, og Toget var paa Nippet til at gaa afsted, da vi høre tre Karle raabe: »Bachziz! Bachziz!« og pege i Retning af Stationen, hvor vi midt paa Perronen ser min stakkels, store Koffert staa ene og forladt. Jeg ud af Waggonen — jeg tror endog, at jeg selv tog Haand i Hanke med — Nok var det, at de afskyelige Karle for at faa flere Bachziz, end de allerede havde forlangt og modtaget, nu fandt paa denne nye Industriegren: at holde Kofferten tilbage til sidste Øjeblik.

I Waggonen oplevede jeg endnu et lille morsomt Æventyr. Jeg havde i Rutschuk truffet et behageligt Rejseselskab, bestaaende af en amerikansk Dr. theol. fra Baltimore med Frue og Datter, og en Mr. Johnson, Søn af den forhenværende Præsident i de forenede Stater. Vi havde fælles Interesser og Bekjendte, og vor Samtale blev livlig, maaské endog højroestet; vi talte om, at fremmede Sprog i Nutiden, da Jærnbånettene ere spændte over hele den kjendte Verden, næsten vare nødvendige og læstes ogsaa nu alle vegne. »Kan De sige: »Chraszcz brzmi wtrzcinié?« spørger jeg leende; det var tre polske Ord, der ere meget

vanskelige at udtale. Førend Nogen af mine Rejsfæller kunde svare, hører jeg en dyb Basstemme sige paa Polsk: »Ktoto pani nauczy!« Den, der næsten barsk gjorde mig dette Spørgsmaal, var en høj, gammel Herre med rød Fez paa Hovedet og iført en stor Pelskaftan à la turca, og som hele Tiden havde siddet udeltagende og tilsyneladende absorberet i sine egne Tanker, ofte ogsaa talende ivrigt med en subaltern klædt Person. »Jeg har lært at tale Polsk i mit Fædreland«, svarede jeg nu paa Polsk. (»Pani polka!«) »De er Polakinde?« Og den gamle Herres mørke Øjne lynede under de buskede Øjenbryn. -- Nu fortalte jeg ham, at jeg var Malerinde, at jeg i min Ungdom havde malet to polske Billeder, der foranledigede et Slags Exil for mig, idet Fyrst Paskevitch, Polens Statholder i hin Tid, havde sagt til min Fader i Anledning af, at jeg skulde hjem fra Düsseldorf, hvor hine Billeder vare udførte: »Votre fille n' à pas eu les verges, elle les aura!« Endvidere sagde jeg, at jeg nu var paa Vejen til Østen og vilde male Sultaninder. »Jeg skal være Dem behjælpelig«, siger den gamle Herre, »jeg har mange Forbindelser hos vore Paschaer«. Ak, at jeg har mistet Polakkens Visitkort, og at jeg har glemt hans Navn! Den første Tjeneste, han troede at gjøre mig, var, at han i et af Konstantinopels Blade indrykkede de mig vedkommende Meddelelser, jeg havde gjort ham. Bladet, der var trykt paa Fransk, var blevet mig tilsendt til »Hôtel de Byzanz«, hvor jeg boede, og ingen Anden end Polakken kunde have foranlediget Omtalen af mig. Senere gjorde han mig bekendt med de første tyrkiske Hanummer, forinden jeg endnu ved de fyrstelige Breve var indført i Haremmerne og til Mehemed Ali.

Imedens jeg talte med ham, fortsattes Jærnbane-

rejsen, og mærkeligt var det at se dette vor Nutids industrielle Uhyre trænge ind i Æventyrernes Land. Hvad jeg aldrig glemmer, var den Kontrast, jeg følte, da jeg saae de tyrkiske Jærnbaneanarbejdere, der i de lasede, men til Yderlighed brogede Klædninger, gravede Jorden op for at lægge en Sidebane; disse Folk, hvis Pander saa tydeligt vare betegnede med Barbarismens Slavemærker, disse samme Barbarer banede netop Vejen for Industri og Oplysning.

En tyrkisk Kippe, som bestod af raa med Jord sammenklinede Vægge uden andet Tag end Vinstokken, der, yppigt omklamrende og støttende de oprindeligt for den til Støtte bestemte Lervægge, dannede et skyggende Løvgitter over den, husede nogle Tyrker, der sad paa Hüg, med den lange Tshibuk i Munden, flegmatisk rygende, med deres gule Tøfler foran og de aldrig manglende Høns omkring sig; de dannede en ypperlig Staffage, som fuldstændiggjordes ved en gammel Tyrk, der lige var steget ud af sin af to hvide Oxer trukne Privatvogn (Arabagia). Det var yderst morsomt at se den gamle, hvidskjæggede Herre, iført den lyserøde Kaftan, Turban og gule Snabelsko, med en fire Alen lang Stok i Haanden, lede sine tolv Damer, hvilke Vognens Forhæng havde gjemt, ligesom Kalkuner, der blive ledede i Flok. Større Kontrast kan vel ikke tænkes, end det Changement de décorations, da den tyrkiske Vogns Indhold af sin Herre blev puttet op i en af tredje Klasses Waggoner. — En smuk Serber, en Mand med tre Koner, hvem jeg i Rutschuk fik Tid til at skitsere, fandt ligeledes Plads med sin hele Flok Oxer i en af de dertil bestemte Vogne — og saaledes naaede vi alle Varna, hvorfra Dampskibet over det sorte Hav skulde bringe os til Maalet, til Konstantinopel.

ANDET KAPITEL.

Konstantinopel.

Konstantinopel, gamle Byzants, Myklegaard, Du, det sorte Havs glimrende Perle, Skjellet mellem Europa og Asien, mellem Barbariet og Civilisationen, forstum Kristendommens Støtte, med Santa Sofia til Vidne i mange Aarhundreders Række! To fjendtlige Magter stride stadig med hinanden for at besidde Dig! Vansiret, nedværdiget, befriedes Du af Væringerne fra græsk Uhumskhed; — men den oldnordiske Kraft, skjøndt den var sejerrig, bukkede snart under for

Slangen, der sneg sig om bag døvende Blomsters Duft. Da lyder der: »Allah!« fra Hundredetusinders Munde; med Profetens Tro i Hjertet og paa Læben bane vilde Horder sig dræbende, hærgende, Vej gennem Asiens Ørkener, over dets Bjerge, og vansmægtende sukker det faldefærdige Byzants under Muhammeds Svøbe. Det var Idéen, den Alt overvindende, der, vrang eller rigtig, begejstret svang Banneret over den udlevede Konstantiusstad.

Da funkede Halvmaanen, hvor fordum Korset vidnede om Herren, og Kristi Tro og dens Tilhængere undertryktes under barbariske Tyranners Aag. Dog, den samme Idé, der havde erobret det græske Hierarkis Hovedsæde, blev misbrugt af Magthaverne selv — Snigmord og Gift dreve deres Spil bag gyldne Slør, og de udryddede Dynastier uden Skaansel. — Saaledes falder Tyrkiets Hovedstad ligesom tidligere det gamle Byzants, Slaven af sine egne Lyster. Den samme, klare Æther ombølger Konstantinopel nu som før i de Tusinder af Aar, og Bosphorus's Vande spejle den stolte Bys Skjønhed nu som før. Den er efter Sekler igjen bleven tilgængelig for Europas Kultur. Igjen ere kristelige Huse og Kirker byggede paa de vidtstrakte Brandtomter, der amfiteatralisk hæve sig langs Bosphorus's Bredder. Englands, Ruslands, Frankrigs og alle andre Nationers Flag vaje i den klare Luft, hvorpaa de slanke Minareter i Tusindtal og tusindfold saa mange Master tegne sig mod Horizonen.

Det er et dejligt Syn, og alle de her udtalte Tanker hvirvlede om i min Hjerne, da Konstantinopel for første Gang fremtonede for mine Blikke.

Konstantinopel, saae jeg, er forbunden med Pera ved den bekjendte, store, gamle Bro. En umaadelig Larm, lig Cikadernes Svirren, dirrede gennem Luften, og en stedse bølgende, broget Masse af Mennesker, der uophørligt syntes at passere Broerne og Gaderne, de utallige Skibe, Kaiks og Baade af alle Størrelser og Former, alt Dette var et Særkjende for Konstantinopel, det mærkede jeg, da Lloyd Dampskibet fra Varna bragte sine Passagerer, og mig deriblandt, til Byens Landingsplads ved Pera paa den europæiske Side. Seragliopynthen, gjemmende paa sine rædsomme Minder, laae i Morgentaagen, henstrakt, let tilsløret, rosenrødglimrende i Gryet som en sminket Odaliske, med Giften skjult under Neglespidsen, mens Bølgerne, disse Vidner til de hemmelige Forbrydelser, som vare udførte i Nattens Stilhed, mumlede omkring denne Pynts kolde, ubarmhøjertige Mure. — Var det de ulykkelige, skønne Ofres Stemmer, der klagende og sukkende dukkede op og ned med Bosphorus's gyngende Bølger?

Røgen væltede ud fra vor Dampers Skorsten, mens Hjulene standsede; vi vare i Havn — Ankret faldt. Vandet boblede og skulpede om Skibet, der i et Nu blev omgivet af utallige Kaiks. De skinsyge »Kaiktschis« skreg og støjede; Hver vilde gjøre den Anden Rangen og Adgangen stridig for her at erobre en Koffert, der en Pakke, eller endog disses Ejere, de morsomme, tyrkiske Passagerer fra Dækket; ligesaa broget klædte og ligesaa støjende stode og puffe de til hverandre for at naae ned ad det gyngende Faldereb. Der mundhugges der, ikke alene paa Tyrkisk, Græsk og Armenisk og i andre Sprog, men de hugge fra sig med Haand og med Aarer, med Albuestød og med Dunk i Ryggen,

det var en Støj uden Lige. Imedens ventede vi Euro-pæere roligt paa Tolkene (Dragomanerne), ogsaa paa Venner, Hver, som var saa lykkelig at have nogen, i alt Fald ventede vi paa de venlige Hoteltjenere med Skilte paa Hatten — tout comme chez nous — for at hjælpes i Land.

Endelig sad jeg og en af mine Rejsfæller, den før omtalte Mr. Johnson, vel bænkedede i en af de dobbelte Kaiks, mens to andre befordrede Dr. Leymans og hans Familje, og en fjerde blev belæsset med alt vort Rejsetøj; men min pæneste Hat, den sejlede sin egen Sø i Papæske, der snart opløstes, saa de tyrkiske Fisk ogsaa fik Begreb om Pariser-Mode.

Nu var Strandbredden naaet og nu Toldboden, en mod Vejrliget ubeskyttet Plads under aaben Himmel, omgivet af et Slags Stensætning af Basaltkvadrer.

Saasnart vi vare komne i Land, bleve alle vore Kofferter og Pakkenelliker smidte hulter til bulter paa Stenbroen og derpaa aabnede og eftersete af Toldembedsmændene. En Enkelt kunde have gjort dette Kunststykke; men da Kunststykket egentlig bestaar i at fralukke den Fremmede saa mange Drikkepenge som muligt, saa have ogsaa mange Hænder saa travlt som muligt.

Det var i Novembermaaned, der ellers altid betegner Regntiden i Konstantinopel. Himlens Skyer havde altsaa Lov at blande sig i vore delikate Toilette-spørgsmaal. Hvad vilde der blive af mine Pariser-Hatte, af mine Fløjelskjoler og fine Kniplinger, der vare udsete til at være Kunstnerindens vigtigste Hovedallierede hos de Skønne i Haremmet — om en Skylregn havde gjort Invasion? Heldigvis var der ingen Sky paa Horizonen; men Gaderne vare, som altid i Konstantinopel, fulde af Snavs, og de ækle, herreløse Hunde laae, løb eller vimsede om i utallig Mængde.

Dr. Leymanns og hans Damers ligesom ogsaa Dr. Johnsons Kofferter befandtes i tilfredsstillende Orden; men da Toldbetjenten saa fik aabnet en af mine Billedkasser, fløj han i Vejret, som var han kommen i Berøring med en Attrape. Han havde sandsynligvis aldrig før i Livet set et malet Ansigt — det skulde da have været hans egen sminkede Hustrus. Intet Under derfor, at vor Prinsesse af Wales's Portræt, som jeg havde malet i Legemsstørrelse (og vellykket var det*), saaledes set under aaben Himmel i Galladrakt gjorde et stærkt Indtryk paa den gode Tyrk. Jeg kunde heldigvis nogle arabiske Ord og hjalp mig dermed, saa godt jeg formaaede. Tillige nævnte jeg Padschahens Navn i Forening med Prinsessen af Wales' og sagde, at Portrættet var malet til Storherren. Det var en Løgn — men her syntes jeg, at alle Kneb

*) Det er desværre siden blevet stjaalet i Rom.

Parti af Konstantinopel med den gamle Bro til Stambul.

(Efter en Skizze af Harald Jerichau).

gjaldt, og Toldbetjenten, ligesom hans Kammerater, bøjede sig som gode Tyrker dybt mod Jorden med korslagte Hænder over Brystet, hvergang jeg nævnte Sultanens Navn. Hvad der ellers vilde være blevet af Portrættet, véd jeg ikke; thi Tilskuernes Tal voxede med hvert Sekund og rekruterede sig fra Galatas laveste Pøbel, der stímlede sammen om mig og den smukke Prinsesses Portræt. Min List hjalp, og Sultanens Navn var den Passe-partout, med hvilken jeg spredte de paatrængende, sammenstímlede Mennesker, der puffede og stødte hverandre for at beundre mit ambulante Billedgalleri, og de voxede i Omfang i samme Forhold som min Billedkiste blev tómt, og dens Indhold lagdes dels paa Stenbroen, dels støttedes den op mod Peras Mure, mod Kofferterne og Kasserne rundt omkring. Det var en sand Dyst, jeg havde at bestaa med orientalsk Nysgjerrighed, der endog overgik Underdanigheden, som vistes ved Nævnelser af Sultanens Navn. Jeg maatte se paa, at mit Portræt af Prinsessen af Wales blev løftet op paa Skuldrene af en brun, pjaltet Tyrk, og bort løb han med sit Bytte, mens mine kjønne, danske Piger i Kirken, mit Portræt af Sir John Bawring, mine egne Smaadøtre og min Mands Portræter tilligemed flere andre af mine Billeder laa spredte paa den smudskede Stenbro, og den gabende Mængde stod rundtom. Jeg var tilmode som Hønen, der ser de udrugede Ællinger paa Vandet.

»Pas godt paa dem, Mr. Johnson«, sagde jeg, pegende paa de arme Billeder, »det er mit bedste Eje!« — og afsted løb jeg efter Tyrken, der bortførte Prinsessen. Jeg saae ham forsvinde i en smal, lille Gyde, ved hvis Omdrejning jeg stod ved et Sammensurium af andre labyrinthagtige Gyder og Stræder, under hvis underlige Karnapper og brogetmalede, uregelmæssigt fremspringende Huse jeg vovede mig paa maa, og faa, uden at ænse den mulige Fare, min Indtrængen i denne mig aldeles fremmede Stad kunde medføre. Endelig naaede jeg Prinsesserøveren, netop da han drejede om et Hjørne og pludseligt standsede ved et smudsig, improviseret Kontor med lutter ituslagne Ruder i Vinduet, bag hvilket en Tolder passede paa Alt og Alle, der gik ind og ud. — Jeg havde i min Befippelse ikke lagt Mærke til, hvor nær dette Tolderens Kig-ud var Landingsstedet, men under min Jagt efter Tyrken med Prinsessen forvildet mig i de krogede Gyder. Jeg maa tilstaa, at jeg nu var ved at briste ud i Latter, nu, da Jagten var overstaaet, og den Pjaltede præsenterede Prinsessen for Tolderen og fortalte, at Højst-samme hørte hjemme i Sultanens Harem; saameget forstod jeg Tyrkisk, Tolderen derimod havde tilegnet sig saa meget Engelsk, at han med den værdigste Mine sagde »all right«, hvorpaa Billedet igjen blev bragt tilbage og lagt i Kassen; men den Pjaltede syntes bestemt paa at give Tolderen den hidtil ukjendte For-

nøjelse at se paa alle mine Billeder, der paa samme Maade som Prinsessens et efter et maatte passere Revu foran det improviserede Toldkontors itubrukne Ruder, imedens jeg Stakkel havde at gennemgaa den Tortur at følge ham og mine Ællinger samme Vej som før, gennem Smaagydernes Snavs, og stadig i Frygt for at se, at der blev slaaet Hul i Billederne ved hvert Gadehjørne eller paa de uregelmæssige Træhuses Frem-spring; thi det var vanskeligt at trænge sig frem gennem Menneskemængden, der i alt det evindelige konstantinopolitanske Snavs Dag ind og Dag ud driver gennem disse smalle, stejle, krogede Gyder, op og ned ad den ubegribeligt slette Brolægning, ifald Underlaget af uregelmæssige Sten og en Mængde Snavs med respektive Huller og Hunde, over hvilke man hvert Øjeblik snubler, kan kaldes saaledes.

Saa — dette var orientalsk Nysgjerrighed! Denne*) er ligesaa betegnende for Tyrken som hans flegmatiske Langsomhed, men overgaaes endnu ved noget Andet: Tiggeriet, der er enestaaende for Orienten og kun, sandsynligvis paa Grund af Embedsmændens utilstrækkelige Gager, tilnærmelsesvis findes repræsenteret i Rusland, uden dog her naivt at benævnes med et for alt drikkepengeagtigt Tiggeri, for alt Gratiæ, for al Bestikkelse gængse Prædikater — nemlig »Bachziz«. Det være mig derfor tilladt at dvæle ved dette Ord og udvikle, Hvad jeg har iagttaget. Bachziz er det Ord, som er bedst forstaaet i Orienten; med dette Ord synes Orientaleren at være født, det er stadigt paa hans Læber og i hans Tanker. Saaledes synes det i det Mindste. I sit laveste Stadium har Bachziz en bestemt Form, da er det plat og rundt — som andre Staters Mønter; det har da Metallens Klang, ligner i Gadedrengens, i Vandbærernes, i Tiggerens Haand den gemene, røde Kobberpiaster, der hurtigt gaar fra Haand til Haand, til Sultanens Navnetræk er udslidt; men ogsaa i det noblere Sølv modtages Bachziz som Medzedie af Ministrenes Kammertjenere, naar hine skulle forstyrres i deres »not at home«, idet Gjæsten som ved en Misforstaaelse indlades til Hans Excellence. Det var i det Tilfælde Bachziz, som lukkede Døren op. Men ofte glimre Bachziz med Guldets Glans, lig Solens straalende Skive.

Jeg tror, at om man tog Guldmønt i Munden, i Stedet for Ordet — saa vilde den første erstatte det sidste, og for dette i slig Form og Stof begrænsede »Bachziz« vilde alle Porte lydløst aabne sig i Konstantinopel (i andre Lande maaske ogsaa!). Bachziz hører man alle vegne, saa snart man betræder Østerlandet, det er et Ekko, der stadigt gjentages, lige nede fra det lille Barn med de søde, runde Læber, og

*) Om denne Orientalernes Nysgjerrighed vil jeg senere endnu bemærke Et og Andet.

som knap kan støtte paa sine Ben eller lægge andre Ord sammen, men som fremstammer »Bachziz«. Intet i Orienten kan modstaa den Magt, som »Bachziz« udøver; det er den, som regerer, det er Tyrkiets Tyran, dens Molok, hvem de bedste Kræfter blive ofrede, en Pestbyld, som æder, piner og dræber, en Kræftskade, der absorberer Livskraften, en Forbandelse, der hviler over alle østerlandske Nationer, en hemmelig Last, der forhindrer al Hengivenhed, al Tiltro. »Bachziz« ligner i det daglige Liv Smuds, Myg og Fluer, Mus og Rotter og andet Utøj. Men højt oppe i de højeste Regioner, hvor »Bachziz« er nobiliseret, dér fører det Regimentet, skjønt Ordet ikke udtales saaledes som ellers alle vegne, her sniger det sig omkring og hviskes i alle Kroge, lige fra Sultanens Ministre og ned til hans Pibedreng (Tschibuktschi).

Her i Palæet, i Sultanens allernærmeste Omgivelser, her antager »Bachziz« ofte formidable Dimensioner. Det eksisterer under de forskjelligste, mærkeligste, ubestemmeligste Former, det passerer gennem Hundreder af Hænder, det er aldeles uden Kontrol. Snart vinker Bachziz ud fra en skøn Kvindes Gazelleøje -- snart boltrer det sig vellystigt i skamløs Orgie, eller det titter halvskjult frem bag »Jazmakkens«*) fortryllende Folder, frem fra de fine Haremsslør, der, som lige saa mange Edderkoppespind, venter den lystige Flue, der gyngemed Diamanternes Dug i de fint udspændte Net. »Bachziz!« hvisler det som en Slange fra Kiflar Agas visne Læber, naar Haremets Bagdør hemmelighedsfuldt aabner sig. Efter Bachziz kribler og krabler det i hver Eunuks, indtil den yngste Negerdrengs lange, sorte Fingre.

Med Bachziz følger Dekorationer, utallige Ordner. Med Bachziz stiger man fra Trin til Trin, Bachziz antager Paladsernes, hele Provinsers Skikkelse, alle Slags Arter og Proportioner, alt efter som Forholdene udkræve det, Bachziz skinner med Diamantglans og er perlebaldyret, men den er som oftest besudlet af Blod og dypet i Sved og i Taarer. Derom hørte jeg fortælle ved Bosporus' Bred, og jeg hørte det af Dem, der kjendte Uhyret nøje; — Bachziz kan endogsaa naa Millioners Tal, derom vidner Sultan Abdul Aziz's frække Ord: »Hvad skal jeg ha'e?«, da den sidste Jærnbane i Tyrkiet skulde bygges?

Næst efter »Bachziz« er det den østerlandske Nysgjerrighed, der — som alt tidligere omtalt — spiller en stor Rolle i Orienten, men den ytrer sig paa forskjellig Maade, hvorpaa jeg allerede fik den før omtalte Prøve ved min Ilandstigning i Konstantinopel.

Tyrken er — foruden at være fanatisk — lige saa naiv som Børn ere, naar han ikke drilles eller tirres; og han er nydelsessyg som disse, og som over-

hovedet alle sanselige Naturer ere. Han nøjes ikke alene med Kaffe og med Tschibuk og Narghiliduft, der dagligt glæde hans Lugtesans, han nøjes ikke med de ham af Muhammed indrømmede og forjættede Glæder; han er nysgjerrig efter at gøre sig bekendt med Europæernes Skikke; men er han nysgjerrig som Aben, kun for at efterligne, uden en dybere Forstaaelse af den dannede Europæers Fortrin, da degenerer Orientalen, hvilket de mange Fremtoninger af de ferniserede orientalske Barbarer i Europa godtgjøre, skjønt det er ogsaa anerkjendt, at der næppe gives rigere anlagte og mere dannelsesdygtige Mænd, end de blandt Orientalerne, der mente det alvorligt med europæisk Kultur; derom vidne ogsaa enkelte blandt de orientalske, store Statsmænd. Den ægte Tyrk foragter Europæernes Skikke, deres Dannelse, deres Sæder; men nysgjerrigt ser han derpaa for at spotte, for at more sig derover, som var det Gjøgl.

Den østerlandske Nysgjerrigheds Oprindelse hører hjemme blandt Kvinderne, dens Vugge staar i Haremmerne, skjult af de saa mistroisk bevogtede Østerlænderinder, af disse stakkels nysgjerrige Eva-døtre, der ere fjærnede og udelukkede fra alt naturligt Samkvem med Yderverdenen, hvorfor denne har dobbelt Tiltrækningskraft for dem. Naar Haremets Herre vender hjem, efter at Mollaen har kaldt til Aftenbøn, saa maa han, om han vil have Husfred og huslig Glæde, bramme ud med Sukkergodt og Nyheder for en større eller mindre Kreds af lyttende Kvinder — for det Meste Slavinder, der alle sidde paa Hug, mens Hjerterdame sidder sin strænge Herre nærmest, ogsaa med korslagte Ben, og imidlertid fylde parfumerede Tobaksskyer Haremets Dagligstue. Jeg er sikker paa, at mine Billeder — skjønt pakkede ind i deres Kasser efter deres tilendebragte, ufrivillige Ridt — bleve fremtryllede i mange tyrkiske Familiekredse, mens »Baba« fortalte om den fremmede Hannum (Dame), som han havde set ved Toldboden i Pera. Det var jo »etwas noch nie Dagewesenes«; derfor var det, at mine Bachziz ikke kom til at virke, da Nysgjerrigheden først kom i Kontakt med Billedkassens Indhold. Havde det været i Rusland, saa havde Grænseskakkerne, der besørgte Toldvisitats, Pokker brudt sig om Prinsessen af Wales og mine smaa Pigers Portrætter, om de havde følt en Sølvrubels Tryk mellem de barkedede Fingre; thi Penge ere Brændevin, og Brændevin er Kosakkens Salighed; sin Akilleshæl har jo Enhver. Men her gik det nu anderledes til, og derfor fik mine malede Yndlinge en Ridetur paa den Pjaltedes Ryg, frem og tilbage i Tolddistriktet.

Nu maa jeg gjenoptage mine Rejseæventyr! Da mit sidste Billede igjen var pakket ind i Kisten, havde Mr. Johnson, som Billedernes Kustode, og jeg fuldt op at gjøre med at faa Kasserne læssede paa to Kamalers

*) Kvindernes Halvslør nedenunder Øjnene.

brede Rygge; ligeledes havde vi vor Nød med at afværge alle de mange, magre, smudske Hænder, der straktes ud rundt om os under det velbekendte Omkvæd »Bachziz«. Alle vare enige om at have Adkomst dertil, saavel Den, der havde aabnet og lukket Kasserne, som især Den, der, til Trods for min indtrængende Bøn, havde sinket mig og var løbet med mine Billeder. Der var to Følelser, der stred med hinanden: Jeg havde Medynk med de pjaltede, forsultne Stakler, der tiggede om Bachziz — hvor gjerne havde jeg givet Noget til dem Alle! Men for hver En, der fik en Piaster, kom ti nye Bachzizspiranter, — og hurtigt blev jeg angst for disses tiltagende Mængde; der var intet Politi, og jeg, den fremmede Kvinde, var aldeles omringet af de larmende Masser. — Jeg véd ikke, hvorledes dette Oprin var endt, ifald ikke — sandsynligvis fordi jeg udeblev saa umaadelig længe, — en Dragoman fra Hôtel Byzants, hvor de andre Reisefæller alt i nogen Tid havde ventet os, var bleven sendt mig til Undsætning. Med Hjælp af lidt tyrkisk Smaamønt, som jeg var blottet for, og med Stokken, som han vidste at føre godt, gjorde Dragomanen Ende paa denne Bachziz-Belejring. Efter at have lastet al vor Bagage paa endnu tre andre Kamalers Rygge, der skulde bære Tøjet, gjorde vi det første Tilløb til at vinde op ad den stejle Malta-Gade, en enorme Trappegade med rigt-udstyrede Boder paa begge Sider, og vi vare snart efter paa Vejen gennem Peras af Mennesker vrimplende Gader til Hôtel Byzants, et af Konstantinopels allerbedste Hoteller, hvis Vært og Tjenestepersonale vare Grækere.

Kamel-Mennesket, som bærer — Kamal er paa Tyrkisk Lastdrageren — har altsaa samme Benævnelse som Kamelen, Menneskets firføddede Hjælper, der traver gennem det hede Ørken-Sand og flytter de brede Fødder under den svære Vægt, der er læsset paa den. Den menneskelige Kamel er altid en vejrbit, muskuløs Mand, med Ryggen dybt bøjet under Vægten af det Paalæssede, det være sig i Form af Bohave — thi ikke alene Sofaer og Borde, men endog et Piano har jeg set baaret paa en og samme Menneske-Kamels Ryg — eller Kofferter; Varer af alle Slags, Brædder og Bjælker, alt Muligt pakkes paa den Sadel, der gjør det Menneskeskikkelsen muligt at bære saa svære Byrder, at Armene og Hænderne under den foroverbøjede Gang næsten røre ved Jorden.

Jeg har i samme Grad forundret mig over som beundret og ynket disse trofaste Arbejdere, der med faste, langsomme Skridt jævnt og roligt flytte de med brede, tyksaaledede Sko forsynede stærke Fødder, og uden at man mærker, at det er en svær Byrde, de bære, naar de langtsomt, men sikkert, bevæge sig op ad de stejleste, slibrigste Steder.

Disse Mænd, der arbejde og ere bebyrdede lige-

som Dyr, indtage samme Rang i de Indfødtes Øjne, som Kamelerne. Man er bleven vant dertil; thi i Konstantinopel bliver enhver Byrde baaren af Mennesker, da Uregelmæssigheden af Byens Gader og Stræder betinger dette, idet ingen Vogne kunne passere disse, og Æsler og Heste kunne nu éngang ikke bære saa sikkert som Mennesket. Jeg saae éngang et fyldt Fad Vin blive transporteret. Otte Kamaler vare nødvendige til at udføre denne vanskelige Manøvre; Fadet hang i svære Tove, og fire Mand ved hver Ende af det bar det i lange Stænger, der vare anbragte i Tovet og hvilede paa deres Skuldre. Kun den største Akkuratess gjorde det muligt at transportere denne overmaade svære Byrde op ad den Kæmpetrappe, der danner Gaden fra Galata op til Perakvarteret. De otte Mænds Bevægelser vare saa overensstemmende, at Føddernes Bevægelser, ved at flytte dem samtidigt fra Sten til Sten, fra Trin til Trin, ikke differerede en Linje. Det Hele var velgjørende og beundringsværdigt at iagttage; jeg kunde ikke lade være at tænke paa en fortrinlig Udførelse af en dobbelt besat Kvartet, skjønt det her gjaldt plumpe Fødder og atletiske Skikkelsers stærke Skuldre. Men der var noget saa Harmonisk, saa Rytmisk, ja Kontrapunktisk ved, at Fadet betegnede Graadtonen, der beherskede det Hele. — »Les contrastes se touchent«, siger Franskmanden.

Der var kun én Gade i Pera og én fra den nye Moské gennem Fyndikli og Galata og Vejen, der fører til Dolmabagtsche. Da jeg første Gang kom til Konstantinopel — nu er det 10 Aar siden — vare kun disse to Gader tilgængelige for Vogne, og de bleve kun benyttede af Gesandterne og de mest formuende Folk, og ene og alene til Promenadekjørsler. — Det var for sent paa Aaret til at iagttage de fornemme tyrkiske Damer, der ellers kjøre til Asiens eller de europæiske »søde Vande«, hvor der etableres stor Luxus ved Sultanindernes og Prinsessernes sølvbeslaede Glasvogne, som have afløst den mere maleriske Arabagia. Senere havde jeg Lejlighed til at iagttage al den Koketteren, der af de ægyptiske Skjønne udvikledes paa Vejen til Schubra, en Koketteren, som jeg nærmere agter at omtale, da den betegner Østerlænderindernes Bestræbelser i at efterligne deres europæiske Halvsøstre, som det betegner Begynderen, der kopierer et Billede, at Fejlene overdrives, uden at Originalens Fortrin kunne naaes.

Da jeg næste Morgen vaagnede i Hôtel de Byzants under mit Moskitogardin, hørte jeg igjen denne underlige, dæmpede, men dog gennemtrængende Lyd, der ligesom den klareste Æther, som betegner, at man er i Konstantinopel, er Særkjende for, at man indaander Bosphorus's Luft. Det er en mærkelig vibrerende, vedvarende, summende, snurrende, ikke melodisk, men tonefuld Lyd, der fremkaldes af disse tusinde omvan-

drende, kolporterende, sælgende Individuer af alle Nationer, af sjakrende Jøder, Vandbærere og Frugthandlere, Hver med sit Gaderaab, dertil Hundehyl og Bjæffen — Hane-gal, Vrinsken af Heste, Æselskryden, Alt blandet med menneskelig Tale i de af Tusinder opfyldte Gader, og dertil endnu de mange Dampskibes skingrende Piber og Kommandoraab fra Skibene og Havnefolkenes Raaben. Alt Dette tilsammen giver et Resultat af et modstridende, ubestemmeligt, ubeskriveligt Virvar af Toner, en sammensat Vibreren, der varer ved, fra Sol gaar op, til den glødende forsvinder over Stambul.

Saa længe mine Rejsevenner Dr. Leymans's blev, boede jeg i Hôtel de Byzants, et græsk Hotel af første Rang i Grande Rue de Pera. Vi betalte 16 Francs om Dagen for et Soveværelse og fuld Kost, bestaaende af Frokost, Middag og Aftensmad. Alt, hvad man fik, var særdeles godt for Dem, der ifølge græsk Skik vare vante til Tillavning med Olie ved Fisk og Gemyse, hvilket ikke var mig imod. Dr. Leymans og Andre, der vare vante til de amerikanske Stege og Mutton-chops, maatte, saa mageløst dejlige end alle Gemyserne vare, dog med et lille Suk lade dem gaa deres Næse forbi og nøjes med Kron- og Fuglevildt og den fortrinlige Frugt og Dessert; det syntes virkelig at være Druer fra Kanaan, saa store og saftige vare de.

Ogsaa mange Udflugter blev foretagne. Vi vare ofte til Hest, for at bese Konstantinopel og dens Omgivelser, og kom ikke af Sadlen i syv à otte Timer. Hestene vare meget slette og Sadlerne endnu værre, og da jeg selv kun er en daarlig Rytterske, saa var det i Sandhed et haardt Stykke Arbejde saaledes i de mange Timer at hænge i en ubekvem Sadel og trave op og ned ad den daarlige Stenbro i de konstantinopolitanske, snævre, smudsige, krogede, stejle Gader og Gyder, hvor Hesten hvert Øjeblik snubler over en Stenbunke eller slipper ned i Hullerne, hvoraf Brolægningen er fuld, og Sceneriet behøvede at være netop saa interessant, som det i Virkeligheden var, for at hjælpe paa en slig Kavalkades Ubekvemmeligheder, der bevirkede morsomme smaa Æventyr, som f. Ex., at en af Rytterne blev kastet af Hesten og smidt af i en Vandpyt paa Vejen. En anden Gang opholdtes vi et Kvartérstid ved en Kameldrift, den eneste, jeg har set i Konstantinopel, medens Ørkenens Traver derimod er en stadig Gjæst i Smyrna, hvorhen den bringer Asiens Produkter, der til videre Forhandling ligge opstablede i Kassaba*). Vi saae ogsaa paa en af vore Udflugter et Sørgetog langsomt bevæge sig foran os, da vi kom uden for Konstantinopels Mure. Vi saae Følget samles

*) Den lille Handelsby i Lille Asien, som gennem Smyrna-Jærnbanen bliver Opstabilingspladsen for alle fra det Indre af Asien kommende Varer.

for at jorde den nylig Afdøde; men det var for langt borte til, at vi kunde skjelne Enkelthederne.

Det er næsten umuligt at beskrive det Maleriske ved vor Ridetur gennem de armeniske, jødiske og græske Kvarterer, som ligge fjærnt fra hverandre, idet de enkelte Troeshkjenderes Adskillelse i det daglige Liv overholdes ligesaa bestemt, som Adskillelsen af disses Boliger fra hverandre. Ligesaa maleriske som Konstantinopels Gaders Byggemaader ere Ydermurene, hvorom jeg senere vil udtale mig nærmere, imedens jeg her endnu vil dvæle lidt ved de tyrkiske Huse.

Næsten alle saadanne Huse ere byggede af Træ, selv de mere anselige, og det er ikkun paa Stambuls og Konstantinopels Brandtomter, der siden min første Rejse have vundet et enorme Omfang, at de nye Huse som oftest ere byggede af Sten, hvorved det Ejendommelige i Bygningsmaaden efterhaanden viger for den almindelige europæiske, stereotype Kasse- og Kaserne-Arkitektur. De tyrkiske Træhuses Arkitektur retter sig selvfølgelig efter Materialet, læmpes sig efter Terrænets uregelmæssige Beskaffenhed, efter Klimaet og den særskilte Maade, hvorpaa Tyrkerne benytte deres Huse, hvoraf den bedste Del er forbeholdt de kvindelige Beboere, og for dem er der laaset af. Denne Del af hvert tyrkisk Hus kaldes for Harem (Kvindhjem); den er skjult for Yderverdenen. Haremmets Vinduer ere alle lukkede ved tæt Trægitterværk, som oftest sirligt sammenføjet og saa tæt, at man udefra ikke engang kan skjelne et Øje. Saaledes er det muligt for Luften at have sin fri Gang ind og ud, medens aldrig noget menneskeligt Øje ad denne Vej kan opfange et Glimt af den Skjønne, der ofte med Hjærtebanken og stedse nysgjerrigt kiger bag Gitret ud paa den ukjendte Verden, ligesom Stjærnen bag Skyen, der ikke fortrækker.

Alle disse med Trægitter forsynede Vinduer ere anbragte det ene ved Siden af det andet, og den første Etage, der stedse fremspringer foran Husets Fundament, er støttet ved en Halvbuegang, under hvis Skygge man baade i Regn og i Solskin finder Beskyttelse, hvilket tillige giver disse mangfoldigt formede og farvede Huse et lystigt Udseende.

Om Konstantinopels Kirkegaarde skal jeg senere udtale mig mere udtømmende, da disse ere Noget af det Interessanteste dér; her vil jeg kun flygtigt berøre dem ved at omtale Byens tyrkiske Kvarterer og de »Retroendes« Hovedstad paa det asiatiske Bosphorus' Bred. Yndig og hyggelig er her Foreningen af de Dødes og Levendes Boliger, idet de velplejede, med kostbare Blomster beplantede, Familiegrave ere anbragte i Husets saa umiddelbare Nærhed, at de danne en Del deraf, og man tydeligt kan skjønne, hvorledes Husets Beboere kjærligt, ja ømt, pleje Mindet om den Forudgangne, medens Hundene slaas om Kranier og

Kassaba.

(Efter en Skizze af Harald Jerichau).

Skeletstumper paa de utallige Grave udenfor Konstantinopels Mure, hvilke Graves Indhold i Aarhundreders Række stadig fornyes.

Jødernes og Armeniernes Kvarterer betegne den industrielle Befolknings tæt sammenstuede Boliger, alle áf Træ. De Rige have derimod deres Paladser, hvori orientalsk Pragt er suppleret med Pariserluxus; de ligge for sig og ere omgivne af enorme Gaardspladser eller Haver. Jeg var anbefalet til enkelte af disse Palæers Matadorer. De Rigeste af Alle ere Grækerne, deriblandt Familien Baltagii, hvis Damer ere dejlige; især er Mlle. Smaragda Baltagii den skønneste Kvinde, jeg nogensinde har set.

Jeg saae blandt Andet ogsaa paa en lille Ø et stort Palæ af mageløst dejlige Dimensioner, men aldeles forfaldent, forladt, en Ruin næsten, med itubrukne Marmorstøtter, med sammenstyrtede Portaler og brustne Mure. — »Hvis er dette?« spurgte jeg Dragomanen, der ledsagede os paa vor Tur til Hest. — »Ih, det tilhørte for nogle Aar siden en rig Armenier, der roste sig af, at dette Palæ skulde blive kostbarere end Sultans.« — »Videre?« spurgte jeg spændt. — »Det blev aldrig færdigt,« sagde Dragomanen, »Sultanen købte det af Armenieren, men inden Summen blev udbetalt, døde denne pludseligt, og nu forfalder den i sin Tid næsten færdige Pragtbygning.« — Det er ikke første Gang, at Lignende er sket, thi Sultanen er skin-syg og holder meget af Guld »og af Gift«, siger man.

Men dér, hvor de flittige Armeniere og Jøder ere stuede sammen i Træhusene, hver Race i sit Kvartér, ses velplejede Blomster titte frem bag smaa Ruder, og bag Blomsterne de, der ere endnu smukkere: de sortøjede, unge, flittige Kvinder, som sidde bøjede ned over de smukke, orientalske Guld- eller Silkebroderier; det er disse fine smaa Hænder, der forsyne alle Bazarer med de kostbart broderede Stoffer og Shawler, der udføres forholdsvis umaadelig billigt. Ogsaa Væverierne og Farverierne findes her. imedens Tyrken er doven og tilbringer sin Tid med at ryge Tschibuk eller Narghili, læse i Koranen og lege med sine Børn.

Men interessantere end alt Dette tilsammen var dog Zigeunerkvarteret. Her gjorde Gadelivet sig endnu mere gjældende, end i selve Konstantinopels Gader. Zigeunerne ere fremfor Alt Smede og vagabondere desuden med Bjørne og Aber; de ere altid paa Benene, medens Kvinder og utallige Børn opfyldte Gader og Stræder. Zigeunerinderne bære Sløret over Hovedet, men Ansigtet er utildækket; lange, brogede Trøjer slutte til den nøgne Krop, og de have lange, hvide Pantalons, der slutte ved Ankelen. De ere som oftest dejlige, medens de ere unge — Korallerne om den brune Hals og de røde Baand, der flettes i det ravnsorte Haar, rivalisere med den røde, svulmende Læbe. Det faste Jomfrubryst skjules næppe af den halvlukkede Trøje, Hæn-

derne ere slanke, Fingrene fine, og man kunde fristes til at tænke, at Zigeunerne i Orienten virkelig nedstamme fra Faraoniderne; — de blandes aldrig med Tyrker, Armeniere, med Kristne eller Jøder. Det ovennævnte Skjønheidsvidnesbyrd gjælder kun for de Unge — aldrig derimod har jeg set styggere Fremtoninger end de gamle Zigeunersker. Al den aandelige og legemlige Uhumskhed, som ofte er et Særkjende for Zigeunerstammen, trykker her sit Stempel paa de Gamle. Intetsteds har jeg set saadanne Megærer, som da jeg red igjennem Zigeunerkvarteret i Konstantinopel. Man kan forstaa, at de kunne blande Gift og sætte Ild paa Huse, at de kunne bedrive alt det Onde, som Mennesket kan udtænke og udføre, og i Orienten blive de brugte i det Ondes Tjeneste fremfor Andre, da Forbrydelser, udøvede af Zigeunere, ere svære at komme efter.

Det er en Paria-Kaste og alligevel den mest intellektuelle, den mest begavede, og det i samme Grad, som den er kuet, frygtet. Det er ene. og alene de onde Principper, som fremkalde Tilnærmelsen mellem de Udenforstaaende og Zigeuneren, med Undtagelse af, at vi Malere søge vore interessante Modeller blandt dem. Men ere netop vi Malere ikke ogsaa et Slags vagabonderende Zigeunere og derfor naturaliserede med dem?

Noget af det Mærkeligste, jeg oplevede i Zigeunerkvarteret, var en Udæskning af to Familier, hvilket skete ved Spindelinjens Initiativ. Hvad der foranledigede det Hele, er svært at sige. Et selvdødt Lam eller en dito Høne, en stjaalen Kat — alt Dette anses hos disse Folk for en Lækkerbidsken — eller et Skjældsord, Sligt er Nok til at bringe det hede Zigeunerblod i Kog. Men her saae jeg Resultatet af Uenigheden: to gamle, væmmelige Kvinder med strut-tende, fedtet, uredt Haar, fra hvilket det smudskede Slør var gledet, sad paa Hug ligeoverfor hinanden i nogen Afstand; Trøjerne blottede de slapt nedhængende Bryster, Øjnene stode ud af Hovedet, Skummet ud af de visne Læber, og de skar Tænder ligesom vilde Dyr. De udstødte Hyl og næsten brølede Lyde frem, de brugte Ord, som ingen Andre end Zigeunerne kunde forstaa. Men midt imellem de to Megærer stod en Voldgiftsmand, der vendte sig snart mod den ene snart mod den anden af de stridende Parter. En Masse andre Fruentimnere, Unge og Gamle og Børn af alle Aldre, dannede to Lejre, og hver af de to forskjellige Parter gjentog i Kor — som i den antike græske Tragedie — Det, som Korførerinden brølte eller hylede frem. Voldgiftsmanden sagde Intet, men skar med sin Dolk et Mærke eller to eller flere, snart i den ene, snart i den anden Ende af en lang, afbarket Stav, han havde i sin venstre Haand. Vi kunde ikke oppebie Udfaldet af denne kvindelige Turnering, men der blev

mig sagt af Dragomanen, at disse Mærker, der vare forskellige i Form og Betydning, siden bleve sammenlignede af Voldgiftsmanden, og derefter blev Dommen afsagt om, Hvem der havde besejret den anden Part, og at hver Part saa rolig fandt sig i sin Skæbne, naar den saaledes var bleven afgjort af de Udenforstaaende, hvilken Afgjørelse stedse endte med en let lille Rum i Rakí, en billig, i Landet lavet Slags Brændevin, krydret med Mastix. Jeg havde temmelig længe opholdt mig med Dragomanen ved den uhyggeligt interessante Scene, og det var hverken let eller rart nu at ride gennem de snævre, skumle og snavsede Gader og Stræder i Zigeunerkvarteret; thi Fanaler havde vi ikke belavet os paa at tage med, og Solen var gaaet ned, det mørknede pludseligt, og Vejen til Broen var endnu temmelig lang. Men, skjønt jeg var en daarlig Ryterske, risikerede jeg dog hellere at ride i Trav, og saaledes indhentedes det øvrige Selskab, der var blevet uroligt for vort Vedkommende, og ret snart naaede vi igjen i god Behold Broen og vort Hotel.

Vor tredje Dags Excursion gjaldt Konstantinopels Ringmure og Marmoraslottet, disse mægtige, ældgamle Ruiner, der brat hæve sig fra Marmorahavets dybblaa Vande. Denne umiddelbare Forbindelse af Historiens stolte Mindesmærke og Naturens uforanderlige Magt og Storhed er ikke til at gjengive, men heller ikke til at glemme. Konstantinopels Ringmure fra dens byzantinske Tid, denne for Størstedelen velvedligeholdte tre-

dobbelte Mur, der er dækket af tusindaarige Vedbende, dette ældgamle Vidnesbyrd om Byzants's Vælde, der har maattet give efter for Tidens Tand og nu finder Støtter i den uskyldige Naturs sig stedse foryngende Kræfter, er mageløst skjønt. — Hist og her er en Breche udfyldt ved Efeuens tætte Næt og staar urokkelig trods al den Brøst, den har lidt gennem de mange Sekler; dernæst kommer den antike Vej, der er dannet af flade, store Stene ligesom Via Appia; den afbrydes ved bundløst Snavs og fortsættes som en afbrudt Tanke paany og paa samme Maade, som det for Aartusinder siden har været bestemt. Minareternes uendelige Tal over Ringmuren giver en Anelse om de Retroendes Mængde indenfor i Konstantinopel, og Millioner af Gravstene betegne de Dødes By under Cypresskovene, der milevidt strække sig til den anden Side af Vejen langs med Konstantinopels Ringmure. Ja, de Dødes Tal, som ligeledes antydes ved deres egne afblegede Ben eller et grinende Kranium, hvorom — som før sagt — de forsultne Hunde slaas, overgaar langt fra de Levendes, som ere rede til at begrave deres Døde.

En underlig Modsætning til disse, de Dødes Ene-mærker, danne Telegraftraadene, der ere fastgjorte til de i Udkanten af Kirkegaardene staaende, gamle Cypresser. Hvem kjender vel Naturkræfternes hemmelige Samvirken, naar Telegraftraaden dirrer hen over Dem, der slumre under Cypresskovenes mørke Skygger?

TREDJE KAPITEL.

Konstantinopels Moskeer og Bade.

Om Moskeerne har jeg endnu at fortælle og om Derwischerne — ja, og om Badene — og Haremerne — om Rhamazan! — »Ja, wenn Jemand eine Reise thut, dann kann er Was erzählen.« Men Alt til sin Tid! Derfor vil jeg for en Ordens Skyld først berette, hvorledes Hestene bleve ombyttede med en Kaik, og hele Selskabet blev fordelt i disse lette, elastiske, letbevægelige, men ligesaa utilforladelige, farlige smaa Fartøjer. Der gaves store til to Personer og andre til én Person foruden Kaiktschien, Rórkarien, hvoraf der er to i de store Kaiker. De ligne i deres Form Makreller og skære dybt igjennem Bosphorus's overmaade korte Bølger. Stor Luxus bliver drevet med dem af Private, og de almindelige Kaiker, der befordre

Folk uopholdeligt, ofte hundredvis, saavel til og fra Dampskibene som til de forskellige Anløbssteder paa Kysten, ere ofte prydede med de sirligste, udskaarne Ornamentter, der løbe langs Kaikens Ræling og dække den øverste, lukkede Del af Agterenden. Bløde Hynder ligge paa Bunden af Kaiken; hos private Ejere ere disse af kostbare Stoffer, saasom Fløjel og Atlask, og de ere broderede med Sølv og Guld. Ligesaa ere de private Kaiktschis elegant klædte, ganske som de fornemme Familiers Gondolierer i Venedig, men efter orientalsk Smag. De mærkelig lette, men ved Grebet næsten uformeligt tykke Aarer ere saaledes indrettede, at de danne Modvægt mod Bølgerne i samme Forhold, som Fartøjet udkræver det; men den største Ro og

Forsigtighed bliver dog Passagererne anbefalet, da en uforsigtig Bevægelse let kan vælte Kaiken, og Hajerne i Bosporus ere nogle forslugne Krabater.

Efter at vi vare vel bænkedede i vore respektive Kaiker — Dr. Leymanns ledsagede mig paa denne Tur, og han var saa svær og ubehjælpelig, at han nær havde væltet Fartøjet — vare vi paa Vejen til Aja Sofia, eller rettere, vi troede at være paa Vejen dertil. Der var Meget at se; blandt Andet var der et Fartøj, der lignede en Kæmpesvane, med rød Baldakin i Agterenden. Guldet blinkede i Solen, Vandet, som ved de mange Rórkarles taktfaste Aaretag sprøjtede, lignede opløst Sølv — Kanonsalut lød — vore Kaiktschis standsede i ærbødig Frastand med Armene over Brystet. — Det var Padischaen Abdul Aziz, der begav sig til et af sine Palæer ved Bosporus' Bredder. Et stolt Syn, fremtryllet som i Æventyrene af Tusind og én Nat! Da Krudtrøgen fortrak, øjnedes vore Venners Kaiker ikke mere, og da vi forsigtigt saae os om, opdagede vi, at Maalet for vor Udflugt, Aja Sofia Moskeen, ikke var til at øjne. Det hjalp ikke Alt, hvad vi forklarede paa Engelsk og i andre Sprog, Kaiktschierne landede med os, Gud véd hvor, paa Stambuls Bred. Der var et Fiskemarked! Ved alle andre Lejligheder skulde jeg have iagttaget alle disse mange mærkelige farvede Bosporus's Vandbeboere; men nu bleve vi omgivne af en stedse mere og mere voxende Mængde Fez- og Turban-klædte Mænd, der alle snakkede i Munden paa hverandre; Dr. Leymanns og Kaiktschiers Skjændsmaal bidrog Sit til Opløbet. Doktoren raabte i Et væk: »Aja Sofia!« og truede med Haanden, idet han negtede at betale — men det forstodes ikke; mit Feltraab var: »Parlez vous français?«, men det var ogsaa forgjæves. Endeligt svarer et Menneske paa Italiensk. »O, Du Frelsens Engel!« tænkte jeg. — Frelsens Engel havde et Par nye Pantalons dinglende paa Armen, han var af jordisk Profession Skrædder, og nu førte han os til den første den bedste Moské i Nærheden. Det var Sultan Ahmeds Moské, hvor Dervischerne mod et Offer af et Par Pjastre strø Korn til de Tusinder af hellige, blaasorte Duer, om hvilke der bliver værnet her. Gyselige Tiggere af begge Kjøen, alle gamle og vanskabte, sidde til begge Sider af Indgangen. De faa ogsaa deres Del af brogetklædte Hanummer, der som røde og gule, vældige Tulipaner staa tilhyllede i deres folderige Feragier*); kun Spidsen af den gule Safians Støvle titter frem under de vide Pantalons's rige Folder, og de mørke Øjne — det Eneste, af hele Personen, der var ubedækket — glimrede fra Jazmakens fine, hvide Slør. En ældre Effendi (lærd Mand, ɔ: En, der kan læse og skrive) sidder paa Hug ved et af de lave, med Perlemor indlagte

*) Brogede Kaaber, Kvinderne bruge til at gaa paa Gaden med.

Borde og underviser tre kaftanklædte Børn. To Drengene og en Pige læse i Koranen, under Skyggen af Cypresserne, der staa i Gaarden ved Siden af de Gaardsrummet omgivende, hvælvede Gange, der ligesom Lateranens Klostergange vende ind mod den indre Moskés Gaard og ere baarne af slanke, glatte Marmorstøtter, der have nogle forvanskede, men rigt udmejslede, korintiske Kapitæler. Lidt inde i Gaardsrummet staaer der til Muselmændenes Renselse, forinden de træde ind i Moskéen, dejlige, rigt udmejslede, alletider rindende Brønde. — I Moskéen kom vi ikke den Gang; thi vi skulde jo møde de Andre i Aja Sofia, Hovedmaalet for vor Udflugt.

I alle Stambuls Gader staa opsadrede Heste til Almenbrug; vi lejede to af dem, og Dr. Leymanns og jeg sadde til Hest, medens vore tyrkiske Førere, Hestenes Ejere, æltede ved vor Side gennem det stambulske Snavs; thi snavset var der dengang, ligesom altid, enten det regner eller ikke. Vi kom forbi Moskéen, hvor Sultan Abdul Meschid laa begravet med alle sine sylten af ham i Forvejen myrdede Søsken, de smaa Børn som de Voxne, om hvilke Tilhængerne kunde have samlet sig dengang.

Moskéen var ganske ny og dejlig at skue, omgivet af blomstrende Roser, der krøb op ad de pragtfulde Marmormure og gennem dens skjønt, med Zirater udmejslede Vinduer kiggede ind til Brodermorderens og hans stakkels Ofres Grave. Det gyste i mig, naar jeg tænkte paa al den Gru — og paa denne Bøddel, der dog maatte dø midt i sin Magt og Pragt, en kraftsløs, en udlevet Olding, saa ung han end var. Sultan Bajazets Moské kunde vi heller ikke gaa ind i, vi manglede Firman. Endelig var Aja Sofia-Moskéen virkelig naaet, og det øvrige Rejse-selskab ventede os der ved Indgangen med Dragomanen og Firman, der ikke kunde benyttes, før vi fuldtallige vare ankomne. Man havde næret Angest for os, og det med Grund. — Mændene toge deres Støvler af; vi Damer fik smaa Tøfler paa, saaledes som Lovene befalede det for Den, der skulde over Moskéens Dørtærskel, og nogle Øjeblikke efter vare vi inde i denne mærkelige Bygning, hvis mægtige Forhold og især historiske Fortid, tilligemed den pragtfulde, mystiske, maleriske Virkning, dens Indre frembød, aldrig vil glemmes af Den, der har set den.

Der var mange, mange Tyrker, som alle laa paa Knæ, Hver paa et lille Tæppe, med Armene bedende udstrakte i Vejret, med Ansigtet vendt imod Øst; der var en Højtidelighed og Stilhed, som ikke er til at beskrive. I Gallerierne, hvorfra Solens Straaler stjal sig og trak de lyse, lange Striber gennem det ældgamle Gudehus's Athmosfære, vankede Dervischerne stille omkring paa de kolde Marmorfliser, der i Aartusinder have været betraadte af forskellige Religioners Be-

kjendere. Dervischerne havde som oftest den grønne Turban paa, (grøn er den hellige Farve) og havde deres Tøfler i Haanden. »Se Dem ikke for meget om,« bad Dragomanen, »vi risikere ellers Ubehageligheder.«

Endnu en Moské var der at se, det var Sultañ Achmets; dér var Marked og tillige Gudstjeneste. Jeg maa tilstaa, at jeg kom til at tænke paa, hvorledes Kristus jog de Handlende ud af Templet, og hvorledes det under hans Indtræden her vilde være gaaget alle disse Folk: Tiggerne, der paa deres Maade søgte at gjøre Affærer ved at fremvise Bylder og visne Arme, ja endog et Ben, der var vanskabt ved Elefantiasis, og Kjøbmændene, der følte sig i deres fulde Ret ved at falbyde utroligt forskellige Varer, saavel Dadler, som Huder, Sukkerrør og Sukker, Tøj og Smykker, de fleste af uægte Metaller, men dog alligevel smukke i Form. Der var et Virvar af Menneske- og Hunde-Stemmer, — og inde i Moskéen holdtes der Prædiken for Kvinder, der elegant klædte à la turca med deres »Chukchuk« (Pattebarn) sadde rundt om i Hundredetal med korslagte Ben, medens Mollahen fra Prædikestolen dundrede, som var det en katolsk Præst. Igjen var det Roser og Tulipaner, strøede om i Buketter; saaledes saae de unge, for det Meste tyrkiske Damer ud i deres mange-farvede Feragi. Og Knebberen, den gik! Og Øjnene spejdede nysgjerrigt! Det var som i Theselskab i Europa, og vistnok blev Tiden godt benyttet af de fromme, tyrkiske Kirkegængersker til skarpe Bemærkninger og pikante Meddelelser under Hellighedens Maske. Det var dog en Afvexling i deres monotone Liv. Denne Gudstjeneste for Kvinderne, der ellers betragtes som urene — var den et nyt Moment, der betegnede Fremskridt i deres sociale, som religiøse Tilværelse? Et svagt Moment i alt Fald!

Vi skulde endnu se Dervischerne danse. Men dette var afskyeligt. Ofte ere disse Fanatikers religiøse Gudsdyrkelse bleven beskrevet; men hvor underligt at se hele den lille Moskéens Rum blive opfyldt med — jeg tror jeg talte ti af disse halvtvanvittige Mennesker, rokkende først, derpaa drejende sig rundt om sig selv, først langsomt, saa hurtigere igjen, og derpaa samtidigt om hverandre og i Kreds, Hænderne holdtes udstrakte, Hovedet med den $\frac{3}{4}$ Alen lange Pelshue paa Siden dryppede af Sved, og de havde Fraaden om Munden, indtil den Ene eller den Anden, ligesom i Krampetrækninger, faldt til Gulvet. Dette var dog altfor gyseligt at se, og jeg skyndte mig derfra, uden at følge med det øvrige Rejseselskab til Skutari, hvor de hylende Dervischer endnu skulde synes. Det blev mig sagt, at stakkels smaa Børn mange Gange af deres fanatiske, tyrkiske Moder bleve lagte foran de dansende Dervischers Fødder, at de mange Gange bleve traadte ihjel af disse, hvilket anses for en stor

Hæder for Familien. Altsaa: en Molokstjeneste, kun i en anden Form! — Alligevel lod jeg mig overtale til, inden jeg forlod Konstantinopel i Rhamazaen (Faste-tiden), at se de hellige Dervischers Dans; disse vare lige komne tilbage fra Pilgrimsrejsen og havde Ord for at kunne gjøre Mirakler. Igjen gik jeg til den samme lille Moské, som jeg nyligt fortalte om; men denne Gang var det mere højtideligt. Det var 25 Mænd i alle Aldre, der i Procession, En efter En, traadte ind gennem Moskéens Dør, de bare Alle en lang Dervischhue af Filt og ens mørkeblaa, folderige Fustanellaer (et meget vidt, græsk Skjørt, som Grækerne have bundne om Midien, og som i utallige Folder gaar til lidt nedenfor Knæerne). Flere af Dervischerne havde langt Haar, der i Bukler eller Krøller faldt ned over Skuldrene; hos Andre var der intet Haar at se. En graa, ulden Kappe fuldstændiggjorde deres Costume. De gik rundt i Optog, En efter En, ligesom da de kom, vandrede omkring i Moskéens Midte og bøjede sig dybt for den Ældste af Dervischerne, den Helligste af dem Allesammen, der sad paa et Højsæde, og kysede hans Haand. Han var den Eneste, der ikke deltog i de Andres Gudsdyrkelses-Dans, men sad ubevægelig og iagttog, om denne udførtes aldeles korrekt. Han var ogsaa den Eneste, der ikke bar Filthue, men en grøn Turban, som betegnede hans Afstamning fra Profetens Slægt. Der blev mig fortalt af Fru d'Ehrenhoff, at Venerationen for den grønne Farve er saa stor i Orienten, at en engelsk Generalkonsuls Datter, — det var for en 40 Aar siden, enten i Kairo eller Tunis — fordi hun bar et grønt Slør for Ansigtet en Dag, hun begav sig til Badet, trods Khavassens*) Beskyttelse, blev stukken ihjel af en fanatisk Arnauter, der for dette Drab blev hængt og hans Hovede udstillet til Advarsel over Stadens Port. Efter Dervischernes Nejen og Haandtryk satte de sig Alle ned paa Hug, men kun en kort Tid, saa begyndte en rædsom Marche, hvis en Slaaen paa de orientalske Smaatrommer og skingrende Pibers gennemtrængende Lyd kan kaldes saaledes. Derpaa rejste Dervischerne sig Alle paa én-gang; idet de lode deres Kapper falde, begyndte de at bevæge sig langsomt rundt med Armene udstrakte i en horizontal Linje, Andre holdt den ene Arm hævet i Vejret, medens den anden forblev udstrakt. Saaledes drejede de sig rundt, men fast umærkeligt, uden næsten at flytte Fødderne. Ikke desto mindre havde de snart paa denne Maade drejet sig gennem hele Moskéens Skib, og saa hurtigt flyttede de sig, uden at man kunde spore Føddernes stadigt skiftende Bevægelser, at deres Fustanellaers mange, rige Folder stode ud fra deres Midie ligesom Vifterne i en Halvcirkel. I Sandhed ere disse Dervischers Dansebevægelser vanske-

*) Khavass, o: Politiembedsmand.

Jødisk Gadesælger.

(Efter en Skizze af Harald Jerichau).

lige at beskrive; bedst kunne de sammenlignes med Planeternes Gang, der dreje sig om deres Axe og tilige beskrive den betingede Sfære paa Firmamentet, og som ikke komme hverandre i Vejen, idet Alt sker efter et bestemt System, hvilket ogsaa i dette Tilfælde var lagt til Grund, og over hvilket der blev vaaget af den Ældste, der sad paa Højsædet i Retningen af Kaaba i Mekka — med sine Tøfler foran sig. Nu hørtes et Hyl udstødt af de Femogtyve paa éngang. Jeg troede, at de stakkels udmattede Dansere maatte styrte ovenpaa hverandre, saaledes syntes det nu, da Dansen blev hurtigere og hurtigere, skjønt man næppe kunde se, at de flyttede Benene under denne deres Dobbeltbevægelses stedse tiltagende Hurtighed, ved hvilken Fødderne ikke et eneste Øjeblik slap fra det slibrige Gulv, der ydermere var blevet slibrigt ved de hellige Danseres i Strømme dryppende Sved. Ikke en Mine blev fordrejet, der var ikke en eneste Muskelbevægelse, ikke en Finger rørte de, ikke Hovedet, men med opspilede Øjne og aaben Mund, som Skummet stod ud fra, fortsatte de denne græsselige Danseøvelse i den samme Stilling, de havde valgt fra første Begyndelse af. Det var, som hver Muskel var stivnet, som om de under hele Dansen vare af Sten. Saa hørtes et andet Hyl. Derpaa satte de sig paa én Gang Alle igjen ned paa Hug og syntes nu at være nær ved at opgive Aanden. De graa Kapper bleve da spændte over dem.

Denne Dervischdans blev jeg i Stand til at overvære ved Begunstigelse af Madame d'Ehrenhoff, til hvis Gemal, den svensk-norske Minister i Konstantinopel, jeg var adresseret gennem det kongelig danske Udenrigsministerium. Hos dette Ægtepar havde jeg fundet den venskabeligste Modtagelse, og skjøndt jeg boede i et Hotel, var dette gjæstfrie Hus for mig ligesom et Slags Hjem i den fremmede, barbariske Stad. Dengang var det svenske Palæ, hvor Hr. d'Ehrenhoff og Familie boede, snarere et Slags Rønne, ikke, som nu, det dejligste af Gesandtskabshotellerne, skjønt, saavel ved sin smukke Bygning, som især ved sin henrivende Udsigt over hele Bosphorus. Til alle Tider havde den samme Gjæstfrihed og Venlighed sit Hovedsæde der, saa Enhver, der har lært Gesandten og hans Familie at kjende, med Glæde erindrer sig den Tid, han har tilbragt hos dem.

»Hvem vil med i Bad, i det tyrkiske Bad?« spurgte engang Madame d'Ehrenhoff. — »Hvem vil i Bad, i tyrkisk Bad?« spørger jeg ogsaa; »det er morsomt at se.« Jeg tvivler ikke om, at mange flere Nysgjerrige, end der kan tilstedes Adgang og Lokaliteterne kunne rumme, ere beredte til at følge. »Nej, nej, hvor ville I hen, mine Herrer Læsere? Stands, for Guds Skyld, vend om; thi Badet er kun for Damer; — men husk paa, at Damerne have Ord for at være snakkesalige og sladderagtige, og derfor skulle I snart erfare, hvis I

ville nøjes med kun at høre, hvorledes det gaar til, hvordan det gik til i det tyrkiske Bad, hvori jeg fulgte med den svensk-norske Ministers Frue. Ak, nu er hun død, den elskværdige Dame!

Man tænke sig et Hus, der ligner en Bikube — saaledes presenterer sig Badehuset udefra. Man modtages af en sort Kvinde. I Forstuen er der anbragt flere rummelige Baase ovenpaa hverandre, rundt om hvilke der gaar et Galleri. I en vis Højde vælter rislende Vand ud af en Beholder; lange, røde Ræddiker og andre, gule Rødder forefindes til de Lysthavende. Tyrkiske Badegjæster ligge i Grupper ved Vandbeholderen og gnave og suge efter endt Bad paa disse Rødder, ligesom man hos os tager en Kop Chocolate eller The. I Baasene klæde Damerne sig af; alle Smykker leveres til den Opsynshavende. Nu forlades Baasene, det sidste Klædningsstykke falder eller, rettere sagt, byttes mod en Badekaabe af ru Tøj, hvori man indhylles fra Top til Taa, og Fødderne stikkes i nogle for Europæerinder meget ubekvemme Styltesko med to Remme over Vristen; Tærne lades frie; paa disse Sko bæres man over det i Forværelset af koldt Vand overrislede Marmor-gulv. Derpaa bliver et rigt, tæt Tæppe trukket tilside af en sort Slavinde. Badekaaben falder, og indhyllede af hvide Dunstskyer bevæge sig mange Skikkelser af alle Aldere og Farver med paradisiske Ugenerthed i en ret varm Atmosfære. Et dæmpet Lys trænger gennem de mange med Glas forsynede Lyshuller fra det høje rundthvævede Tag og belyser snart en eller anden Skikkelse, snart malerisk ventende Grupper; der er nemlig kun fire Badejomfruer og lige saa faa hede Smaarum, hvori Enhver efterhaanden bliver behandlet efter Badereglerne.

Man tænke sig ikke de kjedelige danske eller Berliner-Badejomfruer i stivede Kattunsskjorter og dito pibede Huer, glade for 4 Skilling i Drikkepenge; nej — her er der som oftest yppige, nøgne Skikkelser med et smukt guld- eller broget-baldyret Badetørklæde svøbt om Lænderne, Guldmønter skinne paa Halsen og i det mørke, opløste, prægtige Haar, Guldarbaand straale paa de fugtige, fyldige Arme, Ringe glimre paa de bløde, elastiske Hænders Fingre, og hvorledes forstaar hun ikke at bruge dem! »Nu er Turen til Dem!« raaber Fru d'Ehrenhoff, efter at jeg først tilbørligt er bleven sæbet ind, gnedet og skyllet. Det var et Syn for en Kunstner, nej, om Forladelse, mine Damer: for en Kunstnerinde, vilde jeg have sagt — her er Venus fra Milo, dér den mediceiske, dér er Psyche fra Capua, hér yppige Bakkantinder, Fauninder, og dér de sorte Negerinder, som forgjæves prøve paa at ville vadske sig rene — — — — — Og saa de Ventende paa de svære Marmorblokke! Jeg var En iblandt dem midt iblandt Orientalerinderne — og nu blev Turen min. Den skønne Badejomfru brugte den grønne Badesæbe

efter alle Kunstens Regler; jeg maatte lægge mig paa det varme Marmorgulv som alle andre Badeofre, derpaa glinsede det forgyldte Metalbækken i hendes Haand, og jeg blev overøst med temmelig hedt Vand, medens Dampen skjulte næsten Alt i gjennemsigtig Taage; saa blev Badekaaben igjen taget paa. I et køligere Rum blev der sprøjtet Rosenvand i Ens Ansigt, og Rhachlikum (et Slags Konfekt) blev budet om; man fik sine Smykker og Klæder igjen, de høje Tøfler kom af Fødderne, man betalte sin Medzedie og gik — og dermed er den Historie ude.

Mange smaa Anekdoter kunde endnu fortælles; —

men nej, jeg synes, dette er tilstrækkeligt; thi der bliver endnu saa Meget at fortælle om Bazarerne og om Haremmerne, disse Orientens mest interessante Steder, om Bazarerne, hvor Alverden tager hen for at se paa eller erhverve sig Det, man har Raad til af Alt, hvad Orienten kan bære til Skue af Produkter og Skatte, og om Haremmerne, hvor Orientens kostbareste Perler og Skatte ere skjulte tilligemed de Skjønne, der eje dem, og der igjen ejes af Magthaverne, skjulte for alle Blikke. Jeg maa samle mig og koncentrere mine Erindringer for ikke at misbruge Læsernes Taalmodighed.

FJERDE KAPITEL.

Bazaren.

Dr. Leymanns var rejst med Hustru og Ven, og jeg søgte Privatbolig, medens jeg hele Dagen over var hos d' Ehrenhoffs; dér spiste jeg til Middag og Aften med mine elskværdige Venner, dér maledede jeg, dér fik jeg gode Raad, og Gesandtens Khavass (et Slags Æresvagt) fulgte med mig gennem de ikke altid sikre Gader. Engang gjorde jeg en Udflugt over Broen til Stambuls store Bazar, dennegang med en gammel Jøde, der skulde være Mellemand ved Indkjøbene. Efter en lang Spaseretur op ad de stejle Gader naaede jeg endelig Bazaren — gennem en svær Port, hvor Tiggere krøb sammen, der syntes at have Monopol paa at aflokke de Forbigaaende Pjastre. Nu aabner sig et enorme, halvt mørkt, kun ovenfra ved primitivt anbragte Aabninger belyst, hvælvet Rum, hvori der er en Hovedgade og en Labyrinth af Side- tværveje og Sidegader. Alle ere de dannede af primitivt opslaaede, men stabile Boder. Paa en Forhøjning, der ligner en stor Kiste*), belagte med enten luslidte, mølædte eller ogsaa fortrinlige persiske eller Smyrna-Tæpper, sidde med korslagte Ben Kjøbmændene, rundt omkring dem ligge deres Varer, og bag ved dem findes Oplaget, dels opstabet, dels i et større Aflukke. Køberen standser foran Forhøjningen, der tillige tjener som Disk, og nu foregaar Handelen.

En vis Orden er iagttaget i Bazarens Inddeling; alle Guldsmede, hvis subalterne Folk for Alles Øjne

arbejde i de fine Metaller, sidde til begge Sider i Rækker i deres Boder. Det Samme gjælder Skomagerne, hos hvilke man fra den fineste Pariser-Hælestøvlé og Pompadurskoene ned til de ægte tyrkiske, gule Saffians-Snabelsko og de guld- og sølv-broderede Harems-tøfler finder alt til Faget Henhørende, endogsaa Galocher, Bådetræsko, Børnefodtøj, indtil Kamalens plumpe, tyksaaede Fodbeklædning. Bazarens Modebutikker, hvor man køber Kjøletøjerne billigere end i Peras altfor kostbare Modeetablissementer, ere meget søgte og danne deres eget Departement i den store Bazar. Tæppeboderne, der indtage megen Plads, høre til de kostbareste af dem alle. Endnu interessantere ere de antike Stoffers og aflagte kostbare Haremkostumers Boder, hvor man synes igjen at være hensat i Tusind og én Nats Eventyrrige; hertil slutter sig Bazaren for antike Vaaben og dito Bohave, en enorme Firkant i en af Bazarens Sidefløje, hvor de mest fantastiske Musikinstrumenter og udskaarne Gjenstande, blandt Andet Reoler, Kommoder, indlagte med Perlemoder, smaa Borde og Gjenstande, som ikke kunne betegnes med deres rette Navn — Franskmandene sige Bric-à-Brac — opfylde Pladsen og ere vel ordnede og skikkede til at vække Kjøbelysten hos Beskueren. Ogsaa Delikatessehandlernes Varer lokke, opstillede paa smagfuld Maade: Sorbetter i smaa ejendommeligt formede Glaskrukker, kandiserede Frugter, Sukker, lækkert tilvirket med Mandler, eller Figen, trukne i Millioner Traade, som spundet Glas eller Silke. Det saa ofte nævnte Rhachlikum (>den lykkelige Mund<),

*) I Virkeligheden bruges de som saadanne, idet Varerne gjemmes deri hver Aften.

Bazaren i Stambul.

(Efter en Skizze af Harald Jerichau).

en i Haremmerne yndet Gummikonfekt, gennemtrængt af Roser, findes ogsaa her. Alle disse lukulliske Herligheder, som jeg dels har smagt og dels ikke fik Lejlighed til at gjøre mig bekendt med — thi Alt har jo sine Grænser — friste Øjet og Ganen. »Forbi! Forbi!« hviskede Fornuften; »Du bliver ellers syg!«, og saaledes slap jeg bort fra denne søde Circe. Saa var der Frugterne, der gjorde hverandre Rangen stridig: de friske, søde Dadlers enorme Grene, Druer saa dejlige, som vare de fra Kanaan, Meloner af alle Slags, opstillede i flere Alens Højde, aflange, store, kjærneløse Appelsiner, Æbler og Pærer — Altsammen saa godt, som var det hos Palæ Royals mest udsøgte Delikatessehandlere. I et andet Departement falbødes de fleste Slags Frugter tørrede, og der var Forbrug for alle disse Masser af Varer. Endelig laa der Mængder af Hvede, Ris og alle Slags Gryn, af Sæber, Talg og Olie, Tjære stod i store Tønder, Vitriolflasker og Petroleum noget afsides. — Værktøj kjøbtes igjen samlet paa et andet Sted i Bazaren, Tintøj ligeledes, Porcellæn, Glas, Fajance og Lertøj atter andensteds, de sidste Artikler i dertil udelukkende bestemte Gader, hvor den anden Udgang af Bazaren igjen udmundede med sin af Monopoliggere vel besatte Port, der om Aftenen ved Solnedgang, naar Mollahen fra Minareten kalder til Bøn, bliver lukket Natten over. Det var en Anstrængelse at se alt Dette, næsten lige saa anstrængende som en Verdensudstilling. Endnu mere svært var det at trænge sig igjennem denne bølgende, af alle Slags Elementer sammensatte Menneskemasse, der snart standsede og kjøbslog, snart slentrede og beundrede de mange Varer, og stadig stode de hverandre i Vejen. Endnu vanskeligere var det at finde sig tilrette mellem alle disse Boder og forskjellige Departementer; men min Jøde, Led-sageren, Mellemanden, han kunde finde Vej, han kjendte hver Bod, ja, næsten hver Kjøbmand ved Navn, og han vidste Rede i alle Kneb. Han havde sine Procenter af Alt, som kjøbtes, af Kjøbere og af Kjøbmanden, de vare kun ringe, men købe maatte man, hvordan man end bar sig ad, selv om man havde fast besluttet ikke at lade sig lokke, og Jøden bar Alt hjem, og det syntes altid at være billigt kjøbt, aldrig manglede nogen Trævl, og — dog var man snydt; men det forstaar sig, var man gaaet alene og havde kjøbt alene, saa var man bleven snydt meget mere endnu. »Jeg forbyder Dig, Jøde, at følge længere med, nu har jeg, Hvad jeg vil; Khavassen ledsager mig videre og hjem« — saaledes befalede jeg. Jøden, som er vant til at lystre blindt, blev borte. En halv Time senere købte jeg et Par smukt guldbroderede Sko og syntes at have betalt dem meget billigt. Pludseligt opdækker Jøden ved min Side; »smukke Pampusser«, siger han, »hvor dyre?« — »To Medzedier,« siger jeg fornøjet. »Disse kan De faa for én Medzedie,«

siger han og viser mig Mage til mine. Saa overgav jeg mig paa Naade og Unaade, sendte Khavassen hjem og morede mig ved at »flanere« og gjøre mine Indkjøb i Jødens Selskab alene. Og det Mærkeligste af Alt skulde jeg endnu opleve paa denne Bazartur.

Jeg var træt og sulten, men vilde dog ikke købe nogen af de ambulante Kokkes tyrkiske Retter, som saa mange Andre lode sig smage godt. At se en af de ægte gammeldags, tyrkiske Hanummer, fulgt af sine hvide eller sorte Slavinder, alle klædte som Damen selv i den vide, farverige Feragi (vid Kaabe) og den hvide Jazmak (Slør), hvorfra kun Øjnene kiggede frem, med deres Chukchuk (Smaabørn) ved Haanden eller paa Armen, at se dem spise de falbudne Retter, at se dem prøve en elegant, blaa Pariser-Atlaskestøvle med høje Hæle paa de nøgne, bare Fødder, er virkelig uendeligt pikant, og af disse tyrkiske Damer vrimler det i Haremmet; det er deres Hovedfornøjelse at vækkes af deres apathiske Haremstilstand ved i Kontrast til Bazarens Publikum at købe ind til sig selv og Huset. Men Ve Den, der iagttager dem skarpt! Jeg havde nær faaet et Slag i Ansigtet af en af disse barbariske Husmødre, da hun gav mig Tid til at skitsere sig, medens hun pruttede om Varerne. Hun talte Noget om »Turca« og »Franca«, som jeg ikke forstod, idet hun hævede den knyttede Haand til Slag mod mig; men det blev afpareret af en forbigaaende Militær; Mange samlede omkring os, der var Latter og vrede Ansigter, og havde ikke min Khavass til al Lykke været tilstede, saa havde det maaské været mindre behageligt for mig, den frankiske Dame; thi de Fezklædte ere lette at tirre, og der er saa mange af dem i Bazarens lange Gange, at det nær og fjern skinner helt rødt af fezbedækkede Hoveder, og jeg befandt mig midt iblandt Stambuls fanatiske Befolkning. Jeg var, som sagt, omsider bleven træt og sulten og begav mig paa Vejen hjemad. Da foreslog Jøden mig at gaa ind i en tyrkisk Kafé, dér skulde jeg ogsaa betale en tyrkisk Kjøbmand, som var fulgt med, to Guldstykker for købte Varer. Firsindstyve Guldstykker, som jeg nyligt havde faaet for den smukke Madame Ullmann's Portræt, havde jeg i en lille bitte Lædersæk skjult paa mit Bryst, for ikke at have dem i Lommen; ikke heller vilde jeg lade Pengene blive tilbage i mine lejede Værelser. Kaféen var af de primitive: en firkantet Træfjællebod med et Ildsted i Midten og fire raa Træbænke omkring paa Siderne. Gulvet var fuldt af brede Sprækker, og det moradsagtige Snavs skimtedes og lugtedes under det skrøbelige Trægulv. Fire Tyrker sad paa Hug og med korslagte Ben omkring det primitive Ildsted. Kaffen, der glohed serveredes i Kopper, som lignede smaa bitte Æggeskaller, hver omsluttet af en lille Messingfod, var

delikat. Nu var den drukket; jeg blev trakteret af Kjøbmanden, der nu skulde have sine Guldstykker betalte. Saa tager jeg hemmeligt min Læderpung frem, og hvorledes det skete, véd jeg ikke, men det skete muligen, fordi jeg følte mig benaet paa Grund af Stedet og Omstændighederne, hvori jeg befandt mig, og jeg var derfor usikker og forhastet i mine Bevægelser: med Et sprænges den lille Snor, der holder Læderpungen sammen, og Guldet triller i et Nu fra Bænken paa det hullede Gulv. I Italien vilde jeg ved en saadan Lejlighed have mistet Pengene og maaské Livet med; men her i Stambul gik det anderledes til. Kjøbmanden, som skulde have sine to Guldstykker, og Jøden, der var Pot og Pande hos denne og tillige alle de andre Kjøbmænds Hjælperhjælper, retirede

begge To bort fra min improviserede Guldlejr og hen til de fire Tyrker ved Ildstedet, der flegmatisk saae i Retning af det strøede Guld, og idet hvert Spor af den smiskende, sjakrende Jøde var forsvundet, sagde Jøden alvorligt til mig: »Saml nu Deres Guld alene op, tæl det, og pas paa, at Intet gaar tabt.« Og jeg gjorde det ængstelig og skamfuld — og fandt Alt rigtigt, ikke en eneste Guldmønt havde forvildet sig igjennem Gulvets mange Sprækker ned i Dyndet derunder eller i Lommen paa Nogen blandt mine Omgivelser. Det er med sand Glæde, at jeg nedskriver dette Vidnesbyrd; det være mig tilladt at tilføje, at Jøden fik Lejlighed til ikke at fortryde sin Ærlighed, der bragte ham Anseelse og gav ham megen Fortjeneste hos de Fremmede.

FEMTE KAPITEL.

Mit første Besøg i et Harem.

Jeg havde været hos Ali Pascha, Sultan Abdul Aziz Storvezir i 1869. Hvem skulde nogensinde have antaget, at denne højtdannede, dygtige Diplomat, den første Dignitar i Orienten, udmærket af saa mange Fyrster, stadigt i Omgang med disse, var en tilsyneladende usikker, ængstelig Personlighed! Det var Hans Kgl. Højhed, Prinsen af Wales, hvem jeg skyldte min Introduktion hos denne mægtige Oriental, ligesom hos Nubar Pascha i Cairo. Vi vare Begge lige forlegne. Storveziren og jeg, hans Protegé, indtil Konversationen rigtigt var kommen i Gang og vi med Et opdagede, at vi vare to rare Mennesker, der havde mange, fælleds Interesser, og vi udvexlede da mange Tanker. »Jeg frygter for, at Deres Ønske at blive forestillet for Sultanen vil volde Dem Tidsspilde, Madame,« sagde han ved Audiensens Slutning; »thi Rhamazaen begynder om 14 Dage, og H. M. er forinden taget til et af sine Lystslotte i Asien, hvor han ingen Damer kan modtage. — — — Maa jeg sé Deres Malerier? Jeg vil ved Sultanens Hjemkomst, naar Rhamazaen er til Ende, kunne være Dem til Nytte.« Derpaa benyttede jeg Lejligheden til at vise Storveziren min »Stranding«, som jeg havde vovet at føre med mig til Orienten. Det skete ifølge et Løfte til Mdme. Bunsen i London, som bad mig ved mit Arbejde at godtgjøre i Orienten, hvad en evropæisk Kvinde kan naa ved højere Udvikling. — — En

Røst i Ørkenen, en Banebryder! — C'est très bien, Madame, très grand — trop grand pour être apprécié ici — c'est trop triste pour décorer les salons de Sa Majesté le Sultan — mais la Princesse de Galles l'enchanterait; — quel en est le prix?« — sagde Storveziren. »Votre Excellence, je ne vends pas ce tableau, il est commandé.« — Hans Excellence beklagede, at jeg ikke kunde disponere over det, og dumt var det af mig, at jeg var saa ærlig; thi jeg skulde have kopieret det og beholdt Originalen selv; — men skeet var skeet — og saaledes endte dette højtidelige Besøg. ganske som Æventyret med Konen og Pølserne, med at jeg forspildte Lejligheden og gik med uforrettet Sag, eller, som man siger: jeg havde skudt forbi. I Cairo bar jeg mig klogere ad.

Men jeg havde jo et Brev endnu, som jeg kunde takke Hendes Kgl. H. Prinsessen af Wales for, der introducerede mig hos Nazili Hanum (Prins Mustafa Fazil Pascha's, Khediven Ismails Broders Datter). Skjønt mange Fyrstinder, deriblandt Kejserinde Eugenie og Prinsessen af Wales, under deres Ophold i Konstantinopel paa Vejen til Suezkanalens Aabning, vare blevne modtagne af Sultana Valide og Nazili Hanum, saa var det dog forbundet med store Vanskeligheder for Private at indføres i Haremmerne, og især da at male de Skjønne. Men dette vilde jeg, og jeg var bestemt paa at naa dette Formaal for min Rejse.

Mme. d'Ehrenhoff, der var bekendt med Nazili Hanums Moder og Guvernanter, lovede mig da Assistance og blev det Medium, der kronede mit Haab med Held.

»Voilà une lettre de Nazili Hanum, mon amie,« sagde Mme. d'Ehrenhoff en Morgen. »Og vi skulle kjøre,« sagde Aimée og Ida, hendes smaa Døtre, og klappede i Hænderne. Saa fik vi Alle vor stiveste Visitstads paa — thi dette er af største Vigtighed ved Haremsbesøg — og kjørte nu ad en næsten ufremkommelig Vej, indtil Vognen standsede ved en underlig Bygning, der udefra lignede en ret stor Forpagtergaard af Bindingsværk, kalket og med brogetmalede Bjælker. Indkjørselen gennem Vognporten, der bestod af to plumpt forarbejdede, raa Fløje, førte ind i det indre Gaardsrum. Vilde man sagt til mig: »Her blive Faar klippede,« havde jeg fundet det rimeligt; — men her var ingen Faar, derimod vimsede der omkring smaa Børn af alle Kalibre. Vor Tjener ringer paa en simpel Klokkestræng. En Lem aabnes, og Cerberus kommer tilsyne i Skikkelse af en sort Eunuk med et Slags tyndt, graat Gedebukkeskjæg paa den med lasket Fedt hængende Underkjæbe. Tjeneren spørger, om Nazili Hanum er hjemme. — »Yok« (ikke) var det lakoniske Svar, og Lemmen lukkes. Atter Ringning! Mme. d'Ehrenhoff forstod det bedre, end Tjeneren; med sin bløde Stemme sagde hun Noget paa Tyrkisk og rakte med de fine, hvide Fingre Noget, som lignede en Medzedie. Var det Berørelsen af de fine, varme Fingre, eller en Anelse om den halvsjulte Sølv mønt, som øvede Indflydelsen — Nok er det: Eunukken lukkede ikke Lemmen, men forsvandt med et bredt Grin. Det varede længe — i Orienten skynder man sig ikke; imens havde vi Indkig gennem Laagen til en ellers lukket Haremsgaard. Prosit die Mahlzeit! — Lemmen blev pludseligt smækket i indefra, og flere sorte Øjne skimtedes igjennem Sprækkerne. Det varede forfærdeligt længe. Endelig rasledes der med svære Nøgler. Den indre Port drejede sig skrigende paa de rustne Hængsler, og vor Vogn kjørte ind i Haremmets indre Gaard. Nej, hvor her saae ud! Alle vegne var Spindelinen repræsenteret. Her blev der strøget, og dér blev der vadsket og tørret i Solen, dér hang der fuldt op med Skjorter og Feragis, med alskens Dame- og Børnelinned, og Slavinderne vimsede overalt ud og ind, og de, der ikke havde Noget at bestille, lode, som om de vare beskæftigede, Andre listede sig omkring og befølte vort Tøj; de havde Alle brede Pantalons, et sribet, broget Tørklæde om Hofterne, bare Ben i høje Trætøfler og en lille, sirlig Turban paa Hovedet; de vare snaksomme og fornøjede, disse Slavinder, der alle udelukkende vare Orientalerinder fra de forskjelligste Egne, fra Kaukasus, Cirkassien, Thessalien, Kreta og Ægypten, samt

Negerinder, hvis hvide Tænder skinnede i Modsætning til deres mørke Hudfarve. Der stod et udgaet Hyldetræ midt i Gaarden, men vor gamle, danske, gemytlige Hyldemoer, som H. C. Andersen fortæller os om, levede ikke her mellem sine duftende, velgjørende Blomster, men ifølge orientalske Sagn boede der en gammel Hex — dette fik jeg senere at vide — der forstod at forvandle Velsignelsen af Hyldbærtræets Bark til en menneskeffendtlig Gift, som, nydt under visse Forhold, gjorde Tyrkiet fattigt paa Indbyggere. Ingen Tyrkinde, hedder det sig, føder mere end i det Højeste to Børn, og Hexen er Læremesterinde i denne Kunst. Et Exempel paa dens Virkninger var en afmagret, vistnok tilforn dejlig Slavinde, der med udslukte Blikke saae sløvt hen for sig; hun sad under det skæbnesvangre Hyldetræ, hendes to Børn vare døde efterhaanden, og hun var ved en paa særegen Maade præpareret Hyldedekokt svækket paa Aand og Legeme; »dette skeer ofte,« sagde Mme. d'Ehrenhoff; »men« vedblev hun, »derimod have Tyrkinderne tidt mange Plejebørn; thi sand Kjærlighedsdyrkelse kan Kvindesjælen, trods alle Fejlgreb og fejle Begreber, ikke undvære. Disse Børn kjøbes, opdrages og udstyres saa efter Evne og bortgiftes gjerne godt.

Imedens Samtalen saaledes forkortede Ventetiden, og de mange flerfarvede Kvindeskikkelser omkredsede os, kom »Kaja«, den Øverste blandt Slavinderne, med Miss Albert, den Yngste af Nazili Hanums engelske Guvernanter, og meldte, at Prinsessen ventede os. Op ad en Trappe, der fra en Platform udmundede til to Sider, kom vi til en lang korridoragtig Stue med cirka sytten Vinduer til den ene Side, medens der paa den anden modsatte Væg var ligesaa stort et Antal Døre, og desuden laa der opstablet alle Slavindernes Divanmatrasser, der om Natten trækkes frem, og, fordelte i mange af Værelserne, tjene til Natteleje. Et Par Trin førte fra dette til et andet Rum, det saakaldte Koncert-Værelse, hvor der mod Sædvane intet Tæppe laa paa det kostbart indlagte Gulv, ligesom ogsaa Væggene bestode af Træmosaik. — Vi se altsaa her de stærke Kontraster forenede i den primitive Indgang, det kalkede Bindingsværks malede Tværbjælker, den matrasbesatte Gang, ved begge Ender af hvilken der midt paa Gulvet stod en enorme Mansal, (et af Messing drevet, kostbart, orientalsk Fyrfad), betjent af tre sorte Slavinder; men den anden Ende udmunder i den rigtignok ikke efter sin Bestemmelse benyttede, men efter evropæisk Skik korrekte, ja raffineret indrettede Koncertsal, hvori en enorme Lirekasse, der kan drejes af enhver Slavinde, et Piano af Erhard og elegant udskaarne Stole danne Inventariet; fra Loftet hang de dejligste Krystal-Lysekroner. Her saaes intet Forhæng, ingen Portierer, Salen var i alle Retninger akustisk; — men Hvem musicerede, Hvem

nød Godt af disse store Anstalter, der maatte have glædet en Anton Rubinstein, en Christine Nielsson, en Patti? Med bankende Hjærte saae jeg vor elskværdige Ledsagerinde, Miss Albert, aabne Døren til Modtagelsesværelset, og dér — — — fremtonede mine orientalske Drømmeriers Stjerne. Det var Nazili Hanum, Khe-divens Niece, der stille og værdig rejste sig fra den rigt udstyrede tyrkiske Ottoman, af hvilket Slags mange vare anbragte rundt om langs Væggene, der ligesom Gardiner bestode af rige Stoffer; det kostbare Gulvtæppe var tykt, blødt og elastisk som Skovens Mos; paa et lavt, rigt indlagt Bord stod en af de kostbareste franske Sèvres-Vaser, jeg nogensinde har seet, igjen en Blanding af orientalsk og Pariser-Luxus; det Samme gjaldt ogsaa om Prinsessens Klædning. Nazili Hanum var den Gang femten Aar gammel, men aldeles voxen. Hun var en mærkelig Blanding af orientalsk og evropæisk Indflydelse. Saaledes vare hendes Bevægelser afrundede, bløde, langsomme, elastiske, og dog tillige snigende og kraftige som en Panthers. Hendes aflange, mandelformede, sortfrynsede Øjne vare lyseblaa, languissante og vilde, med umaadelig store, sorte Pupiller, og dette samme Øje kunde lyne og brænde, medens hun lyttede til, Hvad jeg fortalte hende. Snart blev hun mere fortrolig mod mig og talte om mange Forhold, navnlig om Kvindens ufrie Stilling; men dette skete først senere, under mine hyppigt gjentagne Besøg. I Nazili Hanums Klædning sporedes ogsaa tydeligt den parisiske Modes Indflydelse; men en sort med brogede smaa Silkeblomster broderet Silkegrenadines Kjole, der til Nød skjulte de vide Pantalons, havde aabenbart modificeret Pariser-Tilsnittet. Hendes smagfulde, lette Turban, prydet med tre gule Fjer, og hendes lange, sorte Silkeflors-Slør vare gjennembroderede med Guld og broget Silke, og Frynser af samme Slags omgave det fine Ansigt, der ombølgedes af det dejligt plejede, hasselnødblondede Haar, som opløst faldt ned ad Skuldrene og omgav de zarte af ingen Sminke vansirede Fløjelskinder; Munden var usædvanlig lille. Jeg gav, hende mit Brev fra Prinsessen af Wales, og den tyrkiske Prinsesse, der endnu for faa Uger siden var bleven udnævnt til vor elskelige Prinsesse Alexandras Æresdame, læste Brevet, kyssede derpaa først det, saa mig, og bad mig paa godt Engelsk at sidde ned ved Siden af hende. Madame d' Ehrenhoff, der med sine smukke smaa Lysalfer og Miss Cow og Albert, Prinsessens Guvernanter, sad paa andre Divaner, fortalte mig nu, at Koncertværelset, dette hendes elegante Soveværelse, det store Bibliothek, Salen, og overhovedet den hele anden Etage med sine Værelser, der vare udstyrede med udsøgt Elegance og Komfort, var udelukkende bestemt for Mustafa Facils Yndlingsdatter Nazili, der alene havde over femten af sine egne Slavinder at raade over. Hendes Moder, Mustafa

Facil Paschas første Hustru, beboede første Etage; dér var én Spise- og tre Ryge-Stuer, og hun havde 175 Slavinder at raade over. Paschaens andre tre Hustruer beboede hver én Fløj, og Haremmets forskellige Afdelinger, hvis Vinduer vendte ud til en skyggefuld Have, hvori der fandtes en smuk Fontæne og Linned, som blev tørret og som ogsaa tildrog sig min Opmærksomhed, vare indbyrdes forbundne med en dækket Gang udenfor, saa at Damerne kunde besøge hverandre uden at blive sete fra noget af Vinduerne, og uden at være udsatte for Regn eller Solskin.

Under dette mit første Besøg havde jeg faaet et yderst velgjørende Indtryk af denne interessante, unge Skabning med den elskværdige Ynde, kvindelige Værdighed og orientalske »prestige« — hvilket dansk Ord kan vel gengive dette Begreb, der saavel betegner Fortrin, som tillige noget Daarende, der ikke paa en bestemt Maade kan forklares? Dette forenet med en omhyggelig evropæisk Opdragelse, var dog ikke istand til hélt at faa Bugt med Tyrkinderne og gjorde hende til en guddommelig, bedaarende Fremtoning, og dette Væsen, saa rent og tillige saa glødende, var opforstret i et Harem og havde uberørt gennemgaaet Ildprøven, hvilken var de to fortræffelige Damer Miss Cows og Alberts Værk.

Ti Minutter vare saaledes hengaaede, da Prinsessens Søster Azize forøgede Selskabets Tal, ledsaget af sin Pariser-Guvernante. Hvilken Forskjel paa disse to fra tvende Mødre stammende Søstre! Azize var meget lille, havde lyseblondt, kort Haar, tæt og kunstigt krøllet, istedenfor Turbanen bar hun en turbanlignende Hue, bestaaende af utallige Liljekonvaller og Forglemmigejer, lyseblaat Silkeslør og Kjole af samme Slags; disse Damer talte kun Fransk. Lidt efter traadte Prinsesse Nazilis Moder ind, en endnu ikke mere end lidt over tredive Aar gammel Dame, temmelig korpulent; hun bar en lang, guldbroderet Kaftan, lignende vide Pantalons og havde en flad, rød, lille Turban paa Hovedet; hun befølte vore Toiletter, røg Cigarretter og gjorde i Anledning af os tyrkiske Bemærkninger, der stødte Dem, som forstode disse; hun smilte hele Tiden. Saa aabnedes Portiøren igjen, og to Slavinder kom ind, den ene med lange Tschibuks (Piber med lange Weichselrør) hvis ét Kvartér lange Ravmundstykker vare prydede med kostbare Ædelstene og Guldzirater. Knælende gav Slavinden mig Piben. Den anden Slavinde bød, ligelædes knælende, mig og de andre Tilstedeværende den dampende Mokokaffe i de fine Æggeskal-lignende Kopper, der hvilede i Guldfiligranbægere, rigt prydede med ægte Perler, Brillanter og Turkiser. Kaffekopperne stode paa en Bakke, der var dækket med et dejligt, guld- og perlebroderet, rødt Fløjelstæppe. Jeg fik næsten ondt af Tobakken og bad derfor, efter at have taget et Par Drag, om at maatte være fri. »Jeg kan ikke ryge,«

sagde jeg; »til Gjengjæld skal jeg vise Dem, Hvad jeg kan: mine Billeder.« — »Billeder? Hvad er det?« »O jo! jeg véd det,« skyndte Nazili sig at sige og hentede hurtigt en Modejournal, hvis Figurer hun havde koloreret. »Ja«, sagde jeg, »noget Lignende, men meget større, blandt andet Prinsessen af Wales' Portræt.« »O dear, dear, show your pictures, let me see the dearling Princess! O, I love her.« — Forinden vi forlode Haremmet, kom et tredje Sæt Slavinder, der ligesom det andet bar forskellige Sorbetter i ejendommelige Krystalglas paa en stor Sølvbakke, tildækket af et endnu kostbarere, lyseblaat Atlaskestæppe, som hélt var oversaaet med Diamanter og Perler og broderet med Sølv; hist og her saaes en Rose, efterlignet af Rubiner og anbragt i det blaa Tæppe. For enhver af os knælede Slavinderne ned, ifølge Ceremoniellet med ophæftede Slæb. Efterhaanden begyndte man at føle sig fortrolig. Jeg fortalte Noget om Paris og London, om Verdensudstillingen, om Kejserrinde Eugenie og Prinsessen af Wales, den europæiske Verdens Halvgudinde, da der pludseligt ved Indtrædelsen af en Slavinde, som med det Samme aabnede Portiøren til en lang Gang, meldtes Storvezirens eneste Hustrus uventede Besøg. Vi saae hélt nede i Gangen en stor Procession af tyrkiske Damer. Vor Værtindes Moder blev meget urolig og gjorde Tegn til Nazili. »Det er en meget fanatisk Dame, som besøger Nazili, hun maa ikke træffe Dem her«, sagde Miss Albert, og hun trak os bort; men Nazili hviskede: »Husk paa Billederne — dearling Mad. Jerichau!«, og vi bleve skyndsomt førte bort ad en Bagtrappe gennem Salemliken 3: Mændenes Bolig, som ingen Tyrkinder kan betræde.

Dagen efter regnede det i Strømme; men jeg havde jo lovet Nazili Hanum at vise hende Billederne, og det maatte ske, coute qui coute! Jeg tog derfor en af de umaadeligt dyre Hýrevogne, og gennem et ubeskriveligt Mudder naaede jeg, som Dagen tilforn, Haremmet med alle mine Billeder, der bragtes op i Koncertsalen. Det var en Udstilling af et ganske eget Slags. To og to af de som oftest kjønne Slavinder holdt hvert af de oprullede Billeder; de smaa vare i Rammer. Jeg tror, denne Udstillingsmaade vilde endog i det af Kunst overmættede Paris have vakt Sensation, dér vilde man muligvis have fundet de levende Staffelier interessantere end Billederne selv, men fremfor Alt ikke ænsede Billederne for de smaa smukke Haremsprinsesser, der beundrede dem. Her derimod var det omvendt. Her var det første Gang, at Menneskets kunstneriske Efterligning af Menneskeansigtet, overhovedet af det Fænomenale, fremtonede for disse smukke Haremsøjne. — Det var en saa naiv, ganske primitiv, uhildet Beundring, der her blev mine Arbejder til Del. En af Dameine (Hanum betyder

Dame) prøvede paa at røre ved et malet Guldsmykke, en anden ved Silketøjet paa Prinsessen af Wales' Portræt, der ganske særligt interesserede Alle, især Dem, som havde haft Lejlighed til at se hende under hendes Ophold i Konstantinopel. Dernæst var det mine tre blonde Døtres Billeder, der henrykte dem. Disse lyse, kjønne Børnehoveder og en lille Amagerpige i rød og hvid Stads med smilende Mund og lyseblaa Øjne gik fra Haand til Haand og fra Mund til Mund og bleve kjærtegnede og kyssede, det sidstnævnte Billede blev Haremmets Yndling, ligesom et, der forestillede en italiensk Moder, som giver sit Barn Die*), og en dansk Fisker, (hvortil Holger Drachmann har siddet Model), der gjør en lille Skovshovedpige en Kjærlighedserklæring, vare meget yndede af Alle. Det synes, som om de to Themaer, disse Billeder fremstillede, forstaaes af enhver Kvinde; — men Ali Pascha havde Ret: Strandingen var et foralvorligt Æmne, den hendøende Moder med Barnet, der søges bragt til Live, vakte ingen Sympati uden hos Miss Cow og Albert, der sagde: »Det gjør godt en Gang igjen at se saa betydelig Kunst. Her vil man kun more sig og nyde Glæden, men al Alvor bliver skyet.«

Endnu havde de ældre Prinsesser og nogle af Mødrene ikke seet Billederne; men jeg maatte tilbage til en Diné i Gesandtskabshotellet. Jeg blev derfor bedet om at tillade, at alle Billederne nogle Dage over maatte forblive i Haremmet, hvilket jeg indrømmede; dog udtalte jeg tillige Ønsket om at maatte faa Tilladelse til paa en belejlig Tid at tage nogle Skitser i Haremmet. Jeg var naturligvis i nogen Spænding ved at efterlade saa mange kostbare Lærreder paa et Sted, til hvilket saa mange nysgjerrige og udannede Kvinder havde Adgang, og hvor de havde Lejlighed til at beskadige dem ved ufornuftig Omgang med dem; men Den, som ikke vover, vinder ikke; og dette vilde sandsynligvis blive Grundlaget for Haremdamernes opvaagnende Kunstinteresse. Da jeg nogle Dage efter modtog Billederne tilbage i god Stand, fik jeg tillige Meddelelse om, at, skjønt det var aldeles mod Haremmets Vedtægter, saa vilde man dog gjøre en Undtagelse og tillade mig at tage Skitser derinde. Dette skyldtes tillige Guvernantens Indflydelse hos Nazili Hanum, der yndede alt Usædvanligt, al Europæisme. Jeg véd, at hun saaledes, naar hun med Miss Albert plejede at kjøre ud, som andre tyrkiske Damer, til Asiens »søde Vand«, at hun da i sin lukkede Vogn hastigt omskiftede sin Jazmak og Feragi med den engelske knappe Amazonedragt. Med den høje Hat og det flagrende Slør over det rigt bølgende Haar strejfede hun saa som en fri engelsk Kvinde med sin Guvernante om i Guds her-

*) Dette Billede blev senere kjøbt af H. M. Kongen af Grækenland.

lige Natur, mens Eunukkerne bevogtede den tomme Ekvipage, der lignede et Puppehylster, hvoraf Sommerfuglen var brudt ud for paa sine lyse Vinger at tumle sig om i den blaa Luft. — Men Friheden varede kun kort; thi snart maatte den søde, unge Prinsesse igjen tilbage til sit forgyldte Fængsel. Det var jo i Orienten, denne yndige Kvinde var født; lykkeligere for hende havde det maaské været, om hun aldrig var bleven berørt af europæisk Kultur.

Dagen før det næste Besøg i Haremmet var blevet ansat, fik jeg mit Staffeli og øvrige Sager læssede paa Ryggen af en god, ærlig Jøde, og jeg selv vilde prøve den meget gængse Befordringsmaade: en lukket Bærestol, en Portechæse, baaren af to snavsede Kamaler. Det gik over Broen til Stambul. En underlig Følelse er det at blive baaret af andre Mennesker; — kun i et Land, hvor Slaveriet har hjemme, synes mig Sligt tilstedeligt, skjønt de pudrede Herrer og Damer i et mindre demokratisk Aarhundrede benyttede Bærestolen i samme Grad som jeg nu i Konstantinopel. Det var godt, jeg ikke er tilbøjelig til Søsyege, ellers havde Bærestolens vuggende Bevægelser været mindre heldige for mig, skjønt det er utvivlsomt, at dette Befordringsmiddel gennem de uregelmæssige, ofte stejle, op og ned ad tre høje Skrænter byggede Gader og Gyder, giver den eneste rigtige Befordringsmaade, endog at foretrække for al Riden, hvorfor ogsaa ikke saa sjældent Mænd benytte den. Min Staffeli-Jøde gjorde en hel Del Opsigt i selve Stambul. Det var netop paa den Tid, Skoledrengene forlade deres Skoler. Skoledrengene ere alle vegne de samme støjende, lystige, uforskammede Fyre, saaledes ogsaa de tyrkiske, og det var nok første Gang, de saae et Staffeli fremtræde i det fanatiske Stambul. Jøderne ere ilde sete blandt de Retroende, de betegnes ved Chaleb (Hund). En Kvindes utilslørede Ansigt bag Portechæsens Glasruder egnede sig heller ikke til at berolige den unge Kohorte af uciviliserede Tyrkedrengene, og Avantgarden, som dannedes af Staffeli-Jøden, blev derfor angreben for Alvor; Smudset, Mudderet rundt om og smaa Stene bleve brugte som Vaaben, Jøden holdt det opspændte Lærred foran sig som Skjold og stod med Ryggen mod Muren og Malerstokken som Lanse; en regelmæssig Kamp begyndte, da mine Bærere med Et lode Portechæsen med dens Indhold staa midt paa Vejen i en Vandpyt, der isolerede den fra Angriberne, og saa brugte de efter Evne baade Munden og Hænderne mod de unge Modstandere. Hvo véd dog, hvad Udfald denne ulige Kamp vilde have faaet, ifald ikke en alvorlig, ung Tyrk, langsomt slentrende henad Vejen, var kommen til Undsætning. Det var de haabefulde Disciples Lærer. — Han fik at vide, hvilket Maalet for vor Udflygt var, og ledsagede af ham naaede vi omsider Haremmet.

Jeg kan ikke negte, at det er med et Slags Selvfølelse, at jeg nedskriver dette og er mig det bevidst, at jeg er den første europæiske Maler — om der eksisterer orientalske? Jeg tror det næppe — som har haft Lejlighed til at udødeliggjøre en tyrkisk Prinsesses Træk, saa vidt som menneskelig Gjerning overhovedet kan udødeliggjøre Noget. Jeg véd heller ingen gediegnere og mere dertil sig egnende Gjenstand, en mere udmærket, mere sympathetisk Personlighed, end netop Nazili Hanum. Det var egentlig hende selv, som jeg takkede for Seancerne, da det var hende, der bad sine Forældre derom og fik deres Tilstaaelse; dog har ogsaa jeg min Del deri, idet jeg nemlig forærede Nazili Hanum et Miniaturportræt af Prinsessen af Wales, malet af mig efter det store Billede.

Planen lykkedes, Fæstningen overgav sig, og til Tak malede jeg endnu et tredje Billede af den smukke Nazili; men Førstegrøden ofrede jeg til min egentlige Beskytterinde, til Prinsessen af Wales, saaledes som jeg først havde set Nazili i hendes guld- og brogetbroderede, franciscerede Haremsdragt, medens det andet Billede, som jeg havde Lov at beholde, maledes i den ægte Haremsdragt; det tredje forestiller hendes smukke Hovede med udslaaet Haar og Øjnene opadvendte, lig en Engels. Dog havde dette, saa smuk hun end saae ud, netop en Opfattelse, som ikke er yndet af Tyrkerne, da de himmelvendte Øjne aldrig forekomme hos Orientalerne, idet de, under Bønnen f. Ex., aldrig vende Øjet mod Himlen, men bede med nedslaaede Blikke og udstrakte Hænder, hvilket jeg dengang endnu ikke vidste; men dette gjælder kun Mændene, Kvinderne ere ikke delagtige i Bønnen. — Alle Nazili Hanems europæiske Bekjendte syntes derimod særdeles godt netop om dette Billede. — O Nazili, at maatte vansmægte iblandt Barbarer! Du svulmende Rosenknop, omgiven af Torne, Du, der lever et Drømmeliv om alt det Ubekjendte, om denne Verden, Du aner kun, Du ligner en ægte Perle, skjult mellem den glimrende Moderskals haarde, tætlukkede Blade! Hvad bliver en Gang Din Lod? Skal Du ligesom en Vare gaa fra Haand til Haand, blive gjemt og glemt, eller glimre som alle de andre af Dine Søstre. Usædvanlige Evner fremkalde usædvanlige Forhold! Nazili Hanum behøver f. Ex. kun at blive gift med en af Khedivens Sønner for at faa friere Kontrakt med Europas civiliserede Forhold. Undskyld, yndige Fyrstedatter, ifald jeg er den Første, der løfter Fligen af det Slør, som hidindtil har skjult Din Existens, at jeg saaledes foranlediger, at den Udenforstaaende aner Din Yndes Tilværelse. Jeg har aldrig sét et klarere Øje, skjønnere hvælvede Øjenbryn, en mere delikat Teint, en sødere lille Mund og dejligere Haar, der falde skjønnere ned om de elegante Skuldre. Nazili var den yndigste Forening af et uskyldigt Barn og en varmtfølede Kvinde. Og hvor hun sad godt!

Deri gjorde hun mange europæiske Siddere til Skamme; skjønt et i mange Retninger forkjælet Barn, havde hun en instinktiv Respekt for Kunsten, følte at det: at blive malet, var et reciprokt Forhold, en gjensidig Forpligtelse, der sikrede et heldigt Udfald. Derom vidnede de efter hende malede Billeder, og mærkelig var det store Portræts første Virkning paa Bukana Hanum, Nazili's Moder. Nazili plejede, naar hun af og til hvilede, at sætte sig med korslagte Ben paa Gulvet ved Siden af min Stol, mens jeg pillede hist og her ved Maleriet. »It is my best recreation«, plejede hun at sige, »to watch you painting.« Saaledes var hun jo skjult. Billedet var omtrent færdigt, men Nazili laa paa Gulvet, gjemt af min Stol og Person, og fulgte med Øjnene hvert Penselstrøg. Alt var stille. Pludseligt lyder et dybt Suk bag ved mig, og ved at se mig om, opdager jeg Prinsessens Moder, der lidt i Frastand iagttager Billedet og derpaa med Haanden for Øjet skynder sig ud af Stuen. Hun var aldeles forskrækket over Resultatet af mit Arbejde. »Den Fremmede har stjaalet min Datters Øjne og hendes Sjæl,« klagede hun til de andre tyrkiske Hanummer; men saa kom hun atter ind med de andre Damer, og der var en Snakken paa Tyrkisk, der aldrig vilde høre op. Flere og Flere kom ind — Enden blev god, og saa er jo Alt godt. Kunsten havde sejret over Fordommen, og jeg blev Pot og Pande i Haremmet. Mit Ønske, at tilbringe nogle Nætter der — noget ligeledes hidtil Uhørt — blev opfyldt af Bukana Hanum, og derfor kan jeg fortælle Mere end Andre om de tyrkiske Damers daglige Liv. At den gamle Prinsesse, der indtil det Øjeblik, hun forskrækkedes ved, at Datterens Billede syntes at se paa hende med de malede Øjne, lige overfor mig havde været kølig og tilbageholden, efterhaanden tøede op, og jeg steg i hendes »bonnes graces« — foranledigede, at jeg blev tilsagt til at møde i hendes Rygeværrelse. Det var nok saa morsomt! Gardinerne vare tæt tillukkede, det tykke Smyrna-Tæppe var blødt som Mos, slet ingen Møbler var der, kun otte Tommer tykke Divaner; en syvarmel Lysekandelaber af massivt Sølv stod midt paa Gulvet, og fra den udgik den eneste Belysning, mens Kullene glødede i den enorme Mangal, der aldrig mangler i noget orientalsk Værelse; to smukke, unge, sorte Slavinder holdt Kulilden vedlige ved idelig Brug af Fjervifter. I Bukana Hanums Skjød laa en fed Kat. Den gamle Prinsesse røg sin Tschibuk tilligemed tre ældre Damer: en gammel Cirkassierinde og to Tyrkinder; den ene var hendes Forelæserinde — Bokana Hanum, forhen Slavinde, kunde ikke læse — den anden hendes Æventyrfortællerske, den tredje var den gamle Prinsesses Barndomsveninde; hun sad ved hendes Fødder med korslagte Ben og røg uafslædigt af den lange, før beskrevne Tschibuk. Ved min Indtrædelse

indbød Dragomaninden mig i Prinsessens Navn til at tage Plads ved Siden af hende paa den lave Ottoman; det var endnu Krinolinernes Tid, og jeg troede, det vilde undgaa Haremsdamernes Opmærksomhed, at mine Ben ikke vare korslagte. Men trods Halvmørket havde de Losøjne; Barndomsveninden pegede paa mine Fodspidser og lo, hvilket dog bragte hende et alvorligt Øjekast af Prinsessen, der nu med den største Elskværdighed sagde til mig: »Good-bye«. Jeg var næsten forskrækket; men Miss Albert hviskede mig i Øret: »Prinsessen tror, at hun har sagt Dem en Artighed paa Engelsk, hun mener dermed »Velkommen«; det er hændt før; hun kan paa Engelsk ikke sige Andet.« Strax derpaa presenterede H. Højhed mig sin Kat og sagde »Favorit«; jeg maatte stryge den paa Ryggen, saa smed Katten sig paa Ryggen og begyndte at behandle mine Hænder, saa Blodet piblede frem. Prinsessen befriede mig fra »Favorittens« Klør, pegede paa Kattens Eunuk-Egenskaber og lo; alle de tyrkiske Damer lo med i Kor, men jeg tabte baade Næse og Mund.

Imidlertid blev der dampet mere og mere, Atmosfæren i det lave, af gennemrøgede, aldrig udluftede Tæpper og Forhæng overfyldte Rum, var næsten utaalelig. Nu kom den uundgaaelige Kaffe — Sorbetter Rhachlikum — »en ægte, tyrkisk Svir«, og tilsidst fortalles der Æventyr, og af de to før nævnte ældre Damer blev der paa Tyrkisk sunget Sange gennem Næsen, snart i dyb Alt, snart i Diskant, og Alting blev saa oversat af Dragomaninden. Æventyret behandlede en Malers Skæbne i Persien (dette skulde være en Artighed mod mig), Sangen vil jeg helst ikke omtale, da den fremkaldte megen Hilaritet blandt de gamle Damer, og ofte maatte de uendelige Strofer gjentages, som i vore Ballader; der var meget Lokalt, som jeg dengang slet ikke forstod, trods Oversættelsen. Sangen omtalte ogsaa Hyldetræets hemmelige Evner og Elskovsdrikke og egnede sig slet ikke for høviske Øren; men betænker man, at de smaa Piger i Haremmet allerede i Femaarsalderen bunke deres Skjorter sammen under det spæde Bryst og kro sig og sige: »Det bliver en Dreng, en Dreng bliver det!«, saa er det let at indse, at Haremets Vaner ikke passe for blufærdige Møer; dog er Nazili Hanum sluppet saa ren og uberørt af disse Omgivelser, saa at man maa betragte hende som En, der, hvis hun kom i gavnlige Fremskridtsforhold, kunde regenerere de orientalske Kvinders ulykkelige Stilling. Hver Dag, naar jeg malede i Haremmet, blev jeg tilsagt til »Luncheon«, der desværre var serveret »à la franca«, med en Slavinde bag hver Dames Stol. Alle de i Røgeværrelset tilstedeværende Guvernanter, Nazili og jeg, samt Nazili Hanums Søstre, hvoraf Rokana (en Slavindes Datter) kun talte Tyrkisk, dannede det talrige Bordselskab, og saa en

persisk Dame, en tyrkisk Officers Frue, der havde en gjennemsigtig hvid, i alle Afskygninger blaalig Teint og saae ud som et afbleget Maleri paa Elfenben; hun havde tunge, mandelformede, med ravnsorte Øjenhaar besatte Øjenlaage, det sorte Øje var halvt skjult i det blaalige Hvide, og over det saae man ravnsorte, skarpt tegnede, hvælvede Øjenbryn, der mødtes over den ogsaa skarpt tegnede, fint bøjede Næse, hendes Mund bugtede sig som en Slange, hun saae ud som en Vampyr og var nok det Mærkeligste ved Bordet. »Drik ingen Vin,« sagde Miss Albert sagte, »selv om den bliver serveret.« Virkelig drak alle Damerne kun Vand, og Vinen blev derfor urørt. Anretningen var samtidig ogsaa à la turca: Pillah (Ris med Bedefedt og Kjødstumper af samme Slags), Barmah, en mærkelig tyrkisk Gemyse, tillavet i Bedefedt, og saa søde, fedtede Retter, Alt pêle mêle, 14 Retter af europæisk og tyrkisk Slags, de første mig til Ære; Alt blev smagt af mig, da jeg vilde gjøre mig bekendt med Landets kulinariske Forhold; men jeg kan ikke negte, at jeg giver vort Køkken Fortrinet; kun med Henyn til den sidste Omgang ved vor Diné — jeg mener: de blaa Skaaler med Vand, som Rigsdagsmanden ved Kongens Taffel fejlagtigt drak og fandt vel flaut, uden dog at spytte det ud igjen — giver jeg den tyrkiske Skik Fortrinet. Hvor det vilde være dejligt, om det gik til hos os, som i Haremmene, hvor Slavinder, Hver med

et guld- eller sølvbroderet Haandklæde over Skuldren, drypper Rosenvand ud af langtudede sølv- eller lueforgyldte Beholdere i dito Vandfade, og tørrer det af de saaledes graciøst rensede Fingre, hvor dejligt, om det hos os kunde tænkes muligt, at vore kjønne Tjenestpiger med Korsklædet om deres Huer og med vajende, røde Baand rakte os Vand i fine Skaaler og bød os de smukt udsyede Haandklæder, der endnu forfærdiges af Hedebopigerne, istedenfor at vi nu skal underkaste os den uskjønne Renlighedsdemonstration, der betegner de europæiske, elegante Maaltider.

Til Slutning vil jeg fortælle, at medens vi nøde den elegante, fransk-tyrkiske Luncheon og Diné i Haremmet, saae jeg Hendes Højheds Slavinder nyde deres tyrkiske Maaltider. Det frembrød en mærkelig Scene. Paa Gulvet sidde mange Grupper af alskens farvede, brogetklædte Kvinder med korslagte Ben, foran dem enorme, rødt lakerede Bakker, to Alen i Diameter, paa hvilke Maden hver Dag, tildækket af en Hætte, bliver bragt ind gennem den før omtalte, lukkede Gang og serveret af Eunukker, der bære disse Bakker paa Hovedet. Alle Kvinder her ere glade og velnærede; Munden og den højre Haand, begge lige fedtede, ere stadigt i Bevægelse, imedens den venstre Haand, der er betragtet som uren, aldrig benyttes, men under hele Maaltidet hviler ørkesløs i Skjødet.

SJETTE KAPITEL.

En Nat i Nazili Hanums Harem.

Jeg turde altsaa blive Natte over i Haremmet! Jeg var mærkeligt tilmode, som stod jeg foran en Gaade, der skulde opløses, foran et Forhæng, der skulde trækkes bort fra et ubekendt Billede. Vilde jeg høre det pusle i Gangene, høre Suk og Klage, blive Vidne til noget Usædvanligt, nogen blodig Tragedie? Saa mange Anekdoter cirkulerede om Det, der kun tildrog sig bag Haremmets Mure. Intet af Sligt sporede jeg; men Virkeligheden var interessant nok, ikke at tale om Nazili Hanum selv, der i sit med blaat Atlask betrukne Soveværelse, hvor en blaa Ampel spredte et mildt Lys, var halvt skjult af de blaa, med kostbar Guipure garnerede Omhæng paa den dejligt udskaarne Ibentræsseng, der stod paa en Estrade; hun er mig

uforglemmelig. I disse sine forglemmigej-farvede, duftende Omgivelser, paa den bløde Pude, laa Nazili; hendes duftende Haar omgav Ansigtet som en Glorie, en rosenrød Taa kiggede frem fra det med ægte Kniplinger kantede Linned, og paa Estraden stod de hvide, sølv- og perlebroderede Smaatøfler; — men ved Døren vaagede en sort Slavinde, Lalla, vaagede som en Hund, paapasselig og tro. — Et underligt Skue frembød flere af de store Værelser og den lange Korridor; her fik jeg først Begreb om Slavindernes Antal; overalt var der anbragt Divaner, som tjente Slavinderne til Natteleje, hver Slavinde havde Lov at vælge sit Tæppes og sin Natdragts Farve, og hver havde sin egen Fanal, en lang, papirbetrukken Lygte; det var et underligt

Skue at se disse brogetklædte, neðenfra belyste, orientalske Sikkelsøge Hvile. Jeg fik et særskilt Værelse anvist, møbleret à la franca.

Foran min Dør havde jeg en Slavinde, en Æresvagt; det var en brunlig, vellystigt bygget Pige, smidig som en Slange, slank og tillige fyldig, vel 18 Aar gammel; hendes Sengetæppe var hélt underligt og betegnede Pigens fantastiske Smag; Farvernes Kombination paa Tæppet var saa paafaldende, at jeg særskilt erindrer den: det var omtrent 6 Tommer brede, sorte og hvide Striber, og paa de hvide saaes Slanger, der syntes at bugte sig. Hendes Natkjole var af samme Tøj, Haaret var glinsende sort og faldt i slangeagtige Bugter langt ned over de slangeagtige, runde, smækre Arme; hun havde svøbt et brandgult Tørklæde om Hovedet, ligesom et Bind, hun lignede en Troid — en smuk, mørk Hex, spøgelseagtigt belyst af den matskinnende Fanal. Hun stirrede paa mig med de store, sorte Øjne. Vilde hun vaage over mig, maaské snige sig ind i mit Værelse? Jeg blev uhyggeligt tilmode og gik først ind paa Miss Alberts Værelse; her fik jeg Meget at vide om Jalusien indbyrdes blandt Paschaens Hustruer, og om den Omsorg, disse Damer droge for, at de smukkeste Slavinder ikke mødte Herrens Blik. — »Nu skal De se En af dem, hun faar ikke Lov om Dagen at færdes blandt de Andre.« En sagte Knirken meldte den Nysankomme — og i Sandhed, jeg har ikke siden set en smukkere Kvinde. Hun var Cirkassierinde, men der var et Udtryk af Livslede og dyb Melankoli udbredt over disse ædle Træk. Om hun ved et Tilfælde mødte Haremets Herre, saa blev hun Prinsessernes Rivalinde — saa vilde hun faa sine egne Værelser, Juvéler, Vogn og Slavinder — hendes Børn vilde være ligeberettigede med de ægteviiede Hustruers Børn, være Hanummer og Bey'er; — men nu havde Bukana Hanum og hendes Eunukker sørget for at gjøre hende uskadelig«. Saaledes fortalte Miss Albert mig hin Nat i Haremmet.

Om Eunukkerne, disse usle, vanskabte Skabningers Magt i Haremmet, fik jeg først da et Begreb, disse Eunukker, Dydens Vogtere, de væmmelige Vængbilleder af Mændene, der misbruge den dem betroede Magt; Sligt kan ikke tænkes, ikke troes, uden man — som jeg — fra direkte Kilde bliver gjort bekendt med Misforholdene. — Saaledes blev det mig sagt, at en Stortyrks forladte Hustru ofte bliver den øverste Eunuks ydmygste Slavinde. Om det er muligt? Chi lo så? — Jeg tegnede hin Nat den før omtalte naturlige Fremtoning, den skønne Fathme, men Tegningen gik tabt tilligemed en af Skitsebøgerne.

Klokken var tre, da jeg smuttede forbi min Æresvagt, og snart sov jeg roligt, som kunde det have været i mit eget Hjem.

Dagen efter kom der Besøg i Haremmet af en

italiensk Grevinde, i hvilken Anledning en Koncert fandt Sted, o: den italienske Dame sang, derpaa sang en Slavinde med dyb Altstemme haarde, uharmoniske, melodiløse, tyrkiske Sange; Sopran er foragtet, den betegner Eunukkernes Stemme og anses da for at være upassende. En anden Slavinde spillede paa Lire, en tredje huggede med begge Hænder samme Thema til en tyrkisk Vals ubarmhæjertigt løs paa det kostbare Erhard-Flygels Tangenter. Alle Slavinder vare hvidt klædte à la franca fra Top til Taa. Det er upassende for Tyrker selv at prestere Musik (dertil blive Slaverne oplært, som i den gamle græske Tid). Det Hele var temmeligt barbarisk og dobbelt uharmonisk i den elegante, akustisk byggede Koncertsal.

Senere paa Aftenen, da vi igjen vare alene, blev jeg bedt om at foranstalte nogle evropæiske Lege. Blandt Andet fandt jeg paa at foreslaa den Leg, der kaldes »skrive Sedler« og i hvilken en Kreds af Personer bliver enig om paa et Stykke Papir at skrive, først et Herrenavn, saa at knibe Papiret saaledes sammen, at det Skrevne ikke kan sés, derefter skrives der af en anden Person et Damenavn, Papiret rulles igjen sammen og bøjes saaledes, at, uden at læse det Foregaaende, en tredje Person i Kredsen skriver: »Hvad de To foretog sig«. Igjen sammenbøjes Papiret, og en fjerde Person skriver »hvor det Skete passerer«. Efter at ogsaa dette er blevet skjult for den Femte, der nu skriver, gjælder det at finde paa: »Hvad Resultatet af det Skete blev«. Igjen bøjes Papiret om for den sidste Skrivende, der endelig optegner »Verdens Dom« over det Skete. Legen blev strax forstaaet og fandt megen Anklang. Vil man tro, at disse fra Verden udelukkede tyrkiske Damer strax havde fattet, hvorom det Hele drejer sig, at de med ægte kvindeligt Instinkt gav denne Leg det mest pikante Udtryk, de opfandt de mest komiske og utrolige Situationer, hentede sædvanligt deres Heltinder fra deres egen, intimeste Kreds, og Herrerne, Legens Helte, bleve rekruterede fra Europas Troner eller fra de laveste Regioner, for ligefrem at gjøre Legen rigtig morsom. Jeg har gjemt to af disse Sedler, hvorpaa der med de forskjelligste Haandskrifter, som ofte ere temmeligt uøvede, staar:

Son altesse Nazili Hanum et
Sa Majesté Napoleon III.
Il se sont embrassés,
Flottant sur la mer Marmora.
(Ils en résultèrent) cinq (enfants).
(et le monde dit:) Il y a toujours les revers de la medaille.

En anden Seddel lød saaledes:

Son altesse, la princesse Rukana Hanem et
Son très petit Eunuch,
partirent pour l'Amérique
(il en résulta) un tout petit Eunuch
(le monde a dit:) O tempora, o mores!

Saa var der en rigtigt vrøvlagtig Seddel, der lød saaledes:

La petite Ida d'Ehrenhoff et
S. M. le Sultan,
se rencontrèrent sur la lune
(Il en résulta) qu'ils embrassèrent,
et le monde dit: Tant de bruit pour une omelette.

Azize Hanum og en Vandbærer eller Chamal syntes jeg ogsaa øvede noget Utroligt paa en af Sedlerne; men desværre, de andre Sedler har jeg ikke. Ingen gik fri, hverken Prinsessen af Wales, Guvernanterne, Prinsessens Fader eller selve Khediven — vi fandtes paa Sedlerne i de utroligste, latterligste Situationer, og Verden fældede sin uundgaaelige Dom, og der blev lét til langt ud paa Natten; thi de tyrkiske Damer kunde ikke blive kjede af at bruge deres Fantasi paa den ovenantydende Maade. Imedens gik den duftende Mokka kaffe om, serveret af de orientalsk klædte Slavinder, der, naar de havde udrettet deres Dont, krydsede Armene saaledes, at Hænderne ikke kunde ses, en Etikettesag, ligesom ogsaa den, at deres lange Kaftans dobbelte Slæb bliver ophæftet; den er opskaaen bagpaa og paa begge Sider indtil over Knæet og rigt besat med Guldfrynser eller andet Guld og lader da Benklæderne komme tilsyne. Der er dog Yndlings-slavinder, Prinsessernes Legesøstre, som tilligemed Plejebørnene tage Del i al Leg og Morskab, uden disse Etikettespørgsmaals Overholdelse.

Rokana Hanum er Datter af Mustafa Facil Pascha og en cirkassisk Slavinde, der ikke kunde blive hans Hustru; thi det er kun tre Hustruer, en Tyrk lov-mæssigt kan have. Slige Børn blive dog delagtige i Fædrearven og kaldes Prinsesser og Bey'er. Rokana Hanum var lige saa vel klædt og ansét som de andre Hustruers Døtre, men hun talte kun de orientalske Sprog, derimod hverken Fransk eller Engelsk, som Azize og Nazili. — Hun kunde heller ikke skrive og havde derfor altid hos sig en skrivende Slavinde, der ogsaa ved denne vor Leg blev benyttet; men Rokana Hanum saae hende over Skuldren og lo som et Barn over hvert Ord, den Anden skrev. Det var lige saa naivt-originalt som morsomt at se. Yndige vare de smaa orientalsk klædte Plejebørn fra fire til syv Aars Alderen, Dreng og Piger, rødmussede, blødlæbede Børn med straalende, runde, sorte Øjne og ravesort, glinsende Haar, der i Duske eller Krøller stjal sig frem fra det brogede, turbanagtigt sammenknyttede Hoved-Tørklæde; Alle havde de vatterede, brogede Kaftaner og folderige Pantalons paa. De blev fodrede med Rhachlikum (den lykkelige Mund), et Haremskonfekt med Sorbetter og kandiserede Frugter, der i store Sølv-

bakker bleve baarne omkring, ligesom Cigarretterne, ja, en af de smaa Dreng (de blive i Haremmet til syv Aars Alderen) røg sin Cigarret, som var det en lille Nyboders Tamp. Jeg derimod kunde ikke bekvemme mig til at ryge. Saaledes gik flere Aftener, og Azize Hanum sagde: »Vous voyez, nous ne nous ennuyons pas«. Nazili Hanum tilføjede forbindtligt: »It is Madame Jerichau, who gives us so much amusement.«

Dog — Alt har sin Tid, ogsaa dette. — Men det kan ikke negtes, at Tiden var her bleven godt benyttet og at ogsaa mangt et godt Ord er blevet udvexlet, mangt et godt Sædekorn er faldet i god Jord, og jeg kunde med Rette fortælle Mdme Bunsen i London, at jeg ikke havde glemt den alvorlige Side af mine Haremsbesøg.

En Dag, da jeg tilbragte Aftenen hos d'Ehrenhoffs, og Mollahen havde raabt til Bøn, saae jeg pludseligt ved at gaa til Vinduet, at alle Moskéernes Minareter vare belyste; det var ligesom mange Kranse af Lys, der løb rundt hen ad dem paa alle Afsatser i Galatà i Fyndyky og derovre i Stambul — det var el dejligt Skue. Det var Rhamazanen 3: Fastetiden. — Farvel, Nazili Hanum, og Du, blonde Azize Bukana, og Rokana Hanum! — Nu ere alle Haremmene lukkede for de Kristne; Tyrker og Tyrkinder faste hele Dagen, ryge ikke, ja, drikke ikke engang Vand; den fanatiske Muselmand synker ikke engang sin egen Salive, og glubske og vrede se de paa hver »Giaur« (Vantro). Men saa snart Solen er gaet ned og Kanonskuddet lyder — da kommer der Røre i Lejren, da er der Liv, — saa spises der — saa drikkes der — saa svirer man hele Natten igjennem — dette er den tyrkiske Fastetid!! Evropæerne skulle da helst holde sig borte; de blive heller ikke modtagne. Da jeg ikke havde nogen af den kostbare Tid at spille, som da vilde gaa ubenyttet hen, besluttede jeg, uden at oppebie Muligheden af en Audiens hos Sultanen, at rejse over Grækenland til Ægypten, paa den Tid, da »Bairam« vilde være begyndt. Jeg troede ikke at skulle blive opholdt længere Tid i Athen, men løste min Billet dertil med den Hensigt at koncentrere min Tid paa det fjærne Ægypten, hvor jeg vilde komme som en Efternøler, da Suezkanalens Aabning allerede for fire Uger siden havde fundet Sted. Jeg kunde let ved Protektion af Udenrigsministeriet i Kjøbenhavn have faaet en Indbydelse til at overvære hele Festligheden, men det syntes mig, at jeg nu var friere, og at Ægypten frembød saa megen Interesse i sig selv, at Suez-Krydderiet ikke behøvedes for at gøre Faraos Land mere tiltrækkende, hvorfor jeg nu glædede mig særdeles meget til at se Cairo i en mere normal Tilstand.

Græsk Faarehyrde.

SYVENDE KAPITEL.

Mit Ophold i Grækenland.

Det var i den første Uge af December, at jeg med Damperen igjen sejlede paa Bosphorus. Snart laa Prinsesseøerne bag ved mig, snart saaes Konstantinopel og dens Kyster i en klar Soltaage og rykkedes fjærnere og fjærnere. Jeg var paa Vejen til Grækenland. Igjen, men kun i rigere Maalestok, var Dækket, som paa den østerrigske Lloyd, besat med Tyrker. At vi vare i selve Tyrkiet kunde skjønnes ved den store Majoritet af Orientalere af forskjellig Slags og Stand, Distrikt og Egn. Her var Arnauter, Albanesere og Montenegrinere, paa første Plads endog en høj Diplomat med Fez og den store Midjediè-Orden og med Sekretær og Tjener. Men Det, som især interesserede mig, var en Gruppe Dervischer og en halvtresindstyve Mand, der Alle rejste til Mekka; deres Holdning, deres Bønner hver Aften, deres Maaltider, der vare yderst frugale, nemlig Dadler, Ris, Brød og Vand, det Eneste, disse kraftige Mænd levede af — deres Koran-Læsning og Sange, Alt var yderst ejendommeligt. I en Separatkahyt var der en fornem tyrkisk Dame, der skulde til Kreta med flere Slavinder og sine to Smaabørn. Vi Kvinder have et fælleds Frimurersprog: vore Glædesytringer over hverandres Børn. Da jeg aabnede Døren til Hanummens Separat-Kahyt, hvæsedede den sorte Amme, der sad med korslagte Ben paa Gulvet, ligesom en Kat. Men da jeg pegede paa Barnet, kaldte det ved rette Navn paa Tyrkisk — »Chukchuk« — og kyssede det, da var Alt godt, og jeg fik Lov at se mig om. Oppe paa Dækket vare en ti andre Kvinder — ligesom det kunde være Dyr — indespærrede i Noget, der lignede Baase med en Persienne som Læ mod de skvulpende Bølger, der i Etvæk vadskede denne Side af Skibet, som om de derved vilde gjøre godt, Hvad sandsynligvis Tyrkinderne havde forsømt i mange Tider. Her vare de sammenstuede som Kvæget, men havde det ikke saa godt som dette, som Hestene og Faarene nede under i Skibets Agterdel, der dog fik Æde og friskt Vand. Her fik disse Kvinder kun Vand i Form af de klare Bølger, der brødes mod deres improviserede Fængsel, udslukkede deres Kaffekjedels Ildsted og befriede Gulvet for Uhumskhederne, der fremkom ved, at Mange af de Stakler med deres Børn vare søsyge. De jamrede sig og stønnede og bed i Citroner og havde det lige galt.

Næste Morgen brød Solen frem fra de tunge Skyer:

vi vare i Syra og skiftede dér Skib. Mange ambulante, græske Kræmmere kom ombord med friskt Vand, med Dadler, med Mastix, med sorte Koraller, Søsténplanter, Svampe o. s. v. Den store Lloyd, som gik derfra til Alexandria, Jaffa o. s. v., med alle Pilegrimmene til Mekka, sejlede bort. Paa et lille, græsk Skib, der anløb Øerne, sejlede jeg videre til Athen, min Rejses foreløbige Maal. En smuk, græsk Amme i Korfu-kostume, der blev pattet af en lille, hvid Ged, for ikke at miste Dien undervejs, og et afskyeligt Fruentimmer med to Næser, vare det Interessanteste paa dette lille, smudsige, rullende Skib, som i alle Retninger, især ogsaa paa Grund af sin daarlige, med harsk Olje tilberedte Mad og den græske i begede Skind opbevarede Landvin, adskilte sig fra Lloydens elegante Skibe og deres fortræffelige kulinariske Forhold. Heldigvis er en Decemberdag ikke lang, og Køjerne ere fri for Utøj. Det blev snart mørkt, og jeg sov da; man anløb imidlertid Kreta, Kefalonia og andre Stationer, og jeg vaagnede først, da Æginas Athenetempel aftegnede sig paa den klare Æther. To Timer efter havde Skibet naaet Piræus' Havn.

Rattet spiller, Ankeret falder — vi ere i Grækenland. Ingen Løve er der mere for at bevogte Indløbet, ingen af disse Løver, Normannerne stillede op ligesom til Vagt her, hvor nu en i Normannernes Arvejord født Kongesøn, den unge Kong Georg fra Danmark, regerer over en udlevet, nedværdiget Levning af det antikke Grækenland.

O, Grækenland, Du, den gamle Skygge af Hellas, saa mægtigt, saa herligt ved Overleveringerne fra den faldne Storhed, Du, der ved dine Rester bærer det Forsvundnes store Mærke! Hvorledes vilde Homér græde, hvis han saae Barbarernes Ødelæggelse, der fra Propylæernes Skygge stirrer paa den Vandrende! Hans Ord maatte strømme omkap med Taaren, en ny Iliade vilde han kunne synge om Nauplias Heroer — og andre Filhelleneres Storbedrifter.

Ødelagt ligger Grækenland; nøgne, berøvede deres Skatte ligge de dejlige Bjerges klassiske Linjer, plyndrede for deres Skove, deres Ranker, gispende i Solen som en hektisk Skjønhed uden Livsmulighed, trods deres mægtige Naturkræfters Rigdom.

Solglans er spredt over Piræus' Havn, Alt er i Bevægelse; utallige Baade befare Bølgerne, utallige

Mennesker Landet, utallige Flag og Vimpler vaje fra alle Havnens Skibe. Det maatte være Festdag, tænkte jeg.

En dansk Fregat, »Sjælland«, var lige ankommen fra Suezkanalens Aabning, hvor den repræsenterede vort kjære Fædreland, og nu anløb den Piræus for at hilse paa den elskede, unge Kong Georg.

Her var det lettere for mig at slippe for Toldvisitationen. Et Par Drachmer vare tilstrækkelige, for ikke at faa lukket op for mine Kofferter og mange Pakkenellikker, hvis Indhold var blevet meget forøget med alskens tyrkisk Krimskrams, Haremsklæder, mit Staffeli og mine friske Studier. Alt var blevet læsset paa Vognen, og en elegant Døgenigt af Græker med lurvet Fez og Fustanella — det rigtdamascerede Vaaben i Bæltet var det Bedste ved ham — sad paa Bukken og konverserede Kusken, medens en Række af Ekvipager foran os paa den slette, støvede, olivenbeplantede Vej tildrog sig min Opmærksomhed. Tjenere og Kuske vare iførte det græske Gallaliberi: Blaåt med Sølv. Det var Hellenernes Konge og Dronning, der i Gallavogn vendte hjem fra Havnen efter at have hilst paa »Sjælland«s Officerer og øvrige Besætning. Kongen havde været glad ved at mødes med gamle Venner paa »Sjælland«, hvis mange Officerer kun faa Aar forinden paa Fregatten »Jylland« havde været Kongens Skibskammerater, da Hans Majestæt der havde tjent til Orlogs som Kadet og som god Kammerat var bleven drillen og havde været afholdt af de andre Kadetter. Hans helleniske Majestæt anede ikke, at der bagved Allerhøjstsamme var En, der havde kjendt ham fra Barnsben i hans høje Forældres Palads, og som nu befandt sig paa denne støvede Vej fra Piræus til Athen med et ambulans Billedgalleri, Alt pakket op paa en lurvet Wiernervogn; ja, lurvet er Meget i Grækenland!

Endelig var Byen naaet, en moderne By, der danner den mest levende Modsætning til det stolte, det antikke Athens Levninger.

I Hotel d'Angleterre paa Hjørnet af Slotspladsen, et fortrinligt Hotel, der udmærker sig ved sine delikate Retter, sine Frugter og Honning fra Hymettus' Fjæld, blev der paa det Bedste sørget for mig og Alt, hvad der tilhørte mig. Jeg afleverede derpaa mit Visitkaart til Hans Majestæt den helleniske Konges Hofmarskalk Rosopolas. En Time efter var jeg tilsagt til Audiens hos Kongen.

Det var en meget fornøjelig Modtagelse, jeg fik, og en stor Glæde var det mig at maatte hilse paa og samtale med denne unge, elskværdige Regent, saa velbekjendt for sin Ligeafremhed og Godhed. Min Plan, der gik ud paa at se Kongen og Akropolis, disse to højeste Punkter i Athen, og kun at betragte den græske Oldtids Heroers Stad flygtigt, blev dog aldeles forandret derved, at Hans Majestæt paa det Naadigste

spurgte mig, om jeg vilde male Hendes Majestæts og de to kongelige Børns Portrætter.

»Jeg maa føre Dem til min Hustru,« sagde Kongen, »og vise Dem Børnene«. Saa bragte han mig op i Børnestuerne, hvilke syntes mig den sandeste Lykkes Allershelligste, hvor der blev værnet om de elskværdige, kongelige Forældres største Skatte.

Fuld af Ynde, ligefrem som en Yngling, og ikke desto mindre med en Konges Værdighed, viste Hans Majestæt mig hele det prægtige Palæ, bygget for Kong Otto, der havde abdiceret. Kongen førte mig endog op paa Palæets Tag og gav mig ved denne Lejlighed det første Overblik over Athen og dens nærmeste Omegn. Slottet har slet ingen arkitektoniske Fortrin, (det udmærker sig kun ved at være usædvanligt stort, og derved, at det er bygget af massive Marmorkvadrer) men hver Sal er smykket enten med Trofæer fra Hellenernes sejerrige sidste Befrielseskrig eller historiske Malerier fra samme Tid. I den prægtige, store Sal, hvor Alt minder om Kong Otto og om Münchener-Stilen, vare saavel Freskerne, som alle andre Ornamenter, udførte af Kunstnere fra München; Salens Forhæng vare alle uhyre kostbare, skjönt noget afblegede. Det var et Stykke oplevet Historie!

Det af Kong Otto byggede og ved hans Abdikation forladede Slot er pompøst og tungt i sine Propositioner og sin Udstyrelse og bærer Præget af den tyske, tunge, sig fordybende Aand, der her paa Athens klassiske Jordbund søger at forenes med græske Minder; men i Stedet for at bære dem, knuser det dem plumpt. Man overraskes ved i Dronningens nyindrettede Gemakker at se sig hensat til Paris; dette skyldes Kong Georgs fine Smag. Det med lyserødt Atlask tapetserede Boudoir aander Gratie; Guirlander af Porcellænsblomster danne Gesimsen og omgive Kaminen. Her, føler man, hersker en yndig Kvinde, en lykkelig Hustru, en elskelig, ung Dronning, som en Fe i sit Rige; det er ikke den mandhaftige, stærke Fyrstinde, der saa nyligt maatte forlade Pallas Athenes Stad, fordi det var hende, der herskede, og ikke ham, der var for svag dertil — nej, det er en Kvinde, ung som et Barn, dog Moder til to smaa Prinser, en Kvinde, der er Kongens, Landets Yndling: den unge Dronning Olga, om Hvem jeg har Meget at fortælle; thi jeg var saa lykkelig dagligt under mit Ophold paa det kongelige Slot at se Hendes Majestæt, baade medens jeg malede Allerhøjstsamme, som overhovedet ved de forskjelligste Lejligheder.

Men jeg bør ikke foregribe Detajllerne; og jeg vil nu først fortælle, hvorledes jeg i min Egenskab af Kunstnerinde blev installeret paa Slottet og fik tre Værelser til min Raadighed. I det ene bleve mine medbragte Billeder opstillede, og jeg havde Lov til at modtage Fremmede dér; Byen Athens Notabiliteter be-

søgte mit Atelier. I det andet Værelse, hvor jeg havde Udsigt til det guddommelige Akropolis, malede jeg Deres Majestæter, og i det tredje blev Middagen mig serveret. Det var Spiro, en af Palæets Tjenere i elegant, græsk Nationaldragt med den rigt damascerede Dolk og de kostbare, store Pistoler i Bæltet, med Fez og Fustanella, der vartede mig op; han havde tidligere været i Danmark med Kong Georg og kjendte vort Hav og vore Bøgeskove, og da jeg slet ikke hører til de Mennesker, der holde stærkt paa Etiketten, og jeg desuden er af den Mening, at en Tjener ogsaa er et Menneske, saa talte jeg med Spiro om det kjære Danmark, og Manden var glad ved, at jeg talte med ham, imens jeg ikke var mindre fornøjet ved at have et godt Menneske at tale med. Saa bragte Spiro den dejlige Dessert og forsvandt da, idet han overlod mig til Nydelsen af denne. Men Nydelsen i en saadan Form varede dog kun kort: et Silkeslæb rasler, nye Støvler knirke, min gode Konfekt forbliver urørt, thi ind træder en fin Dame, den fineste i Athen, ingen anden end Dronningen selv, fulgt af en Herre med Stjerne paa Kjolen og det rareste Smil om Munden; det var Kong Georg. Kongeparret kom lige fra Taflet. »Genér Dem endelig ikke, Fru Jerichau«, siger Hans Majestæt; »spis dog Deres Konfekt«, siger Dronningen, »vi skal se til«, og begge de høje Herskaber stillede sig ganske paa samme Plads, hvor nyligt Spiro havde staaet, derpaa satte begge To sig ned, toge ogsaa af Konfekten, puttede det i hinandens Mund, kyssede det bort fra hinandens Læber, lo og legede som to glade Børn, og Ingen i hele Athen uden jeg vidste, hvor lykkelig den græske Konge og hans Hustru vare. Denne Lykke kunde kun overstraales af Dronningens naive Ynde, naar hun f. Ex. i Børnestuen satte de smaa Prinser Konstantin og Nikolaj paa sit Kjoleslæb og saaledes rendte hurtigt rundt om med dem paa det glatte Gulv, til de Smaa leende, jublende, trillede om, og Dronningen selv forpustet smed sig i en Lænestol. Naar hun søbede den søde Mælk, som stod til Børnene, klædte det hende ogsaa kosteligt. At se Hendes Majestæt sidde paa Gulvet og lege med de Smaa, bygge Kaarhuse og Byer for dem, lade Soldater og hele Beholdningen af Dyr fra Noahs Ark passere Revu for sine Yndlinge, ere Ubetydeligheder i og for sig selv, men yndige Ubetydeligheder! Naar denne unge, smukke Dronning holdt paa Skjødets sine smaa Børn, der vare hélt fugtige fra Badet, og kjærtegnede dem, udførte hun ogsaa kun en Moders lille Gjerning; men alt Dette bærer Vidnesbyrd om et rént og varmt Hjærte, der er kosteligere end de kostbareste Perler i Kongekronen. Jeg nød ofte den store Glæde, at begge Majestæterne gjorde mig den Ære sent paa Aftenen at komme ind i mit hyggelige Værelse. Kongen og Dronningen af Græken-

land ere frem for Alt Mennesker og føle sig derfor mange Gange hélt vel tilmode ved at afføre sig Krone og Scepter.

Mangen Aften kradsede Kongen smaa Skitser op i mit Album, medens Hendes Majestæt paa samme Sofa, hvor han sad, tog sig et lille Blund, og Kongen snakkede da Dansk med mig og talte gemytligt om sit Fædreland, om Hjemmet. Den gode, unge, græske Konge! Han har et stort, trofast, dansk Hjærte! Jeg har mange smaa Skitser og Karrikaturer etc., som begge de høje Herskaber have moret sig med at tegne i min Bog — store Bagateller — men for mig tillige uskatérliche Minder om hine dejlige Timer, hvor to saa elskværdige Sjæle i deres hele naturlige Ynde aabenbarede sig for en Uvedkommende.

Jeg véd det — saa lidt jeg end ude i Athen fortalte om disse mærkelige Aftener — at Intet blev mig misundt mere end netop disse; thi man holdt ikke af »den Fremmede« paa Palæet, saa Lidet jeg end gjorde for at insinuere mig; nej, tværtimod, jeg talte frit og uden Omsvøb, sagde Kongen imod, naar jeg var af en anden Mening, og lignede slet ikke Hoffolkene. »De ligner friskt Vand, naar man er kjed og led af kostbare Retter«, sagde engang Dronning Olga til mig; hun selv lignede den friskeste Rose i sin fulde Pragt. Lykkelig var jeg ved at føle, at jeg blev forstaaet. Men at male Dronningen og de kongelige Børn, og især Kongen, det var en meget svær Opgave, de vare urolige, man kunde sige flagrende — som Sommerfugle.

Min største Fornøjelse er at lege med og at kjæle for Børn, og jeg besøgte derfor meget ofte mine smaa kongelige Naboer, hvis Gemakker, ligesom mit Atelier, laa mod Øst, mod Akropolis. Tidligt om Morgenens, før Solen endnu med sine første Straaler havde forgyldt den klassiske Oldtids pragtfulde Ruiner (for ikke at sige som i Danmark: »før Fanden havde taget Sko paa«), tog jeg mine gule tyrkiske Bambusser paa Fødderne, for at overraske den lille »Prins af Sparta« (den ældste af Prinserne) i hans Morgenbad, og jeg fandt da, at den engelske »Uppernurse« saa vel skilte sig ved denne sin kvindelige Dont at dyppe, vadske, tørre og rulle den lille Prins og den lille Konstantin, der knap var ét Aar gammel, at jeg var aldeles glad over de kongelige Børn og den unge, for sine Børns Tarv saa omhyggelige Moder; thi megen Sorg og Elendighed fremkaldes i fornemme Huse ved skjødesløs Omgang med spæde Børn, og er først en Ulykke sket, saa er det for sent, selv om Tyendet jages bort eller endog straffes. »Maa jeg bringe Oljefarve og Pensler i Børnestuen«, spurgte jeg »Uppernursen«, »jeg vil male den Lille, naar De tager ham op af Badet.« »Uppernursen« betænkte sig lidt. »Jo«, svarede hun, »saa kan jeg lufte længere ud — det bliver et mor-

somt Billedé; maler De mig med?« »Nej, ikke hélt, men maaské et Par Fingre eller Deres Haand, som holder paa Barnet.« »Tak skal De ha'e«, sagde hun knibsk. Allerede troede jeg, hun vilde være mindre villig til at taale Oljefarvelugten i Børnestuen; thi hun saae temmelig muggen ud, — vi ere jo Alle forfængelige Evadøtre; — men uden at give Betænkningstid løb jeg hurtigt ind i Sideværelset og hentede alle Male-Rekvisitterne, og i en Fart malede jeg den lille Prins i hans orientalske Badekaabe; han tittede frem under Hætten, — og »Uppernursens« to Fingre vare efter Løfte med, men siden bleve de rigtignok amputerede, da Lærredet spændtes paa Ramme. Jeg forærede denne min græske Solmorgens Førstegrøde til Dronning Olga, der glædede sig meget over dette Improptu. Barnets Udtryk og det Momentane i Situationen lykkedes, som det oftest sker ved slige hurtige Stormløb paa Kunstens Veje.

Paa denne Maade at fornøje sig selv og Andre er et Privilegium, som kun en begejstret Kunstner kjender. Havde jeg blot kunnet male den lille Prins, som han hélt nøgen sad i Badet og lægede med Vandet! En fattig Kontur, som jeg skitserede, kan ikke gjengive Barnelegemets Ynde og Farvernes Trylleri. Ja, og havde jeg blot kunnet male den søde Dronning, som hun saa ofte sad med Kronprinsen, lige idet han var kommen op af Badet, hélt fugtig endnu, saa Vandet i store Draaber perlede fra Haaret ned ad Kinderne, male hende, medens hun kjært tegnede sin lille Yndling, medens hans søde Læber mødte hendes; det var et Syn, som kun Indviede kunne nyde. Jeg Stakkel maatte nøjes med at male denne yndige, højtstaaende Dame — som andre Mennesker, men i rosenrødt Silke og Flor; Akropolis i Baggrunden er det eneste Kjendetegn paa, hvor denne skønne Dame har hjemme. Siden malede jeg Dronning Olga i den græske Nationaldragt; dette Billede erhvervede sig vor allernaadigste Dronning Louise.

Disse Linjer vidne om det nære Naboskab mellem mit Atelier og Prinsernes Børnestue paa Slottet og om, hvorledes mine Hovedinteresser koncentrerede sig her, saa at jeg snart malede i mit store Atelier med Udsigten ud over Akropolis, snart skitserede de kongelige Børn i mange Situationer. Til de yndigste hørte den, naar jeg iagttog den yngste lille Prins, Nikolaj, som han sov i sin Vugge bag de blaa Silkeforhæng, dér vare besatte med ægte, hvide Kniplinger (de græske Farver). Denne yndige Vugge benyttede jeg som Baggrund til begge de kongelige Børns Portrætter, idet jeg lod den lille Kronprins trone paa en Pude, medens den lillebitte Nikolaj kravler frem bag de hvide og blaa Kniplingsgardiner. Den Ældste, paa den Tid knap 2 Aar gammel, var meget fremmelig og opvakt, kjendte mig, kaldte mig »Ericho« og sad

brillant; den lillebitte maatte jeg bære mig ad med, ligesom naar jeg maler et Lam eller en Fugl: Jeg maatte gribe et Glimt af Udtrykket hist og her, vedblivende med en stadig lagttagen og Fastholden af det én Gang Opfattede, der — som det Momentane i Dyrenaturen — stadigt, netop fordi det er betinget, er naturligt og hélt ubevidst, hvorfor det ogsaa er gennemsandt.

Anderledes er det som oftest med Menneskene, især med de meget smukke, dem, hvem deres bevidste Skjønhed gjør søgte; her har Maleren ofte at kæmpe med en hél Forskansning eller Forskalling af Konvention og maa studere Formen foruden Sjælen, der ofte kun glimtvis trænger igjennem dens Slør.

Derfor maler jeg saa gjerne Børn og Dyr; thi da er Ulejligheden som oftest materiel, og Samkvemmet med disse umiddelbare Skabninger er en Vederkvægelse for Sjælen. Dog beder jeg mine kjære Siddere af begge Kjøn og alle Stænder ikke tage mig denne lille Abstraktion fortrydelig op; thi her gjælder det om, at man, som Franskmanden siger, alletider har »les défauts de ses vertues« — og som Appendix vil jeg endnu tilføje, at jeg ved at male flere af de kronede Hoveder har maattet beundre disses Villighed til at ofre deres Fritid i Kunstens Tjeneste, og at jeg ved at male Mænd, som Brødrene W. og J. Grimm eller Ingemann, Konferensraad Thomsen, H. N. Clausen eller andre betydelige Personligheder, modtog saa megen Paavirkning af de Guds Gaver, som af Guds Naade vare forlenede dem, at jeg til Gjengjæld gik i Dybden, saa inderligt jeg kunde, før at hæves op, saa højt mine Evner tillode det, at jeg dog kunde naa Det, som jeg følte var vanskeligt at gjengive.

Men tilbage til Athen!

Min Vej førte mig dér jævnligt ind i den pragtfulde Slotshave, anlagt af Dronning Amalie, der havde bragt Palmerne fra Ægypten og faaet dem til at voxer frodigt i Haven; de mindede om Kong Ottos Tronbestigelse, der havde fundet Sted for 40 Aar siden; nu gik jeg i disse, af hans Hustru plantede Palmetræers Skygge, hvor de højrrøde Slyngrøser krøb op i de fjeragtige Blade. Dér glødede de med røde, duftende Blomster, og den gyldne Sol skinnede fra den græske, mørkeblaa Himmel, der straaede gennem Rosernes og Palmernes fine Løv og gennem Grenenes Gitter; men i de med blomstrende Buske hegnede Gange, under Palmernes Skygge, dér spankulerede, stolt som en Paaflugl, Prins Nikolajs Amme, klædt i rød, guldbroderet Silkefløjels Korfu-Dragt, ved Siden af en Vogn, der havde Form af en Svane, og hvori den lille Kronprins og hans Broder sad. Spiro, iført sin kostbare Nationaldragt, styrede Vognen, og Prinserne saae lyse og glade ud som smaa Engle. — Jupiter Olympos' Tempelsøjler stode dér og hævede sig mod

den klare Æther som ligesaa mange Udraabstegn over al den Herlighed. Det Hele lignede et Feæventyr. Hvem skulde have tænkt, at det i Virkeligheden var henvend Midten af December?

Vor Jul nærmede sig, og jeg begyndte da at længes svært efter Hjemmet. Alle Officerer i Fregatten »Sjælland«, som laa for Anker i Piræus' Havn, vare indbudne til Juletræ hos Kong Georg paa Palæet.

Den 24de December, da det er Kongens Fødselsdag, kunde jeg som Dame ikke komme i Betragtning ved denne Lejlighed; dog laa det mig nær at lykønske. Hans Majestæt Kongen havde ofte, mens jeg malede ham, omtalt meget interessante Ting til mig, saasom offentlige Pragtbygninger, der vare projekterede, og de olympiske Udgravninger, der ligeledes skulde paabegyndes. Kongen nedlod sig endog til at ville oplyse mig om, hvorledes jeg skulde gjøre et Budget, Noget, som var meget uforstaaeligt for mig; jeg var saa budgetdum, at dette gav Anledning til et Budgetkursus, hvorved min høje Lærer, saavel som hans paa dette Omraade aldeles ubegavede Discipel, vare nær ved at fortvivle. Det, jeg bedre forstod, var Kongens Harme over Løvens Ran af Venetianerne, den ene af disse Løver, der af de sejerrige Normanner i Oldtiden vare satte paa to bundfaste Klippeblokke, ligesom for at bevogte Piræus' Havn. Normannerne havde prydet hver Løve med en Runeindskrift; nu stod kun den ene tilbage ved Mundingen. Heraf tog jeg Motivet til følgende Vers, jeg sendte Hans Majestæt paa hans Fødselsdag:

Athen den 24de December 1869.

Ni Hjærter og de Løver trende
Smukt pryde Danmarks blanke Skjold,
Og vore Fjender maa bekjende,
At Mod og Troskab er vor Vold;
De to i Danmarks Hjærter virke
Og adle trindt de danske Mænd,
De bygge op vort Dannevirke
Som Hegn mod Syd hver Dag igjen.

En af de danske Løveunger
Drog vide bort ud over Strand;
Om ham det er, min Vise sjunger;
Han Vejen fandt til Grækenland.
Fra Kongeburet uden Møje
Han sig paa Hellas' Trone svang,
Athene lig, den evig Høje,
Der Fjenderne med Kløgt betvang.

Dér, hvor Piræus' Fyrtaarn stander,
Dér mangler Løven kjæk og bold,
Dér, hvor som Folkets Sejersbanner
Den tronedede fra Hedenold;

Men var ved Fjendelist den røvet,
Den blev erstattet tusindfold
I Dig, saa trofast og saa prøvet,
I Løven ung fra Danmarks Skjold.

Den Sejer vandt og Sejer vinder,
Den rejser sig saa stolt i Strid,
Den er en Vagt, der altid minder
Om Heltekraft fra Arilds Tid;
Og her, hvor Oprør fast var Vane,
Hvor Mistro hvæssede sin Dolk,
Den mægtede den Vej at bane,
Ad hvilken Fyrsten vandt sit Folk.

Hvor blødt Piræus' Bølge kysser
Den danske Løveunges Fod,
Dér Hellas friske Blomster drysser
For Kongen ung og kjæk og god;
Thi slynges rige Blomsterkranse,
Thi vaje blaa og hvide Flag,
Og Hellas' unge Møer danse,
Fordi det er Kong Georgs Dag.

Hil Dig, o Drot, hvem Gud velsigner
Med Kraft, med Kjærlighed og Mod!
Hil hende, der en Rose ligner
Med tvende Knopper ved sin Fod!
Hos Eder voxer frem til Ære
En Slægt med Heltedaa i Favn,
Der Nordens Rós til Syd skal bære
Og kaste Glans om Begges Navn!

Det var ombord paa Fregatten, at de fleste i Athen sig opholdende Danske om Søndagen samledes til Gudstjeneste. Jeg var længselsfuld efter Hjemmet i den nær tilstundende Juletid; jeg var bedrøvet — men ikke længe. Gaar der mig Noget imod, saa maa jeg overvinde det, og den bedste Maade dertil er Virksomhed og at glæde Andre — en Slags Egoisme — thi det at glæde Andre, bringer En selv den største Glæde. Hyad gjorde jeg altsaa? Jeg tog ud til »Sjælland« og bad Øverstkommanderende, Kommandør Bruun, om jeg maatte bringe Mandskabet Julekager. »Gjærne!« fik jeg til Svar. Men Løven er ærlig, Holden besværlig, det fik jeg at smage; thi at faa Julekager var ingen let Sag i Athen. Først gik jeg til alle Konditorer for at opsørge og beskrive Julekager; Ingen kjendte dertil. Saa gav jeg mig til at spise de græske Kager, for at smage mig til, om de muligvis kunde ligne eller endog erstatte den danske; — men o Ve! Det gik mig som Konditor-drengene, der komme i Lære: jeg forspiste mig i de fede, græske, i Honning og Olie bagte Kager, saa jeg blev daarlig, og i lang Tid kunde jeg ikke spise

noget Sødt. Dog — Julekager havde jeg lovet, og jeg maatte holde Løftet. Tiden rykkede frem, vi havde kun én Dag endnu til Juleaften. Temmelig modfalden kommer jeg forbi en Bagerbutik, hvor der bliver talt Tysk. Jeg var sulten, købte en Faste-kringle og indlod mig i Snak med Bagermadammen, et tykt, djærvt, rødmusset Exemplar af en münchener Knejpæige. Hun havde været i Athen siden Kong Ottos Tid og holdt af den mandhaftige Dronning Amalie, som havde gjort saa meget Godt for Tyskerne. Ofte havde hun solgt Fastekringle til Hendes Majestæt, sin Landsmandinde. »Ak, de Tider ere forbi!«, sagde den tykke Madamme med Nøgleknippet ved Bæltet, og hun rystede paa Hovedet og tilføjede: »Den Gang bagte vi Æble- og Blommekager og münchener Rosinbrød, nu bage vi kun almindeligt Brød til de her tilbageblevne tyske Familier«. Jeg vilde til at gaa; da faldt Julekagerne mig ind, vistnok fordi Madammen nævnede Rosinbrødet, og jeg spurgte, om hun ogsaa vidste, hvad Julekager var, om hun kunde bage dem. »O ja!« svarer Bagermadammen med et bredt Grin, »Fladen, Weihnachtsfladen mit Mandeln und Rosinen und viél Zukat schameckt lecker.« Hvem var gladere end jeg! Endelig! Det gik mig som Kaliffen Harun al-Raschid, der efter at have glemt Ordet »Mutabor«, som kunde hæve Fortryllelsen, finder det igjen. Det gik mig som Kolumbus, der ser Land tone frem i Horizonten — som Kamelen i Ørkenen, der langt fra lugter Vand i Oasen. — Jeg tror, jeg faldt den Tykke om Halsen af Fornøjelse; thi nu vilde »Sjællands« fire Hundrede Mands Besætning faa sine Julekager, og da hun ikke kunde bage saa mange, at der blev én til Hver, bestilte jeg 40 Kager, hver bestemt til 10 Mand.

Det var første Akt af den morsomme Julekomedie, der skulde gaa for sig Dagen efter. Saa blev der bagt, og Nissen skulde med, Gemytlighedens Repræsentant, den blev ogsaa bagt, og jeg selv formede ham med Rosinøjne og Mandelskjæg og dito Fingre, med Sukattryne og Rosinlæber, og da han, endnu dampende og nybagt, kom ud af Bagerovnen, syede jeg ham en rød Hue, den graa Kittel og en lille Dannebrogsfane, der jo var Hovedsagen. Det var jo Jul, og da blive de Gamle som Børn. Saa fik jeg et Juletræ opnuset hos Hofgartneren, og endelig fyldte jeg en stor, stor Brændekurv med Æbler, Nødder, Appelsiner og Godter; Julelysene (o: lange, tynde Voxlys, som brænde foran Helgenerne i Athen) manglede heller ikke, og med de 40 Julekager paa Bunden af Kurven, og Juletræet foran mig, fyldte jeg næste Eftermiddag en Wiernervogn, i hvilken jeg, da jeg ikke kunde komme igjennem Jærnbanekupeens Dør, kørte til Piræus, hvor »Sjællands« Storbaad ifølge Aftale skulde hente mig med min Jul til Mandskabet.

Men Vognkjørselen havde sinket mig en god Time, og da jeg kom til Havnen, var Solen lige gaaet ned; endnu bølgede dog en Masse Spasérende af alle Klasser ved Havnens Kaj. Jeg havde imidlertid faaet den store Kurv og Juletræet læsset ud af Wiernervognen og ventede nu Storbaaden — men forgjæves.

Og forgjæves spejdede jeg ud over Havet. — Ingen Baad med Dannebrog i Stævnen toner frem. Ingen danske Søgutter springe i Land og tage sig af min Kurv og Juletræet, der staa foran mig paa Havnetrappens brede Marmortrin. Men derimod er jeg omhølet af en utallig, stedse voxende Menneskemasse af alle Stænder, fra Gadedrengene af, der næsvist pille ved Træet og Godterne, og op til de pyntelige Damer, der ikke vide, Hvad denne i Grækenland dobbelt paafaldende Fremtoning af en ældre Dame, med den enorme Kurv og Juletræet foran sig, kan have at betyde. Der blev smilet, der blev skumlet rundt omkring mig, og jeg blev yderst forlegen. Imidlertid dukke flere og flere brune Ansigter frem, mørkjøede, skønne, vildt udseende græske Rórkarle, som var det Pirater; saa Meget forstaar jeg, at de tilbyde mig deres Baade, — efter at en Italiener først har forklaret dem, at jeg med mine »Varer« venter paa Fregatten »Sjælland«. Det var slet ikke saa mærkeligt, at de vare enige om at trække mig op; thi at jeg var i Knibe, var let at opdage; men at de vilde slaa af, da de saae mig fast bestemt paa ikke at gaa ind paa deres ublu Fordringer, det kan jeg ikke ret begribe. Det gik mig tilsidst med min Overfart til »Sjælland«, som det gaar ved Bortlicitationen af offentlige Leverancer, og det laveste Bud modtog jeg endelig, idet Kurv, Juletræ og tilsidst jeg selv bleve vel anbragte i den græske Baad. Men — og dette faldt mig først ind nu — vilde den falske Græker virkelig bringe mig til Maalet, til Fregatten? — Eller — Sligt var passeret før — skulde jeg midt paa de vaade Veje presses for flere Penge, sættes ind paa et eller andet Sted ved Kysten? Det blev mørkt, og skulde mine Julekager blive spiste af andre Munde end danske? Hélt rolig var jeg ikke, før jeg naaede Fregatten. Men Hvad ser jeg? Storbaaden, der samtidigt med min lægger til Falderebet! Den havde, fordi det var efter Solnedgang, maattet stryge Dannebrogslaget, derfor havde jeg ikke kunnet se den, der i et Par Timer paa et andet Sted, end det, hvor jeg æventyrede mig frem, forgjæves havde ventet paa at føre mig over til Skibet.

Men her ventede en ny Overraskelse mig. Skibstrappen var beklædt med Dannebrog, og jeg modtoges hjærteligt af Næstkommanderende; de andre Officerer havde ikke længere kunnet vente, men havde alt for en Time siden begivet sig til Hans Majestæt

Kongens Gjestebud i Athen. Gladere end en Konge blev jeg.

Nu først kommer Toppunktet af min store Juleglæde! Juletræet og Kurven med Kagerne og dens øvrige Indhold blev bragt ned i Messen. To store Presenninger, der benyttedes til at adskille denne i to Dele, bleve samlede, som kunde det være Portiérer. Saa tog jeg fat paa Værket i Forening med Næstkommanderende og to unge Officerer, af hvilke den ene var Secondlieutenant C., hvem jeg havde kjendt, fra han var en lille bitte Dreng, og de hjalp mig at opstille det lille, hjemlige Grantræ, at befæste Lys og hænge Godterne op deri. Saa bleve de 40 Julekager skaarne hver i 10 Stykker og lagte omkring Træet i en tredobbelt Kreds, derpaa bleve Presenningerne dragne til Side, og nu lød den Øverstkommanderendes Skibsignal: »Alle Mand!« Jeg glemmer det aldrig! Der hørtes kun én glad Lyd, den simple Lyd: »Ah!«, men udtalt paa én Gang af fire Hundrede Mennesker. Og saa kom de Alle, Smaagutterne først, saa Jungmændene, de til Lægdsrullen hørende Halv- og Helbefarne og tilsidst de skjæggede, kraftige, kjære, danske Mænd, hvoraf saa Mange i Krigens svære Tider havde værnet om gamle Danmark under Kanonernes Torden, imens Stormen bragede og Havets Bølger gjorde Kampen dobbelt vanskelig. Men nu var det Jul med »Fred paa Jorden, og i Menneskene Velbehagelighed.«

Aldrig har jeg i Kirken følt større Juleglæde, aldrig endog omgivet af mine egne Børn i Hjemmet, end da jeg her, hvor de danske Søfolk maatte føle sig fremmede og fjærne fra deres Arne og Familier, og hvor jeg selv følte det Samme, indbød dem Alle til Juleglæden, saa godt jeg kunde det, og følte mig i Samfund med dem, som vare de mine egne Børn, og saa dansede jeg med dem Alle i én eneste stor, stadigt væxlende Kreds, dansede med de Unge og de Gamle omkring Træet, som vare vi glade Børn; vi vare rigtigt stuede sammen, skjønt »Sjælland« gjemmer et godt Rumfang i Skroget, og Julesalmer sang vi: »Et Barn er født i Bethlehem« — og »Glade Jul, dejlige Jul«, ganske som med Børnene derhjemme; derpaa læste jeg følgende Vers, som jeg havde skrevet til denne Lejlighed:

Til »Sjællands« Besætning med Julekager og Nisse,
Athen 1869.

Naar tusinde Mile, naar Bølgerne blaa,
Fra Hjemmet os skille, fra Store og Smaa,
Bli'er Hjærtet saa tungt, og tungest især,
Naar Julen oprinder og minder Enhver
Om tusinde Glæder derhjemme i Nord,
Med Sang og Løjer ved Julebord.
Og ikke En her i Skibet staar,
Hvis Længsel ikke mod Danmark gaar.

Dog — En flytted med os, den Nisse smaa
Med Huen den røde, med Kofften graa,
Den hjemlige Nisse med Smilet paa Kind,
Og med det muntre, det danske Sind,
Den listed sig hemmeligt med os ombord,
Paa »Sjælland«, som er vor Fædrenejord,
Havets skumombølgede Ø,
For hvilken hver Søgut vil kæmpe, vil dø, —
»Sjælland« den sikre, den elskede Havn,
Som gjemmer Børnene trygt i sin Favn!

Nys var I hos Storken i Vinterkvartér,
Saae Pyramider og meget Mer:
Vaade Veje og Faraos Grav,
Saae Skibè sejle paa »røde Hav«.
Men bort I Jer skyndte til tryggere Havn,
Hvor kjærligt I hilses med danske Navn;
Og Hilsnen, som lyder med kraftig Røst,
Den kommer fra selve Kongens Bryst,
»Sjællands« Yndling, Grækenlands Drot,
Eders Skibskammerat, — han mener det godt!
I raabe Hurra, de' ni Gange ni:
Kong Georg leve mægtig og fri!
Han leve længe i Pallas' By
Til Grækenlands Ære med Heltery!

Nu vidne Kranse og brogede Flag,
At født blev Kong Georg paa denne Dag;
Og derfor bli'er Julen os Dobbeltfest!
Men lad os ej glemme Det, der er bedst,
Nej, lad os takke med kjærligste Bøn
Vor Herre god, som blev Barn i Løn!
I hans det store, velsignede Navn
En Gang skal vi samles Alle i Havn,
Om tusinde Mile og Havet det blaa,
Os skiller fra Hjemmet, fra Store og Smaa!

Jeg sluttede med at uddele Kagen og Godterne; Nissen fik den yngste Skibsdreng Niels. Derpaa opfordrede Næstkommanderende Mandskabet til at udbringe et Leve for mig. Aldrig glemmer jeg det nifoldige Hurra, som blev udbragt. Her var ikke noget Paabudent, noget Konventionelt, nej, dette Mandskabets Hurra kom dybt fra Hjærtet; jeg glemmer det aldrig, og det vilde jeg ikke bytte bort for nogen Hyldest, der vises en Konge; men jeg kan godt forstaa, efter at have oplevet dette store, dejlige Moment, saa lille en Gjerning det end var for mig, hvilken Velsignelse det er for Kongen og de Mægtige at blive Et med Folket ved at ville dets Vel, at styrkes i alt Godt ved at ville det Bedste. Men Statens og Regeringens Forhold frembyde jo rigtignok noget større Vanskeligheder end de, jeg prøvede med Julekagerne og Juletræet i Athen.

Det var blevet sént, og det sidste Tog skulde bringe mig hjem fra Piræus til Athen. — Endnu en Gang lød det samme Hurra, da jeg ad det dannebrog-belagte Faldereb gik ned i Baaden, fulgt af to af de elskværdigste Officerer, der ikke vilde lade mig alene gaa i Land, men ledsagede mig til Jærnbanestationen, hvorfra jeg snart naaede Athen.

Da jeg tre Aar senere en Dag i Kjøbenhavn kjørte i Sporvognen ud til mit Landsted ved Strandvejen, saae jeg tre simpeltklædte Kvinder — de To med Kurve, den Tredje med et Barn paa Skjødets, — stirre paa mig. Endelig siger den ene: »Om Forladelse, Madam, er De ikke Fru Jerichau?« Jeg siger naturligvis »Jo!« »Herre Jøsses«, siger det andet Fruentimmer til Barnet, »saa er den Madamme jo den Samme, som bragte Mandskabet paa »Sjælland« Juletræet og Kagerne, den Gang Fa'er var i Grækenland ombord paa Fregatten«. »Jeg kjendte Dem strax«, sagde den Yngre, »De er jo paa Chocoladerne og i »Folkets Nisse«. Og vi Alle og mange Andre blandt os kjender Dem«, sagde Pigen med Kurven, »vi ere Fabrikspiger, og vore Brødre var Matroser paa »Sjælland« den Gang, De dansede om Træet med dem; og Niels — det er min yngste Broder, De kjender ham, er han ikke en rigtig Kjærne, den lille Tamp? — Han fik Nissen med Rosinen«. »Ja, det var Rosinen i Pølseenden«, sagde jeg og smaalo. Samtalen var ført temmelig højroset, saa Sporvognspassagererne stak Hovederne sammen og nød Godt af den. Nu standsede Vognen, og: Farvel og venlige Nik til Højre og Venstre. Vejene skiltes, Hver gik til Sit. Men yndigt er det at leve i Erindringerne, naar disse ere glade.

Tro nu endelig ikke, at jeg er færdig med Athen! Nu kommer først Ballet og tilsidst Kongens Portræt med den tilkommende Røver fra Marathon som Efterspil. Dette Sidste lyder saa drabeligt, men er kun en fredelig, skjønt mærkelig, lille Episode, der karakteriserer græske Forhold. Men Erindringen kaster sin skære Glans om Akropolis, som er det Sted, af hvilket jeg har modtaget det mægtigste Indtryk paa denne Rejse, under dette mit interessante Ophold i Pallas Athenes Stad.

Alt, hvad jeg hidindtil har fortalt, daterer sig fra 1869, — da havde jeg endnu ikke blivende Opholdssted paa Kongens Slot, hvilket ikke skete før i 1870, og det var derfor ikke før efter Nytaar, at jeg saa ofte havde Lejlighed til at have den Ære om Aftenen at se de høje Herskaber ganske inkognito i mit hyggelige Soveværelse, hvor Sengen var skjult af Moskitoburets Gardiner.

Jeg boede nemlig først — som éngang sagt — i det dyre, fashionable »Hotel d'Angleterre« paa Slotspladsen, hvor jeg hver Dag saae Smaaprinserne vise

sig for Folket i aaben Gallaekvipage, og hver Dag hørte jeg vore yndige, danske Nationalmelodier, spillede af et udsøgt Militærkorps paa Slotspladsen foran Palæet. Stive, uhyre Laurbærtræ-Alleer staa omkring de af Slotspladsens Sider, hvor »Beaumonde« viser sine Toiletter, spasérer og søger at opfange en Hilsen af de højest Staaende. Men paa samme Slotsplads samledes ogsaa engang den oprørske, ophidsede Mængde, — det har H. M. Hellenernes Konge selv fortalt mig — »og jeg gik dem i Møde og slog til Jorden den første Karl, jeg traf med truende Mine;« — »dette gjorde god Virkning«, tilføjede den modige, unge Konge. Ligeledes fortalte Hans Majestæt, hvorledes han ved sin kloge og modige Adfærd fik den oprørske Folkemasse beroliget, idet han modtog en Folkedeputation, der i Følge Opfordring fra ham til den udenforstaaende Mængde skulde forebringe Folkets Ønsker. Kongen forbløffede dem ved sin Ro og Selvbeherskelse, idet han tillige venligt hørte paa Deputationens Andragende, hvilket havde til Følge, at Mængden spredte sig.

Ja, det er en kjæk, modig, forstandig og retsindet Konge, hvis Vugge stod i Ly af Dannebrog, det er et ædelt Skud, der er indpodet i Hellas' Stamme og bærer skønne Frugter. Men, sidde for sit Portræt, — nej, det kunde Kongen ikke saa godt som regere, maaské netop, fordi han kan regere saa godt; thi endskjønt det er Majestæter, saa maa de lystre Kunstneren, om Portrættet skal blive godt, og Sandheden maa frem: Kongen lystrede ikke den gamle Fru Jerichau, han sad ikke godt, og Portrættet blev ogsaa derefter. Jeg brugte alle Kunstgreh, smigrede, snakkede og satte Puder bag Hans Majestæts Ryg, Skammel under hans Fødder, og skjønt det var et staaende Portræt, lod jeg Hans Majestæt sidde, saa længe jeg malede Hovedet og Brystet; men saa maatte jeg bede ham at staa, og det var drøjt for os Begge. Hans Majestæt gik mere end han stod og stillede sig omtrent hvert Minut foran Spejlet. Kongen sagde da: »Har jeg den Næse, De maler? Mit Blik er jo anderledes«. — »Men, Deres Majestæt«, vovede jeg at sige, »man kjender jo ikke sig selv o. s. v.«. Men trods alt Dette mindede Kongen mig ved sin Elskværdighed og Friskhed stedse om sig selv, da han var et Barn, saa gammelt, som hans egne Børn nu vare. Det Eneste, Hans Majestæt i Sandhed pinte mig med, var Kraven, som jeg ikke kunde naa at male stiv nok, og Knapperne, med hvilke der ogsaa var Noget i Vejen. Ja, havde jeg været værnepligtig, saa kunde den stive Uniformskrave og Knapperne vistnok ogsaa voldt mig Sorger af ganske anden Art; thi Kunstnernaturen finder sig ikke i Tvang. Portrættet, jeg dengang malede i Athen, har i sin Tid været udstillet her paa Charlottenborg tilligemed H. M.

Dronning Olgas og de yndige Kongebørns. Jeg vilde have fundet det naturligt, om Kongens Kontrafej ikke havde mødt anden Kritik, end Hans Majestæts allernaadigste Rettelser med Henhold til Militærkravens og Knappernes Korrekthed; men — nu er alt Dette glemt.

Opholdet i »Hotel d'Angleterre« blev mig omsider for dyrt, og da Professor Dietrichson med Frue og nu afdøde Arkitekt Drewsen boede i et ægte græsk Hotel med det stolte Navn »Sphynx«, hvor Pensionen dagligt kun kostede syv Francs i Stedet for sytten, saa skiftede jeg om og boede dér, men blev syg, sandsynligvis ved altfor megen Olie i Maden; paa mit stakkels Legeme fik jeg ikke færre end 41 Bylder, der, da de ogsaa brød ud under Armen, endog forhindrede mig i at male; men jeg er haardfør, og stegt Løg efter græsk Recept og dansk Havregrød fra »Sjælland«, som Skibslægen Hr. Brønnicke ordinerede, hjalp saaledes, at jeg endog kunde deltage i Hofballets Glæder.

Det var Nytaarsaften efter græsk Stil. »Nu faa vi Ballet!«, hører jeg de unge Damer sige, der læse disse Linjer. Ja, søde Frøkener! De maa ikke blive altfor jaloux, naar jeg siger, at de græske Damer have meget mere ildfulde Øjne og mere brillante Træk; thi De have virkelig visse Ynder og Tillokkelser, som Hine mangle, og naar de Herrer Grivas, Maurokordatos og andre Palikarer kom til at se vore danske Damer med Forglemmigej-Øjet og med Roserne paa den sarte Kind, se dem ved Siden af deres brillante, mørke Søstre, saa vilde det let kunne gaa dem som den af deres Forgængere, der ikke vidste, hvem han skulde give Æblet som Skjønhedens Pris. Kvinden i Norden ligner Viol og Maidenblush, de ligne Liljekonvaller i Skovens Skygge, de ligne Kornblomsten mellem Rugens Ax, den sødtduftende Kløverblomst, de ligne den lyse Forglemmigej ved Bækkens Rand, Aakanden, der drømmende vugger sig paa de dybe Vande, de ligne mange, mange, smaa Kjærminder, som knap aande, men dog ere til med Duft og Blomst; — men Grækerinden ligner den glødende Granatblomst, den purpur-røde Rose, den mathvide Datura, Giftblomsten med det rige Bæger, hvori Bien suger Honning og Sommerfuglene gjemme sig; — Grækerinden ligner stundom Orkideernes æventyrlige Blomsterfænomener. Den nordiske Kvinde vugger Barnet selv i Søvn, reder Lejet for den elskede Mand, venter ofte i Aartier som Brud paa den Udkaarne. Grækerinden støber Kuglen, som skal ramme Fædrelandets Fjende, sætter Luntten til Krudttønden, der skal sprænge hele Fæstningen i Luften og fri Besætningen fra Vanære, støder Dolken i sit eget og i sin Datters Bryst, før hun følger den barbariske Overvinder. Se, det er den Slags pragtfulde Kvinder, — blandt hvis Navne Sotyriades,

Collocotroni høre, — der her i Kong Ottos tidligere store Balsal nu vare indbudne af Kong Georg og prydede de mægtige Rum, mens Musikken bruser og de græske Navpliaheltes Efterkommere i den folderige Fustanella og med Pistol og Dolk i Bæltet, med ét Ord: i den glimrende, græske Nationaldragt, eller i Hofuniformer eller ogsaa klædte efter nyeste franske Mode, enten staa ved eller omsværme de Skjønne og byde dem op til Dans. Højt op under Loftet løber en malet Frise henover de korinthiske Marmorsøjler; det er Palikarernes, Navpliaheltens Bedrifter, udførte al fresco ved Münchener-Mestre; — nede ved Søjlen, halvt skjult af de noget falmede, men endnu pragtfulde, røde og gule Damaskes Gardiner, staar En, som var han dalet ned fra al fresco'en oppe under Loftet. »Det er ogsaa en af Navpliaheltene«, hvisker den græske Billedhugger Rosah, ved hvis Arm jeg gaar gennem denne og de følgende ligeledes med den nyhelleniske Befrielseskrigs Historie og Trofæer illustrerede Sale. Rosah var en god Cicerone, mig dobbelt behagelig, fordi han var en Kunstner som jeg; han kjendte ogsaa fra Rom Jerichaus store Værker, hans »Herkules og Hebe« og »Pantherjægeren«. »Se«, vedblev han, »og dér staar Maurokordatos' Broder med de lange, graa Lokker, der falde ned paa den guldbroderede Albanesertrøje, og dér er hans Søster i Fez og Nationaldragt; hendes Brudgom faldt mod Tyrkerne — hun er endnu ugift og endnu dejlig, men,« sagde han, »er det ikke Synd, at den unge Slægt aflægger vor skjønne, saa klædelige Dragt? Se nu alle disse smukke, unge Piger; Mlle Collocotroni, vor Dronning Olgas Hofdame, og Mlle Sotyriades, og Hendes Majestæt selv — her i denne til Palikarernes Minde helligede Sal burde de egentligt være iførte Nationaldragten; men det er sandt«, sagde han, »den er vel dyr, og vi ere fattige! Det mærker ogsaa jeg som Kunstner, ingen store Opgaver udføres for Tiden; da er Deres Mand dog bedre stillet.« Jeg svarede hverken Ja eller Nej, men tænkte Mit om vort lille Danmark, hvor man nok paaskjønner Kunst, men heller ikke synes at kunne overkomme at anskaffe sig de Skatte, som ikke fortæres af Rust eller Møl. — Og saa gik vi videre! Dér stode vore kjække, danske Officerer fra »Sjælland«, ogsaa vort lille Lands rige Skatte, og Kommandør Bruun traadte Dansen med Hendes Majestæt Dronning Olga, og Kapitajn Suenson indfiltrede sig under Kontradansene i Hendes Majestæts Robes Slæb. Saa blev der superet — Alt var brillant, som det bør sig være, og Vognene kjørte frem. Salen blev tom, Gjæsterne vare forsvundne, kun jeg blev tilbage, min Vogn, som jeg havde bestilt i Hotel »Sphynx«, kom ikke. Que faire? Da kom Spiro. »Kan Du følge mig til Hotellet?« Han saae ned ad min dejlige Dragt, paa mit hvide Atlask med Guld-

og Kniplingsbesætning (jeg har den endnu). »Det skylregner«, sagde han. »Dio!« svarede jeg. »Che fare?« »Møbus!«, sagde Spiro, og lagde Fingren fiffig paa Næsen. Han forsvandt. Lysene i Salen og paa Gangene bleve efterhaanden slukkede, og langt om længe knirker det ned ad en af Sidemarmortrapperne. Møbus (Dronningens Kammerfrøken), en meget dannet Dame uden nogen Hofrang, men med megen Indflydelse og Takt, hvem jeg havde stor Glæde af at omgaas, havde anvist en Seng, der mig uafvidende stod opredt bag Moskitoforhængene i det af Værelserne, hvori jeg havde malet mine mindre Billeder; — Alkoven stod til min Disposition.

Saaledes kom jeg til at sove i Slottet hin Nat og til min store Glæde ogsaa alle de andre Nætter. En Gang installeret, gik det mig som Ormen i Nøddeskjærnen, jeg sov halvt inkognito bag Moskitogardinet, var tidligt paa Færde og sént i Seng; der blev ikke talt om det; men naar Kongen og Dronningen om Aftenen sent endnu tilbragte en Stund hos mig efter Thetid, og Dronningen blev træt og klagede over, at Sofapuderne vare haarde, saa løb jeg ind bag Moskitoforhænget og bragte nogle Puder, der aldrig benyttedes om Natten, og Hendes Majestæt sov da trygt som et Barn, medens Kong Georg sad ved Siden og talte med mig om Danmark, eller morede sig, som alt én Gang sagt, med Blyant og Pen. En Gang gik det ud over Dronning Olgas Portræt, malet af en anden Maler, og som Hans Majestæt ikke kunde lide; han malede nu Dronningens Kinder blaa og Næsetippen højrød. Næste Morgen udviskede jeg det; men næste Aften bleve de saa violette. Jeg visker atter Farven af Dagen efter; men saa bleve Øjne, Mund og Næsebør lysegrønne. Da glemte jeg at aftørre Farven, og derfor ere de det endnu den Dag i Dag; thi Hans Majestæt morede sig med, uden at jeg vidste det, at rulle dette saaledes Máltrakterede sammen og puttede det, mig uafvidende, i Kofferten, da jeg forlod Athen. Det var Barnet, som Kongen ikke kunde blive af med til Tider, Barnet, som jeg kjendte, da det endnu hed den lille Prins Georg; det havde her drevet sit lystige Spil. Og nu har jeg dette morsomme Minde om den atheniensiske Dronning med de grønne Øjne, og det er mig uvurderligt. Nu forblev jeg stiltiende i Slottet, skjønt mangt et misundeligt Blik eller Ord blev mig til Del af mindre Begunstigede — det var en Selvfølge.

Jeg havde i al den Tid ofte modtaget Personer af Rang og Betydning, baade Herrer og Damer, der ønskede at se mine i mit improviserede Atelier udstillede Billeder, blandt hvilke Hendes Majestæt havde valgt »Kysset«, og Hans Majestæt »Moderglæde«, et af mine bedste Arbejder, som, kort før jeg var rejst fra Danmark, blev beundret af det kinesiske Gesandt-

skab, der med Burlington gjæstede mit Atelier i Kjøbenhavn og indtog en Dejeuner, det vil sige: de spiste intet Andet end Syltetøj og drak Chokolade. Mandarinen med de 5 Knapper havde meget smukke, fine Hænder, skjønt han var en ældre Herre. Morsomt var det, hvorledes han forstod at lede Opmærksomheden hen paa dette sit Fortrin, idet han efterlignede min malede Italienerindes Haandstilling og pegede paa Hins og sin Haand, sigende: »tres beau«. — Men jeg vil jo ikke tale om Kina, mens jeg endnu er i Athen, men snarere om en dejlig Mand, som jeg opnusede.

Det var i en Klynge af Mennesker, han stod, ved Vindenes Tempel — en elegant Baggrund til græske Figurer. Det var en ung, usædvanlig dejlig Karl, vel en 20 eller 22 Aar gammel. Jeg vinkede, han skulde komme, han slog med Nakken og gjorde ikke Mine til at nærme sig; saa viste jeg ham et Femdrachmestykke, og det hjalp! En Italiener blev Tolk og meddelte den Anden, at han skulde have ti Drachmer, om han fulgte med mig og lod sig male. Den unge Mand nikkede med Hovedet og fulgte med mig og Italieneren, til vi naaede Kongens Slot. Nu skulde man mene, at den smækre, simple Karl skulde have følt sig betuttet ved at gaa de mange Marmortrin op og gennem den store Gang, der lod Blikket frit svæve ind i Palikarsalen. Men nej — tværtimod! Min stolte, skønne Modél i den pjaltede Trøje og med Gedeskindsandalerne over Fødderne slentrede al denne Herlighed forbi med stolt hævet Hoved, som var han selv Palikar eller Fyrste! Men det holdt haardt for den fattige, til Frihed vante Mand at staa stille, ligesom det havde faldet Kongen haardt at staa for Kunstnerinden; at staa for Skud vilde Hans Majestæt have forstaaet bedre. — Georgios, saaledes hed min smukke Græker fra Bjærgene, hvor han var Hyrde, men med en skarp, stor Dolk i Bæltet, stønnede og sukkede ofte, mens han stod Modél for mig, og alene Synet af Pengene, som laa foran mig paa Bordet, og hvorpaa jeg pegede, naar han blev urolig, havde en noget beroligende Virkning paa ham.

Jeg forundres, at jeg havde Mod til at være alene med Fyren; havde jeg vidst, Hvad jeg senere fik at vide om ham, saa havde jeg i Sandhed ikke været saa tryg; thi Georgios blev efter Forlydende to Maaneder senere hængt som en af Marathon-Morderne.

Ansigtet med det i Dødkampen fortrukne Udtryk, som jeg saae afbildet i Londons Illustrerede Tidende, og hele Personen, som ogsaa var i samme Blad, dette og flere Indicier og Meddelelser fra Athen tyde paa — og det er næppe nogen Tvivl underkastet — at denne Georgios er den Samme, som myrdede Engländerne ved Marathon den 22de Marts 1870.

I tre Dage havde Georgios staaet Modél for mig

i Kongens Slot; paa én Gang udeblev han (efter at have modtaget sine Penge hver Dag) og blev saa borte i fjorten Dage. Billedet var næsten færdigt, men ikke hélt, og jeg var derfor ilde tilmode. Da gik jeg en Dag i Nærheden af Jupiter-Olympos Søjler, og dér læner Georgios sig til et af de nedstyrtede Søjlers Brudstykker. Han kjendte mig strax og vilde bort. Saa viste jeg ham et Tidrachmer-Stykke og vinkede ad ham; han rystede paa Hovedet, pegede paa en Sølvpenge og talte paa sine Fingre fra en til ti; jeg forstod ham og nikkede, og han fulgte. Næste Dag maatte jeg fordoble Prisen for den balstyrige Frihedsmands Seance, og saa blev han færdig. Nu var det min Agt i Fælleddskab med Dietrichsons og Drewsen at tage til Megara og Eleusis og andre Steder. Alt var arrangeret, endog Eskorten af to Mænd, som var nødvendig for de Rejsende, der vilde vove sig ud i Omegnen.

Dragomanen havde alt lejet Vognen til næste Morgen ved Daggry, Prisen var aftalt, da Professor Dietrichson Aftenen forud opsøgte mig for at bede mig opgive at tage Del med dem i Ekursionen. Vor Tolk, sagde han, kunde ikke paatage sig at svare for vor Fred og Sikkerhed, ifald ogsaa jeg var med. Jeg havde, hed det sig ifølge Tolkens Meddelelser, faaet saa mange Penge af Kongen og Dronningen for mine Malerier, at man vilde røve mig, naar vi vare komne paa Vejen i Omegnen, og om man ikke myrdede mig, saa kom det an paa Løsepengene, hvor vidt jeg slap helskindet fra det eller ikke. Jeg betakkede mig altsaa for muligen at miste Øreflip eller Næsetip eller Tommeltot eller Langemand — ikke en Gang lille Per Spillemand kunde jeg undvære; jeg blev altsaa hjemme og har derfor aldrig set Eleusis eller de skønne Kvinder i Megara. Da jeg nu var færdig med Georgios og alle de andre Arbejder, saa maatte der tænkes alvorligt paa Afrejsen, ellers kom jeg for sént til Ægypten, som egentlig var den orientalske Rejses endelige Maal, og det blev omsider meget varmt.

Men kan jeg slutte mine smaa Meddelelser om Athen og Alt, jeg dér har oplevet, uden at tale om Akropolis! Dog — hvorledes skal jeg give kun tilnærmelsesvis et Billede af dette klassiske Monument fra den helleniske Blomstringstid, disse dejlige Ruiner, der for mig ere at ligne ved en Sarkofag over Hellas' Storhed!

Hva blandt udviklede Mennesker har set Propylæernes harmoniske Skjønhed og har ikke følt, at de ligne forstenet Musik! Men Musik kan ikke beskrives, den fylder Sjælen med en Nydelse, der er uudsigelig? Naar man er naaet op til selve Akropolis' Fundament, synes hvert Brudstykke helligt med disse dejlige Amforer og fint udmejslede Vaser, der staa og ligge

rundt omkring iblandt de nedfaldne, hensmuldrede Marmorkvadrer, mellem hvilke Græs og vilde Blomster fremmylre. Ligner det ikke Alt et enorme Gravsted? Og Søjlerne, med Arkitraven saa vel bevaret, fortælle Heltenes, Gudernes Historie og skue ned paa den forgaaede Skjønhedsverden rundt om. Nu som for Tusinder af Aar siden se Karyatiderne ned til os fra den dejlige Frise og tale et levende Sprog om fordums Pragt, der godtgjøres, saa længe endnu en Stump af Parthenons Skulptur eksisterer; men saa vidt Øjet rækker, mødes Hav og Himmel nu som for Aartusinder siden, og de to mægtige Elementers Blaa fortøner sig imellem firdobbelte Bjærgrækkers noble Linjer i Horizonten, der ligesom svømmer i den fineste græske Æthers Azur, hvilket Alt danner den skønneste Baggrund til Propylæernes mægtige, skønne Forhold. Her er stille som i Graven; kun Firbenet titter nysgjerrigt frem mellem Stene og Tidsler, kun Snogen bugter sig hen over Phidias's guddommelige Relieffer, hvis pragtfulde Skikkelser ere mit tavse Selskab; kun Ørnene, der have deres Reder øverst oppe paa Toppen mellem Parthenons Marmorkvadrer, afbryde Stedets højtidelige Stilhed. Saaledes fremtonede Pallas Athenes Borg for mig om Dagen; men ved Fuldmaaneskin gik jeg ogsaa derop, da hørte jeg Gudindens Fugle skrigc, og spøgelseagtigt stode Propylæernes Pilastre og det herlige Akropolis for mit blændede Blik, og jeg gik til Dionysios's Theater, hvor fordum Sofokles, Aristofanes og Æschilos talte til de ædle Grækere. Jeg sad ganske alene paa et af de endnu skjønt bevarede, antikke Marmorsæder, hvor maaské en Gang for Aartusinder siden en af Datidens Matroner ogsaa kan have haft Plads. Hvo véd? Og jeg saae ned paa det antikke Theaters Scene. Det var, som skulde de klassiske Digteres Aander fremtræde som Gude- og Helteskikkelser.

Maanen stod højt og belyste hele Scenen klart, som var det Dag; men højtideligere var det, hemmelighedsfuldere. — Min Fører sad i en eller anden Krog og sov maaské, jeg mærkede ham ikke; men ved at se mig om efter ham, syntes det mig, at jeg ikke mere var alene; thi rundt om i Baggrunden, gjort til Et med det Hele, som var det en Del af Theatret selv, sad en hel Tilskuerrække langs med Horizontens Linje; jeg syntes, jeg saae de gamle Hellenere med oprejste Hoveder, med fremstrakte Arme som til Bifaldets Tilkjendegivelse. Saaledes skuede de med mig ned paa de gamle Digteres Skueplads, og jeg saae Iliadens Helte drage forbi, og jeg hørte Korets antikke Rhythmer. Det var Skyformationer, der saaledes illusorisk holdt mig med Selskab. Med dette dejligste af alle atheniensiske Indtryk vil jeg for denne Gang sige Farvel til Grækenland.

OTTENDE KAPITEL.

Ægypten 1870.

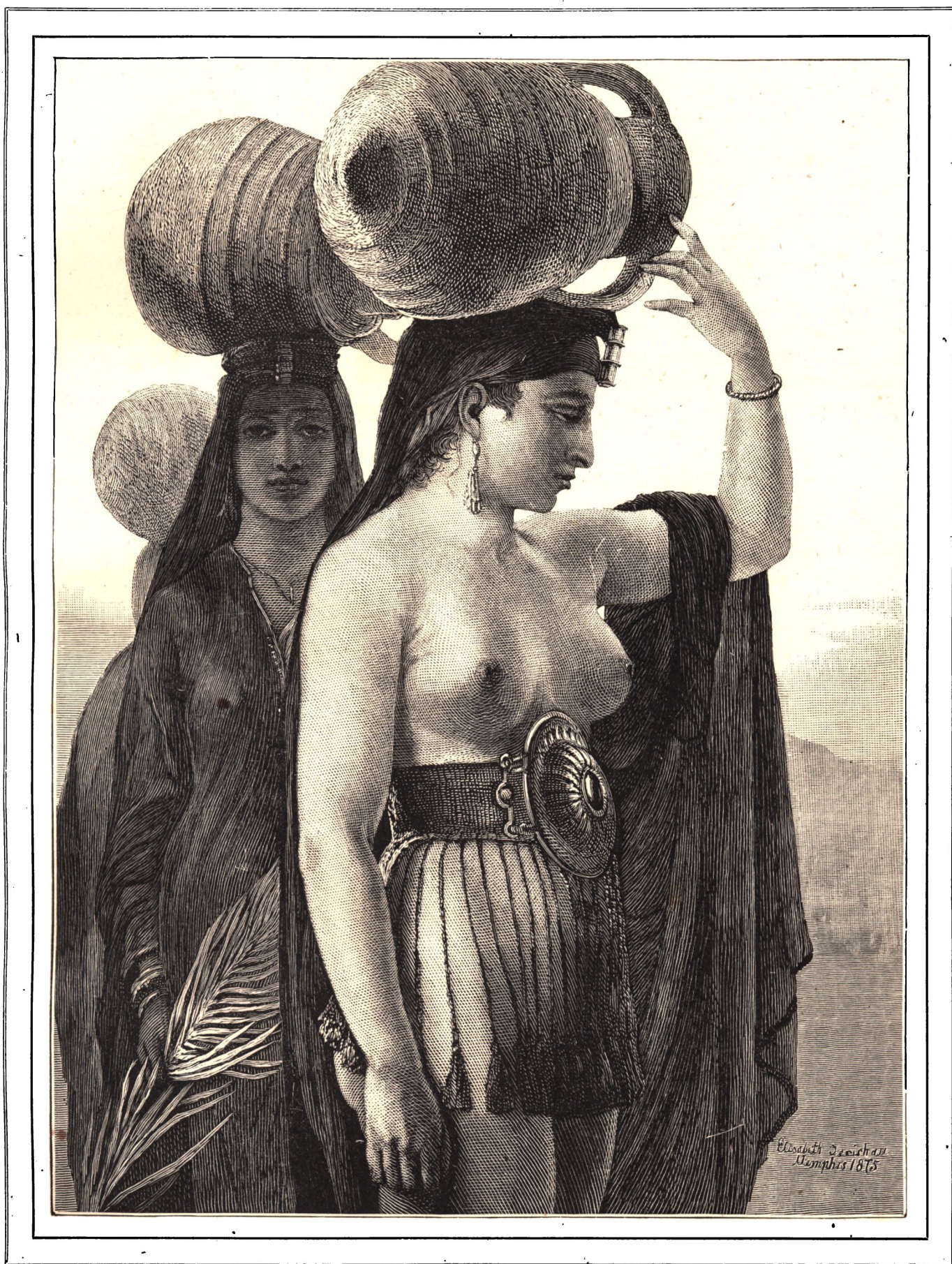
Det var den første Februar, at jeg forlod det gjæstfrie Athen; Pallas Athenes Borg glimrede i Aftenens Skjær. Spiro, min græske Paladstjener, havde ledsaget mig til Piræus i Wienervognen, hvor mine mange Pakkenelliker vare anbragte. Det var den yderste Tid for endnu at naa Skibet, hvis Damp kunde skjelves at være oppe, alt som vi nærmede os Piræus. Jeg er jo ikke af de Punktligste, men naar det rigtigt gjælder, saa kan jeg godt. Dog, den Gang kneb det; thi i Stedet for, som andre Folk af min Slags, at kunne indpakke med deres egne eller Kammerpigens Hænder, stod der to af de elskværdigste og højest stillede Personer ved min Dørtærskel, Damen med en tyrkisk Lorgnet for de dejlige Øjne, Herren med sit elskværdigste Smil. Hvem mon denne Dame og denne Herre have været? Ingen Andre end Deres Majestæter Kong Georg af Grækenland og Hans Majestæts elskelige Dronning! »Fru Jerichau, De bliver ikke færdig; skal vi hjælpe? — Her ligger en Børste og der Baandet, som De vist glemmer, og Skitsebogen.« Alt Dette blev puttet ind i den velvillige Koffert, og mange morsomme Ting endnu »til Børnene«; disse Smaating bleve først i Kjøbenhavn under megen Latter udpakkede igjen. Imidlertid ventede Snedkeren, der endnu havde de nyligt færdige Billeder at pakke ind. I Sandhed — vente maatte han, og Fru Jerichau trippede fra det Allerhelligste ud i det forreste Værelse, fra de bugnende Kofferter, der stadigt som ved Fehænder bleve fyldte mere og mere, mens Ejerinden rendte bort fra dem til Snedkeren udenfor, og igjen bort fra Snedkeren — en Græker — der kun daarligt forstod hende, og endnu daarligere forstod at indpakke Billeder. Fordi han ikke havde taget Brædder nok med sig, og disse fattedes i Kongens Slot, maatte han i Stedet for Laag forsyne Billederne med Tremmeværk, ligesom man gjør, naar man forsender Høns, og imellem Tremmerne kiggede nu frem den smukke Pige fra Hymettus og hendes Kompagnon, Hyrden paa Akropolis. Endelig var man dog bleven færdig, Fru Jerichau nejede saa dybt, som hun kunde, og takkede rørt af Hjærtensgrund; men at Dampskibet kunde naas, det troede hun selv næppe.

I Vognen aflagde Spiro endnu Regnskab for flere Ocas*) fin Tobak, for tre Dunke Vin fra Chios og

andre græske Rariteter, og fik derpaa Udlæggene betalte og nogle Guldstykker i Drikkepenge for to Maaneders elegant Palads-Tjeneste i Fustanella og Albanesertrøje.

Han kysede Fruens Haand med Anstand, lossede Kofferter, Kasser, Dunke o. s. v. paa Lastdragerens Ryg, og virkelig blev Tøjet endnu modtaget paa Dampskibet og hisset ned i Lasten. Men — o Jammer! Kranens Hage tager fat ikke alene om Tovet i Tremmekasserne, ikke alene i Tremmerne, men den borer sig dybt ind i selve Billedets Lærred. En skurrende Lyd høres, som om Noget brister. Det var den unge Pige fra Hymettus, der især havde lidt Skade; thi hendes Mave var flænget, som kunde hun have været en japanesisk Prinsesse. Jeg græd — men dette kunde ikke hele den smukke Frøken Sotyriades; Admiral Sotyriades' Datter havde nemlig siddet Model til dette Billede. Skét er skét — saaledes ogsaa dette. Jeg tørrede derfor Øjnene og kiggede ud over det lysende Hav, hvor Stjernebilleder, som ikke kjendes i vor Hemisphære, spejlede sig i den roligt hvilende Strands dybe Vande, som havde det været smaa Maaner. Den rigtige var alt gaaet ned; det var vor nytændte Orions Bælte, Plejaderne, Karlsvognens Stjernebilleder, der stode lavt i Horizonten og vidnede om, hvor langt imod Sydost jeg var kommen. I Syra blev der Dagen efter gjort Holdt, og vort mindre Dampskib ombyttedes med »Messagerie Imperiale«, der hver ottende Dag farer paa Alexandria, Suez, Joppe o. s. v. Mit Rejsemaal var Cairo. — Paa begge Skibets Sider ved Rælingen havde anden Klasses orientalske Passagerer herligt indrettet sig paa den længere Rejse, der skulde vare otte Dage; hver Aften anløbes en eller anden Havn, som Zante, Kefalonia, Kandia, Smyrna, paa hvilket sidste Sted vi forbleve i fire Dage, indtil atter de sidste tre Dage og Nætter tilbragtes i rum Sø. Der sad da Passagererne paa deres Matrasser i de brogede, ofte kostbare, som oftest alligevel smudsige Kaftaner og Talarer, der aldrig bleve skiftede under hele Rejsen og maaské heller ikke før eller senere. De gule Marokinsbambusser eller brede, røde Tøfler stode foran dem og dannede en broget Arabesk ligesom en Barrikade, en Ringmur, og imellem disse og deres Ejere vare de øvrige Rejsesager anbragte, saa godt det lod sig gjøre, saasom Bøger, Narghili,

*) En Ocas = 2 Pund.

Vandbærersker.

Kaffekander, Citroner, Meloner og Brød. Her laa En paa Maven og studerede sin »Khitab« (Bog), dér blev En barberet, eller ogsaa blev hans skaldede Hoved, vel indsæbet, befriet for overflødig Haar, o. s. v.; en Anden dampede af sin lange Tschibuk, igjen en Anden lod kunstfærdigt og betænksomt Vandpibens duftende Tobaksdampe hvirvle gennem den friske Luft. De, som lugtede til Citronerne, havde det mindst gemytligt. Af og til skvulpede en ondskabsfuld Bølge over Rælingen op i deres gustne Ansigter og gjorde tillige rent ved at vadske. Der var overhovedet hélt saftigt dér paa Dækket. En saftig Pensel vilde der ogsaa høre til at gjengive disse brogede, stærke Farvers Sammensætning, disse Orientalers karakteristiske Træk, som de sad der, fordybede i deres Læsning, Røgning eller Damspil; thi ogsaa dette hører til deres Rejseunderholdning. Til de tyrkiske Kvinder saae Ingen, undtagen jeg, Noget; de laa og sad imellem hverandre, Unge og Gamle og Børn, brogetfarvede, saavel hvad deres Hud, som hvad deres Klædning angik. Et Slags Telt var dannet ved en Presenning over en Slags Baas, hvori de sad og laa som Kvæg og røg deres Cigarretter, den Ene i den Andens Skjød, de Søsye tyggende paa deres Citroner og af og til givende et lille Kvæk fra sig — og ogsaa noget Andet. Da jeg nu aldrig er søsyg, og det var temmelig rolig Sø, var jeg her og der og allevegne, og jeg maledede de halvt tilslørede Skjønne, de dejlige, sortøjede Børn, de gamle og de unge Effendier (dannede Herrer) lige indtil Hønsekræmmerne, der med korslagte Ben sad paa de ovenpaa hverandre stablede Hønse-Kurve, rygende deres Tschibuk og spillende Dam, mens Haner og Høns stak Hovederne sammen op gennem Træmmerne. Det var mange smaa Kunstgreb, jeg maatte tage min Tilflugt til, naar jeg skulde skitsere Muselmændene, fordi de ikke maatte mærke, at jeg tegnede netop dem; der var dog en meget smuk, ung Mand, der blev det vár, men ignorerede det og tilmed gjorde alt Sit for at lette mig mit Arbejde. Under Teltet hos Kvinderne gik det hélt lystigt til, mens jeg skitserede dem, Alle vilde de tegnes, de trængte sig frem, den Ene stak Hovedet foran den Anden, og min Skitsebog vilde de have, den gik fra Haand til Haand, de rørte ved Tegningerne med de smudsige Fingre, de pegede paa hverandre og lo, naar de fandt Ligheder, og de morede sig lige saa meget, som jeg lo, kun var jeg bange for, at Bogen aldrig mere skulde vende tilbage til mig. En Dervisch, som skulde til Mekka, ikke alene tegnede jeg, men maledede ham endog; han udmærkede sig frá de andre muselmandske Passagerer derved, at hans Haar hang i lange Lokker ned over hans Skuldre under en høj, tyk, rød Hue, og at han stedse sang. Om Morgenen og om Aftenen rullede han altid sit lille Tæppe ud paa Dampskibets Fordæk, og med

Ansigtet vendt mod Mekka bad han knælende, med Hænderne løftede mod Himlen, sin Bøn. Det var meget smukt og opbyggeligt at se paa ham; Passagererne gik frem og tilbage omkring den Bedende, der ved Intet lod sig forstyrre i den ham absorberende Bøn. Rejsen gik heldigt for sig, og den ottende Dag kastedes Ankeret i Alexandrias sikre Havn.

Jeg var altsaa i Afrika! Underlige Følelse! Her, hvor fordum Kleopatra hvilede de dejlige Lemmer paa duftende Bolstre. her, hvor Ptolemæus havde gjort Faraonerne Rangen stridig, — her laa nu stolte Søjler næsegrus, her vidnede endnu kun Obelisker om den yppige Bolerske-Storhed. — Her hævede nu det nøgne Sand sig med enkelte hvidtskinnende Paladser i Palmernes lette Skygge. Klart, næsten haardt, hævede sig den solbeskinnede Bred med Alexandria i Baggrunden. Byen selv gjorde kun lidet Indtryk paa mig. Store Paladser, store Stenhuse og Barakker, en broget Befolkning, som mest kunde ses ridende til Æsels eller til Hest! Mange Ølhuse og tyske Ølskjænkere syntes mig at være noget paafaldende her i det fjærne Østen; det var et lille München i Afrika.

Den danske Generalkonsul Dumreicher lod mig ved sin Khavass bringe i god Behold med alt mit Siebensach til Jærnbanen, der fører til Cairo. Paa Vejen mødte jeg et mærkeligt Tog; det var en Murer, der var styrtet ned fra et Tag og havde slaaet sig ihjel paa Stedet, og som nu blev stedet til Hvile. Hans Lig laa paa en simpel med et mørkt Klæde tildækket Baare. Syv Kvinder af Almestanden, iførte den mørkeblaa Fellahkvindeskjorte, fulgte efter Baaren; det lange, smalle Slør, der fra Panden under Øjnene holdes over Ansigtet, og som dækker Næsen, det Halve af Kinderne, Mund, Hage og Halsen, løftede de højt i Vejret og lode det flagre som Vimpler i Luften, idet de udstødte længe vedvarende Klageskrig, monotone, urhythmiske, underlige Toner. Det var som Grædekvinde, de alt i Biblen omtalte; de rev deres Klædebon i Stykker og jamrede højt.

Jeg har egentlig glemt, om det er én eller tre Timer, man er om Vejen med Jærnbanen fra Alexandria til Cairo; langt er det i alt Fald ikke. I Cairo, Khedivens Residensstad og Ægyptens Metropolis, saae det trods de mørke Skikkelser og de enkelte i orientalsk Stil udførte Huse hélt evropæisk ud i den Del, der ligger nærmest Jærnbanen og fører til Ezbekyey, den efter evropæisk Plan anlagte store Plads med Park. Her synes man et Øjeblik at være hensat i London. Et Jærngitter rundtom Parken — ligesom ved Hyde eller Regentpark — afvexler med Gaslamper, ligesom de Londoner-Gaslamper, paa høje Jærnstativer. Ali Pascha's Marmorstatue vidner om Khedivens Fordomsfrihed og staar der til Trods for, at de Rettroende spyttede ad den, hver Gang de gaa Monumentet forbi.

Lige overfor dette er Operahuset opført, prydet med flere moderne Marmorgrupper. Cirkusbygningen, skjønt kun interimistisk opført af Træ, udgjør ogsaa en Del af det evropæiske Kvartér, hvis ene Side dannes af Hoteller af alle Slags og alle Dimensioner. Lad os begynde med Shepherds Hotel til 25 Francs om Dagen! Var jeg en Jyde, vilde jeg sige »Øst for, Vest for«, osv.; men dette maa jeg nu lade være med, begrundet i min Mangel paa denne Jydeevne, og jeg vil kun fortælle, hvórledes til den ene Side Aiden, Khedivens Hoved-Palæ i Cairo, en uanselig, skjønt stor, stilløs Bygning, betegner den Del af Byen, der endnu er orientalsk mod den ene Side, medens Mouskii, Hovedgaden, der fører ned ad en Bakke og munder ud mod Skaarbakkerne, der igjen skille Cairo fra de saakaldte Kalifgrave, de Afdødes By — betegner den anden.

Skaarbakkerne ere at sammenligne med en fortløbende Bjergegn af lave Dimensioner, idet deres højeste Punkter næppe ere højere end halvanden Hundrede Fod; men de strække sig derimod i mange Straaler mod Kaliffernes Grave, medens de til den ene Side cernere selve Staden. Det Mærkelige ved disse Skaarbjerge er ikke alene den mageløse Udsigt mod det gultglinsende Sahara, ikke de ligesaa gultglinsende Moskéer, der betegne Kaliffernes Grave, men især, at de ene og alene ere fremstaaede ved, at de sammenstyrtede Huse i Cairo efterhaanden i flere Aartusinders Rækker ere blevne aflagrede her, idet deres Beboere bare paa deres Hoveder Husenes Lermateriale i flettede Palmekurve ud paa dette Sted, der Dag for Dag, Aar for Aar ved de smaa Bidrag af de ved Regnskyl eller Jordskjælv sammenstyrtede, af Ler sammenklinede Huse, nu er blevet til en Bjærgrække, medens nye, tildels bedre Bygninger efterhaanden ere voxede frem fra de tidligere Huses Tomter. Monte Testaccio i Rom, hvorfra den dejlige Udsigt over den protestantiske Kirkegaard ved Cestius' Pyramiden og ud over Roms Omegn, er fremstaaet af Skaar, Potteskaar; men det er kun et Muldvarpeskud i Forhold til Cairos Skaarbjerge. Shepherds Hotel gik jeg forbi; 25 Francs om Dagen var for Meget for min Maler-Pung, selv om den ogsaa i Athen og Konstantinopel var bleven godt spækket; men Rejsens Maal var jo, foruden at gjøre orientalske Studier, at bringe Skatte til Hjemmet, ellers havde jeg som Moder næppe forladt det i saa lang Tid; thi der er interessante Motiver nok i Norden.

Jeg kjørte altsaa med en Wiernervogn ned gennem den ganske londoniserede Gade Epechie, og derfra gennem Cairos Hovedgade; herfra kunde man komme gennem de til Venstre løbende Tværgader til Hotellerne; tilhøjre naaedes Bazaren og andre rént ægyptiske Etablissementer og Huse.

Mouskiigaden! Ja, den har gjort et uudsletteligt Indtryk paa mig. Den er ikke bredere end Grande

Rue de Péra i Konstantinopel eller vor Østergade. Den er besat med høje Huse, fra hvis flade Tage der er anbragt flettede Sivmaatter og gamle Tæpper over Gaden, for at værne mod Solskinnet; men paa mange Steder mangle de tildels, paa andre stykkevis, hvorved der ikke alene frembringes den underligste Lyseffekt, men tillige et malerisk Udseende; i denne smudsige, uregelmæssigt brolagte Gade vrimler det uophørligt med alle Slags Mennesker og Dyr. En stadigt hørlig Raaben og Skrigen vibrerer gennem den hede Luft, og man bliver stødt og puffet af Mennesker og Dyr. Enhver vil sælge, de i Boderne og de ambulante Kræmmere. Jøderne veje og vexe Guld i de smaa Løkafer, hvor det griner bag Ruden. Her slæber En med brogede Tæpper over Skulderen, en Anden falbyder aflagte Klæder. Kobbersmedden trækker sit raslende Kram i en Kærre, her raabes med Dadler og søde Sager, Turban, Fez, Dervischhuer, Turisternes Korkhatte med vajende Nakkeskjærf, der beskytter mod den brændende Sol, Englænderindernes blaa Slør og de blaa Brillen paa Næsen. Negerfjæse, Fellahin (Bønderne) med Børn paa Skuldrene, med den sorte, lange Lap foran Ansigtet og Kindernes og Barmens Fylde synlig, — halv-nøgne Børn, væmmelige Betlere, Æselsdrivere og Hønsekræmmere — Alt pèle mèle støder sammen og gnider sig mod de snavsede Huse og mod sig selv. Min Vogn kunde, ligesom alle Vogne, knap slide sig igennem. Ned ad Sidegaden, der førte til Hôtel du Nile, kunde den ikke kjøre, men jeg saae ud af Vognen og ind i Hotellet, en ægte orientalsk, hvidkalket Bindingsværks-Bygning, hvis Stolper vare maalede røde, tout comme chez nous i Valby eller Nedredraaby. Bygningen omgav en dejlig stor Have i Midten, en Efterklang af de pompejanske Peristylar, men stilløs; den havde ikke Grækenlands klassiske Gratie, ikke dets Palmer og exotiske Blomstervæxter i Mængde; Luften var oromatisk, Sommerfugle fløj fra Blomst til Blomst (det var den ottende Februar), elegantklædte Dragomaner ventede paa Gjæsternes Ordre; her var godt at være, og det kostede her kun femten Francs om Dagen; men ak — der var ingen Plads. En af de smukke Dragomaner, som jeg siden maalede, førte mig nu til Hôtel du Sphinx, der ligger i den nævnte Tværgade, som fører fra Mouskii.

Vognen standser igjen ved den snævre, nedadgaende Tværgade, jeg naar forbi en Moské, ved hvis Dør lasede Fellahin række Hænderne frem efter Bachzis, mens der rundtom staa Børn med opthalmiske Øjne, hvori utallige Fluor slikke og forplante Sygdomsstoffet til andre, sovende Børns sunde Øjne. Dybere nede i Gaden ser jeg et saa slet malet Skilt, at det bliver en Karrikatur af den evige Sphinx. Foran Hotellets Dør staa Dragomaner, Tiggere og en blond Herre i evropæisk Klædning med Fez paa Hovedet. »De her,

Fru Jerichau! og hélt alene midt imellem de mørke Krabater og Gavtyve? Det kalder jeg at have Mod.»

»God Dag, Zwingmann«, svarer jeg, lykkelig over at træffe ham, — en dansk Arkitekt, hvem jeg kun saare lidet kjendte; men ligesom man i den anden Verden vist vil fraternisere med alle Forudgangne, saaledes var denne mig kun af Navn bekjendte Skandinav en Halvbroder, hvem jeg hilste med Begejstring, og saalænge jeg var i Cairo, var denne rare, bjørnede Landsmand — han selv betegnede sig som en Bjørn — min Ridder; vi boede i samme Hotel, vi besteg tilsammen Pyramidernes Toppe, Apistemplerne, Memphis, vare sammen paa Khedivens Bal, kort sagt, jeg erindrér, at jeg med ham har delt mange af de mærkeligste Indtryk i Afrikas fjærneste Egne.

Ogsaa dette Hotel, der paa Grund af den store Konflux af Fremmede samme Aar, 1869, var etableret i Cairo af en italiensk Advokat, Signore Pinni, var bygget som »Hôtel du Nil«, kun at der i Stedet for den dejlige Have var anbragt en Plæne i Gaarden og deri mange exotiske Buskvæxter. Et Galleri af lette, næsten mauriske Søjler cernerede Gaardens Rez-de-chaussée og første Etage. Man spiste ved table d'hôte baade Middag og Aften, og 5 à 6 Retter hver Gang. Jeg havde et dejligt luftigt Værelse med Udsigt over Cairos flade Tage, hvorfra jeg iagttog mangan en morsom Scene i Nabohusene. Jeg saae Mødre sole sig med deres Børn, ligesom Katte med Killinger, jeg saae Mændene bede, knælende paa Tæppet, med Ansigterne vendte imod Øst; Kvinden maa ikke offentligt bede til Gud. For alt Dette havde jeg kun 8 Francs daglig at betale, og tillige fik jeg særlig Lov til i Salonen, hvor Lyset kom ovenfra, som var det i Salon de Paris, at hænge mine Billeder op, rigtignok paa en meget primitiv Maade, idet de, oprullede, uden Rammer, bleve hæftede paa Væggen: et broget Selskab af danske Bønderpiger i Kirkestads, af smaa rødmussede Amagerbørn i Nationaldragt, mine egne smaa Døtres kjære Hoveder ikke at glemme, der alle smilede ned til mig fra Væggen. Saa var der smaa tyrkiske og græske Studier og Billeder, »Pigen fra Hymettus« med sin opsprættede Mave, »Den græske Hyrde« med et stort Hul i Hovedet, og til Syvende og sidst havde jeg ogsaa mit Strandingsbillede imellem de udstillede Malerier, det jeg har faaet de store Guldmedajller for; thi jeg vilde dog vise de gode Herrer Tyrkere og Ægyptere, Hvad vi Kvinder i Occidenten kunne præstere.

Min første Bedrift i Cairo var samme Aften, jeg ankom, at gaa til et Bal, som H. K. H. Khediven havde indbudt de Fremmede til. Det var en Efterklang af de store Festligheder, der nyligt i Anledning af Suezkanalens Aabning havde samlet Hundre-tusinder fra alle Lande ved Pyramidernes Fod. Jeg

foretrak dog at se Ægypten i dens mere normale Tilstand og ventede derfor i Konstantinopel, til Indvielses-Højtideligheden var forbi. De, som vare tilstede endnu, vare Efternølere fra hin Festlighed og de paany tilstrømmende Fremmede. Det var med mit eleganteste Baltoilette: hvid Silke med Kniplinger og Guld, at jeg med Arkitekt Zwingmann tog til Palæet Izimireh, hvor Ballet holdtes.

Dette Palæ indeholdt egentlig kun nogle faa glimrende, i pragtfuldeste Rokoko-Stil udstyrede Aftrædelsesværelser; men Khedivens Magtord og Guld havde i et Par Dages Tid fremtryllet den dejligste Balsal af det store, søjlekransede, indre Gaardsrum, over hvis Gulv det hvide Lærred var spændt, glat og glinsende som Marmor. Palæet laa ved Nilens Bred; imellem Søjlerne, der alle vare dekorerede med Khedivens Farver, vare Tusinder af exotiske Planter anbragte; ovenfra det kunstigt spændte Telts Hvælving, som dækkede hele det store Gaardsrum, der, ligesom ved et Trylleslag, var omdannet til den eleganteste Balsal, hang 5 enorme Krystallysekroner, spredende deres glimrende Lys paa flere Hundreder af frem- og tilbagebølgende, elegante Balgjæster: den blaaøjede Albions Datter med duftende Jasminklaser i de blonde Lokker, og den fyrige Levantinerinde med glødende Blik og svulmende Barm, den ældre Skjønne, der skjulte den hule Kind i Sminkens Hvidt og Rødt, med funklende Diamanter i Haaret, Orientalerne i deres simple Hofdragt uden Linnedets Tilsynekomst, med Fez paa Hovedet og funklende Stjærner paa Brystet, Dandyer, der egentligt havde kjedet sig paa de banale Salonners Baller — Alt var her repræsenteret, lige indtil Scheikerne med brogede Silkekaftanner, med den store Turban snoet om Panden, med det store Sølvuhr dinglende fra Bæltet, med de hvide Bomuldshandsker, der knapt kunde dække de fede Hænder, hvis Fingre ofte vare for korte til Handskerne, saa disse dinglede tomme-lange, som var det kinesiske Neglefoderaler. Disse Scheiker gik som Markedspiger hos os, som Smaabørn, i Rækker, Haand i Haand, for ikke at glide paa det glatte Gulv, hvor Damerne og Herrerne nejede og bukkede i Francæserne og svingede sig rundt. Bag ved Søjlerne sadde de Nysgjerrige og Ængstelige posterede paa Stole, som vare uvante for dem, og de gererede sig som Børn, der se paa en uvant Forestilling. Saaledes kiggede disse Scheiker, halvt skjulte af de duftende exotiske Planter, paa de Dansende. Men udenfor — hvilken Ro, hvilken Glæde! Der flød Nilen langsom og lysende som opløst Sølv, og Maanen vuggede sig som en glinsende Baad paa Himlens Zenith og paa Nilens Spejlflade, og Palmetræerne viftede. Der var en stille Fred udgydt over hele den store Natur derude. Til den anden Side saae man gennem de store Balsalsdøre ind i Gaarden, hvor ligesaa megen Travlhed

og Støj herskede. Der kamperede i Grupper Tjenere af alle Farver og i alle Slags Klæder, og orientalske Hestedrivere laa med deres Heste omkring Ildbaal, der vare tændte allevegne. Store Begblus lyste rundt om. Hestene vrinskede, munter Latter naaede op til Balsalen, Negrene viste de hvide Tænder, saa ofte Latteren hørt, de sang, de dansede ogsaa omkring Ildens Flamme, der paa en grotesk Maade oplyste den subalterne Lystighed. For mig havde det særlig Interesse at iagttage de Indfødte, Folket, saavel som de høje Herrer. Jeg benyttede min lille Smule Arabisk, hvormed jeg havde forberedt mig til Rejsen, og spurgte en af Scheikerne, Hvad Klokken var; han saae næsten forskrækket paa mig, saa paa Uhret; Isen var brudt, jeg havde jo ikke sagt: »Uhret eller Livet!«, som Røverne pleje, og Scheiken blev snaksom, lo ad mit daarlige Arabisk, som han kun halvt forstod, svarede paa godt Arabisk, som jeg næppe forstod, og begyndte tilsidst at blive hélt fortrolig, saa fortrolig, at jeg syntes, det var bedre at vende mig til det mere civiliserede Selskab. Det var den preussiske Generalkonsul de Thernin, lidt i Familie med min Faders Slægt, til hvem jeg særskilt var anbefalet, og som nu bød mig Armen og forestillede mig for flere fornemme Herrer og Damer, der hvilede ud i det af lyserødt Atlask og forgyldt Rokostukatur glimrende Sidekabinet. Kort efter indfandt sig min rare Bjørn og førte mig til Refektoriet; — thi han havde glubende Appetit. Disse Buffetter! Hvad ere vel de europæiske Opdiskninger hos Grever og Konger, sammenlignede med Khedivens lukulliske Beværtning for sine europæiske Gjæster! Ligesom den indre, søjlekransede Gaard var bleven til en Balsal, saaledes var Haven omdannet til Spisesal; enorme Buffetter, 3 Etager høje, dannede en Firkant, jeg tør sige, de vare til hver Side en 50 Alen lange, og Hvad Paris og London kunne præstere af de rigeste Lækkerier, var der fuldt op af lige til de tommetykke, rødnebbede Asparges, hvoraf én var nok pr. Mand, Artiskokker, Fasaner, Snepper, Østers og indiske Fuglereder, og i samme Forhold alle Slags andre kulinariske Lækkerbidskener af den søde Slags: Is, Konditorsager, Frugt fra alle Aarstider og alle Verdensdele, — Alt blev her serveret saavel af utallige galonnerede, indfødte Tjenere, som af franske Serviteurs, der til dette Øjemed tilligemed Spisevarerne vare forskrevne fra Paris; det var elegante, sortklædte, velfriserede Herrer en escarpins, og den sorte Silkestrømpe og fine Sko klædte de elegante Herrer Tjenere i samme Grad, som disse forstode paa eleganteste Maade at servere. Vinflaskepyramiden mindskedes i samme Grad, som Stemningen blev forhøjet — Champagneflaskernes Propper skød Salve efter Salve og akkompagnerede Knivenes og Gafflernes støjende Spektakel; jeg syntes bedst om Johannisberger- og Tokayer-Vinen, som jeg aldrig har smagt bedre.

Skjønt jeg ingen Datter havde med paa Bal, morede jeg mig brillant, indtil jeg ved Dag gry kjørte hjemad; gjennem Shubra-Alléen droge alt Æslerne, belæssede med Kløver, saa det slæbte ned ad Vejen, og vilde Gemser, og det, skjønt vi ikke skrev mere end tiende Februar. Luften var behagelig, og Sikkomorerne (fint løvede Træer), dryppede med Dug, der straaled som Diamanter paa Kaktusfigentræerne, som i tætte Masser løb langs Vejen. Smaapiger og Drengene samlede Æslernes Efterladenskaber op i de store, flettede Palmekurve, som de bar paa Hovedet. Hist og her saas ældre Smaapiger med slanke Arme og Fingre, der vare hélt grønne, klappe Kage af Det, de Smaa havde opsamlet, hvilket saa senere tørredes i Solen til Brændsel, — Høns trippede omkring og nappede af de graabrune Rariteter, Duerne, disse Ægyptens mest yndede Husdyr, kurrede i Hundredtal rundt om de af Ler opklinede Huse, der dannede Baggrund for de kageklappende Piger, eller de fløj ud og ind ad de mange Aabninger i Husenes øvre Regioner, der altid danne Dueslag. Dette var en ægte ægyptisk Genre-scene. Stof til en anden, der ikke var mindre interessant, dannede Bomuldsfabrikkens Arbejdere, Mænd og Drengene, der ventede paa Fabrikkens Aabning. Nætterne over forblive de mest ude, og dér sad de nu paa Hug, Hver dækket af ikkun en snæver, graahvid Uldskjorte. Saaledes sad de om Morgenen med Albuerne hvilende paa Knæerne og Hænderne, og Hovedet hvilende paa Armene, dannede med disse tilsammen et Tag over Underkroppen. Benenes Form tegnede sig af paa Siden gjennem de snævre Skjorter. Alle sad de saaledes opad hverandre, og Den, der har iagttaget de paa Hug siddende Murmorfigurer i de ægyptiske Museer, Skikkelser, der omtrent ligne Firkanter, vilde i disse Arbejderes Fremtoninger have gjenkjendt de traditionelle, os i den ægyptiske Kunst overleverede Stillinger, der sex Tusinde Aar senere — betinget ved klimatiske Forhold — endnu den Dag i Dag betegner den fra Forfædrene overleverede primitive Maade, hvorved Ægypterne forstaa at beskytte sig mod den i Nattens Løb saa stærkt udviklede Fugtighed, der i Mangel af Regn vederkvæger hele Naturen; thi alt i Februar var det meget hedt, som omtrent i Juni hos os.

Dagen efter Ballet, da jeg havde aflagt Besøg hos Konsulerne og Paschaen, til hvilke jeg havde Breve gjennem H. K. H. Prinsessen af Wales's naadige Protektion, drev jeg om i Mouskii og Sidegaderne. Bazarerne vare her, som i Konstantinopel, af stor Tiltrækningskraft, men mindre interessante og righoldige, hvorimod Kopternes Guldarbejde-Værksteder vare af største Interesse og Originalitet. Det skulde vor Michelsen se og saa sige, om han eller de ere vore bedste Guldsmedde! En Bod, ikke større end tre-fire Alen i Kvadrat, med et lille Ildsted, Blæsebælg,

Ambolt og Vadskeredskaber, og dér sidde en, to á tre Mænd paa Hug eller med Benene over Kors, forsynede med Hamre, File, Knive og Metal, og de hamre og danne og file Sølv og Guld til de yndigste Spiraler og Snirkler, til de fineste Plader, og levere Smykkerne, omarbejdede af de ædle Metaller, der blive indleverede som Guldmønter og smeltede og forarbejdede om i de mærkeligste Former, og til fabelagtigt billige Priser. Ligeledes er Stenskæreriet repræsenteret. Af Kobberkarrene var der ogsaa mange Boder fulde, og alle havde de smukke, originale, traditionelle Former og Forsiringer og vare meget billige.

Det, som faldt mig vanskeligst af Alt i Cairo og Bulak, var at faa Modeller. Mændene vare saa dovne og tillige saa stundesløse, at de ikke vilde holde her. To Hoveder malede jeg kun, af hvilke det ene var min Dragomans. En ung Fellahkvinde blev bragt mig af en gammel Mand, der fik alle Pengene og vist kun gav hende Lidet deraf; hun var hans tredje Kones Søster, og han bedrog hende grundigt. »She knows nothing« — hun véd Intet! Saa klappede han hende paa Kinden, bragte hende Sukkergodt og en anden Gang Kaffe, saa det fra Tid til anden lykkedes mig at male flere Studiehoveder efter hende, skjønt hun ved første Seance faldt i Afmagt og laa, saa lang hun var, lige paa Gulvet, efter kun at have staaet et Kvartérstid — Noget, der ogsaa af og til kan hændes stærke Garderkarle. Denne gamle Mand førte mig engang hen i et simplere ægyptisk Hus for at male der. Det var et hélt Optog. Den Gamle bar Staffeliet og Farvekassen; mange ørkesløse Mennesker, sorte og hvide, fulgte efter os. Endelig naaede vi Huset, og Manden med Staffeliet og jeg forsvandt i et snavset, næsten mørkt Pianterrano-Rum; derfra kravlede Manden med mit Staffeli og med mig op ad flere Trapper, til vi havde naaet Husets flade Tag; men Trapperne lignede snarere en Hønsstige, og ofte manglede ét Trin, ofte flere. Paa Husets flade Tag var hele Familiens kvindelige Personale samlet, som stadigt rekruteredes med Nabohusets kvindelige Elementer, unge og gamle.

Jeg malede en sød, lille Pige, tolv Aar gammel, som allerede var forlovet og snart skulde giftes. Vi stode begge To i Solen, og hele Selskabet stod omkring mig, puffende mig i Ryggen, pillende ved mit Tøj, mine Pensler og mine Farver. Manden, som havde bragt mig derhen, søgte forgjæves at holde dem fra Gjenstandene. Min Modél blev efterhaanden utaalmodig og vilde løbe sin Vej; men det blev hende betydet, at hun fik Bachziz, naar jeg blev færdig med hende. Den Skjønne blev nu balstyrig og rakte i Et væk Tunge ad mig; men da jeg var færdig med Ansigtet, syntes hun, det var morsomt; imedens bombarderede Børnene mig og Billedet bag ved mig med Appelsin-

skaller og Kjærner. Men den tykke Mama, med bar Hals og Barm og et dejligt Guldhalsmykke paa den fede, fedtede Hud, blev saa glad over Ligheden med Datteren, at hun tog mig i Armene og pressede mit Hoved til sit brede Bryst. Gud véd, hvor vidt hendes Kjærtegn vilde være gaaede, hvis ikke pludseligt en forfærdelig Skrigen havde lydt. »Han kommer!« »Babba kommer!« »Væk med Giauren!« »Han slaar os ihjel!« Saaledes skreg Kvinderne mellem hverandre, og jeg blev puffet ned ad Stigen med Staffeliet. Men jeg havde jo Studiehovedet; den Tykke havde i Smug under Faderens Fraværelse tjent Penge, og vi Alle slap da med Skrækken. Dette var nu en Maade at faa en Modél malet paa. En anden Gang kunde det være blevet værre. En Orange pige havde lovet mig at sidde Modél — rigtignok for mange Penge — men hun kom ikke. Jeg vilde nu absolut male og tog derfor ud »paa Menneskejagt«, som jeg kalder det, naar jeg søger en Modél, hvor de fattes.

Da jeg gik ud uden Dragoman, træder strax en mørk Yngling hen til mig og tilbyder Dragomantjeneste. Nej, hvor han saae ud! Hud, Øjne og Haar dejlige! Øjet lynede, den brune Hud glinsede, Haaret sort som Ibenholt og overstænket med Staalglint! Lemmerne vare smidige som en Slanges; Klædedragten var mindre fuldkommen. Ingen Skjorte havde han paa, men nogle til Knæet rækkende, hvide Lærredsbenklæder og paa den bare Overkrop Noget, som engang havde været en Balkjole, og kun ét Skjød havde den, det andet var vistnok engang gaaet fløiten i en stormende Galop, saa det var virkeligt mageløst. Jeg har engang hørt om en Kjøbenhavner, der tilfældigt i Vordingborg kom til at bivaane et Bal paa Gjæstgivergaarden; han manglede en af Knapperne bag paa Kjolen. Et Kvartérstid efter var én Knap bag paa hver provinsialistik Balkavalers Kjole forsvunden. Hvis nu Kjøbenhavneren ligesom min improviserede Dragoman havde manglet et af Skjøderne paa Kjolen, mon de da ogsaa havde skaaret et af deres Skjøder af? Den »Skjødeløse« i Ægypten var fra Indien og radbrækkede Engelsk. »You will paint, Madamizelle, come, I know many Madamizelle«. Han søgte lidt efter tydeligere ved Tegn og flere Brokker af fremmede Sprog, der antyde disse vilde asiatiske Menneskers medfødte Polyglotti, at forklare mig, at han vilde føre mig til Laban-Madamizellerne. Laban hedder nemlig Mælk paa Arabisk, Madamizelle er forvansket Mademoiselle, altsaa — en Malkepige paa Dansk. Bachziz var Løsenet, og jeg fulgte Indieren. Først kjendte jeg Vejen, saa bleve Gaderne snævrere og krogede, Bygningerne mere og mere forfaldne; hist og her stode Fruentimmerne udenfor med tyndt lyserødt Flor over det nøgne Bryst, med Flitterguld paa Panden og Kinderne utilslørede. Jeg sagde »Laban-Madamizelle«,

Indieren vinkede og svarede »Laban-Madamizelle«; saaledes gik det videre. Da saae jeg en ældre, turbanklædt Mand halvdrukken blive slæbt af to Yngre ud af et Hus, og de gjorde Tegn til mig; jeg blev forskrækket. Indieren stødte en Dør op, jeg antog, at vi vare ved Maalet; men raa Latter, Kvindestemmer og Synet af flere Fruentimmer og Soldater faa mig til at gyse og at løbe afsted gennem den uregelmæssige, snavsede Gade, der endte i en snæver Gyde. Jeg løber fra Indieren, der stedse raaber »Laban-Madamizelle« og ler, jo mere jeg render — jeg véd ikke hvorhen. Endelig sér jeg et Bræt, som lignede et Skibs Navnebræt; derpaa staar skrevet med Tjære »Deutscher Verein«. Det var et tysk Beværtningssteds Baghus. Rystende paa alle Lemmer stod jeg dér imellem en hel Del simple Folk, Karle, Piger og Haandværkssvende, der Alle talte Tysk, og jeg græd de stride Taarer af Angest. Jeg kunde være bleven myrdet, sagde Gaardskarlen. Aldrig har jeg i det fineste Selskab følt mig saa vel tilmode som denne Gang blandt disse simple, men skikkelige Folk, efter uskadet at være undkommen vistnok fra den farligste Situation, jeg nogensinde har været i; vist er det, jeg gik ikke mere paa Menneskejagt i Cairo, og den »Skjødelse« fik ingen Bachziz. Jeg saae ham aldrig mere.

I Modsætning til dette Billede, der antyder saa meget Uhyggeligt, vil jeg fortælle, hvorledes Tilfældet var mig gunstigt, saa at jeg midt i Ørkenen fandt den smukke Modél til det Billede, som fremstilles her. I Ægypten, hvor, som overhovedet i Orienten, de største Udskejelser allerede i Aartusinder have haft deres Hjem, findes ogsaa de største Modsætninger, idet Kvinden, som var det en Oldtidens dejlig Statue, uden Følelse af sin store Skjønhed, der bliver dobbelt tiltrækkende paa Grund af den Ubevidsthed og Kyskhed, hvormed hun er præget, ofte bevæger sig nøgen under sin daglige Dont uden at vække Forargelse. Kan man tænke sig en mere klassisk og højtidelig Baggrund, end Ørkenens gule Sand, over hvilket den glødende Sol spreder sit ildnende Guld — en Stilhed, der kun afbrydes af Slangens snigende Bevægelse gennem Sandet og af Gribbenes Vingeslag, idet de kredse om sextusindaarige Pyramider, om Sfinxens gaadefulde Levning? Paa denne Baggrund viser der sig en Fiesoles Madonna i mørkeblaa Klædning, højtideligere, renere: en af Nilens Vandbærersker, der lader det sorteblaa Klædebon synke fra det nøgne, brune, ulasteligskjønne Legeme — ombølget af Solskin og Ørkenens glødende Sand.

Tiden gik meget morsomt, thi hver Dag gjorde jeg en ny Udflugt. I Bulak drev jeg om iblandt Folket med Arkitekt Zwingmann og skitserede, hvor jeg kunde komme til. Dér saae jeg dem gaa ned til Nilen, slæbende deres sorte Klædebon i det hede Sand,

disse slanke Kvinder, stolte, som kunde det være Dronninger, med den store, tomme Krukke liggende skjævt paa Hovedet, støttet ved den fintformede, elegante Haand, eller balancere med Vandkølere paa den ene Haand og bærende en Palmegren i den anden. Palmekrat staar paa den Jordvold, der danner Nilens høire Bred, nærmest Cairo, nedenunder ligger Diabejaerne med de lange, skjæve Bomme og Latinsejlene og Potteflaaderne, svømmende paa Nilens graagrønne Vande; dér bygge og bo Pottehandlerskerne — og det er et underligt Syn. Ikke mindre mærkeligt er Museet i Bulak. Dér kan man anstille Iagttagelser om, hvorledes Ægyptens Folk, ved al deres Gjerning, i Klædning, i Stilling, i Lader, i Legemsbygning og Ansigtstræk, den Dag idag staa paa samme Trin som for 6000 Aar siden; dette vise de ældgamle Basrelieffer, denne uforgængelige, stenskaarne Historie, hvis Spejlbillede dagligt traadte frem for mine Blikke, hvor jeg gik og stod.

Jeg gjorde ogsaa videre Udflugter i Omegnen blandt Andet til Pyramiderne. Dér laa Sphinxen i det hede Sand som i et gyldent Hav, med den gyldne Sol luende over sin Isse som for Aartusinder siden. Dér laa de store Pyramider, to Kolosser, Sten til Sten sammenføjede ved Millioners Trællehænder, uforgængelige, som var det et Guddomsværk! Oppe paa Toppen af Pyramiderne har jeg været og skuet ned over Ørkenen ud i det Fjerne — men jeg hverken skrev eller fik mit Navn hugget i Pyramidernes Sten; Navnet syntes mig for ringe til at forenes med dette evigvarende Vidnesbyrd om Gudsfolkets Trældom. Men det var ingen smal Sag at komme op paa Pyramiden.

Med den preussiske Gesandtskabspræst Hülsen fra Konstantinopel var jeg tagen ud til Ghizeh, til Pyramiderne. Pastoren var en rar Mand; men han syntes mindre at behage Araberne, der ligge i Lejr ved Pyramidens Fod og omsværme Turisten som Fluor et Stykke Kjød. Man kan altid kun med største Besvær klavre op til Toppen, og svage, ældre og svære Folk kunne aldrig naa op paa eller ind i Pyramiderne, uden ved Hjælp af 2—3 af disse ufortrødne, elastiske Indfødte, som tilbyde deres Tjeneste. Hver Afsats paa Pyramiderne er nemlig over en Meter høi, og man maa arbejde sig op fra den ene paa den anden, ved imellem hvert Afsæt at søge et Støttepunkt for Foden og saa klamre sig fast. Jeg kunde umuligt alene naa op; Pastor Hülsen derimod kunde, jeg véd ikke hvorledes. Jeg tog efter lidt Modstræben to af de Sorte om Halsen med hver af mine Arme, en tredje skubbede bag paa, medens de to andre løftede sig selv og mig med op, stedse under Opsangen »Buona Madame, buoni Bachziz!« Ved alle Pyramidens Hjørner blæste trods Heden den afskyeligste Trækvind, og

Araberne udøste, hver Gang vi hvilede, deres Galde til mig over min stygge »Mand«, der ikke lod dem fortjene Noget. Saaledes naaede vi op, og det var en underlig, højtidelig Følelse, omgiven af disse tavse Vidner om svundne Aartusinder, at skue over dette Land, engang beboet af Jordens mest udviklede, civiliserede Folkefærd. Inde i Pyramiden var jeg ogsaa; kravlende paa Hosesokker langs den lave Marmorgangs Fliser, var jeg af kraftige Araberarme bleven løftet op gennem Indgangsdøren og ført op til den tomme Sarkofag i det store Gravkammer. Den nedgaaende Sol dannede en mærkelig Modsætning til Gravens Mørke. Araberne falbøde Ørken-Forsteninger, Antikker, Amuletter og Gudebilleder, som jeg fyldte Lommerne med, ligesom ogsaa med Ørkensand. — Hjemrejsen var mageløs frisk langs Nilens frodige Bredder, hvor den røde Flamingo og den hvide Ibis vade under Palmernes Skygge, hvor Pelikanerne med de uformelige Næb sidde hundredvis, hvor vi hilse paa den kredsende Svale og den hjemlige Stork, der her, som hos os i Engen, spidder de kvækende Frøer. Hundrede af stønnende Mænd arbejde endnu i Dyndet — de stakkels Ægyptere, som Scheiken udskriver til Hoveri — Stokken svirrer over deres Ryg, hvis de hvile et Øieblik. Ægyptens Hersker benytter nutildags Trællearbejde til store Værker, ligesom Faraonerne gjorde det for Aartusinder siden.

Min sidste Udflugt, i 32° Reaumurs Hede i Skyggen, var til Memphis, Sahara og til Apistemplerne, som Professor Mariette for femten Aar siden udgravede i Nærheden af Sahara. Til disse Steder drog jeg, ligesom den hellige Moder i sin Tid, og som de fleste Damer gjøre det endnu, til Æsels, med Zwing- og Dragoman. Solen stod som en glødende Orange paa den gule med Sand svangre Himmel. Det var den saakaldte Chamsin, Ørkenvinden, der førte Sand-Atomer med, som trængte ind i Øjne, Næse, Mund og alle Porer. Ligesom Taagen i Norden, viser Sandet i Afrika underlige Fremtoninger. Utydeligt, fantastisk dukker hist og her en langsomt sig bevægende Skikkelse, en enkelt Rytter eller en Kamel frem, som var det Skygebilleder paa den gule af Varme sitrende Luft. Den er den Tavle, paa hvilken Fata Mongana tegner sine Drømme. Men naar den store Chamsin som et løsladt Uhyre med glødende Aandedrag farer hen over Eggen, hyllende Alt i de hvirvlende Sand-skyer, da synker ethvert Væsen paa dens Vej i Knæ, Dyr og Mennesker, Rige og Fattige; thi det er Døden, som kalder med Ørkenstormens brølende Røst, og det glødende Sand dækker Karavanen, hvis Dyr og Mennesker, liggende næsegrus i Sandet, afvente Muligheden af at rejse sig igjen; men som oftest betegne kun Gribbene, at Karavanen ligger begravet paa Stedet. Hvorledes den lille Chamsins Sandatomer kunne trænge ind, mærkede jeg ved at finde en Haandfuld af det

fineste Sand ved Bæltstedet, da jeg, hjemkommen fra denne interessante Udflugt, om Aftenen gik til Hvile i Cairo. Her fik jeg ogsaa den Øjenbetændelse, som tvang mig midt i min travleste Virksomhed til at forlade Ægypten, efter at have fuldendt to af de hos mig bestilte fem Portrætter af Khedivens Børn. Ved Templet, hvor Sahara begynder, steg jeg af, efter gispende, med et tæt Shawl og et Lærredstørklæde over Korkhatten, at have tilbagelagt flere Timer paa Æselets Ryg, af og til løftende de tætte Omhæng for at kigge ud paa den mærkelige Egn, der ligesom i en Guldaage laa spredt rundt om, med Nilen, der snoede sig mellem frodige Palmeskove som et bredt Guldbaand, og med de ligesom forgyldte Flamingoer og Pelikaner staaende paa Vagt i denne stille, uendeligt store, afrikanske Ensomhed. Hist og her en enkelt Kvinde, der lydløst, med Krukken paa Hovedet, bevægede sig gennem Sandtaagen henimod Nilens Bred! Her var det, at jeg modtog Indtrykket til min Vandbærerske ved Nilen. Den ene af Kvinderne lod et Øjeblik det sorte, klare Klædebon synke, fordi det var saa uhyre hedt; hun troede at være ubemærket, og hendes Legemes Skjønhedsfylde aabenbares for mig, endmere frembaaren ved det rige, nubiske, frynsede Bælte-Brudesmykke — det Eneste, som Manden, naar han forskyder sin Hustru, er pligtig at give hende.

Vejen højnedes, himmelhøje Palmetræer knejsede enkeltvis, hvert omgivet med et lille Stengærde, ligesom det kunde være et stort Kar, der af Kvinderne fyldtes med Vand; thi kun derved kunne de i den varme Aarstid modstaa den brændende Hede. Fra Toppen af disse Palmetræer, Familiernes eneste Rigdom, hænger den saftige Frugt i tætte Klaser under de elegante, fjerformede Grene. Om hvert Træ er der særskilt fredet; de ere vel tusind Aar gamle, og hvor de staa tættest, ligger Kong Ramses paa Næsen i Vandpytten, og de slanke, ægyptiske Smaapiger, mørke som Kobber, hoppe lig kvækkende Frøer i Vandet omkring det ældgamle Monument.

Højere op laa Memphis, nu en By af lerklinede Huse, hvor den sorte Fellahkvinde klapper Gjødningskager med de armaandprydede, fine Hænder, medens Faderen, Manden og Broderen trælle ved Nilens Bred, tyngede under Jordarbejdets Byrde, kuede af Vogterens Pisk. Omkring den lerklinede Hytte ligge de ældgamle Gader opgravede i Stumper; Hønsene skrabe Jorden og klukke for den nye Yngel, Duerne kurre og flyve ud og ind over Hovedet paa den sortøjede Fellahpige; og hist stikker et brunt Faar med lange Hængeøren sit Hoved frem for at blive kjølet for af sin slanke Legesøster. Kun Faa ere saa rige, at de eje et Faar; som oftest, naar det opdages af Scheiken, og han ikke selv er i Familie med Ejeren, føres det bort af Byens værdige Overhoved.

Dette var en flygtig Skitse af Memphis, hvorfra vi, efter et kort Ophold, og efter at have forfrisket os med en Haandfuld Dadler og halvlunkent Nilvand, rede videre ned ad den sandede Vej til Apistemplet. Paa begge Sider af Vejen var der opstillet ældgamle Rudera af Udgravninger, Vidner om Mariettes videnskabelige Iver — men ikke betydelige nok til at føres bort til Museet i Bulak. I en lille af Træ opført Khan bød et slet, for Europæere uspiseligt Brød og Nilvand, foruden et almindeligt Soverum og en af et Trætag overskygget Terrasse, os den mest primitive og dog uskatérligste Confort.

Ved Apistemplets Port ventedes vi af Arabere i hvide Kjortler, med lange, hvide Voxkjærter; de mindede om gammeltestamentlige Skikkelser, ligesom ogsaa Hyrderne i de lange, vide Klædebon, støttede paa deres Stav — det var som Laban, Jakob og Elieser, omringede af deres brune Gedeflok. Det er Ægyptens Skjønhed, at den viser Jævnhed forenet med Formernes storartede Præg, der overalt møder Blikket, en Overlevering fra ældgamle Tider; det er et Stykke Historie, hver Sten fra Oldtiden indeholder; det er et Stykke Historie, som hver af de Indfødte bærer til Skue. I Tyrkiet stikker Barbarismen Hovedet frem midt imellem den brogede, forgyldte, rige Udstaffering. Tusind og én Nats Æventyr mylre frem fra Gader og Stræder, skjule sig bag Haremmets Gitre, i Moskeernes Helligdom — men i Ægypten er Alt Alvor, det Udviklede, Overkultiverede, der stagneret hviler som i Dvale, en Mellemtilstand mellem Liv og Død, med den store Fortid og de store Evner, som ligge skrinlagte, men kun skindøde i Jordbunden, i Individerne. — »Stat op og gak!« Hvem vil engang raabe saaledes over de Egne, som gjemme alle disse store Minder? Vejen til Jerusalem, til Golgatha, fører over Ægypten; did drage de troende Kristne — og naar Jøderne engang, ifølge Forjættelsen, vinde det gamle, forbrudte Hjem igjen, da vil maaské Ægypten blive stort og mægtigt som i fordums Tid; thi Betingelserne ere endnu tilstede i rigeste Maal. Det ligner den sovende Prinsesse, der skal leve op igjen ved den Frelsendes Kys.

Det er vistnok Fantasteri alt Dette; men slige Følelser fremkaldtes hos mig, hvor jeg end gik og stod i dette mærkelige, de store Minders Land, Ophavet til al senere Kultur, hvorom Apistemplets Sarkofager bære mægtigt Vidne. Alle disse af den sorte, faste Sten hugne Sarkofager, hvoraf ogsaa Kong Ramses' Kæmpestatue var udhuggen, vare blankt polerede og prydede med de dejligste Hieroglyfer, hvorpaa jeg dog kun altfor lidt forstaar mig; dog véd jeg, at de fortælle de forgudede Dyrs Historie.

Min Tid gik saaledes i Cairo med at iagttage Seværdighederne, med at male Studier, løbe om i Gader og Bazarer, gjøre mine Besøg hos de Store, osv.;

men endnu havde jeg ikke naaet min Attraas Maal, den at male Noget for Khediven, der ikke var rask og af den Grund var tagen til et af sine Lystslotte ved Nilen, Mimie. Cheriff Pascha, hvem jeg forgjæves havde søgt i Citadellet, forgjæves i gamle Cairo i hans dejlige Palads, var ogsaa rejst bort; Nubar Pascha, en Armenier, en fint dannet Pariser-Statsmand og tillige Udenrigsminister, modtog mig meget elskværdigt og efter at have gennemlæst mit høje Introduktionsbrev, lovede han at besøge mig og tage mine Billeder i Øjesyn, hvilket ogsaa skete; derefter blev jeg af ham spurgt om Prisen paa mine Portrætter, som jeg naturligvis skruede ulige op, nemlig til 500 Pund Sterling for hvert Brystbillede. Det blev slet ikke fundet at være for Meget, saa abnormt det end maa synes at være. Men der gik over en Uges Tid, inden jeg hørte noget Svar, og det varede mig for længe. Heden steg, ligesom min Utaalmodighed. Jeg tog altsaa en Wiernervogn med to Løbere, — ganske unge, staalmusklede Arabere, mørke og med fint byggede, elastiske Lemmer; dejlige ere disse Løbere at skue, en hvid Skjorte falder ned til Knæene, den røde, guldbaldyrede Fløjelsvest holder den sammen over Brystet, og de hvide Ærmer ere knyttede til hinanden i en lille Knude; de holde hinanden i den ene Haand, og et langt, tyndt Bambusrør have de i den anden; de synes knapt at berøre Jorden, naar de løbe foran Vognen — de synes at flyve i Luften som lette, store Vinger, og med Raabet: »Aarabedia!« (Vognen) løbe de foran Vognen og adspredte Folkemassen, da det ellers vilde være vanskeligt at komme frem. Sjældent blive disse smukke Ynglinge ældre end fireogtyve Aar, men dø alle af Brystsyge. Enhver har sin Løber, naar man kjører; men da det er en dyr Historie, saa nøjes man sædvanligt med den første den bedste forløbne, lasede Fyr, der med et Bambusrør i Haanden og »Aarabedia« i Munden tilbyder sine Tjenester. Da jeg imidlertid havde Kongen af Grækenlands personlige Brev til Khediven at overbringe, saa vilde jeg kjøre en Galla til Udenrigsministeren Nubar Pascha. Mit Brev havde den bedste Virkning. Da jeg ikke selv kunde have personlig Audiens hos den ikke raske Khediv, saa skrev jeg med Nubar Paschas egen, gyldne Pen et Par Ord, hvilket var aldeles mod Etiketten, men — ligesom Aareladninger, anvendte pludseligt paa rette Sted — havde bedst Virkning. Dagen efter havde jeg Svaret. H. K. H. Khediven ønskede 5 Portrætter af sine Børn, det første til den betingede Pris 500 Pd. St., alle de næste til 400. H. Excellence Zurab Bey, Khedivens betroede Læge og Ven, Den, der selv beredte alle hans Medikamenter og smagte dem, forinden de bleve anvendte, Khedivens yngste to Børns Zenab Hanum og Ibrahim Paschas stadige Ledsager, besøgte mig Dagen efter i Hotellet for at syne Billederne,

Pottesælgerske.

der i Cairo var »etwas noch nie Dagewesenes«. I Schubra hos en General S., en engelsk pensioneret, for- dum indisk Officer, skulde jeg begynde min nye Virksomhed med at udødeliggjøre Khedivens Slægt. Palæet var aldeles udstyret paa Engelsk, og Zenab Hanum, der var 12 Aar gammel, og Ibrahim Pascha, der var 9 Aar, levede dér med denne engelske Familie, hos hvem de bleve opdragede, men under stadig Kontakt med Moderen, Khedivens fjerde ægteviiede Hustru, den, han elskede mest, tidligere hans Slavinde, med hvem jeg senere hen kun en eneste Gang kom sammen. Sammen med Zourab Bey vare disse to Børn ligeledes ved alle Lejligheder; han kjørte ud med dem, han førte dem i Theater og i Cirkus, og der herskede det yndigste Fortrolighedsforhold mellem dem og den værdige, gamle Læge, Vicekongen af Ægyptens betroede Ven. Seancerne gik for sig her som alle Steder; men Præliminarierne vare usædvanlige. Her mærkede jeg, at Scenen fandt Sted i Orienten. Jeg skulde vælge blandt Zenab Hanums Toiletter; — »wer die Wahl hat, hat die Qual«, siger Tyskeren, og dette blev Tilfældet her — jeg vragede Alt, næsten den hele Pariser-Modeherlighed, som havde kostet 800 Lst., lige fra den højrode Atlaskeskjole med tyve lette smaa Falblader, indtil Brysseler-Tylskjolen à Bouffes, som var besat med flere Hundrede røde Rosenknopper, og de gult og blaat og rødt sribede, skrigende Kjoler osv., og endelig valgte jeg den simpleste, en Honyton-Knippingskjole over blegrodlig Silke. Jeg lagde Maidenblush-Roser i Kjølens Skjød og prydede, ifølge højeste Ordre, det smukke, lange Haar, der udslaaet bølgede over de fine Børneskuldre og ned ad Armene, med et Diadem af Brillanter, Rubiner og Smaragder, hvoraf en Paafugl var dannel, der svævede over Diademet. Sommerfugle af samme Slags Ædelstene gyngede i Prinsessens Øren, og ligeledes holdt de Ærmet sammen paa Skuldrene; den blege, orientalske Mandelblomsteint, de halvtlukkede, vellystige, drømmende Øjne, den halvtaabne, languissante, yppige, fugtige Mund, gav det unge Fyrstebarn, der lige var paa Nippet til at udfolde sig til en skøn Jomfru, en egen Slags Tiltrækning; jeg anede ikke, at Zenab Hanum tre Aar senere skulde, malgrè-elle, af Faderen blive bortgiftet til en gammel, tyk, rig Pascha. — Stakkels Barn! Hun skal have grædt meget for det, og Aaret efter døde hun med sit første Barn i Barselseng af Tyfus. »Meglior cosi!« vilde Italienerne sige. Men dengang, — da var hun det overmodige Barn, som nød sin fulde Frihed og kommanderede Slavinderne, ja, alle Mennesker; ogsaa jeg skulde rette mig efter hendes Luner. »Jeg vil have Krøller, (mes cheveux doivent boucler«), forlangte hun. »Vous êtes plus jolie comme ça, Zenab Hanum«. »Je le veux«, svarede hun, og de halvtlukkede Øjne opspiledes vredt. Dagen efter

kom Frisøren med sin Madamme i Ekvipage med Løbere foran; Krøllestok, Papillotter og Haarjærn bleve anbragte efter Kunstens Regler, og Zenab Hanum blev krøllet; men jeg, som ikke saa let giver tabt, malte ikke, førend Krøllerne vare faldne ud og skjødesløst, men graciøst, lagde sig om Hals og Kind. Hun var jo bleven krøllet, og det var jo Hovedsagen. Engang, hvor hun selv vilde hjælpe med, mens Frisøren havde ladet vente, fik hun sin Sengs guldbroderede røde Gaze-Moskito-Omhæng til at fænge ved Lampen, som hun selv havde stillet forkért. Slavinden fik et dygtigt Ørefigen for det, hun selv slap, skjønt Honytonkjolen og Haaret vare udsatte for at fænge med. Nu kom Frisøren, og Operationen blev igjen udført til samme Unytte, som den foregaaende Dag, og dette gjentog sig sex Gange i det Hele. H. K. H. Khediven havde at betale til Frisøren for disse Krøller, som jeg ikke malte paa Billedet, 1200 Francs! Dette er et ægte ægyptisk Tilfælde.

Imens var Ibrahim Paschas Portræt ogsaa blevet færdigt: en intelligent, orientalsk Drengs Hoved, meget ligt Faderens, med Haaret kun lidet synligt under den røde Fez. Portrætterne vare meget gode, Ligheden fandt den hele intelligente Del af Slottets Befolkning slaaende; men Negrene forstode ikke at skatte vor Skygge under Næsen, under Hagen og allevegne, hvor den skal være. Glanslyset i Øjet og paa Næsetippen var ligeledes over deres Horizont. Nu kom Ammen, en tyk, i spraglet Haremsdragt udmajet Slavinde, der havde et ved det brede Bælte dinglende Gulduhr og svære Ørenringe, der tyngede i de lange Ørelapper, og endvidere tunge Guldkjæder over den svære, paa den store Mave hvilende Barm. Hun saae paa Portrættet, gik bag om det, lagde Hovedet paa den ene Side, saa paa den anden, lagde Fingren paa Næsen, og sagde: »Pechi!« ๑: smuk; — men hun løj; thi Dagen efter kom hun fra Haremmet tilbage og sagde, at Ibrahim Pascha skulde have krøllet Haar som Zenab Hanum og skulde smile. Jeg lod altsaa Frisøren anvende sin Kunst og udførte min, og Haaret krøllede, Munden smilte; saa kom Ammen igjen med Kjendermine og spurgte, hvorfor Ibrahim Pascha kun havde ét Øje — Billedet var lidt mere end i Profil — Ibrahim Pascha havde jo to Øjne i Hovedet. Det lykkedes endelig Zourab Bey at gjøre hende Sammenhængen med det énøjede Billede begribelig. Dagen efter kom hun igjen som Prinsessens Sendebud og sagde, at Højstamme ønskede, at Ibrahim Pascha's Fez ikke skulde være malet med, for at hele det krøllede Haars Fylde kunde ses. Dette var nu lidt vanskeligt at gjøre; thi Fezen paa Billedet var halvtør, men — »que faire?«, Jeg brugte Kniven i Stedet for Penslen, skrabede Fezen bort og malede Ibrahim Paschas kunstigt krøllede Haar. Da endelig begge Billederne vare færdige, bleve

de af en af Eunukkerne kjørte i Prinsessens sølvbeslaaede Stadsekvipage til Haremmet, og jeg kjørte bagefter med Zourab Bey for at overlevere dem til Prinsessen.

Her, som allevegne i Haremmerne, traf jeg de paa Hosesokker lydløst paa tæppebelagte Gulve og Trapper sig snigende Slavinder, unge og gamle, i de brede Pantalons og med de brogede, sribede Shawler snoede om Hofterne. Der var stor Luxus i Paladset, Spejlvægge og Blomster hang paa Trapperne. Det var Middagstid. Eunukkerne kom med de store Middagsbakker, store som Borde, dækkede over med Stativer og baldyrede Silketæpper. Bedefedt, stærkt Krydderi, Løg og Kaffeduft lugtedes allevegne, man havde travlt, og Damernes Næsebór spiledes op ligesom Hestenes. Jeg var tilmode som i et Menageri ved Fodertiden, hvor de vilde Bæster lugte Blod. I et Siderum saae jeg nogle Slavinder af de lavere Regioner alt gotte sig ved Levninger af Delikatesser, der altid blive tilberedte i og sendte fra Salemliken, Mændenes Opholdssted i Palæet. De gode, dovne Tingester sad med korslagte Ben og den venstre Haand, der altid er uren og derfor ikke berører Maden, i Skjødets og førte de fede Bidder fra Bakken til Munden, saa Fedtet dryppede fra Fingre og Mund. Men opad Trappen, forbi de duftende Blomster, førte Zourab Bey mig til det Allerhelligste, hvor Ibrahim Pascha og Zenab Hanums Moder sad med korslagte Ben paa en høj Divan. Hun var klædt i en meget vid, robeagtig Kaftan med Slæb og havde en graciøs lille blaa Turban over det til Skuldren afskaarne Haar. Brillantblomster paa Turbanen, Solitærer paa Fingrene, et Brillantbælte, der skal have kostet den gavmilde Gemal 20,000 Pd. St. (og hver en af de andre Koner har han for Husfreds Skyld maattet gjøre samme Gave), alt Dette vidnede om Damens Rang. Hun kunde hverken Fransk eller Engelsk og sagde »Pechi«, da jeg præsenterede Zenab Hanums Portræt, ja, hun gjorde mig den Ære at ville røre ved de maledede Kniplinger og Blomster; men da hun saae Ibrahim Pascha's Portræt holdt hun Haanden foran Haaret — og blev hélt forskrækket, da Farven ikke var tør og de fine brillanterede Fingre saaledes bleve sværtede; hun lod mig sige ved Zourab Bey, at Ibrahim Pascha aldrig smilte, og at hans Haar ikke krøllede, og at han altid havde Fez paa. — Que faire? Jeg glattede altsaa igjen paa Haaret, klattede rød Farve paa det i Form af en Fez og trak Mundvigen ned, og saa var man tilfreds; — thi Enøjetheden havde Zourab Bey forstaaet at forklare ved Hjælp af et Fotografi af selve H. K. H. Khediven, der ogsaa kun havde det ene Øje tilsyne.

Nu vare altsaa Portrætterne færdige og det ene af mine Øjne inflammeret; — jeg skulde partout bort

med næste Skib. Nu skulde kun Pengene betales for de to færdige Arbejder; men dette var Pointen. — Mange siges i Aarrækker at have maattet vente paa Honoraret for deres Arbejder, Andre have aldrig faaet det, blev der mig sagt, og jeg var ikke glad. Der var En, som hjalp — den Samme, som stedse havde været med mig og Børnene, og som havde ført dem og mig i Cirkus. Ja, det var en net Historie med Cirkus! I Cairo var dette en endnu meget lettere Bræddebygning, end de ellers ere, fordi det jo aldrig regner her; men det gjorde det denne ene Aften, da vi kjørte i Cirkus med Løbere og Fanalbærere foran os; der herskede i Sandhed hin Aften et ægyptisk Mørke i Hovedstaden, og Himlen faldt paa at samle alle de Skyer, der i Aarets Løb i den øvrige Verden ikke havde gjort deres Pligt, for dermed at skjule det ellers saa stjerneklare Firmament. Fra Schubrapalæets flade Tag iagttog jeg alt en Time, før vi kjørte til Cirkus, det mageløse Uvejrs Rasen. Lynene fór i alle Slags Farver og Tegninger over Himlen baade i Zenith og i Horizonten, en Strækning paa over fyrretyve geografiske Mile var at skue i Momentet, Lynene oplyste den hele store Egn, og Torden bragede i det Fjærne. Men ingen Regndraabe faldt, og vi kjørte, som før nævnt, gennem Mørket, der syntes desto dybere, jo pludseligere det blev afløst af Lynenes Zigzag. I Cirkus gjorde Klownerne deres Kunster, og Mazeppa joges om af de tøjlesløse Heste, og de Skjønne producerede deres Lemmer og Kunster paa de rappe Gangere, tout comme chez nous, kun at Cirkus lignede en Valmuekrans ved Herrernes røde Fezer rundt om. Men medens Enthousiasmen steg til det Højeste, gik det, som med andre Galninger, der ved at faa en kold Douche komme til Besindelse. I Sandhed, det dryppede i store, svære Draaber, dernæst i Strømme, ned fra Cirkus's teltagtigt anbragte Tag. Man saae op, man saae ned, Vand mødte En overalt. Om det kunde været Ildsøjler, saa havde Forskrækkelsen ikke været større end ved at se Vandstraalerne lodrette, som ligesaa mange Krystaltraade, douchere ned paa Fezernes valmuerøde Krans. Alle søgte at bjærge sig, Alle styrtede mod Udgangene, rev Brædder væk, der med Lethed kunde skilles, og kom ikke »aus dem Regen in die Traufe«, men »aus der Traufe in den Regen«; — men hvilken Regn! — Skomagerdrengene er for Lidt — det regnede Elefanter ned — en ny Form! Men hvilken Betegnelse skal jeg bruge for at betegne dette ægyptiske Skybrud — det første i Mands Minde! Vandet stod bogstaveligt i halvanden Alen dybe Pytter, det flød i Strømme og førte med sig alle mulige rørlige Dele, saa der blev ret rent paa Gaderne; der var en Støj, et Virvar uden Lige. Løberne med de store, vaade Vinger, Fanalbærere, hvis Lys vare udslukkede, Vognene og Hestene, der plaskede i det til alle Sider sprøjtende

Vand, de grædende Khedivbørn ved Zourab Beys Arm, og alle de ødelagte Dametoiletter — dette var virkelig tragisk-komisk. —

Ogsaa Zourab Beys Portræt malede jeg; men da han bogstavelig talt ingen Tid havde, saa blev det blot en stor, meget flygtig, men frappant lignende Skitse, udført paa to Timer.

Zourab Bey var en usædvanlig dannet, yderst redelig og elskværdig Mand; han var Smyrniot. Senere hen lærte jeg at kjende hans Søster, Mrs. Wood, og hendes Datter, en meget genial Landskabsmalerinde i Burnabat ved Smyrna. Det er alene ham, hvem jeg kunde takke for, at jeg fik de 20000 Francs udbetalte for de to af mig malede Portrætter. Og hvilken Umage har det ikke kostet ham! Otte Dage rendte han forgjæves til Aidin Palæet for at faa Khedivens skriftlige Ordre. General S. sagde til mig Aftenen før min Afrejse: »Jeg tror, De maa bede Zourab Bey at sende Pengene efter Dem«, hvilket omtrent vilde sige det Samme som: »De kan skyde en hvid Pind efter Pengene«. Endelig var Dagen kommen, da jeg med Dampskibet »Brindisi« skulde forlade Alexandria. Klokken blev otte, blev ni — ingen Zourab Bey med Ordren! I ellefte Time kom saa den rare Doktor. »Voilà, Madame, depechez vous, adieu! prenez garde à vos pauvres yeux,« sagde han, idet han gav mig Ordren.

Jeg havde altsaa min Skat i Hænderne, det var Khedivens arabiske Hieroglypher, der skulde forvandles til gyldne Victoria-Ansigter. »Victoria! Victoria!« jublede jeg, telegraferede efter en Køjplads i Skibet, og paa en Vogn, fuldt pakket med Kofferter, Kasser, Billedruller, Palmekurve, Palmegrene, 14 Stykker Rejsegods i det Hele, tog jeg gennem Mouskiigaden og standsede udenfor hos den paa Khedivens Ordre Navngivne. Denne saae først paa Sedlen, saa paa mig, og maalte mig fra Top til Taa med uforskammet Mine, som vilde han sige: »Hvorfor alle disse Penge? Du er jo hverken ung eller smuk?« Derpaa rendte han bort, som om den Lede var i Hælene paa ham, og 10 Minutter efter kom han forpustet tilbage, bukkede dybt, talte 100 Sovereigns op, puttede dem i en Vægtskaal og heldte den anden Vægtskaal fuld af Sovereigns. Saaledes bleve de 900 Guldstykker mig tilvejede, og jeg var virkelig i Besiddelse af denne store Sum. Alle Gjemmer, der kunde laases af, vare lukkede, Opsigt maatte jeg heller ikke vække paa Gaden, jeg tog derfor en solid Hatæske og lagde roligt den svære Sæk med Guldet midt imellem det bløde Flor og Blomster, under hvilket Guldet temporært laa begravet. Den lette Hatæske sukkede og knagede under Guldets Vægt. I Waggonen sad jeg sammen med Khedivens Overgartner, der rejste til Alexandria med Tusinder af Lamper og Apparater for at lede Ud-

styrelsen til det kommende Bal. Det var en Franskmand og et belevent Menneske. Ankommen til Alexandria med min Billet imellem Tænderne, med min kostbare Hatæske i Haanden, ser jeg sex sorte og gule Karle skille mit Tøj ad og fordele det i flere paa Banegaarden ventende Vogne. Jeg efter dem! Men Æsken! — Guldæsken! — »Monsieur, veuillez prendre garde à mes chapeaux«, sagde jeg; thi jeg kunde ikke løbe efter Sjoueren, der mod min Vilje placerede mit Tøj saa forkert. Og saa sloges jeg næsten med dem, rev dem Tøjet ud af Hænderne, ned fra Vognene og satte Alt i en og samme Vogn; derpaa tilbage til Franskmanden, der sad i Vognen med min Skat, og saa til Skibet, for en Køje maatte jeg jo have. Klokken var over tolv. »Brindisi«, et elegant, italiensk Skib, laa langt ude paa Rheden og gyngede paa Bølgerne; det havde ingen Ballast indtaget endnu. Skibet laa højt over Vandet, der var nitten Skibstrappetrin at gaa op ad, og det var vanskeligt for mig ad den stærkt gyngende Trappe med min Skat imellem Hænderne, denne Skat, som jeg ikke vilde betro Nogen, at naa Dækket. I Køjen tog jeg Guld-sækken frem, svøbte et stort Tørklæde om den og ilede med den ned ad Skibstrappen, og saa i Baaden tilbage til Alexandria, for dér at faa Pengene omsatte i Vexler, at de kunde overdrages mig i Rom. Under mig vuggede sig de stærkt bevægede Bølger, og lidt svimmel er jeg altid. Krampagtigt holdt jeg om Guld-sækken; thi snublede jeg, traadte jeg i min Kjole, faldt den paa Havsens Bund! Men Alt gik godt, kun var Posten lukket, og Bankierhusene ogsaa, og intet Andet var for mig tilbage, end selv at være Guldets Vogter, og dette var ingen smal Sag; thi det var ikke mig, der var Guldets Herre, men dette blev min Tyran, som det ofte sker i Livet; man tror, man ejer Penge, og det er Pengene, der eje En. Jeg kunde ikke se mig om i Byen, fordi Guldet tyngede mig i Armen, jeg kunde ikke besøge de Thermin og Delorne, den belgiske Generalkonsul, fordi jeg skulde benytte Æsel til dette Ridt, da de nemlig boede i Schubra, og under Ridtet havde Guldets Klingren kunnet forraade mig. Jeg spiste derfor paa en Restauration, hvor jeg forblev, til Klokken var tre, og da opspurgte jeg den danske Generalkonsul Dumreichers Kontor, som paa denne Tid blev aabnet. Jeg haabede dér at kunne omsætte Pengene; men han selv var i Schubra. Khavassen skulde Kl. syv ledsage mig til Skibet. Endelig var Tiden kommen; men Rotterne danse, naar Katten er ude, derfor udeblev Gesandtskabets Khavass, og mutters ene gik jeg den lange Vej til Havnen, en Vej, som jeg knap kjendte. Den sidste Bark stødte lige fra Land for at føre Brindisipassagererne over til Dampskibet. Solen var nær sin Nedgang. Omgiven af Solglimt, der mødtes paa Hav og Himmel, gyngede

der paa Vandet en Bark med turbanklædt Rórkarl og Baadsdreng, og de tilbøde mig deres Tjeneste for én Franc. Jeg sprang i Baaden, de lagde Aarerne ud, og disse droge Lysstriber gennem de klare Vover. Solen var nede, Stjærnerne tændtes én efter én paa Firmamentet. Vi vare langt borte fra Haynens Rand, ganske ene paa det store, ensomme Hav, jeg med Guldsækken, Baadsmand og Baadsdreng. »Brindisi«, siger han, der styrede Baaden, og pegede i det Samme mod Skibet i det Fjerne; »due Francs«, snart efter siger han »tre Francs«, og igjen »quattro Francs«. Jeg svarer Intet. Pludseligt byder han Drengen at tage Aarerne op, og idet han sætter sig tæt op til mig, siger han »Brindisi, cinque Francs«. — Altsaa en Strike! — Men det var ikke Det, der afficerede mig — men derimod Tanken: »Har Baadsmanden

maaské hørt Guldets klinge, da jeg sprang i Baaden?« Jeg var aldeles i denne Mands Vold, og Ingen vidste, hvem jeg var, og hvor jeg var? Jeg var uhyre angst, men lod mig ikke mærke dermed, saae op mod den stjerneklare Himmel, og tilsyneladende ubekymret nynnede jeg en Sang, ligesom hin Skovriderkone, der kneb sin Pattedlut for at kunne synge for den, medens hun opdagede, at Røverens Støvler stak frem under Sengen; og hun holdt Spillet gaaende, til hendes Mand omsider vendte hjem. Pludseligt stamper jeg med Foden og raaber: »Brindisi!«, pegende mod Skibet, der snart kunde naas. Manden blev imponeret ved min Ro, Aareslagene pjaskede igjen gennem det maaneoplyste Vandspejl, og med bankende Hjærte og ræd naaede jeg Dampskibet og gav Baadsmanden den ene Franc, hvorpaa Akkorden lød.

NIENDE KAPITEL.

Hjemad over Havet.

Det var om Aftenen henad Kl. ni, at Dampskibet »Brindisi« lettede Anker. Antallet af Passagerer var usædvanligt talrigt, og de fornemste og eleganteste Selskabs-Elementer vare her repræsenterede; thi ikke alene Sangeren Naudin med hele det italienske Operaselskab, med Sarolta og andre bekjendte Sangerinder, var tilstede, men ogsaa det glimrende Beriderselskab med sine elegante Primadonnaer, chevalereske Beridere og ædle Hingste, hvis Vrinsken og Hovslag i Skibets Forstavn dundrede gennem den stille balsamiske Aftenluft. Endelig tronede i Agterenden paa en lille Estrade Lady Majo, Indiens Statholders Frue, med sit Hof og en Del af Gemalens Stab, der eskorterede hende til Evropa. Det var ligesom en Fremtoning af Fixstjærner, omgivne af deres Maaner og Ringe, ikke berørende hverandre, men spredende en rig Glans om sig. Her prunkede Kniplinger og Pariser-Stoffer, og det eleganteste Fransk og Italiensk gled som Perler fra Mund til Mund. Engelsk Stivhed og indisk Grandezza stode Vagt ved Lady Majos Højsæde.

Ingen af os Alle vidste, at Skibet, der syntes saa brillant udstyret, var et meget daarligt bygget Fartøj, hvis Rejsning var højere, end det var rigtigt. En amerikansk Dame Miss Silvia, hvem jeg siden i Rom gjensaae, fortalte, at søkyndige Landsmænd paa det Bestemteste havde fraraadet hende at benytte »Brindisi« til Hjemturen. Efter tre og en halv Dag skulde vi

have naaet den sikre Havn i Brindisi. Imidlertid lyste den runde, gyldne Maane klart og roligt fra den klare Himmel, og de skønneste italienske Stemmer sang Operamusik i Kor; mageløs var Virkningen af de fyldige, sonore Tonesvingninger, der uophørligt, stadigt skiftende, bølgede igennem den natlige Foraarluft og gyngede paa Havets rolige, ved Skruedampskibets Kjøl skvulpende og slikkende Bølger. Det var Lady Majo, hvem denne Nydelse skyldtes, og imens Is, Sorbetter og Kager serveredes for første Klasses Passagerer, der henstrakte i Lænestole og paa bløde Hynder nød al denne Herlighed, var et Fad Vin af Lady Majo blevet ofret det italienske Sangerkor, hvis Medlemmer, eftersom den fyrige Vin tømtes, bleve mere og mere fulde, hvilket mærkedes paa den lidt efter lidt mere støjende Sang; tilsidst lød kun skraldende Latter eller raa Gadeviser, der udførtes med hæse eller skingrende Stemmer. Agterdækket var imidlertid efterhaanden blevet tomt; det var sent, Hver søgte Hvile. En lille, mørk Skyformation i Vesten krøb op i Horizonten som en Spion, der rekognoscerer Lejren, og krøb om, fremmylrede med Skyer, ligesom en fjendtlig Hær frembryder ved natligt Angreb, lumsk og sig sin Styrke bevidst. Nu er Maanen skjult, Himlen mørk, Havet hæver sig som et angstbetyngt Bryst. Jeg forlod Dækket nu, da Scenen var saa forandret; det var sent paa Natten, og jeg gik til Køjs.

Om Morgenens tidligt vaagnede jeg ved, at Skibet rullede forfærdeligt; det var alt Andet end behageligt, saa søstærk jeg end er; thi man kunde slet ikke holde sig paa Benene. Kaptajnen kom ikke til Maaltiderne, fra Køjerne rundt om bag Forhængene lød Suk og Klage fra Sangerindernes smukke Læber, og ved Lady Majos Separatkahyts Dør gispede den opvartende Negerinde, der var sunken i Knæ; hun var Den, der havde holdt bedst ud, men nu kunde hun ikke mere. Der var kun Oberst Cambridge, som vendte hjem fra Indien, Dr. Blake, ligeledes paa Tilbagereisen fra et længere Ophold hos den angloindiske Armé, og jeg, der ved det violinbespændte Bord gjorde Kunster med Kniv, Gaffel og Glas for fra de stedse balancerende Fade og Tallerkener at tilegne os Lidt af den gode Mad, som vi vare ene om, og som vi ikke alene lode os smage godt, men kunde beholde. Imidlertid blev Rulningen saa svær, at det tilsidst var trættende at spøge og gjøre sig stor af sin Søstyrke, mens man kunde have det bekvemmere i Køjen, hvor rigtignok Alt dansede omkring, Gangtøjet faldt fra Krogene paa Væggen, Kofferterne dansede pas de deux og quatre med Vadsæk og Hatæske, og de lette Tasker dreve deres Spil i alle Køjens Hjørner.

Saaledes gik det et Døgn igjennem; det var en afskyelig Tilstand, Lysene blæstes ud og slukkedes, ingen Draabe Vand var at faa, og jeg maatte holde mig fast i Køjen, Matrassen og Forhænget, for ikke at slynges ud. Pludseligt — det var aarle Morgen — hørtes et Brag, en Susen og Brusen; en stor Mængde Vand trængte gennem Salonen ind i min Køje, Alt svømmede deri, bares af Vandet ud og ind, mit Tøj, de Andres — dertil en Skrigen, en Banden, en Raaben om Hjælp, Hulken, Græden, Beden, — et Spektakel, et ubeskriveligt Virvar af Stemmer! Dog var det kun Styrtseerne, der gennem Salonens store, krystaltækkede Luge paa Dækket, som var slaet i Stykker, hensynsløst trængte ind, den ene efter den anden, i første Klasses Palladium, og Alt svømmede i Vandet, der stod omtrent kvartérhøjt. Skaden stod ikke til at reparere, skjønt der var lagt Presenninger ovenpaa den ituslagne Luge, hvorved hele Rummet nedenunder hylledes i dybt Mørke. Det var ækelt. Nu blev Pumpen sat i Bevægelse, som naar Vandet trænger ind ved Læk, og da der ingen Læk var, saa var Salonen snart fri for det sig indtrængende Vand. Henad Aften stillede det først af, men vi vare satte ud af Kurs ved Stormen. To Dage gik endnu hen under meget ugunstige Vejrforhold, endelig, den femte Dag om Morgenens, nærmede vi os under stedse oprørt Sø Italiens Kyst. Under Land var Søgangen taalelig, og En efter En krøb de stakkels Passagerer frem fra deres Køjer, blegnæbbede og slukørede, ligesom Høns, der have faaet Regn. Klokken ti om

Natten vare vi i Brindisis Havn. Forinden Passagererne, der vilde til Neapel — deriblandt ogsaa jeg, alle Sangfuglene og Hestene med deres Amazoner og fine Beridere og endelig Lady Majo med sit Følge, der derfra vilde til Rom, — forinden alle Vi vare gaaede fra Borde, lod den fornemme Dame kalde det italienske Operakors Dirigent, og med velvalgte, men paa meget daarligt Fransk udtalte Ord, rakte hun ham en kostbar Ring med de italienske Farver, en Smaragd, en Brillant og en Rubin, til Tak for Sangen — aldeles som var hun den regerende Dronning. En Kjender vurderede Ringen til over 4000 Francs. Men Dirigenten, en raa Børste, tog den, nikkede med Hovedet, saae paa den, som var den Glas, og gik; Lady Majo saae overrasket efter ham, ligesom En, der har tabt Næse og Mund.

Vi havde nu naaet Land og maatte Alle paa et Par meget lange, elastiske, gyngende Brædder balancere fra Skibets høje Dæk ind paa Landjorden; dér maatte den fine Lady Majo over, lige saa vel som den tjærede Skibsdreng. Denne Forbindelse mellem Dæk og Landjorden var éns for Alle, ligesom Døden er det for Alle; Ingen kan undgaa den. Enhver var glad ved at ombytte det usikre Skib med den faste Jordbund. To Dage efter led »Brindisi« Skibbrud paa Vejen til Triest.

Paa Fakinerens Ryg bragtes alle mine Ejendele i Land, jeg selv fulgte med den sidste, den bedste Del af mine Effekter, som var i min store, elastiske, engelske Koffert; jeg var tilmode ligesom en Høne, der har Ællinger paa Vandet, og i Virkeligheden var det alle de ni Hundrede gule Guldskillinger, jeg i deres respektive Sæk havde lagt øverst i Kofferten, som jeg passede paa. Havde Nogen anet, at de laa øverst oppe! Jeg havde ikke, efter at Alt fra Mellemdækket var blevet losset ud gennem Lugen, faaet Tid til at putte dem dybere ned. Et Snit gennem Koffertens amerikanske Lærred, et Brud gennem Vidjekurven derunder, kunde have skilt mig ved hele min østerlandske Rejses Udbytte.

Alt syntes at skulle gaa godt; over Strandsandet løb Fakinerne med mit Tøj ind i den improviserede Toldbod, hvor Alt blev standset og eftersat, og jeg var lige ved at betræde de gyngende Brædder for i Land at følge efter Fakinen, der bar Guldkofferten, da jeg pludseligt bag ved mig paa Skibet hører et Brag, og hele den store Maskine af en Koffert styrter ned fra Bærerens Ryg paa Dækket, og ved Stødet springer den solide Laas op, Hængslernes løsnes, og Hvad der var af løse Dele falder ud og spredes i Mørket paa det vaade Dæks Brædder. Det kan nok være, jeg gav et ordentligt Skrig fra mig; thi dette hører til mine stærke eller rettere svage Sider. At samle op, gramse i Mørket, faa fat i Løst og Fast, var det

Næste, jeg tog mig til; at kigge ud over Strandbredden og følge de første Fakiners Bevægelser var det Tredje. Min Opmærksomhed var delt imellem de to Dele af den skilte Koffert: Bunden og Dækslet. Bandende og med blødende Fingre surrede Fakinen Kofferten tæt sammen med et tilsyneladende fast, tjæret Tov, og saaledes naaede vi Toldskuret, hvor Alt stod under Bygning. Man blev træt af at efterse mine mange Rariteter. »Voilà Madame avec ses pâlmes«, hed det, da Fakinen ankom med den maltrakterede Koffert og Palmegrenene, som vi havde delt imellem os. Da Toldbetjentene saae Koffertens ynkelige Tilstand, og Fakinen fortalte, at der kun var »robba vecchia« indeni — det kunde han bevidne, eftersom han havde seet den, da den skiltes ad — lukkede Tolderen det ene Øje til og rakte Haanden ud mod mig; jeg brugte her som i Orienten mine Bachziz, og alt mit Tøj kom virkelig ind i Skurets ene Del; i den anden sad Passagererne, endog Lady Majo, som hvilede i sin Portechæse; men jeg Stakkel patrouillerede hele Natten foran den store Glasdør uden Ruder og iagttog Koffertens Tilstand. Saa bleve Dørene aabnede til Banegaarden. Lokomotivet peb, og af Sted droge vi Alle til Neapel.

Mine to Søhaner, Major Cambridge og Dr. Blake dannede Trio med mig; de kunde ikke et Muk Italiensk. Vi toge i Forening ind i Hôtel de Rome, efter at vi forgjæves i Forvejen havde søgt Nattely i flere andre Hoteller. Næste Morgen skulde vi videre til Rom. Alt var blevet paa Banegaarden, selv den saarede Koffert; at restaurere den havde kostet flere Timer. Jeg anbragte Guldet i Bunden, de lette Ting oven i Koffertens øverste Afdeling, den lukkedes fast med Tovet, forsegledes, og saa var den hellige Grav i Orden. Jeg vilde saa hurtigt som muligt af Sted med Cambridge og Blake. Mine tre blonde Smaapigers Billeder og tre ægyptiske Studier, disse sidste kun halvt tørre, havde jeg taget ud af Kofferten, for bedre at gemme Guldet, og et meget smukt Shawl, en Foræring, svøbtes om Billederne. Major Cambridge tog næste Morgen hele Pakken under Armen, og tilmed sin Sabel og Officérskappe, og nu forlangte jeg Billetter til Tre; vi stode i Queue, som ikke kunde forlades, — der gik ét, to, ja tre Kvartér, endelig havde jeg erobret Billetterne for Englænderne og mig og skulde nu expedere Tøjet. Det var den forkérte Verden, at jeg var Rejsemarskalk for de ikke Italiensk talende Herrer, i Stedet for, at de skulde have hjulpet mig. Endelig var Alt færdigt indtil Kofferten, som Fakinen nu kom med; mæn i Stedet for roligt at sætte den fra sig, smider han den »con forza« paa Gulvet, og hele den tidligere Scene gjentages, idet Tovet sprænges tilligemed den kun provisorisk restaurerede Laas og dito Hængsler, og dér staar jeg med mine Billetter og Bagagesedler for Tøjet, som er expederet, og hvoraf

nu Kofferten ligger og gaber. Folk griner ad mig, der vrider Hænderne og ikke tør gaa fra den aabne Koffert, ikke kan gaa ud paa Perronen, hvor Alle løb imellem hverandre og puffedes og puttedes i Vognene. »Hvor er Direktøren?« raaber jeg. »Nu kommer han!« Jeg beder, jeg besværges at faa Kofferten med, bunden sammen, forseglet, ja Mere endnu: jeg vilde sætte mig ind til Kofferten i Godsvognen blot jeg maatte komme med. I min Fortvivlelse lyver jeg ved at pege paa Major Cambridge, hvem jeg ser i Waggonvinduet derude gennem Perrondøren; jeg raaber: »Der er min Mand, — og jeg maa med«. »Værs' god, favorisca«, siger Direktøren og aabner Perrondøren, »men Kofferten — den bliver her«. Nu piber Lokomotivet. — Pibens skingrende Lyd antydede Togets Afgang — dér staar jeg. Det ruller af Sted med min »Mand«, med Blake — og med Børnenes Billeder og Studierne! Dem har jeg set blive rakte ud gennem Vinduet. — Dampen hviner, stønner, af Sted buldrer Toget, og jeg staar fortvivlet, opløst i Taarer ved Siden af min stakkels Koffert og med den tomme Pengepung i Haanden; den var tom — thi jeg havde jo lagt ud for de engelske Rejsefæller, saavel i Hotellet, som for Billetten til Rom.

Midt i min Nød træder en særdeles velklædt, ung Herre ind i Godskontoret, og mens de andre Omstaaende glo paa mig og le, spørger han mig om Sagens Sammenhæng; jeg sagde, jeg stod her uden Penge, mens min »Mand« var bleven bortført af Jærnbanelen. Jeg havde virkelig kun en Franc tilbage. »Hvor Meget behøver De, Madame?« »Min Billet er ugyldig«, svarer jeg. »Den skal nok kunne benyttes«, siger han, »og her er 50 Lire til at betale Ophold med her i Neapel og til andre mulige Udgifter. Pengene, jeg her forstrækker Dem med, blive af Dem tilbagebetalt ved Afhentelsen af Deres Rejsegods i Rom, hvor De jo naturligvis træffer Deres »Mand«, der jo maa vente Dem med Længsel efter Bortførelsen«, sagde han med en næsten spottende Latter. »Men Hvem er da De, Signor?« spurgte jeg. »En af det kongelige Opdagelsespolitisk Medlemmer, Madame; vær derfor ganske rolig; vi kjende vore Folk, og jeg er glad ved at være i Stand til at hjælpe Dem.« Nu blev der hentet Paklærred og Hø, Syl, Sejlgarn og en Sadelmager, der syede det Flængede og helede Koffertens Saar, Segl bleve trykkede paa Laasene, og alle mulige Knuder bleve slaaede. Jeg lod mig ikke mærke med, hvor ængstelig jeg var ved, da jeg tog til Hotellet, at overgive den nu istandsatte Guldkoffert til Godsexpedienten; men aldrig har jeg fundet saa liden Interesse ved Museet, ved Gadelivets Tummel, som i dette ene Døgn. Jeg var tvungen til at oppebie næste Togs Afgang, og om Eftermiddagen tog jeg

tre Gange til Jærnbanen, blot for at overtyde mig om, at Godsexpeditionen ikke var brændt endnu. Kl. 6 næste Morgen hvinede endelig igjen Dampen, som skulde bringe mig og min Koffert til Rom. Meget mærkeligt var det, at min ældste Søn var tagen til Albano for at rekreere sig lidt, og paa Albanos Station havde han seet to fremmede Mænd slæbe af med et Shawl, hvilket han strax kjendte som mit. Han havde samtidigt hørt Meget om Røverier i Egnen. Jeg maatte

være myrdet, og stakkels Major, »min Mand«, og Dr. Blake maatte derfor være Mordere. Stiltiende følger min Søn tilbage med til Rom i samme Vogn, hvor de presumptive Mordere vare. Om Aftenen samledes mine engelske Rejsekammerater og min Søn, der imidlertid af dem fik Alt forklaret, igjen paa Banegaarden i Rom; alle Tre ventede de mig, og der blev lét meget, da den ikke Myrdede rakte de tre Herrer Haanden ved Ankomsten paa Banegaarden.

TIENDE KAPITEL.

Danmark og St. Petersborg.

I Rom pustede jeg kun. — Videre med Trækfuglene mod Norden! Med Længsel og lykkelig efter denne lange Fraværelse, den længste af alle under mine Rejser, nikkede jeg igjen til det gamle Kronborg. Friskt og yndigt hilste Vaaren fra Strandbredden. Skoven stod i sin grønne Pragt, Sejlene paa de mange Skibe, vi mødte i Sundet, svulmede i den friske Brise. Nu vilde jeg snart være hjemme hos Mine! Morsomt var det, at en polsk Jøde i Kaftan og med Pejserne, de kunstigtplejede Krøller, ved at se mine østerlandske Palmer, vilde slaa en Handel af om dem med mig, og han forhøjede sit Bud fra to til tyve Daler pr. Stk., fordi de direkte kom fra Ægypten; men han fik dem naturligvis ikke.

Nu kom der en dejlig, rolig Tid med Havskvulpen ved min egen Kyst og med svulmende Enge, med Rosenbuske i fuld Flor omkring mit yndige Landsted, med Fortællinger om det fjærne Østen til de elskede Børn.

Jeg var »Hadschi«*) og havde fuldt op at gjøre for at værne om den saa længe savnede hjemlige Ro; thi Alle syntes, at jeg kunde fortælle morsomme Ting, og det var virkelig Tilfældet; men derfor vilde jeg ikke være Alméngods. Den, som giver, er konservativ, Den, som attraar, er Kommunist; dette er min Erfaring.

Høsten kom efterhaanden, derpaa Sne og Is, som dog ikke forhindrede mig i at udføre den længe paa-tænkte Plan at gaa op mod Norden, til St. Petersborg.

Det var »Changement des décorations«, da jeg nu midt i November boede i Hôtel d'Angleterre, og havde foran mig Isaaskirkens forgyldte Kupler, som kun fra Kl. 9 til Kl. 3 vare belyste af Vintersolen. Næva var, paa en stor Rende nær, allerede belagt med Is, men fra den aabne Rende steg den mørke Damp op i den kolde Vinterluft.

Jeg blev strax af H. K. H. Storfyrstinde Czarewna paa den elskeligste Maade modtagen i Zarskoje-Selo, hvor jeg havde den Ære at dele Frokost med Storfyrstinden og hendes yndige, lille Søn. Mindre heldig havde jeg været med Dronningen af Grækenlands Anbefaling til hendes høje Moder, Storfyrstinde Alexandra Josephowna; thi Brevet, som var afleveret i Kancelliet, syntes at være glemt.

Storfyrstinde Czarewna sendte mig derfor i Hofekvipage til Storfyrstinde Alexandra Josefownas Sommerpalads, der kun var $\frac{3}{4}$ Mil fra Zarskoje-Selo. Jeg blev af den jurhavende Kammerherre ført ind i et Værelse, hvor jeg ventede længe; det var næsten Skumring, da en majestætisk Skikkelse traadte ind, iført en yderst distingveret, til den dejlige Figur tæt tilpasset Vinterklædning, som et Guldbælte holdt sammen om den slanke Midje; kjækt sad en fin Pelshue paa det smukke Hoved. Det var en moderne Diana at se paa. — En kort Pavse fandt Sted, da vi To stode foran hinanden. »De kommer fra Storfyrstinden?« sagde den stolte Skikkelse med Venlighed. »Jo — jeg — jeg er ved Dronningen af Grækenland anbefalet til Storfyrstinde Alexandra Josefowna«, stammede jeg — »jeg tror, De er H. K. Højhed.« »Jo«, var Svaret. Imidlertid var det blevet mørkt; der bragtes Lys. — Vi gik ind

*) Enhver fra Mekka hjemkommen Oriental kaldes Hadschi o: Vidtberejst.

i den elegante Musiksal, der var fuld af Greuzes Malerier; denne Maler er i Rusland særdeles vel repræsenteret. Salen var yderst elegant udstyret med hvidt og blaat Atlask, alle Møblerne vare hvide, ligeledes med blaa Forsiringer. En livlig Samtale fandt Sted; men endnu vidste Storfyrstinden ikke, hvem jeg var; thi Anbefalingsbrevet havde fra Kancelliet endnu ikke naaet den høje Dame. Endelig kom Spørgsmaalet frem, og nu blev Samtalen meget livlig; jeg fortalte om Grækenland, om Dronningen, om Ægypten, om Tyrkiet, og da jeg afskedigedes paa den elskværdigste Maade, ytrede Storfyrstinden, at hun haabede ofte at se mig, hvilket ogsaa fandt Sted, og i Familiekrederen fik jeg ofte Lejlighed til at iagttage den skønne, fornemme Moder, der var omgivet af sine unge, smukke Sønner; ogsaa Storfyrsten, hendes Gemal, havde jeg den Ære en Gang ved Familiebordet at blive forestillet.

Rusland, dette mægtige ved Is og andre Forhold tildels endnu stagnerede Rige, med de uhyre Kræfter, der slumre i dets Skjød, — med dets stadige Kamp mellem de slaviske, tartariske og germaniske Elementer — Rusland er en Kæmpe, der ikke endnu er sig sine store Kræfter bevidst, der er indhyllet i fine Stoffer, under hvis Overflade den snart slumrer, snart slaar fra sig, — Rusland er et Barn, der ønsker, uden endnu at vide Hvad, en Olding med Hensyn til stagnerede Misforhold.

»Men, Fru Jerichau, det er slet ikke Deres Sag at dømme politiske Forhold«, hører jeg sige. Nej vist, jeg skal ogsaa nu vedblive med mine Smaanotitser om det Oplevede, som tilstrækkeligt nok betegner russiske Forhold i deres Ægthed med deres Ejendommeligheder. Om Hoflivet, med dets Sole og Maaner i stadigt Kredsløb, med alle de Møl, der omflagre Lyset, kunde jeg fortælle Meget; thi jeg havde Lejlighed til ikke alene at gaa op ad Stadstrapperne, men jeg har ogsaa haft Lejlighed til at løbe op og ned ad Bagtrapperne Forgreninger, der vare anbragte for at lette den daglige Kommunikation for Slottenes Folk. Jeg lyttede ikke; men Værelsernes Vægge ud mod disse Trapper vare kun tynde, og derved blev ofte mangt et Ord røbet, som maaské ikke var bestemt for Den, der gik op og ned ad Trappen. Det Uskyldigste og Yndigste, jeg hørte, var Storfyrstindens Kjæle navn, der af en dyb Mandsstemme — hendes høje Gemals — gjentagne Gange blev udtalt, ligesom naar En bliver lokket, og saa hørtes der en perleklar Latter, og et Barn jubede, og jeg følte, med Tak til Gud, at vor kjære Prinsesse Dagmar foruden at være Ruslands tilkommende Kejserinde tillige var en lykkelig Hustru.

I det kejserlige Vinterpalads har jeg været baade ved den store Kur Nytaarsdag, hvorom jeg udførligere skal tale, og i den øverste Etage hos Mlle de Joukowsky, til hvem jeg havde en Introduktion.

Jeg ejer endog flere smaa, elegante Breve fra denne interessante, navnkundige Dame. Ofte mødte jeg hende paa den store Trappe i Anitschkows Palæ; men jeg kan næppe sige, om hendes mageløse Toilette eller hendes aandrige Konversation — særdeles smuk var hun ikke — bevirkede det Fortryllende, der var hos hende. Ofte hændte det sig, at jeg, samtidigt med at jeg mødte denne H. M. Kejserindens Hofdame, der havde haft Audiens hos Storfyrstinden, stødte paa Storfyrst Alexei, der stormede op ad Bagtrappen. Mademoiselle Joukowsky's Forældre og Bedsteforældre kjendte jeg allerede i Düsseldorf 1843, Bedstefaderen, Baron de Reuter, der i Krigen havde faaet den ene Arm amputeret, var den afdøde Kejsers Ven og var forresten en dygtig Maler. — Statsraad v. Joukowsky, Kejserens personlige Ven og Lærer, giftede sig i en Alder af 72 Aar med Mlle Elisabeth de Reuter, der da kun var 18 Aar gl. Mærkeligt var det, at det var et i den Grad decideret Inklinationsparti fra den unge Piges Side, at hun sygnede hen af Kjærlighed, uden at Nogen i Familien anede Grunden til hendes Sorg, som endelig opdagedes at være denne for Alle skjulte Kjærlighed til den gamle Herre, hvis Datter Mlle de Joukowsky er. H. M. Kejserinden elskede hende som en Datter, siges der, og da den unge Dame er uformuende, skal Kejserinden hvert Aar af sine egne Midler med betydelige Summer have forøget hendes Medgift. Det er let forstaaeligt, at personlig Godhed og Kronens Interesser maatte vedblive at være adskilte. Ingen havde vist i hin Tid den fjærneste Anelse om de Forhold, der snart gjorde Sensation i Verden og bragte stor Forvirring og Sorg over det kejserlige Hus; men naar man betænker, hvor begavet Storfyrst Alexei er, hvorledes ofte en ganske ung Mand føler sig mægtig dragen af en fuldmoden, interessant Kvinde, der tillige er i Besiddelse af saa store Fortrin, saa er det let at forstaa, at Rangen og Formernes Skranker nedbrydes. Jeg synes, at dette Tilfælde havde noget tragisk Ophøjet, idet To mødtes i en dyb Kjærlighed, som ikke skulde taales. Hvor mange Fyrster give deres bedste Følelser og deres Ære hen til Kvinder, hvis eneste Attraa er Havesyge, — elendige Skabninger, hvis Stilling er at være de høje Herrers Mæstres.

Storfyrstinde Czarewna ønskede sin lille Søn og sig selv malet af mig; det blev to interessante Arbejder, der hver Dag forlangte min Nærværelse i Anitschkows Palæ. Slige Opgaver ere i lige Grad interessante og besværlige. Kunstneren er ikke fri, de pragtfulde Omgivelser, de mange Omstaaende, den stadige Staaen paa Pinde, er forstyrrende; at Seancer, der lige ere begyndte, maa afbrydes af vigtige eller uvigtige, men stedse forstyrrende Grunde, er yderst pinligt. Den elskelige Storfyrstindes rørende Godhed var stor, naar hun sad, og jeg ret var »en verve«, og hun saa maatte sige: »Kjære

Fru Jerichau, — jeg maa bort; Fyrstinde N. er meldt«. Næppe har jeg nogensinde udført et Portræt under større Vanskeligheder end den Gang. Den lille Storfyrstes gik det lettere med; da jeg malede det, var jeg omtrent Padrona i de for ham indrettede store Værelser, i hvilke den store Miss Kemp, en sand engelsk Kæmpebonne, regerede.

Miss Kemp var en net Dame, enorme stor og god, noget lig en stor Bulldogge; hun var desuden Kunstelskerinde, og Væggene bare Vidnesbyrd herom. Hun gjorde Alt for at lette mig min Opgave, og den lille Storfyrste var saa sød og intelligent, som faa Børn i hans Alder. Mærkeligt var det, at han to Aar senere paa Bernstorff gjenkendte mig og sagde: »Erikau«.

Den russiske Vintersol — naar den overhovedet behagede at vise sig — hørte til mine Plager; thi den skinnede lige fra Kl. 12—3, men fra Kl. 9—12 skjulte den sig i Sneskyer. O, denne Sne, og denne Kulde! De bragte Erindringer fra min tidligste Ungdom i Warschau. Af de stakkels »Izvozik«*) med de tykke Pelsmützer og Pelse saaes næppe Andet end deres muntre Øjne og Stumpnæsen, Kanebjælden lød, og Kanerne joge over Snefladerne, — det var bitterlig koldt, men dejligt alligevel — o Barndomserindringer!

Til det Interessanteste, jeg oplevede i Petersborg, hører min Audiens hos Storfyrstinde Marie Leuchtenberg.***) Denne høje Dame er det kejserlig russiske Kunstakademis Protektrice; til hende havde jeg et Brev fra vor allernaadigste Dronning. Portneren i Storfyrstindens Palæ modtog mig, som var han en Cerberus, — han viste mig Døren, men jeg lod mig ikke forbløffe og sagde, at jeg havde at overgive et Brev fra Dronningen af Danmark. — Kancellivejen brugte jeg ikke mere; dens Nytte syntes mig nemlig af Erfaring problematisk.

Imens jeg saaledes kapitulerede med Portneren, kommer en smuk Officér ned ad Trappen og siger: »Donnez-moi la lettre«. »Non«, svarer jeg, »c'est une lettre personnelle«. »Mais c'est moi, qui la donnera à ma mère«, svarede Officeren, og det var jo en Selvfølge, at jeg saa gav ham Brevet, uden at jeg dog — og det var meget dumt af mig — efterlod min Adresse. Derfor gik der igjen over en Uge, og jeg fik intet Bud fra Fyrstinden af Leuchtenberg; saa søgte jeg heldigvis hendes Privatsekretær op, og da var det, jeg erfarede, at man forgjæves havde spurgt efter mig. Dagen efter blev jeg tilsagt til Audiens hos Storfyrstinde Marie, en ikke mere ung, men endnu skøn Dame. Audiensen varede længe. Samtalen var livlig, det var aabenbart, at Storfyrstinden, som hun ogsaa havde ytret til Storfyrstinde Czarewna, fandt Behag i mig; »on peut parler de tout avec cette dame«,

*) Kuske.

**) Kejser Nikolaus den 1stes ældste Datter, død 1875.

skal hun have sagt. Ligesom man i Berørelse med Andre føler det Antipathiske, føler man ogsaa det Sympathiske, og derfor sluttede jeg mig til, at mit Ønske om at faa mine Billeder udstillede i det kejserlige Kunstakademi var i gode Hænder. Men for ikke at spilde Tid — thi mine Billeder kunde kun gjøres tilgængelige for Publikum efter Akademiudstillingens Slutning — foreslog Storfyrstinden, at de skulde udstilles i hendes Musiksal, en søjlekranset Marmorhal med Overlys. Dette skete, og Billederne toge sig godt ud i denne storartede, rige Omgivelse; det var som et Museum. Her var det, at den kejserlige Familie skal have taget dem i Øjesyn. En Marokins Rullestol var, som Storfyrstinde Marie de Leuchtenberg meddelte mig, stillet til H. M. Kejserinden af Ruslands Tjeneste, og ved denne Lejlighed gjorde hun mig den Ære at købe et af mine Billeder: en lille italiensk Pige med et Kid paa Skjød.

Imidlertid var den kejserlig russiske Akademiudstilling ophørt, og jeg havde ventet derpaa med Længsel, da mine Billeder efter dennes Slutning skulde blive separat udstillede i Akademiet til Bedste for fattige, russiske Kunstneres Efterladte. De russiske Malere ere meget dygtige Imitatører og tillige betydelige Kolorister; det Fænomenale er brillant gjengivet og opfattet, men det Stemningsrige, som Russernes Musik saa rigt repræsenterer, mangler i de russiske Malerier, der snarere har en fotografisk Gjengivelses Fortrin. Det er, hvad jeg før har sagt, som om Rusland endnu ligger i Dvale med mange af sine Kræfter, ligesom Guldet og Brillanterne i Uralbjergene, hvis rigeste Udbytte er forbeholdt de kommende Slægter; endnu er det kun de »Fangne«, der bringe dem for Dagens Lys. — Atten af mine Billeder bleve udstillede i det kejserlige russiske Akademi. Hr. v. Ness var den Gang Akademiets Direktør; han var en sleben Herre og en sleben Kunstner, der malede alle Helgenbilleder til H. Majestæt Kejserinden, som vare de Emajlle paa Guldgrund; forresten vidste han, hvad godt var; derom vidnede det Faktum, at flere af Jerichaus dejlige Basreliefdele, der i 1845 bleve sendte fra Rom til St. Petersburg til en Udstilling, forbleve dér. Da denne var tilende, forlangte Jerichau forgjæves sine Basrelieffer tilbage; jeg fandt dem nu her indmurede i det K. Akademis Vægge. Det var et underligt, hélt uventet Møde med disse Jerichaus græske Helte i St. Petersburg. I alt Fald vare de, Jerichau uafvidende, godt bevarede. Om Udstillingen af mine Billeder i St. Petersburg er der ikke Meget at fortælle. Det var iskoldt at kjøre eller gaa over Newabroen op til Akademiet, hvor den store Bygning ligger, og der var saa faa Timers Lys, naar det overhovedet blev lyst, at det vilde have undret mig, om Mange for de trængende russiske Kunstneres Efterladtes Skyld vilde have riskeret en Forkølelse eller

Tabet af Næsetippen ved at vove sig over Newaen. Efter at have modtaget de Kejserslige dér, har jeg selv kun faa Gange været der. En meget komisk Scene forefaldt ved samme Lejlighed. Det var Moppernes Tid, de vare i Mode, og Moden — ja, Moden, den er en Tyran, vilkaarligere end Peter den Store, der knejser paa Hesten ovenpaa den mægtige Granitblok: et Billede af det russiske Rige. Storfyrstinde Alexandra Josefowna, Kejsers Svigerinde, havde netop i Følge med sin ældste Søn bæret min Udstilling, og hun ventede længe paa Storfyrstinde Czarewna; endelig kunde hun ikke oppebie H. K. Højhed. »Síg min Niece«, bad Storfyrstinde Alex. Josefowna, »at jeg har tre Porcellænmopper til Storfyrstinde Czarewna i min Lomme.« Fyrst Galizin, det k. Akademies Præsident, der skulde gjøre Honnør for de Kejserslige, var ligeledes aldeles optagen af samme Moppe-Emne, og hans første Ord til Storfyrstinde Czarewna var omtrent: »D. K. Højhed, jeg har det Hverv at sige fra Storfyrstinde A. J., at Højstsamme har tre Porcellænmopper i Lommen til D. K. H.« O, de Mopper, hvor jeg hadede dem! De vare mine Billeders Rivaler, og hos Storfyrstinde A. J., af hvem jeg, som tidligere sagt, havde den Ære ofte at blive modtagen i intim Familiekreds, dér var der saa mange Mopper, at man blev hélt underligt tilmode derved. Engang blev jeg ført ind i denne Storfyrstindes Spejlglass-Gemak for at oppebie hende; det var et elegant Værelse med lutter Spejlvægge og Spejlnicher, og i dette Værelse var der 56 Mopper af alle Størrelser, Former og Farver; ja, to legemsstore, lyseblaa Porcellænmopper vare opstillede som Dørvogtere; og disse 56 Mopper gave Reflex i de mangfoldige Spejle og i alle Nicher, tusindvis syntes de at være tilstede, i de umuligste Forkortninger, stadigt i det Uendelige gjen-tagende sig fra Spejl og til Spejl, saa jeg blev hélt svimmel og vammel derved, jeg syntes, det kunde ligne en fix Idé, der fremtonede paa haandgribelig Maade. Jeg tror, man kunde blive forrykt i en slig Moppestue; men det var jo højeste Mode! Jerichau sagde en Gang til mig for ramme Alvor: »Bliver det en Gang Mode at gaa med stor Vorte paa Næsen, saa anskaffer alle Mennesker sig Vorter paa Næsen«, og jeg tror, han har Ret. — Naar jeg undtager disse gruelige Porcellænmopper, der allevegne fra grinede mig i Møde, saa er det vist, at Erindringerne, der knytte sig til de kejserslige Paladser i St. Petersborg, ellers kun ere behagelige, skjønt Det, jeg her har fortalt, tyder paa, hvor meget de højeste Herskabers Tid er beslaglagt, ofte af de mest heterogene Krav, der stilles til dem. Det er et stort Ansvar at være højt stillet, at være fornem, rig, at have et Hverv, Evner eller Opgaver betroede.

Den dejlige Storfyrstinde Marie Josefownas Portræt blev udført, mens alle hendes Sønner omgave hende, og de to yngste, Sergie og Dimetri, kravlede

op paa hendes Knæ og Skuldre. — Under slige Forudsætninger at male et tilfredsstillende Kunstværk! Det endte med, at jeg græd de hede Taarer og ventede halve Dage igjennem paa de høje Damer; saa meldte Lakejen, at D. K. H. vare forhindrede. Solen gik ned, og Arbejdet paabegyndtes, naar den eller hvis den den næste Dag igjen vilde skinne under lignende Forhold. Jeg kan ikke lide denne iskolde, enorme Stad med sin Smule Sol og den megen Kulde; men vist er det min egen Skyld, eller ogsaa Forholdenes, der ikke tillode, at jeg kunde enten slutte mig til Mennesker eller faa Fodfæste paa nogen Maade, der svarede til mine Kræfter. Jeg vilde kunne have forblødt, uden at Nogen havde anet det; Alt syntes mig hult, koldt, tomt, glat, raadent og ferniseret. Den dannede Klasse bestaar mest af Tyskere eller af intelligente Fremmede eller Jøder; men den nyeste Tidsretning sætter disse fremmede Usurpatorer af aandelig Magt en Dæmning i det nye, det unge Rusland, der i Bevidstheden af sin Mindreaarighed og tillige af sin Førstefødselsret arbejder mægtigt for at frembryde som en længe tæmnet Kraft, der pludseligt bliver sig bevidst, Hvad det gjælder om, Hvad den skal, og nu bliver ny. — Ve! Ve! Jeg sporer under Asken en ulmende Ild, der hængende vil og maa bryde frem, — det er de slaviske Elementer, der kræve deres længe tilbagetrængte Rettigheder. Det gjælder en Kamp om virkelig Tilværelse, Skinlivet maa høre op, »Fraserne«, de fremmede Sprog! Det er Rusland, der vil frem, Rusland, det djærve, raa Rusland, der har været traadt under Fødder, fordi fremmede Elementer have knust det, det er det gamle Rusland, der har sultet, fordi fremmede Elementer vilde svælge i dets Sved, dets Taarer — det er det, som vil og maa frem. Jeg kan mærke, at otte Aar ere gaaede, siden jeg var i Petersborg, hvor jeg skrev Begyndelsen af dette Kapitel. Da hørte jeg allerede visse russiske, adelige Damer, der ikke vilde tale andet Sprog end deres eget. Kvinderne er det, der gaa forrest i Slaget, naar de først ere fanatiserede; det er Kvinderne, der ere Forkæmperne, der ere de farligste Propagandister for nye Idéer, naar de først ere grebne af dem. — Siden den Tid have Nihilisterne drevet deres rædsomme Spil, og Nihilismen er et Uhyre med tusinde Hoveder, og fra hvis udgydte Blod nyt Liv spirer frem; den er en Affødning af Synden, parret med misforstaaet Frihed, der i de mangfoldigste Former har ynglet i Rusland, hvor Alt var til Fals: Ære, Kjærlighed — Alt! Jeg troede hin Gang ikke, at Hævnen saa snart skulde udvikle sig, — men det gik dermed som med en snigende Sygdom, der pludseligt optræder med hængende Kraft, medens man lyver for sig selv og lukker Øjnene til for, at Døden er nær. — Det vil blive de nye Slægter forbeholdt at skabe nye Tilstande, der ville sone det Forbrudte. Rusland har store, uudtømmelige Kræfter,

netop fordi det har ligget i Dvale, mens det øvrige Europa har overlevet sig selv, — og det har derfor en stor Mission, ifald det kan blive et eneste stort panslavistisk Rige. Jeg staar nu udenfor alle disse Forhold; men min i Warschau henlevede Ungdom har lagt mange Erfaringer og Erindringer i den Vægtsskaal, der er fyldt med Vrede over en misforstaaet Mission, og denne vil tyngte Rusland ned, hvis det ikke fatter, at dets Magt kun bestaar i at sone det Forbrudte og søge sin Kraft ved at forene sine egne Stammers mange Grene. Mon man havde været mig saa huld i de store Palæer, hvor man viste mig saa megen Velvilje, om man havde kjendt min her udtalte Hjærtensmening? Nogle — ja! Andre vilde ikke have modtaget mig hverken til Audiens eller paa Visit.

Storfyrstinde Michael var en yderst oplyst, herlig Dame, alvorlig og mild, forstandig, aandrig, human og endnu skøn, skjønt hun var gammel. Prinsesse Lewoff modtog og meldte mig. Jeg tilbragte en mageløs Aften hos denne virkelig distinguerede Fyrstinde af tysk Oprindelse. Winterhalter har malet hende for omtrent 20 Aar siden; dette Billede lignede endnu paafaldende Storfyrstinden og er uden Tvivl Malerens skønneste fyrstelige Portræt, det eneste af ham, som er ubetinget kunstnerisk udført. — Aldrig saae jeg dejligere Arme end dem, Storfyrstinde Michael endnu havde. Winterhalter har malet hende med disse bare, skønne Arme, støttende Kinden paa Haanden, uden Spor af Affektation eller Sentimentalitet, som en saadan Stilling ellers sædvanligt lader forudsætte. Storfyrstinden saae mine Billeder, men købte dog intet. Mindet om hende er mig dyrebart; nu er hun død for flere Aar siden. En afdød Veninde af mig, en nu i Tyskland anset Digterinde, Fru Elisabeth Grube i Düsseldorf, kjendte Storfyrstinde Michael meget vel, stod hende nær som Veninde i hendes Ungdom, og det var især hende, der i St. Petersburg fremkaldte Ønsket hos mig om at søge at blive Storfyrstinden forestillet. Hun erindrede Fru Grube meget godt, skjønt mange Aar vare gaaede, siden de ofte mødtes i Tyskland. — Det lyder som Ostentation, naar jeg fortæller om de mange Gange, jeg var buden til Storfyrstinderne, saaledes hos den pragtfulde Storfyrstinde Alex. Josefowna, i hvis intimeste Familiekrede jeg ofte var indladt. Jeg kunde fortælle om et The-selskab hos hendes ældste Søn, hvor H. K. Højhed indførte mig, og hvor jeg fik Lejlighed til at se denne unge, pragtelkende Fyrstes dejlige Vaaben- og Malerisamling. — Jeg kunde fortælle om smaa Dinéer i Storfyrstindens Palæ med Højstsamme og hendes Sønner, og om, hvorledes Gemalen kom og kyskede sin skønne Gemalinde paa Panden, — uden dog at opholde sig længe hos Familien. Jeg kunde fortælle om samme Storfyrstinde i Galladrægt, da hun Nytaarsdag skulde til Kur, om Højstsamme i Sølvmér, med de kostbareste

Juvéler ned ad Kjolen og de enorme, ægte Perler (alle de, der siden forsvandt) omkring Kakoschnik, saaledes hedder den dejlige, russiske Nationaldragts Hue. — Storfyrstinden var virkelig skøn, imposant, prægtig at skue; men Storfyrstinde Czarewna, skjønt fin og lille, var ikke mindre indtagende og pragtfuld, og saa var hun — de mange Aar yngre og vor egen Prinsesse Dagmar!

I Vinterpaladsets kejserlige Kapel var der Højmesse, og hele Hoffet var forsamlet dér; siden var der Kur i de enorme Palæ-Sale. Kun sex Billetter vare uddelte til enkelte Damer, som kunde overvære Højtideligheden i Kirken og i Slottet. Jeg var en af de Lykkelige, der saae al denne Herlighed og hørte Arkimandrittens og de andre Biskoppers »Hospody pomillui« (Herre, forbarm dig!); jeg saae Sølv- og Guldmórs Kjoleslæb bølge imellem hverandre, mens Røgelsekarrenes duftende Virak steg mod den paa forgyldt Grund rigt malede Kuppelhvælving, jeg saae Juvélerens Funklen, Guldets og Sølvets Glinsen, jeg hørte Popernes mægtige Messer og Litaniets Sang — alt Dette tilsammen; jeg havde Bevidstheden om, at Alt, hvad Rusland ejer af Stort, Mægtigt, Fornemt, var samlet her for at give Gud Æren. — Men næst Gud er det Kejseren og hans høje Gemalinde*), Æren gjælder hin Dag; man bukker, som var det for Altret, man kysser den fine, ubehandskede Kejserindehaand, og jeg har ladet mig sige, at den stakkels Haand, naar Nytaarsaudiensen er forbi, er aldeles opsvulmet af Ceremonikyssene. — De fornemme Damers Brillanter funkler omkap med Ministrenes og Fyrsternes Ordensjuvéler, og hvilke Uniformer, og hvilken Skjønhed, og det baade blandt Damerne og blandt Mændene! — Naar de første Gaaseurter nysgjerrigt titte frem fra det spæde Græs, har jeg lagt Mærke til, hvor man da glæder sig over hver enkelt; og bliver der saa mange — man ænsrer dem næppe, ja, man træder dem under Fødder. Ligesaadan gaar det mig med Anemonerne i Villa Pamfilii, ja endog med Skam at sige med den duftende Viol. Alt i Overmaal taber i Interesse. Saaledes gaar det mig især ved Skuespil, ved de extra Forestillinger paa Livets Theater, hvor Hundredetusinder trænge sig til — for at se? Nej, de Færreste se Noget; jeg véd endog dem, der under Højtids-Optog have staaet med Hatten paa, den blev slaaet af dem ned over Øjnene, idet de ikke kunde røre Haanden i Trængselen for at tage den af, da det paabødes. — Hører man Noget ved disse offentlige Lejligheder? O ja, en Summen, en Brummen, en Brusen — som af en Bisværme, en Banden og endog Jammerskrig af mangt et stakkels Barn, der slæbes med. Altsaa: man ser Intet, man hører Intet af Det, som man trænger sig paa for at se og høre;

*) Dette er nedskrevet inden Kejserrindens Død.

men man trænger dog paa for at faa Del i det, og — o store Bevidsthed! — man er med, selv om man ogsaa er udsat for Fare. Hvilket Heltemod! Man véd, at naar Klokken ringer, saa gaar Kongen eller Kejseren over Ballustraden, eller nu knæler Dronningen foran Altret, etc., etc. Og mig gaar det saaledes, at naar jeg har stirret længe paa denne store Pragt og Stads, som er karakteristisk for slige store Ceremonier, saa stirrer jeg mig tilsidst blind og ser Intet mere, men mærker kun den utaalelige Hede og Virvaret, og saa er jeg glad, naar jeg igjen er i mit eget Tummerum.

Saaledes gik det mig ogsaa denne Gang! Bort vilde jeg, maatte jeg, men det var ingen smal Sag, og var jeg ikke bleven svimmel og saa medtagen, at en af de ældre Officerer havde lagt Mærke dertil, saa havde jeg kunnet vente, til alle Ekvipager efter Rangforordningen vare kjørte for, og alle de høje Indbudne vare blevne hentede. Men jeg slap ud, og skjönt min Adkomst til en Vogn paa denne Maade var betinget, saa satte jeg mig i den første den bedste Slæde og kjørte til Anitschkow-Palæ. Jeg kom netop tidsnok, til endnu at se vor egen Storfyrstinde Dagmar i sin Sølvmårs Slæbekjole; Bryst, Hals, Devant de Robe og Kakoschnik vare besatte med røde Rubiner og Brillanter. Storfyrstinden var meget træt, endskjønt der ved et lille Stillads, der var bleven anbragt under Slæbet, havde været sørget for, at den unge Fyrstinde, som i denne Tid ikke turde overvære den lange Gudstjeneste staaende, kunde læne sig mod Stativet, uden at det mærkedes. Kjolen var broderet med femten Pund Sølv, hørte jeg af Fru Flotow, Storfyrstindens første Garderobedame (med Oberstrang, hvem jeg takkede for megen hjertelig Godhed, medens jeg var i St. Petersburg). Storfyrstinden var ifærd med at afføre sig denne kostbare Sølvmårskjole og sagde til mig, visende paa Skulderremmen: »Se, den er den dejligste!« Storfyrstinden mente en enorme Solitær, som hun pegede paa, men jeg saa kun den fine, elegante, dejlige, hélt blottede Skulder. »Ja, den er den dejligste,« sagde jeg; men jeg mente rigtignok den yndige Skulder, — og saa hendes Øjne, saa milde, saa kjærlige, der røbe, hvorledes Ruslands Tronfølgerinde har forstaaet at bevare den sande Menneskelighed under Purpuret. — Det er jo Medgiften, den største, en Fyrstinde kan modtage, og som hun skylder sin danske Kongebyrd. Ja, Storfyrstinden er et elskeligt Væsen, og hvor lykkelig syntes hun at være; jeg har jo alt berørt det én Gang, at jeg, naar jeg gik op ad Bagtrappen, der førte forbi den ældste lille Storfyrstes Gemakker, da ofte hørte en sonor Mandsstemme raabe: »Mini, Mini, Mini!« — ja, det var virkelig da, som om Børn legede; og de vare lykkelige som Børn, Storfyrsttronfølgeren og hans søde, lille Mini, der legede Tag-fat i deres Førstefødttes Storstue, Fader, Moder og

Søn: en lykkelig Treenighed! Ofte saa jeg de høje Herskaber gaa eller vende hjem til eller fra en Tur i Anitschkows lille Slotshave, hvor Sneen ikke en Gang var bleven fejtet, og Storfyrsten med sin »Mini«, hyllede i Pelsværk fra Top til Taa, banede sig leende Vejen. Storfyrsttronfølgeren holdt ikke af at vise sig offentlig, ikke af at blive hilst, overhovedet ikke af Hyldest; derfor vare disse private Smaature hyppige, og hvilke Øjne, hvilke varme Kinder og friske Smil saa jeg ikke ved slige Lejligheder!

Jeg glemte at fortælle om Julen i Anitschkow-Palæet. Jeg havde den store Glæde, at Storfyrstinden Julemorgen kom ind i det Værelse, hvor jeg skulde male Højstamme. »Kjære Fru Jerichau, hos os højtideligholdes Julen tolv Dage senere, og De maa føle Dem ensom her. De er adskilt fra alle Deres, derfor vil jeg vise Dem, at jeg ikke har glemt Dem og Dagen. Modtag denne Broche til Erindring om mig.« Den dejlige, store Lapislazuli i Brochen mindede mig daglig om min elskværdige, unge Fyrstindes store Velvilje*); og saaledes søgte hun at skabe Velvære og Glæde, hvor hun kunde.

Jeg har aldrig i mit Liv set et større og mere pragtfuldt Juletræ end det enorme, som Storfyrstinden med egne Hænder, hvor hun kunde naa, havde pyntet til de mange Fattige, som vare indbudne til denne Julefest i Anitschkow-Palæet. Juletræet stod i Palæets enorme Forhal og naaede til Loftet, og tre lange Borde var der opstillet, og derpaa laa de mange, mange Smaapakker. Det var tidligt om Aftenen. Juletræet straaledede ud over det Hele, og imellem de 150 fattigt, men renligt klædte Mennesker, der vare budne, gik Storfyrsten og Storfyrstinden rundt, og med kjærlige og gode Ord og Ønsker uddelte de Gaverne, der ræktes dem fra Bordene ved H. M. Kejserens eneste Datter Storfyrstinde Marie, dennes Guvernante, Hofdamerne og Frøken v. Flotow, der stode bag Bordene og assisterede, og de Fattige bleve bispiste og fik Sukker og The. Rørende var det at se den store Taknemmelighed! Storfyrsten holdt hele Tiden sine Hænder paa Ryggen for at afværge de stadige Haandkys. Endelig var Alt uddelt, og endnu stod der henved 70 Uindbudne, og Intet var mere tilbage til dem. »Giv os lidt Sukker og The, Papinka (lille Fa'er)!«, bad de Fattige, og Storfyrstinden bad ogsaa kjælende: »Giv dem lidt Sukker og The!«, og det skete, saaledes som der bades.

Mig ventede Juleløjjer hos Fru von Flotow i Anitschkow-Palæets øverste Etage, der straaledede af Lys som hjemme; men jeg græd, — jeg længtes! — Jeg fik 12 Sølvpropper, der forestillede de russiske Nationaldragter i Form af smaa russiske Bønder, Kuske, Zigeunere, Pelshandlere, Tatarer o. s. v. Fru v. Flotows

*) Den blev senere stjaalet af en Model i Rom.

Broder, General v. Gerschau, var det mig en Fornøjelse at gjense ved denne Lejlighed; jeg havde kjendt ham for 30 Aar siden i Warschau, da han dér var Souslieutenant i Ingeniørkorpset, og havde da ofte danset med ham.

Hos den danske Generalkonsul Pallisen tilbragte jeg ogsaa ofte skønne Timer og gjensaae ligeledes dér gamle Bekjendte fra Warschau, som f. Ex. General de Gerstenberg. Den store, tyske Boghandler Roediger med Frue fotograferede flere af mine Billeder og skjænkede mig en herlig fotografisk Pragtsamling, direkte tagen efter Eremitagens Hovedværker; ham har jeg megen Venlighed at takke for. Her i det fremmede Land havde hver udvist Velvilje dobbelt Betydning. Fyrst Galizin, denne fornemme Dilettant med et usædvanligt Talent. hvis Illustrationer med Tekst til Oplysning om Kaukasus have skaffet ham Navnkundighed, gjorde alt Sit for at være mig til Nytte. Jeg havde lært ham at kjende derved, at jeg var bleven introduceret hos ham af H. M. Dronningen af Danmark. Disse min højtelskede Dronnings Introduktioner til St. Petersborg kunde, om det ikke var altfor dristigt, sammenlignes med Ispløve; thi Alt syntes tilfrosset i Rusland, hermetisk tillukket af isnende Kulde — Alt: Gader, Floder, Vinduer, Menneskehjærter. Men trænger man først ind i Husene, da er der lunt inden Vægge, en og samme kunstige Temperatur, og Menneskehjærterne — ifald man nogensinde trænger ind i disse, eller ifald Menneskene overhovedet have Hjærter? Nonsens! — Disse Linjer vidne jo om, at jeg dog har truffet nogle med virkelig varm Temperatur; men der maa Tid til; paa en flygtig Gjennemrejse kan Intet naas her, og ligesaa lidt gennem Kancellierne. Bagtrapperne! Bagtrapperne! De blive som oftest forsøgte med Held; men De, der færdes dér paa anden Maade, end for hurtigt at naa deres subalterne Værelser, de søge altid at bevare deres Inkognito, de tale ikke om Gjenvejen. Trapperne i Palæerne ere belagte med bløde Tæpper, og Væggene dér have Øren; men paa Polsk siger Ordsproget »trzeymac język za zembami, jest to cnota nad inotami,« paa Dansk omtrent: »Hoveddyden er at kunne tie«, — navnlig naar man, som jeg, ofte færdedes paa Bagtrapperne.

Det var sidst i Januar, og en stor Fest forberedtes i Anitschkow-Palæet, det var Komediespil, udført af højtstaaende Personer, blandt Andre af Storfyrst Alexis (Kejserens yngste Søn); Mile Joukowsky overtog ogsaa en Rolle. Jeg forblev der ikke længe nok til at bivaane Festen; men jeg havde den Glæde og Ære at blive tilsagt til at bivaane Generalprøven. Anitschkows Forhallé var indrettet til Scene og Tilskuerplads; Dimensionerne vare store, og Hallen egnede sig til at rumme utroligt mange Indbudne. Det var en stor Udmærkelse at være tilsagt til denne Generalprøve. Aldrig glemmer jeg Storfyrst Alexis, da han traadte ind paa Scenen

(han er ellers høj og elegant) aldeles ukjendelig som robust, godmodig, korpulent, simpel russisk Borger; det var brillant spillet. Det første Stykke var fransk, dette var russisk, og jeg forstod hvert Ord. Foruden flere Personer af mit Bekjendtskab blandt den høje Adel vare ogsaa Generalkonsul Pallisen og Jyttings Familie tilsagte. — Men til Ballet i Vinterpaladset kom jeg ikke, skjønt vor Gesandt v. Wind bestemt havde lovet mig Indbydelse dertil. Gesandten har jeg især at takke for de største Opmærksomheder. Ballet nærmede sig mere og mere, uden at Tilsigelsen kom mig i Hænde; dog havde Fyrst Liwen, H. M.'s Overhofmarskalk, lovet ham den. Endelig kom der — et Afslag. Min Mand skulde have Militærrang, hvis jeg skulde kunne deltage i det kejserlige Hofbal — og det har han jo ikke. Jeg trøstede mig ualmindelig snart og sparede mine Toiletpenge. Hofballer kjender jeg, dem har jeg bivaanet som indbudne Gjæst i alle Lande, hvorhen jeg er kommen i Sæsonen.

Banen var netop bleven snefri; den 19de Februar ventede min Sølvbrudgom mig hjemme i Kjøbenhavn, og min Arbejdstid var tilende; Storfyrstindens og hendes ældste Barns Portrætter vare færdige, og — jeg rejste hjem. Sneploven gik foran, Jærnbanewaggonerne havde dobbelte, tæt tilfrosne Vinduer, der var gloende Kakkellovne derinde, der var en Atmosfære til at kvæles i; Konduktørerne færdedes i tykke Faareskindspelse, de gjemte deres Krop og Næser for Kulden, og Hvo véd, hvad Mere der gjemte sig i Pelsene!

Endelig naaede jeg Havet! Men saa maatte jeg ligge over; thi Havnene vare tilfrosne. Der var ingen Passage over Bæltet. Jeg laa altsaa over i den gamle fordums Hovedstad Danzig, min Moders Fødeby, hvor der gjordes Stads af mig, og to af mine Billeder kjøbtes til Danzigs Museum. Endelig den 10de Februar brød, hed det sig i Aviserne, Isen op, og jeg med! To Dage senere gik det første Dampskib med Isbryder over Lille-Bælt, og jeg med — til Nyborg; derfra vilde jeg over til Korsør, om det saa skulde være med Isbaad; men jeg kom ikke med straks, jeg maatte pænt ligge stille i otte Dage; hver Morgen, eller rettere: hver Nat Kl. 3, blev jeg kaldt op ved Telegram med Ordre til at skulle holde mig parat; men saa blev der ikke Noget deraf. Allerede havde Nyborgs Officerer besluttet at højtideligholde vort Sølvbryllup ved en Diné og indbudet mig dertil; imens sad Sølvbrudgommen i Kjøbenhavn og ventede mig paa vor Sølvbryllupsdag, det var den 19de Februar 1871, og han maatte nøjes med Telegrammer og Blomster og Venner, mens Sølvbruden græd de salte Taarer hinsides Store-Bælt! Ingen Champagne, ingen Skaaler kunde trøste hende og gjøre Fyldest for Længsel og Savn! — Endelig — men det var Dagen efter — stødte Isbaaden fra Land, og denne Gang var jeg med. Hvilken Pragt! — Paa

den blaa, solbelyste, stille Havflade fløde store Masser Is, sammenskruede i fantastiske Former og dækkede med Sne foroven, mens den grønne, krystalklare Is dannede Fundamentet; det var som flydende Skulptur, og saa var det som Veje, der snart vare brede, snart snævre; ængsteligt indsnævrende, saa at Baaden knap kunde skære igjennem; saaledes strakte Havet sig, saa vidt Øjet kunde række. — Derigjennem maatte man; men mon man vilde naa Korsør? Vilde man maaské blive nødt til at overnatte paa Sprogø, blive der én, to, ja flere Nætter? Det var interessant; men det kunde jo ogsaa blive altfor Meget. Det maa jeg sige: bedre Mænd, kjækkere, gjævere, mere ufortrødne og glade tillige, end Søfolkene, der bragte Isbaaden igjennem, gives der næppe. Altid gik Arbejdet under Opsang, her entrede man Isblokkene med store Baadshager, dér stødte Søfolkene dem bort, — her sprang de ud af Baaden, dér trak de den; vi behøvede ikke at stige ud; de arbejdede i deres begede Klæder med Sydvesten over de vejrbitte Ansigter, Istapperne i Skjægget, Vandet dryppende fra Pande og Kinder, stivfrosne paa Tøjet, der stadigt paany og atter paany blev overskyttet af Bølgerne. Det var et mærkeligt, et prægtigt Syn! Det var Mænd, som de skulle være; men Faa ere saaledes. Jeg havde efter Jerichaus Raad en lille »Lærke« dansk Brændevin med i Isbaaden; men jeg var ikke forkommen og behøvede derfor ikke at gjøre Brug af denne varmende Drik, der kan bringe Liv i Døde, som min Mand plejede at sige for Spøg. Søfolkene trængte derimod til noget Varmt, syntes det mig. »Skaal og Tak!«, sagde jeg, idet jeg tog en Slurk og gav dem Flasken. Var det ikke rigtigt? Det syntes jeg den Gang, det synes jeg endnu! Men, og mærk vel, Hvad jeg siger: i Kjøbenhavn har det heddet Dagen efter: »Fru Jerichau drikker«. Ja, se nu staar det paa Prent, og jeg har selv skrevet det. — Er det ikke underligt, hvorledes et Rygte kan blive til? Der behøves dertil kun en lille sladderagtig Dame, eller en simpel, ubetydelig Herre, som den Gang, da jeg med Isbaaden længselsfuld vendte hjem over Havet, rigtig spidsborgerligt har betragtet mig og senere fuldendt sin Mission ved at fare med løs Snak. — Nu var jeg snart i Hejbergsgaden i mit eget Hjem, hos min Mand og Børnene, og nu fejredes Sølvbryllupsfesten. Sølvbruden dansede med sin gamle Mage; hun havde udslagne Haar og Sølvmyrther i Lokkerne; kjære Gjæster var der, Venner, der i 25 Aar havde staaet Last og Brast med Parret i de svære Timer og glædet det nu som før, naar det var glade Dage; thi »Sorrige og Glæde, de vandre til Hobe«, siger alt gamle Kingo, Sangmesteren, — og Hvem har ikke sandet det? Johanne Louise Heiberg og H. N. Clausen, Rasmus Nielsen, Conradsen og Thorald Læssøe, Hans Christian Andersen og Kaalund, Brødrene

Frederik og Nicolaj Bøgh, Thomas Lange og Magdalene Thoresen — ak, og hvor mange Andre sang og dansede med os; og dejlige vare de skønne Digte, som i Dagens Anledning vare skrevne. Jeg skal ved en anden Lejlighed meddele dem, ligesom mit eget Havfrue-Digt, som jeg paa selve Sølvbryllupsdagen pr. Telegram sendte over til Jerichau, mens jeg af Isen blev holdt tilbage i Nyborg. Her er ikke Stedet; thi jeg fortæller ikke angaaende os selv; dette vil ske om Aar og Dag, hvis Gud vil; her er det mine Rejser, der danne Stoffet, og nu var jeg jo vendt hjem i god Behold. Lad mig derfor en lille Tid hvile ud fra denne kolde Tur og glæde mig til et tidligt Foraar, hvis Syrener og Jasminer ikke maa gjemme sig altfor længe bag de skjærmende Hylstre.

Om Rom, hvor jeg atter med hele Familien tilbragte den følgende Vinter, og om mit Vinterophold dér i 1872 i to Døtres Selskab, vil jeg ikke fortælle her. Selskabslivet om Aftenen og strængt Arbejde i Studiet absorberede mig saa ganske, at dette Ophold i Rom kun i saa Henseende har Betydning for mig, at det tillod mig, samlet med min Familie, at hengive mig til Studeringerne. Derimod vil jeg gjøre et dristigt Spring, der fører mig over Somren 1872 og Vinteren og Vaaren 1873, til hvilken Tid Harald havde forladt os og Rom, for at færdes i Orienten og senere fuldende sine Studier i Paris, og jeg vil fæste Fod i Lausanne, hvor to af mine Døtre vare i Pension, efter at den Ældste Sommeren i Forvejen var bleven gift og rejst til Persien med sin Mand. Saaledes giver jeg mine Læsere et kort Overblik over Sammenhængen af det Tidsrum, der gaar hen, inden jeg atter i min Egenskab af Rejsende paa Kunstens Vegne i dybere Forstand giver Møde i Schweiz. Det er jo en Selvfølge, at jeg ikke à la Baedeker ramser de Steder, Bjerge, Dale, Byer, Kirker og Billedgallerier op, som jeg har set; det kan enhver samvittighedsfuld Turist berige eller kjede Verden med. Jeg meddeler kun Det, som specielt angaar mig selv som Kunstnerinde: Hvad jeg oplevede og tænkte, hvorledes jeg blev paavirket ved Det, som jeg mødte, eller der mødte mig paa disse mine ofte mærkelige Rejser. Denne min Skildring bliver et Spejlbillede af mig selv, jeg er Centrum i det evigt vekslende Kaleidoskop og disse Fremtoninger, hvis Basis, hvis Aarsag og Opfattelse mit egentlige Jeg er; altsaa er det Hele aldeles subjektivt, individualiserende, men arabeskagtigt; det er stedse skiftende Billeder. Herved fremkomme mine Skildringers Fortrin, ifald der findes nogle saadanne, og deres svage Sider og mørke Punkter, som ikke mangle; men hovedsageligt har jeg bestræbt mig for, saa vidt muligt, at anskueliggjøre det Oplevede, endvidere at være sandfærdig, saavel med, Hvad jeg fortæller om, som ogsaa med, Hvad jeg selv tænker om det her af mig Fortalte, og jeg vil nu ad denne

Interiør fra Rocca di Papa.

Omvej føre mine kjære Læsere, blandt hvilke jeg tror, jeg træffer mange gamle Bekjendte og Venner, den smukke Vej langs Lac Leman, forbi Beau-rivage, hvor et fuldtalligt Orkester spiller godt, mens Søens mange Bølger sagte akkompagnere og Maaneskinnet synes at

danse paa de legende Vover. Nu bliver Vejen stejl, — den store Akvaduktbro, der fører til Lausannes Centrum, er naaet, — endnu en ti Minutters Gang, og vi ere i Beau-Lieu tæt ved Lausanne, hvor mine Døtre ere i Pension hos Mlle Jacquard aux Cèdres.

ELLEVTE KAPITEL.

Kolbøtter i og over Alperne.

Jeg var sammen med mine fire unge Piger, som jeg havde bragt til Pensionen: tvende af mine Døtre, min Niece Marie, Haralds Forlovede, og Frøken Læssøe, hvem jeg havde lovet sex Maaneders Ophold i en Pension i Schweiz; min Søn Musikeren skulde lære Fransk ved Taleøvelser hernede og var derfor ogsaa fulgt med. Men før de unge Piger bleve installerede og mistede saa at sige deres personlige Frihed, skulde vi nyde en Bjærgturs Fornøjelse, og min Søn skulde være Beskytteren. Aldrig har jeg været paa en Alpe-tur, der skulde gjøres til Fods, og mageløs var den kvægende Friskhed, jeg følte ved saaledes at vandre gennem Dale op ad Bjerge; de Unge glædede sig med den Gamle, der ufortøvet fulgte dem med Alpe-stokken i Haanden og Turisttasken over Skuldren. Vær kun ikke bange, kjære Læser, at jeg skulde ville plage Dig med at føre Dig til Les Diablerets og paa alle de smukke Bjærgture, vi gjorde; skjønt det Skjønne er evigt nyt, saa ere alle Turene i Schweiz saa be-kjendte, saa ofte beskrevne, at jeg kun et Øjeblik vil dvæle sént om Aftenen inde i et simpelt Schweitzerhus, hvor vi bade om at maatte blive indlogerede, da vi vare bange for de italienske Vejarbejdere, der samme Dag skulde have begaaet Mord i Egnen. Efter nogen Kapitulering fik vi Nattely, Mælk, Brød, Ost og Æg, og om Morgenen bleve vi af den gjæstfrie Vært plyndrede ud for 60 Francs for Laan af Hytten og for de faa Levnedsmidler; dette skete blandt de primitive, troskyldige Schweitzere. Mere opbyggeligt var det, da vi en Søndag Morgen bivaanede Gudstjenesten i en lille Dalkirke. Der var Alvor, Ro, Fred og Kjærlighed i hvert Ord, Præsten talte i den lavloftede Kirke, hvor Sæterne og Dalboerne langvejsfra vare mødte. Det var en dejlig Søndag Morgen, alle Frugttræer i Blomst dryssede deres duftende Sne hen over de saftigt grønne Enge, hvori Kvæget stod »med Græsset over Knæ« og lod sig det smage vel. Køernes Klokkespil blandede sig med Kirkeklokkernes Klang, der kaldte til Gudstjeneste, og Masser af alvorlige Mænd og Kvinder med Børn, Alle

i deres bedste Dragter, med Psalmebogen i Haanden, gik langs med Stierne til Kirken. Disse fredelige Indtryk i Guds mægtige, store, frie, friske Alpenatur, var det dejligt at bringe hjem tilbage, hvor de Unge nu snart skulde krybe i Skjul bag Pulten, og jeg skulde videre, først til London, saa til Paris. — I London saae jeg intet Mindre end netop en af de største Seværdigheder, der den Gang fremtonede i Evropa som et Meteor, omgiven af Diamantens Pragt og den flyvende gyldne Løves Glans, jeg saae Schahen af Persien i Buckingham-Palace, som Hendes Majestæt Dronning Viktoria havde indrømmet Hans Majestæt til Bolig. I al den Tid Schahen opholdt sig i London, var hele Pladsen uden om Gitret rundt om Paladset belejret af Skuelystne. Det vakte en Del Opsigt blandt de Nysgjerrige, da en lille Karret med en Dame, som var mig, blev indladt og kjørte for Hovedindgangen til Paladset. Jeg ventede nemlig, at Hans Majestæt den persiske Schah vilde have kjøbt min Havfrue, som i hin Tid var udstillet i London; en fransktalende General, der vistnok ikke forstod sig paa Havfruen, men paa den Værdi, Billedet repræsenterede, vilde nok dele med mig; men det vilde jeg ikke, og mit eneste Udbytte ved denne Extratur (jeg skulde nemlig have truffet Generalen i Udstillingen, men kom upræcis, og derfor forgjæves) var, at jeg fik Schahen at se nær ved; han var en ægte Oriental med Tyrehals og mærkelige, blodtørstige, mandelformede Øjne, der lignede en Nat, hvor det lyner. Han havde et sanseligt og grusomt Udtryk; men skjønt han dog. Han gik forbi mig uden at ænse mig; — jeg var vist ikke ung nok for at kunne tildrage mig hans Opmærksomhed; men mig interesserede det overmaade at faa denne Magthaver at se, under hvis Herredømme min Svigersøn som Militær snart skulde staa. Det er ikke gode Forhold at være i, disse persiske, det fik jeg at vide gennem Major Smith fra Teheran, Chef for det engelske Telegraf-Kontor. Han fortalte blandt Andet, at der var blevet kjøbt for 40,000 Francs Billeder til Hans Majestæt Schahen,

men at Billederne vare afsendte uassurerede (de vare endnu heller ikke betalte Kunstneren); »de gaar vist under, frygter jeg,« sagde Major Smith og smilede; »Schahen ser Billederne lige saa lidt som Kunstneren Pengene; Sligt er hændet før.« Jeg var derfor ganske tilfreds med min Mangel paa Resultater angaaende Havfruen, der ellers sandsynligvis var sluppen bort i sit rette Element paa Havets Bund.

Fra London tog jeg til Paris for endnu en Gang at se min Datter, inden hun begav sig paa Rejsen til Persien, og i September 1873 var jeg igjen i mit elskede Rom. Mange Sorger havde i de sidste Aar tyngt paa mit Sind; Kunsten var min tro, min eneste Ledsagerinde, min bedste Trøst i min Ensomhed. Jeg havde aldrig før været en længere Tid i Roms Omegn paa Landet, og min Agt var at gjøre Studier i Bjærgene, hvor jeg vilde leve og nyde Efteraaret. Der er et stort Spring fra London til Albanerbjærgene, paa hvis Kjædes Fortsættelse Marino og Rocca di Papa ligge, Steder, hvor Romerne om Sommeren opholde sig i Villakvarterer paa Grund af den kølige Beliggenhed. Men endnu større end Afstanden i materiel Henseende, er dog den aandelige Afstand, Kontrasten mellem Paris eller London, disse Intelligensens Kulminationspunkter, og disse smaa, primitive Bjærgbyer! Selv den almindelige Komfort mangler. I Rocca di Papa f. Eks. skulle Gadernes Renlighed besørge af selve Himlen, idet det er Regnskyllene forbeholdt at føre Appelsin- og Æggeskaller, Majs, Kaalstokke, Potteskaar, Halm og meget andet Unævneligt, som er værre end det her Nævnte, ned ad de ved Regnen sig dannende Kaskateller, der styrte Vandringsmanden i Møde eller efter ham og truë med at rive ham med i den vilde Flugt. »Aqua, Aqua!« (Vand), lyder det, »che aqua!« Ingen vover sig ud, de staa eller krybe sammen i Døre eller Porte, disse stakkels Sydens Børn, skjælvende og Kvinderne gjemte under det over Hovedet optrukne Skjørt. »Piove!« raaber den magre Abbate i sin luslidte Præstekjole; — »piove«, siger Tiggermunken og prøver, om han til Æsels med sin Tiggerpose og den grønne Regnskjærm kan vove sig ud imellem Vandpytterne udenfor; thi i Porten trækker det, og Klostret er langt borte. — Det er i Sandhed ingen Fornøjelsestur under Indflydelsen af slige Regnskyl at pjaske til Fods igjennem Albano, Frascati eller Palazzuola, men især gennem Rocca di Papa, denne højestbeliggende af Bjærgbyerne i Albaner-Bjærgene. Selv det Allerhelligste bliver i et saadant Vejr ikke baaret ud, men Præsten søger sit Snit, naar Himlen er mere gunstig; om den Døende saa bliver oljeret lidt før eller senere, det er mindre vigtigt i Sammenligning med, at Messesærken og Monstransen skulde kunne blive gennemvaade. Kun én Gang saae jeg den lille Procession med Præsten under Baldakinen og de smaa Kordrenge med Klokke

og Røgelsekar balancere over Vandpytterne paa Rocca di Papa's Torv; Regnen samlede sig i Strømme paa Baldakinen, og de smaa drivvaade Kordrenge fik Skyernes Væde foruden Tagdryppet fra Baldakinens Himmel. Den ene af Drengene græd og gjemte Røgelsekarret under sin Kjortel, og Kjærterne vare blæste ud; den anden Dreng var modigere overfor det Vaade end Kammeraten — Italienerne ere nemlig vandsky, som vare de bidte af en gal Hund — han kimedede med Klokken; men Ingen faldt paa Knæ; endog Vinduer og Døre, hvor de Fromme ellers andægtigt samles, korse sig og knæle, forbleve lukkede. — Jeg kan fortælle, Hvad der er passeret mig under en saadan Regn i Rocca di Papa, hvorledes jeg med en Snes robuste Karle og kjønne Landsby piger udholdt en Regnbelejring i en Vigne nede i Dalen, hvor Rocca di Papa's første Huse begynde, hvorledes vi i over to Timer vare cernerede af Vandet, hvorledes det steg Tomme for Tomme, saa vi i Angst retirerede op paa Høloftet, hvor Majsen laa i Dynger i alle Schatteringer fra det Lysegule og indtil det dybeste Orange; dér sad jeg med de muntre Vinhøstfolk; thi det var disse Folk, der med mig maatte bie, til Regnen var til Ende, og Tiden fordreves med at synge Ritorneller. Dér sad de i og paa Majsen; — hvilke Grupper! Ak, det var halvmørkt, ellers havde jeg tegnet dem, der spiste Majskorn, som vare de Mus eller Græshopper. Jeg vædder, Vignens Ejer blev ikke glad over denne Indkvartering. Men Italienerne ligne Børn; — saa bleve de kjede ogsaa af denne Gnaven og Gnasken, og de kastede nu hverandre Majsstokkene i Hovedet. Hvilket Humør! Endelig faldt en af Pigerne paa at slaa med Knoerne paa et Bræt, ligesom det kunde være en Tamburin, og flux var der et Par, som dansede, og et til, og endnu et, og med Et dansede de Alle, stampende i Gulvet, hujende, syngende og saa glade, som jeg sjældent har set noget Menneske være. »Ballate, Madame, ballate!«, sagde en strunk Fyr, idet han rakte mig Haanden, og jeg kunde ikke lade være. Saadan er jeg! Tarantellens Rhythmer have ogsaa for mig noget Uimodstaaeligt, og jeg var midt i Kredsen, nejende, svingende, drejende mig rundt, undvigende, forfølgende, ganske som de Andre, ganske som flere af mine Venner have set mig danse Tarantellen med Jerichau, baade sidst ved mit Sølvbryllup og ved andre glade Lejligheder.

Men saa kom der et Lyn og et Skrald, og — alle de Dansende faldt paa Knæ. — »Madonna mia!«, hørte jeg det stønne. Det var et reglementeret italiensk Uvejr med Lyn paa Lyn og Tordenskrald Slag i Slag. Det var hélt underligt at iagttage Situationen med de dels knælende, dels næsegrus i Majsen forpattede Fruentimmer, og Mændene, der laa knælende eller korsende sig, bedende deres »Ave« eller »Pater noster«.

Af og til var hele Scenen stærkt oplyst af et blaaligt Lyn, i det næste Øjeblik herskede der et Halvmørke, som ved Kontrasten syntes endnu dybere, end det var; det Hele kunde have gjort stor Effekt paa Theatret, da heller ikke Kostumerne manglede. »Trange Tider langsomt skrider, det har den Art;« men Alt har dog en Ende, saaledes ogsaa denne Situation. En af Pigerne raabte pludseligt: »Søle! Søle!« (Solen). I en Fart løb vi, En efter En, ned ad Stentrappen til Vignens store Port, hvorfra hele Kampagnen saas solbelyst, mens de svære Regnbyger droge langs Albanerne og ned ad Volskerbjærgenes Ryg. I Italien som i Norden have Naturen og dens Fænomener Alt tilfældes med Menneskene selv, eller omvendt. I Norden have vi Graavejr, Taage, vedvarende Storm og Kulde, vor Sol holder mest af at bryde frem mellem Skyer, og Landskabets Interesse fremkaldes saaledes ved disse Skyformationer, eller Taagen fremkalder Stemningen; den nordiske Sommers Karakteristik bestaar i, at Skyernes Magt anes, enten de, lette og hvide, flyde om paa Ætheren, eller de lejre sig i Horizonen, saa at man ikke bestemt kan vide, om den næste Dag bliver uforstyrret skjøn, eller — især ved Høsttid — om Sæden ogsaa kan komme vel ind. Og Nordboen er saaledes som den Natur, der betegner hans Hjem; Taagens Melankoli dækker Øjets Stjerne, naar Munden er lukket fast, og Panden fures tidligt, naar han taus værner om Tankernes Sædekorn, og kun til Tider bryder det glade Ord frem, fordi det ikke kan holdes tilbage, og da synes det at have end større Betydning og Vægt, ligesom Solens Guld, der bryder frem fra Skyerne. Forholdet er ganske anderledes hos Sydboerne og i Syden, dette Lidenskabernes Hjem. Sydboerne ere Lidenskabernes Børn med Solens stadige Glimmer; her ere de glødende, flammende, futtende op, det bruser ud som Torden og Lynild, og stærke ere Regnskylle, disse Taarernes Oversvømmelser, disse Skjældsord, disse Skinsygens Kvaler, der have Kniv og Dolk paa rede Haand, — og saa igjen denne Glans, denne Skjønhedsfyldte, der udfoldes i Solskinnets Pragt ved Solens Alt uddrikkende, modnende Varme! Disse ere Hovedtrækkene i Sammenligningen. Meget bærer ikke Frugt herhjemme, fordi Solens Varme til saa mange Tider mangler, og Meget gaar op i Frø eller tørres bort, i Syden ved Solens idelige Brænden, hos os ved Taage og Væde. Franskmanden vilde sige; »On a toujours les défauts de ses vertues;« men jeg tænkte, da jeg saae Uvejrsskyerne fortrække langs Volskerbjærgene og saae den soloplyste Kampagne ligge glimrende udstrakt foran mig, at der er dog mageløst dejligt i Italien! Høstfolkene dreve op ad Rocca di Papa-Vejen og sang deres underlige Ritorneller »canto forte«, der stamme fra Middelalderen og traditionelt have holdt sig i Folket. Det er egentligt

Sange til Madonna, til hvis Rhythmer der stadigt improviseres nye Ord, som omtale den daglige Dont og Kjærlighedsforhold blandt Befolkningen. Jeg maatte sammenligne disse Sange med Markblomsterne rundtom, som frodigt kiggede frem fra Vignerne, der strakte sig, snart under Vinstokkens sammenfiltrede Grene, snart under de graagrønne, klassiske Oliventræskove eller fra Vejgrøfter og Stengærder. De blomstre alle til Skaberens Ære, uænsede af Mængden, upaaagtede af de Fleste, — hver med sin lille Gjerning i Livet, kastende Frø, for at opblomstre paany, og kaldede til Live, fordi »Enhver har sin Mission«. Det gaar mig, naar jeg betragter Blomster, ligesaadan som naar jeg iagttager Skyformationer, der ofte antage de mærkeligste Skikkelser og saaledes fremkalde hele Tankerækker, ofte æventyrlige Fortællinger, — Alt taler i Naturen: Blomsten og Bladet, Havets Bølge, Himlens Skyer, Storm og Torden. Siger ikke Gellert i en af sine Hymner:

»Mich ruft der Baum in seiner Pracht,
Mich ruft die Saat: was Gott gemacht,
Bringt unserm Schöpfer Ehre — —
Dich preiset Sonnenschein und Sturm,
Dich preist der Sand am Meere;
Bringt, spricht auch der geringste Wurm,
Bringt unserm Schöpfer Ehre.« — —

Denne Hymne har jeg lært som Barn paa ti Aar, men aldrig glemt den; jeg kan den hélt udenad og gjentager den ofte, naar jeg er ene i Naturen, der stedse har været mig en urokkelig, trofast Veninde. —

I Ariccia har jeg for 33 Aar siden i August Maaned oplevet et andet forfærdeligt Uvejr. Da var det, at Luften om Aftenen var saaledes gennemtrængt af Elektricitet, at der fra Himlen syntes at udgaa stadige Lyn, det tegnede sig som en Lynstriben i alle fire Verdenshjørner, dog uden nogen Torden. Jeg havde da været 1½ Aar gift, og vor lille Pige var syg. Sent gik jeg i Seng og stod ved det aabne Vindue, der vendte ud mod Kampagnen, og Huset var det blandt alle Ariccias højest beliggende paa den dejlige Plads ved Fontænen, hvorfra jeg hentede Motivet til mine »Kvinder ved Ariccias Brønd«, som Adolf Stahr omtaler i sin Bog »Drei Jahre in Italien«. — Naar Uvejr ventes i Italien, aabner man alle Vinduer, hvilket værner mod Lynnedslag. Saaledes havde jeg ogsaa gjort her. Pludseligt farer en Stormvind frem, river alle Døre op og lukker dem igjen; saa begyndte det at lyne, og Tordenen lød majestætisk gennem Nattens Stilhed. Det var over Midnat. Jeg glædede mig over det storartede Skue, som den lynoplyste Kampagne frembød; da farer pludseligt en Lynstraale saa tæt forbi mit udover Vinduet frembøjede Hoved, at jeg bedøvet styrter om paa Stengulvet. Lynet var slaet ned ved Husets Fundament (mit Værelse laa fire Etager højt) og havde splintret en stor Afviser; jeg var en kort

Tid bedøvet ved Lufttrykket. Meget kort derefter, da jeg igjen var kommen til Bevidsthed, hørte jeg en Larm, som om Tusinder af Ryttere rede i Trav over en grusbelagt Slette. Jeg maa tilstaa, at jeg blev angst og derfor til al Lykke, uden ret at vide hvorfor, lukkede Skodderne for Vinduerne (Barnet laa imens i den tryggeste Søvn). Saa hørtes der en Raslen og en Dundren paa Vinduesskodderne og en ustandselig Klirren af Glas, saa man knap kunde høre Ørenlyd. Det var Hagl, store som Nødder — som Hønseæg. Saa blev Alt stille, og jeg aabnede igjen Skodderne og Vinduerne. Blankt lyste Fuldmaanen fra den klare Himmel, og de utallige Stjærner smilede ned. Havets Brændinger kunde man tydeligt skjelne, skjønt det laa flere Miglier borte; men over hele Ariccia, der ligger dybere end det Hus, hvori jeg havde taget Sommerophold, hørtes en sagte, klagende Lyd, og jeg saae mange smaa Lys bevæge sig fra de øvre til de nederste Etager, hvor der var Skodder; ikke en Rude var levnet til den søndre Side, hvor Hagelslaget havde fundet Sted, ingen Plante, intet Blad var forskaanet i Haverne rundt om i Byen. Vin- og Olivenhøsten, som tegnede saa godt efter sex Aars Misvæxt, var ødelagt, og jeg maatte hin Nat, da jeg hørte Klagelyden og saae Ødelæggelsen, tænke paa Ægyptens Landeplager.

Det var altsaa om italienske Uvejr, jeg har udtalt mig saa meget omstændeligt; men nu vil jeg gjøre en Saltomortale tilbage til mit eget, mit kjære Rom, — som jeg dog ikke vil opholde mig ved, fordi Det, jeg kunde fortælle om, Det, der i umindelige Tider har forkyndt det mægtige Romas Beherskeres Magt, Det, der endnu staar prægtigt som Ruiner: det kolossale Kolosseum, Kejserpaladserne, Caracallas Thermer og Palatinet og saa meget Andet, fordi alt Dette taler sit eget, mægtige Sprog, som intet Menneske, selv om det søgte at anskueliggjøre det med de skjønneste Ord, kan naa.

Jeg kunde fortælle Meget om Osterilivet og mine natlige Vandringer med mine italienske Venner, om, hvorledes vi fulgte med Mandolin- og Citharspillerne gjennem de maanebelyste Gader; jeg kunde fortælle om mine Vandringer i Ghetto, — ja, jeg maa dog fortælle et eneste morsomt lille Moment: Det var nede i Ripetta, jeg boede; jeg var gaaet hen at købe Figner hos Fruttarolen, og da ser jeg en Mand træde frem fra St. Roccokirkeportalens Skygger. Hvilken Mand? En, der saae ud som en Røver med en luslidt, brun, neapolitansk Fiskerhue paa Hovedet, med stubbet Skjæg om Hagen og Læben, halvgammel, men stor og kraftig som en Gladiator; med tunge Skridt gik han togaagtigt indhyllet i sin brune, luslidte Kappe.

Jeg malede ham i Tanken, jeg vilde male ham à tout prix. Jeg efter ham! »Senti!« (Hør!) siger jeg, »Che volete?« (Hvad vil Du?) svarer Manden barsk.

»Hvor bor Du?« spørger jeg. »Dove mi pare!« (Hvor jeg synes for godt!), lød Svaret. »Hvad hedder Du?« spurgte jeg lidt benauet. »Strappa Caene!« (Lænkebryder!), og bort gik den lasede Mand, stolt som en Helteskikkelse; men jeg var lige saa gridsk paa at male ham, som jeg var bange for hans Person. »Vorrei e non vorrei!« (»Jeg vil, nej, jeg vil ikke!«), syntes jeg, som Zerline; jeg løb dog efter ham. »Jeg giver Dig ti Lire om Dagen, hvis Du kommer; jeg vil male Dig.« »Om Du gav mig halvtres, saa kom jeg ikke; men hvor bor Du, Sora Forrestiera?« (»Signora« og »Fremmede Frue« paa Dansk). »Jeg skal nok komme en Gang om Natten, det er jeg vant til, det forstaar jeg mig paa.« Jeg var jo tilaars, altsaa gjaldt dette ikke mit Ansigt, ellers var jeg jo heller ikke løbet efter Manden i Maaneskin. Jeg kan ikke sige, hvor angst jeg var tilmode, især da Manden sagde: »Har Du nogle af dine Dennari (Penge) hos Dig, saa skal jeg drikke paa dit Velgaaende;« og dermed rakte han Haanden frem. »Nej,« svarede jeg, og trak mig tilbage. »A rivederci«, sagde Manden og greb efter mine Figner, hvoraf flere faldt ned. I det Samme kom der to Karabiniører forbi — Manden forsvandt med Et i Skyggen af Sidegaden, der fører til Tiberen; men jeg fulgte Trop med de to Karabiniører, — og jeg har aldrig siden tiltalt nogen Mand paa Gaden sent om Aftenen, men nok ved Dagen, naar de mange, rare, simple Bønder rundtom fra Egnen stode forsamlede enten paa Piazza Montenara, Barberina, eller paa Piazza del Popolo foran Palazzo Lovati, hvor jeg har Atelier; mangen en kjøn Knøs med Dun om Hagen, eller en kraftig Kampagnol blandt dem, der ventede paa at faa Kontraktarbejde ved de offentlige Anlæg eller ved Udgravninger, Brolægning, etc., har efterladt sine Ansigtstræk paa et eller andet af mine Lærreder.

Men nu er jeg jo igjen midt i Fortællingernes Væv, jeg, som ikke vilde fortælle om Rom, fordi, som sagt, det evigt Skjønne er uopnaaeligt at gjengive i Ord, og saa Mange vove det kun af den Grund, at Fantasien, der indtager den hele glimrende Baggrund, supplerer det Manglende, uden at dette derfor er den Fortællende vitterligt. Men naar alle de morsomme, daglige Erindringer ere mig i Hælene og ville med, ja, saa kan jeg ikke modstaa, saa tager jeg dem paa Slæbetov, tager dem med paa mine Rejser, lige meget, om der ogsaa bliver Overvægt, og derfor vil jeg nu fortælle om Droskekuskene i Rom, denne allevegne afskyelige Menneskerace. Roms Droskekuske ere kun Varianter af de Londoner Kabmen, af de brutale Berliner Droskekuske, af Fiakremændene i Paris; de ere snu, durkdrevne, impertinente, ofte drukne, som oftest saa snavsede, at man maa vogte sig for at røre ved dem med den lille Finger, naar man betaler dem, eller naar de hjælpe Damerne ned af Trinet, at sige, naar disse Damer ere

unge. Undertiden, især naar Drosken og Hesten ere fine og nye, er det en ung, smuk, romersk »Paino«, en pyntelig Laps med spids Hat paa det krøllede Haar og med bredt Silkeshawl snoet om Lænderne, der søger at gjøre sin Lykke ved Droskekjørsel; da er det, at han gjerne søger at bringe et eller andet Konversations-emne paa Bane, og han er især ivrig med at hjælpe de unge Damer ind og ud af Vognen, byder dem endog en Rose eller Nellike, gjør »Occhietti« (forliebte Sidekast med Øjet), ja, man har hørt, at slige Smaakunster ikke have været spilte paa en eller anden smuk Amerikanerinde, saa at Resultatet blev gunstigt for den dristige Kusk, men mindre heldigt for den uafhængige Dame fra Sydstaterne; thi lige Børn lege bedst, og Kusken, der én Gang havde været i Højsædet, strammede Tøjlen haardt og blev vant til at bruge Pisken, ogsaa som Ægtemand. For at give et korrekt Billede af romerske Droskekuske, hører der til, at man ikke glemmer den som oftest smuskede, hvide eller gule »Spids« med de kloge Øjne og Bjældehalsbaandet, der er tøjret til Kuskesædet, Kuskens Kammerat i gode og daarlige Tider, hans Trøst, hans aarvaagne Ven, naar han selv smutter hen i Osteriet for at hente Skinkens vel-smagende Skiver, omhyggeligt indpakkede i Vinbladet, og Figner og Caccio Cavallo (Heste-Ost); kommer han saa tilbage, slikker Hunden ikke alene de fedtede Blade og Hænder, men faar sin virkelige Del af Maaltidet, og Klap faar den ogsaa, og Kys paa den spidse Snude, og mange gode Ord, som kunde det være en tobenet Ven. Betegnende er det at se Kusk og Hund med missende Øjne være paa Udkig i Skyggen, naar Folk gispende gaa hen over Pladserne i det brændende Solskin, — at se disse Kuske med de mange, mange Drosker holde paa Lateran- eller St. Peterspladsen og stolt afvise de Søgende, naar de ere lejede, og saa vente, til den nysgjerrige, skuelystne Forrestieremasse vælter ud fra Kirkernes Portaler, eller kjøre Folk paa Tærerne, naar de mangle Hyre! Det maa man have set for at tro det muligt. Men for Politiet ere disse Karle bange her som i London; der behøves ikke Andet, end at man truer Kusken med at ville anraabe den første den bedste Politikonstabel, som man møder, saa har man Spillet vundet; men Faa vide det, og endnu Færre ville gjøre sig den Ulejlighed saa at sige at slaas med Droskekuskene; dog synes det mig at være en Pligt mod Samfundet ikke at undslaa sig for at hindre disse Marodører paa den Rejsendes Vej i at beholde Byttet, der som oftest tiltvinges med Frækhed fra ængstelige Kvinder og uformuende Folk. Hvorledes det er gaaet mig i London og Rom under Droskekjørsel, vil jeg her fortælle.

Det var til en Koncert i Philharmonik, at jeg, der boede i South Kensington, skulde hen, indbudet af Venner i St. John-Wood. Den, som kjender Londonner-

Afstande, véd, hvilken Strækning dette er; men jeg, som den Gang ikke vidste dette og desuden var elegant og ikke gadeklædt, tog min firhulede Kab timevis. Kusken forstod at trække Tiden ud, og jeg kom naturligvis for sent til St. John-Wood. Nu maatte jeg tilbage derfra til Philharmonik i Piccadilly Street, som jo var meget nærmere, hvorfor jeg blev ved med min Timekørsel; men Kusken lod sin i Forvejen trætte Hest gaa i Skridtgang, og jeg var rasende; ingen Opfordring til at kjøre hurtigere hjalp. Da ser jeg en Policeman. Jeg vinker, han standser Kusken, jeg klager, Policeman'en siger nu: »You better drive quikker and drink less.« Nu kom der Liv i Kusken og i det stakkels Øg; men næppe vare vi Policeman'en ude af Sigte, før vi sneglede igjen. Saa kom vi til Mary le bone, der — erindrede jeg — var en Politistation. Klokken slog 8, Vognen standser, Kusken aabner Døren med et bredt Grin og siger: »Jump out Ma'am, it is 8 o'clock struck, no timesdrive more, Ma'am please.« Dette var Kuskens Hævn, fordi jeg havde tilkaldt Politiet; men jeg kjendte min Fordél ved at erindre Politistationen; jeg peger paa den og siger roligt: »Kjør mig derhen, dér skal jeg betale Dig!«, og jeg staar ikke ud af Drosken. »Vilde De ikke til St. James's Hall?« spørger Kusken fra Sædet, og af Sted galopperer han nu til det temmeligt nærliggende Piccadilly, hvor der ved Indgangen til Koncerten var fuldt op af Policemen. Dér betalte jeg Kusken, der klæde sig bag Øret og sagde, idet han skottede til den Policeman, der hjalp mig ud af Vognen: »You are very hard, Ma'am!«

En anden Gang i London kunde det nær være endt galt for mig; men dette er egentlig en lang lille Historie! Jeg beder Læserne om Undskyldning, især fordi den jo slet ikke hører med til Italien, undtagen fordi jeg beskjæftiger mig med Sammenligningen mellem de Herrer Droskekuske, der have gjort mig det broget i London og Rom, og saa maa mine Læsere huske paa, at jeg i dette Kapitels Overskrift antydede, at mine Erindringer vilde slaa Kolbøtter, naar jeg fortalte om Schweiz. Det er nu netop disse Droskekuskeminder, der slaa Kolbøtter i min Hjerne, og da det er nogle uforskannede Karle, saa maa jeg have læst dem Texten. Jeg maa derfor denne Gang bede mine Læsere følge med mig til London. Det er ti à elleve Aar tilbage, Aarstallet har jeg glemt, og da det jo ikke gjælder en historisk Tildragelse, saa har den kronologiske Orden jo næppe nogen Betydning for den Smule Nonsens, jeg fortæller ud af mit Rejselivs Optegnelser.

Her spiller ogsaa min Mand sin Rolle med. Han opholdt sig som Kunstner i South Kensington Museum, hvor han i et ham tilstaaet Atelier fuldendte sine badende Piger i Marmor til Prinsessen af Wales, og hvor de Store og Notabiliteterne i den fashionable og intellektuelle Verden i London besøgte ham i det

improviserede Atelier og beundrede Kunstneren. »The mantle of Thorvaldsen is fallen on Jerichaus shoulders«, siger Times om min Mand, hvis Pantherjæger samtidigt var udstillet i Marmor paa Royal Academy's Exhibition. Men nu var han færdig med Arbejdet og med det taagede London, hvis skumle, graa Mure aldrig fik Ende for ham og syntes at tynde paa hans i Forvejen melankolske Sind.

En aarle Morgenstund vare vi rejsefærdige. Kofferterne vare pakkede, og der var mange; thi vi vare Mange: Jerichau og jeg, min ældste Datter og en Guvernante. To Vogne bleve hyrede, Klokken var mange, den var 10, og Klokken 12 skulde Dampskibet gaa til Hamborg. Ingen af os tænkte paa, at Trafiken mellem Strand High Holbom og St. Cathrines Wharf var paa sit Højeste og at det altsaa var vanskeligt at komme frem. Kuskene, der ikke vare tagne pr. Time, men pr. Tur, bandede ved hver Vogn, der standsede deres hurtige Fart. I High Holbom blev det værst; smaa Kabrioletter blandedes mellem sværtbelæssede Pakvogne, forspændte med svære Yorkshireheste og belæssede med alle Slags Varer: Jærn, Hø og Manufaktur-sager paa nogle, Fisk, Frugt og Blomster paa andre, Kabs, Handsomes og Brougham Gigger, Alt pêle-mêle og dog holdt i en beundringsværdig Orden af Polikonstablerne, der med en eneste Haandsrækken i Vejret standsede og ledede de utallige Vehiklers Gang, hvilket kun kan finde Sted i London, hvor Politiet er saa indøvet med Publikum, at dette lyster for sin egen Velfærds Skyld; thi Alt her i denne Verden baseres paa Egoisme, — at sige, hvis det ikke udstrømmer fra den højeste Kjærlighed; — Selvopholdelsesdriften leder altsaa Alt i denne Verden, saaledes ogsaa det daglige Liv i London og den farefulde Færdsel i denne Bys mest befolkede Kvarterer, naar alle Forretninger ere i Gang, alle Mæglere ere paafærde, naar Floden indtræder og alle Skibe løbe ud ad Themsen til deres respektive Bestemmelsessted og alle Butikker vrimle af Kjøbende og Sælgende, hvorimod tidligt om Morgenen, Kl. 8 ved Vintertid og Kl. 6 om Sommeren, Strand og City synes uddøde; thi Alt hviler da endnu fra eller forberedende sig til Dagens ustandselige Travlhed.

Men nu var det Flodtid, alle Ankre bleve sænkede, Sejlerne gjorde sig rede, alt Kvæget kom i de dertil bestemte Vogne, og alle andre Rejsende gjorde sig ellers beredte til at møde i rette Tid ved Dampskibene i St. Cathrines Wharf. De, der kjendte Trafiken, havde benyttet Tiden Kl. 8 om Morgenen; men vi sadde i vor Kab med Utaalmodighed og Angest for at komme for sent til Skibets Afgang. Jerichau skjændte, Kusken bandede, jeg havde Taarer i Øjnene, og Miss Maskell lo, tænk — hun lo! »Il n'y a qu'un pas du terrible au comique!« Frygteligt var virkelig dette hele Virvar. Men hverken Skjænden, Banden eller Taarer hjalp,

vi kom kun videre Skridt for Skridt. Endelig er St. Cathrines Wharf naaet, Kuskene fik hver sine 6 Shillings og én Shilling til i Drikkepenge, og saa tog Watermen vort Tøj om Bord i en Bark. »Skynd Dem! Skynd Dem!« raabte »Watermændene«. Den evige Taage laa endnu over Themsens graa Vande. »Watermændene« fik hver 15 Shillings for Tøjet og for at føre os over til Skibet, der endnu skulde ligge paa Themsen. Hvem kunde tænke paa Bedrageri og Snyderi! Dog vare vi Gjenstand for et lumskt, bevidst Bedrageri af »Watermændene«; da vi kom paa Themsen, var der nemlig intet Skib mere; det havde lettet for en halv Time siden. At Jerichau var rasende, er naturligt. »Ikke tilbage mere til London!« raabte han forbitret; men der hjalp ingen Vrede! Han maatte oven i Kjøbet betale »Watermændene« anden Gang for at bringe vort Tøj til et andet Dampskib, der næste Middag ved Flodtid gik til Rotterdam, og disse Watermen, man kunde kalde dem Blodigler, gjorde, inden de vilde indlade sig paa at sætte os i Land, Fordring paa Betaling for os.

Jerichau var saa træt og kjed af det Hele, at han endogsaa ikke vilde henvende sig til Politiet, som jeg syntes vilde have været rigtigt. »Kun ikke mere tilbage til London!« sagde han. Og nu, — vent bare lidt — nu kommer min interessante Londonner-Kabmanhistorie.

Det var — som før sagt — Lørdag, og hjemkomne fra vor uheldige Themsexpedition slentrede vi omkring i Nabolagets Gader, — en hel ny Verden for os! Fiskemarkedet dér udmærker sig ved at være befolket med Folk, der have den samme Brutalitet, som findes stærkt repræsenteret hos Fiskerkærlingerne ved Gammelstrand, i Dieppe, hos Dames de la Halle i Paris, i franske Havnestæder og ved Neapels poetiske Golf med Vesuv i Baggrunden, kun med den Forskjel, at Fiskekærlingerne her styre Fiskevognens Hest, og Mændene tale for Varerne. Vi besaae Dokkerne, gik omkring i Smaagader og Gyder, der vrimlede af snavsede, rødmussede Børn, vi kom til Smithfield Kvægmarkeds, ved denne Tid for Kvæg tomme, Enemærker, et Terræn saa stort, at man deraf kan slutte sig til Londons Kjødforbrug. — Saa spiste vi paa et Sted, hvor Kniv, Gaffel og Ske vare fastsurrede til Bordene, der stode i en Slags Baase af Træ, til to Mennesker hver Ogsaa dette Rum, der ellers er Stedet for Slagsmaal mellem Pakket, Rakket af Londonner-Sjouere o. s. v., var nu tomt; ellers vare vi ikke gaaede derind, men det var morsomt, og det gode Ale, Rumpsteak og Chesterosten vare af bedste Kvalitet. Klokken var henved 5, og vi vare trætte efter Dagens Begivenheder. Vi vare i East-Smithfield, dette store Uhumskhedens Kwartér; men Alt sov nu, det var stille, det var Lørdag, og Mændene og Damerne, der ellers Natten over drive

deres lystige Spil paa Gaderne, sov deres Rus ud; ogsaa vi vare Allesammen trætte, det var midt i Juli og lummerhedt, og Jerichau var tørstig.

Saa fik han Øje paa den røde Løve, der rakte Tunge og slog med Halen som Skilt paa en Øltaverne. »Lad os kigge ind!«, sagde Jerichau, og som sagt, saa gjort. Derinde foran Skjænken med de blankt polerede Messinghaner, der paa Forlangende afgav Ale, Stout eller Porter, stod en kjon Kone, en Typus paa en ægte Cockney, rødmusset, blaaøjet og trivelig med det hvide Smækforklæde over det fyldige Bryst; hun kunde ligesaa godt have været født paa Laaland, det var samme Type og viste altsaa Tegnet paa Slægtskabsforholdet mellem England og Danmark. Paa en Hylde stod som sædvanligt et vældigt Stykke Rumpsteak og Chesterostens hulede Halvmaane. »Det er gode Tegn«, hviskede Jerichau til mig; »Porter, Madam!«, sagde han til hende bag ved Skjænken og indlod sig i en Samtale, hvis Slutning blev en Akkord om, at Madammen flyttede fra sit eget Sengekammer med Manden ind i et Bagrum, overladende Jerichau og mig sin store Ægteseng. og vor trettenaarige Datterlil med Miss Maskell bleve saa indlogerede i Familiens Spiseværelse paa en Haardugs Sofa med hosføjede Stole, hvorpaa Sengklæderne bleve anbragte. Vi kom saaledes ikke mere til London; men jeg — jeg havde glemmt mit Gulduhr og vilde gjerne endnu en Gang se til en ung Pige, som jeg havde efterladt derinde, alene tilbage hos Fremmede. Jeg sagde altsaa resolut: »Jeg tager til West End (South Kensington) for at hente det Glemte og kommer hjem saa hurtigt som muligt«. Bort tog jeg, men kom ikke tilbage saa hurtigt, som jeg havde villet det; thi jeg havde ikke betænkt, at det var en Lørdag, og at al Omnibuskjørsel i London da standser Kl. 8.

Vejen fra City til South Kensington er saare lang, og det var meget sent, da jeg var færdig med mine Ærinder; selvfølgelig var Omnibustrafikken standset. »Hansome!«, raaber jeg, og strax var et af disse lette, hurtige Kjøretojer tilstede. »Please Ma'am«, var Spørgsmaalet »where to?« »Red Lion, East Smithfield«. Jeg saae ved Lygteskinnet, at Kabman'en trak paa Smilebaandet. Jeg havde flere smaa i vor Bolig glemte Effekter med, svang mig saa op i Hansom'en, og afsted pilte den, først gennem Brompton og Belgravia, saa ventede jeg, at vi skulde igjennem Piccardilly til Stranden, men nej! Kusken tager den modsatte Vej henad Westminster Abbediet, hvor der ligger nogle meget slemme Fattiggader. Jeg var bleven enig med Kusken om 6 Shillings for Turen, hvilket var forholdsvis Lidt. Forundret iagttager jeg den mig ubekjendte Retning, i hvilken Kusken styrer. Vi vare nu paa Waterloo-Broen. Jeg aabner Ventilen i Vognruffet og spørger: »Where are you going to?« »Never

mind!«, lød Svaret (Vær ubekymret!). Nu var jeg, hvor jeg aldrig før om Dagen havde været, stik modsat det Maal, hvorhen jeg skulde. Igjen aabner jeg Ventilen. »You are the wrong way!« siger jeg til Kusken. »All right!« svarer han igjen med stoisk Ro, og i flyvende Fart svinde Huse og Sidegader for mine ængstelige Blikke. Ingen Politimand i Sigte! Endelig fremtone i det Fjærne Towers Taarne, som et Frelsens Tegn paa Horizonten. Nu var all right; St. Cathrines Wharf var naaet. Klokken slaar 12, og Hansomen standser, Hesten skummer og ryster, Kusken staar af og beder mig at stige ud; men vi havde endnu ikke naaet Bestemmelsesstedet. Han forlanger sine sex Shillings; i det Samme styrter fra Nedgangen til Themsen to Watermen frem som Harpyer og tilbyde Themstjeneste. Jeg var ikke glad, men sagde roligt til Kusken, at det var Den røde Løve i East Smithfield, som Turen gjaldt. »Never mind«, svarer Kusken, »men det er Midnat, og efter Midnat »double fare« (Dobbeltaxt). Jeg igjen ind i Vognen for at komme bort fra Themshallunkerne. En fem Minutter efter skimtede jeg Tavernen; men samtidigt havde jeg vinket en Policeman, hvem jeg havde opdaget i Halvmørket, idet han sneg sig langsomt langs Værftets Mure; thi her er der altid usikkert. Konstablen fulgte stadigt med Vognen paa mit Vink, Kusken uafvidende. Nu standser Vognen ved »The red lion«, Kusken forlanger atten Shillings, d. e. tolv mere end de sex, og jeg ringer paa Klokken. I det Samme tager Policeman'en mig lidt haardt i Skuldren og siger: »Stop Ma'am, what business have you here at night?« (Stop, Madam, Hvad har De her at gjøre om Natten?). »Jeg vil til min Mand«. »O, det kjender vi nok, saa ventede man Dem, (jeg havde nemlig anden Gang ringet paa Døren, uden at den blev aabnet). »Nu kommer De først med mig«, sagde den offentlige Sikkerheds Vogter. I det Samme blev Taverndøren aabnet paa vid Gab, Gassen var alt slukket, men med et Lys i Haanden og i sit Natnegligé — thi den trætte Madam havde allerede været i Sengen — siger hun: »God bless you, Ma'am, have you not been home yet? Nobody knows you were out, and your husband is sleeping long ago!« Dette klarede Situationen; Jerichau havde glemmt at sige, at man skulde vente mig; men Hvad var der blevet af mig og vor Rejse næste Morgen — vore Billetter vare løste, vort Tøj om Bord — hvis jeg var bleven bragt i sikker Forvaring til Politistationen, og Gud véd, i hvilket Selskab! »Undskyld Madame, jeg gjorde min Pligt,« sagde Policeman'en, idet han hilsede. »Hvor Meget skylder jeg Kusken?« spurgte jeg. »Sex Shillings, ifald Turen til »Red Lion« var bøtinget saaledes«. Saa fik Kusken de sex Shillings, men ikke en Penny mere, fordi han vilde have prellet mig. Dette var min mindeværdige Kamp

med Droskeuhyrerne i London, og Morgenen efter dampede vi afsted med »Batavier« til Rotterdam.

Til Slut skylder jeg mine Læsere at vende tilbage dér, hvor jeg slap, nemlig til Droskekuskene i Rom. Kulissen er paa den ene Side af Monte Pincio og Obeliskens i Midten af Piazza del Popolo, den samme, hvorfra den glimrende Illumination udgik i 1872 ved Parlamentets Aabning den 27 November; Datoen erindrings jeg saa nøje, fordi det netop er min Fødselsdag. Baggrunden danner Porta del Popolo og St. Maria Kirken, og til Venstre er Palazzo Lovati, hvor jeg i de sidste 24 Aar har haft mit stabile Atelier. Jeg vilde kjøre til Porta St. Sebastiano, en af de længste Ture for Droskerne, fra Piazza del Popolo at regne. En Drosketur koster 16 Soldi, men naar man akkorderer, kan man som oftest kjøre mindre Ture for 10 Soldi, hvilket jeg flere Gange har gjort; thi jeg kjørte ofte, men ved lange Ture betalte jeg uopfordret over Taxten. Droskerne paa Piazza del Popolo vare mange og alt Andet end elegante. Da der var Holdplads lige ved det Palazzo, jeg havde Atelier i, saa kjendte jeg de fleste af Kuskene og disse mig. I samme Øjeblik, jeg viser mig i Porten, flux er der altid to, tre, ja flere Fiacres, der kjøre frem, for at tilbyde deres Tjeneste. »Sei Soldi« siger jeg: »Si Signora, montale!« Denne Fremgangsmaade var bleven en Vedtægt, en omtrent stiltiende Akkord mellem Piazza del Popolos Kuske og mig. Men saa hændte det sig, at jeg engang ved at stige ind i Drosken fra Piazza del Popolo siger: »Til Porta Sebastiano!«. »Kan ikke, jeg har Tur om en kvart Time!«. Jeg forlader Drosken og vil sætte mig i en anden og siger igjen: »Til Porta St. Sebastiano«. »Min Hest skal fraspændes, Signora, jeg kan ikke«. Endnu mærkede jeg ikke Uraad, men gjorde et tredje og fjerde Forsøg med lignende Udfald, og nu jager Kusken tværs over Pladsen til de modsatte Droskeholdepladser og gjør Tegn. Saa havde jeg forstaaet Sammenhængen; Droskekuskene dér kjørte bort, inden jeg havde nærmet mig; det er nemlig en Regel, at Fiakrene i Rom ikke kunne engageres under Kjørselen. Jeg vilde nu til Porta St. Sebastiano! »Che fare?« Enhver Fiakrekusk, der maaské havde staaet i lang Tid uden at kunne faa Hyre, piskede paa Hestene, naar han saae mig. Der var kun én Udvej: Politiet. Netop kom en af Kommissærerne med Fjederhat, strunk og stolt, forbi. »Signor«, spørger jeg, »hvordan kan jeg komme til at kjøre til Porta St. Sebastiano?«, og fortalte ham mit Æventyr. Han lo. »Det er et gammelt Fif«, sagde Kommissæren; »de holder ikke af denne Tur«. »Men jeg betaler dem jo næsten altid dobbelt«, sagde jeg. »Ja saa! Prøv paa det igjen, jeg skal nok hjælpe Signora; dér staar netop en af de Rade!« Det skete; men næppe

havde jeg sat Foden paa Vogntrinnet og sagt, hvorhen jeg vilde, før Kusken kløede sig bag Øret og talte Noget om at skulle møde En ved Jærnbanen, og han rørte sig ikke af Stedet. »Dit Nummer«, siger jeg. Ja, han havde glemt Nummeret, o. s. v. Da traadte Politikommissæren til og sagde med stoisk Ro: »Dit Nummer!« Pludseligt kom det frem bag Hattetodret. »Vil Du kjøre Signoraen eller ikke?« Saa smurte Kusken paa Hesten, og aldrig kom jeg saa hurtigt som denne Gang til Porta St. Sebastiano, hvor flere Venner ventede mig til en Fodtur i Kampagnen. Jeg maa tilstaa, at Kusken heller ikke kom til at fortryde den hurtige Kjørsel. O, hvor laa Kampagnen udstrakt, bestraalet af den nedgaaende Sols Glorie med de graciøse Linjer i de fineste Fortoninger, højnende sig igjen, og tilsidst slutter Billedet med Albanerbjergenes elegante Silhouet paa den klare Æther, og Cecilia Metellas og alle Roma Vecchias andre antike Grave langs Via Appias totusendaarige Brolægning stode tavse og rødmende under Solens sidste, glødende Kys, der dog ikke kunde vække de Døde til Live igjen.

Da jeg i 1873 var vendt tilbage igjen til Rom, var Vinhøsten i fuld Gang, og der var kjedeligt dér, især, fordi jeg var ganske alene. Børnene vare i Schweiz, Harald i Paris, derfor vilde jeg ud i Bjærgene, før Efteraarsregnen var begyndt. Jeg aftalte derfor med en Vetturin, der skulde til Rocca di Papa, at hente mig. Denne Gang var det Vetturinen, der ikke havde været punktlig. Endelig hører jeg Rummelen af en tung Vogn, en aflægs Kalechevogn; Anuncia, min Pige, skjænder paa Vetturinen, fordi han opholder Fruen, og »serva'en«, min Rejsesæk, sættes op til de mange andre paa Ruffet ved Siden af den bebjældede, bjæffende »Spids«; jeg presses ind ved Siden af en tyk, snusende Præst med en grøn Regnskjærm mellem Benene og grønne Brillen paa den røde, dryppende Næse. Det var Hæderspladsen, den dyreste; foran mig sad en tyk Madame med to balstyrige Børn, hvoraf det ældste paa hendes Skjød i Et væk sparkede mig; det yngste, som var halvandet Aar gammelt, hænger ved Ammens Bryst og sutter det Bedste, det har lært. Præsten byder Snustobaksdaasen omkring og støtter sig til den yppige Amme. Det var et morsomt Genrebillede. Kl. var 4 i Stedet for 2. Solen stod allerede lavt, vi vare i Oktober, og Vetturinen kjørte langsomt. Endelig havde vi naaet det gamle, historisk interessante Marino. Paa Torvet udspyede Kalechen de sammenstuede sex Mennesker; vi gik ind i Kaféen og troede, at vi skulde videre; men »prosit die Mahlzeit«. Det var for sent, Hestene vare trætte. Intet Hotel var der, og jeg kjendte Ingen i den lille By, hvis Huses Proportioner tydede paa fordums Magt og Velstand; men nu saae Alt fattigt og øde ud.

En endnu kraftig, skjønt graasprængt Mand i

hvid Skjorte og med Bondekoften slængt over Skulderen, nærmer sig og siger, at han kan anvise mig et Opholdssted for Natten. Jeg svarer: »Tak, men skaf mig heller en Hest eller et Æsel, for at jeg kan naa Rocca di Papa endnu før Ave Marie«. »Godt«, svarer Manden, »men det bliver nok vanskeligt; thi det er Vinhøstens Tid, og alle Mennesker og Dyr ere i Arbejde eller trætte«. Han gik dog, men uden at finde det Søjte. »De kunde sove hos os«, siger Manden omsider; »der er mit Hjem, og snart kommer min Kone fra Fontænen«. »Ifald De ikke kan skaffe mig et Dyr, saa modtager jeg Tilbuddet«. Jeg ventede, og Manden gik. — Flere Vignearbejdere kom ridende paa de med Druer belæssede Æsler, deres Ben dinglede paa ægte italiensk Vis, de sang deres Ritor-neller, Skyggerne bleve lange, Ave Marie var nær. Saa faldt jeg paa at spørge ud om Manden, som boede i Huset, og som hed Peppo. »Brava gente«, var Svaret; »eccolo, der kommer hans Kone!« Og jeg saae en Skikkelse komme op ad den meget stejle Gade, en Kvinde paa omtrent 40 Aar, hélt sortklædt, med en Conca paa Hovedet; hun gik tavs og alvorlig og saae majestætisk ud som en Dronning. »Det er Dem, der vil overnatte hos os?« spurgte hun. »Ja«, svarede jeg, »ifald jeg ikke strax kan faa et Æsel til at bære mig og min Sæk op til Hoffmanns i Rocca di Papa«. Nu ser jeg Peppo komme op ad Gaden. »No Signora, niente sommare«, (intet Æsel at faa). Saa blev det afgjort, én Lire for Natten skulde jeg betale, det var meget Lidt, og nu gik jeg op med Ægtefolkene ad en stor Sten-Vindeltrappe, flere Etager høj. Det var et gammelt »Palazzo«, de beboede. Vindeltrappen hørte op og fortsattes nu videre med en smal, skrøbelig Trætrappe. »Arrivati!« siger Sora Lisa og aabner Døren til en stort Rum under Skraa-ningen af Taget; derinde var der et meget stort Ildsted. Der var fuldt op af Kobbergryder, Spyd, Riste o. s. v., og Alt var vel pudset, saa en jydsk Præstegaardspige kunde have været det bekendt, Alt saae solidt, gammeldags og meget rent ud, ligesaa den enorme Seng i et andet stort Tagrum tæt ved Siden af. Men der var ingen Ild paa Ildstedet og ingen Vin paa Bordet, kun Brød og Vand; Folkene syntes, tiltrods for Renligheden, at være meget fattige.

En Dreng paa atten Aar, et Slags Skumpelskud af en Stedsøn — Manden var vel femten Aar ældre end Konen og anden Gang gift — trampede nu op ad Trappen. Jeg gav ham Penge til Vin, Ost, Skinke og Brød, og saa saae jeg mig om i Lejligheden. »Hvor skal jeg sove?«, spurgte jeg. »Hos os, i vor store Seng der!«. Der var virkelig Plads til Flere end Tre eller Fire. »Men«, sagde jeg, »jeg er ikke vant til at sove med Flere i én Seng, saa faar jeg en søvnløs Nat«. »Madonna mia, hvor skal vi da lægge Dem?«

sukkede Konen. »Paa Ninos Kanapé«, sagde Manden. Jeg kastede et Blik paa den brøstfældige Kanapé, hvis Betræk var af en unævnelig Farve og med Indmaden ud til alle Sider, og Hvem véd, med hvor mange Indvaanere. »Mange Tak«, sagde jeg, »De snørker vist, og jeg vil helst sove derude i Køkkenet paa Gulvet paa en Matras eller mine Rejsetæpper«. »Madonna mia!«, udbryder hun igjen, »vi har kun en gammel Pagliaccio«, denne blev saa paa mit Bud slæbt ind i Køkkenet. Sandt at sige, saa var jeg egentlig i en underlig, ja i en kritisk Stilling her paa dette gamle Palazzo's Top, hvor Ingen ellers boede, hvor Ingen vidste, at jeg var gaaet hen med de vildt fremmede Mennesker. De kunde jo tro, at jeg havde flere Penge hos mig, som saa mange engelske Damer plejede at have. Om de saa myrdede mig deroppe, hvor Ingen anede, at jeg var, hvor Ingen kunde høre mine Angestskrig! Derfor vilde jeg dog hellere ligge i Køkkenet end hos de fremmede Mennesker; her kunde jeg dog retirere, selv om jeg riskerede at styrte ned ad Vindeltrappen. Imidlertid kommer Nino med en »Boccione« Vin, med friskt Brød, Salame, Faareost og den saftige Skinke mellem Figenbladene. Og hvor det smagte!!! De gode Folk have vist nok i lang Tid ikke spist saa godt til Aften. Boccionen maatte holde for; thi der blev talt meget. Peppo fortalte, at han tidligere havde været Kulsvier — en rar Race — og fortalte nu om alle de Rovmord, der i hans Levetid havde fundet Sted dér i Egnen. Jeg fortalte til Gjen-gjæld om Tyrker og Morian'er, om Haremmet og Prinsesserne, kort sagt, om Alt, hvad jeg havde oplevet i Orienten. Saa gik Samtalen i Staa, Vinen i Boccionen var forsvunden, Skinken, Osten og det Andet var gaaet samme Vej, jeg var træt af Rejsen og Snakken, og det var lummert hedt. »Buona notte«, blev udvexlet mellem Godtfolkene og mig, min Seng blev redt, og Hver gik til Hvile; men en stor Kniv havde jeg vidst at praktisere under min Straamatras, uden at Nogen mærkede det.

Jeg maa vel have sovet et Par Timer, da jeg, der sover let, vaagner ved at høre en Dør knirke; sagte, men hurtigt, tager jeg fat om Kniven og spejder opmærksomt, med Øjnene vendte mod Stedet, hvorfra Lyden kommer. Saa ser jeg en Skikkelse i Natsærk med en Slags Kølle i den ene Haand, i den anden en lille Lampe, hvis Skjær svagt belyser den langsomt gjennem Soveværelset sig snigende Person. »Chi é?«, raaber jeg, idet jeg med Kniven i Haanden bag Ryggen med et Spring naar Døren, der fører til Vindeltrappen.

»Perdoni, signora« (tilgiv), svarer Konen mig — det var hende — »jeg vil kun efterse Vinduerne og hugge Skodderne fast; thi der nærmer sig en »burasca« (Uvej). Saa var jo Alt forklaret, og glad var jeg

over denne Løsning. Men saa kom der Lyn og Torden, saa rædsomme, som de kun kunne være i Italien, saa at hele det gamle Palazzo rystede i sin Grundvold. Konen bad sine »Ave Maria« og »Paternoster«, Uvejret sagtnedes, og saa gik vi tilkøjs igjen. Det havde begyndt at smaaregne, og jeg var lige ved at søve ind, da jeg pludseligt paany vækkedes af Noget, der siger: »Klask! Klask!«, og noget Koldt og Vaadt glider ned fra min Pande paa Kinder og Hals. Uha! Det var Regnen, der nu i Strømme vælter ned, fra det i Heden gennemtørrede Tag siver det ned paa mig Stakkel, og op igjen maatte jeg for at flytte min Matras en to—tre Gange, fordi det dryppede ned fra alle Ender og Kanter, Søvn fik jeg ikke meget af, da jeg omsider maatte klædes paa, og med en Wiener-vogn, der i Regnen skulde komme fire Præster i Rocca di Papa til Undsætning, naaede jeg endelig op til dette Sted, mine Udflugters Maal. Jeg var ifærd med at stige ind i Kalechen og rakte Konen de Penge, som vare aftalte for Nattely. »Nej«, sagde hun, sagde Peppo, »ingen Penge, »siamo amici«, (vi ere jo Venner), og begge To kyssede de mig paa Kinden; »a rivederci«, sagde de, og Vognen kjørte saa gennem Regnen til Rocca di Papa.

Mine rare, nye Venner i Marino havde givet mig en Anbefaling til Datteren i Værtshuset i Rocca di Papa. Det er nemlig her forbundet med omtrent lige saa megen Vanskelighed at blive modtagen vel, — uden den sædvanlige Mistro, den Fremmede ellers er udsat for, — som med at blive introduceret hos de Rige i London, Paris og andre Hovedstæder. De Fattige i smaa italienske Byer ere i Almindelighed utilgængelige og værne om den Fred, de kunne bevare inden deres fire Vægge, ligesom den Rige værner om sin Overflod. Mine Venner fra Marino gjorde en Undtagelse og vare muligvis komne i Berøring med Yderverdenen, fordi denne af og til kastede et lille Erhverv af til dem. Forinden jeg beretter, Hvad jeg oplevede hos den i Rocca di Papa gifte Datter af disse Marino-Venner, vil jeg kun i Forbigaaende sige, at den før omtalte Regn, som jeg i Vognen maatte udholde i samfulde tre Timer, var den første Indledning til mit Ophold i Rocca di Papa.

Den næste Scene spilles i Hr. Carlinio Hoffmanns Palazzo Overbek. (Hoffmanns Moder, der var død Somren førend disse Optegnelser begynde, blev Overbeks Adoptivdatter i en Alder af 45 Aar). To Aar tidligere i 1872, havde jeg med mine Børn tilbragt Foraaret der, og det var kjære Minder, som allevegne hilste paa mig. Madonna med Barnet paa Armen, udført af Hoffmanns Fader, en ret flink, tysk Billedhugger, stod paa samme Sted over Portalen til Paladset, hvis Ejere vare strængt katolske; det var

ligesom »Salve«, der berørtes af den Indtrædendes Fødder, hidrørte fra den hellige Jomfru med Barnet, der holdt Haanden velsignende i Vejret. Man ser det alt langt borte, naar man gaar ad den stejle Vej op til Rocca Palazzolo, der ligger højt og alene, omgivet af Figen, Oliven og Vin. Hoffmanns Palazzo dominerer Egnen rundt om; et Par Miglier borte kan man se dets mange Vinduesruder glimre ved Solnedgang, som var der Ildløs. Det maa have været et Kloster før, derom vidne Buegangene udenom og Murene, der cernere Haven. Hvor mange Gange havde jeg ikke fra en gammel Døbefonts Sten, som staar i Gaarden, hvortil man kun kan komme gennem flere med alskens Uhumskhed og snavsede Børn opfyldte Gyder, svunget mig op paa mit Æsel! Det Samme gjorde alle mine Døtre med Guvernanten, og saa red vi langs Albanersøen, der ligger som et mørkeblaat Øje i det udbrændte Kraters Dyb og spejler Palagnolo, Castel Gandolfo og de frodige, med Kastanjer overgroede Højder, hvor Alt var gjennemduftet af den brogede, vilde, italienske Skovflora. Og Æslerne vare balstyrige, de skrydede og smed en eller anden af mine den Gang halvvoxne unge Piger af, eller de tvang dem ind i Krattet, hvor en eller anden Plante fristede det ustyrlige Langøres Lugtesanser. Eller ogsaa red vi den saakaldte Passionsvej, mod Genzano, mod Albanosiden, og Cikaderne opfyldte den hede Luft med deres vibrerende, ustandselige Lyd. Kampagnen laa som i Dvale, mens man selv nød de tætte Quercia-Galleriers Skygge, og Enhver bar alle de Smaablomster, der kunde favnes, hjem til Palazzo Overbek, hvor der nok var megen Træk, men dog hyggeligt at være. — Jonas Lie med Familie og Dr. F. Knudtzon vare vore Naboer og Gjenboer, ogsaa Mary Howitt fra England; det var et ægte italiensk Villeggiatura (Sommerophold).

Men nu — nu var Sceneriet aldeles forandret! Skyernes Masser dreve om paa Himmelen og kastede interessante Skygger henover den umaadelige, afsvedne Kampagneplæne, saa den lignede et lysebrunt plettet Leopardskind; men dér, hvor man ikke mere øjnede nogen Linjes Forskydning, dér vidste man, selv om det kun sjældent var at øjne, at Havet laa — Havet, hvorfra Forbindelsen var mulig med de andre langt bortfjærnedede Lande, med vort kjære, lille Danmark f. Ex. Jeg tror, at Den, der kjender Havet, elsker det for dets Uendeligheds-Begreb, for dets Forbindelses-Mulighed. De Fleste elske Foraaret, det varme, friske, saa Meget lovende; men Efteraaret synes mig ikke mindre dejligt. Jeg forstaar godt, at Foraaret vinker, indtager og elskes, som den unge, uskyldige Pige med Smilet paa Læben, med Blomsterne i Haaret. Er da Høsten, Helten, der vender hjem fra Kampe og Sejre, med forrevent Klædebon og det graanedes Haar og Skjæg, er han da mindre velkommen? Lyttes der

ikke med stedse voxende Interesse til hans Fortællinger om Daad og Bedrift? Naar jeg saaledes i Norden ser de rebede Sejl paa Skibet, der om Efteraaret furer de oprørte Bølger, naar jeg hører Egens barkede Grene sukke under Stormenes Knagen og Bladene hvirvle om, eller jeg ser et stolt Træ, rykket op med Rod, ligge som en mægtig Kæmpe under Striden med Elementerne, da er det, jeg tænker paa Braavallaslaget, eller overhovedet paa Heltes Storbedrifter. Det er Høstens Skjønhed! Og i Italien, hvor Alt er potenseret, ytrer den sig paa mange Maader dejligt, saasom naar Druen plukkes og krystes og naar Oliven høstes. Men alt Dette var nu forbi, da jeg var i Rocca di Papa. De gule Blade hang i Kastanjetræerne, og gennem disses gjennemsigtige Gitter saas det store, udstrakte Landskab med Sabinerbjærgene til Højre og Volskerne til Venstre. Havde der været Træk og Vind i den varme Aarstid, ja, saa vare disse næsten uudholdelige nu; de susede barskt om det ensomt staaende Palazzo. Det kan ikke negtes, at man her i Rocca di Papa, i denne højt paa en af Albanerbjærgenes Toppe byggede Flække, naar det regner, som det gjorde i 1873, er bogstaveligt regnet inde. — Hos os i Danmark kjendes dette Udtryk ikke, men svarer bedst til Begrebet at være »snét inde«, naar Alt er hvidt, saa langt Øjet rækker; Foden træder og kan ikke mere bane sig Vej; Sneen isolerer den Indesneede. Her er det Sneen i opløst Form, Vandet, der slaar med Pytter, der strømmer fra Skyerne, fra Træerne og Tagene, der styrter ned ad de stejle Gader, der baner sig Vej i Strømme, der voxer i Dalene, der faar Floderne til at strømme over, hærgende, ødelæggende Alt i vild Flugt; Vandet cernerer, isolerer, ligesom Sneen, ligesom Ilden. Ja, det var mange, morsomme Æventyr, jeg oplevede i denne gamle Klipperede med Levninger af Feudaltiden, da Paverne og de stridige Lehnsbaroner og Grever laa i Haarene paa hverandre. Rocca di Papa afgav i hin Tid et fast, uindtageligt Støttepunkt for de Paven fjendtlighedsindede Baroner. Det gamle i 50 Aar forladede Kloster ligger paa Skrænten dér, hvor Byen egentlig begynder. Med Undtagelse af Buegangene og den forfaldne Klosterhave med Cisternen, Figentræerne og den lille Madonna med Kristusbarnet paa Armen, der staar ligesom til Velsignelse over den store Indgangsdør, vidner Intet om, at Munkene have boet her, undtagen den dejligste Udsigt, idet det fordums Klosters Facade dominerer hele den udstrakte Egn med sine bølgende Linjer, der forene sig med Havets blaa Stribe. Her, hvor Alt ellers er saa livligt om Sommeren, fuldt af Fremmede, der holde Villeggiatura, og af legende Børn, skrydende Æsler, Høns og Grise, her var det helt stille nu. Kun Mindet havde nu hjemme her. Her var det, at Overbeck, denne fromme Maler, gudsfrygtigere end maaské alle det suspenderede Klosters Munke til-

sammen, levede, tænkte og virkede. Nu hedder Stedet Palazzo Hoffmann, fordi Overbeck skjænkede denne sin Ejendom til sin Adoptivdatter, Fru Hoffmann. Den burde aldrig have byttet Navn. Tom var den store Bygning nu, Bladene paa Kastanjetræerne hang kun sparsomt og med Farve, som vare de af Guld, og Vinden drev sit Spil i Ordets sande Forstand; thi Æolsharpens Strænge klang saa vidunderlig vemodigt og spøgelseagtigt, som kom de fra en hel anden, fra en Aandernes Verden; man lyttede dertil, naar man gik igjennem de lange Gange, hvor Carlinio Hoffmann, Stedets Ejer, havde hængt Harpen op i Trækvinden. Og saa Maaneskinnet! Det var mageløst dejligt at se Skyerne fare rundt og lege Tagfat med den stille Maane, der drev om imellem dem, der snart vare mørke, snart bleve belyste fra det vide Himmelrum; af og til lode de skjelne det vildtskummende Havs Glans i det Fjerne, hver Gang Maanens Glimmer spredtes over det.

Sidste Halvdel af Oktober og hele Novembermaaned ud tilbragte jeg her. Her var det, at jeg malede i Knejper og Osterier, medens Høns og Duer pikkede i Farverne paa min Palet, de sorte Husgrise snøftede og gryntede omkring mine Fødder, og de brune Kampagnoler spillede Tærning og Kort og drak Vin, der serveredes dem af den mørkøjede Catharina. Det var for mig, som maatte Ostade eller Adrian Brouwer træde frem i de tilrøgede Rum, der altid vare deres egentlige Scene. Tre Osteri-Billeder malede jeg i denne Tid, hvoraf dog det ene ved Uheld er gaaet til Grunde. Det er smaa Billeder, meget dybt intonerede og robust malede, der ofte more mig og minde mig om hin stille Efteraarstid.

Det lakkede ad Vinter, Stormene og Regntiden vare forbi, hele Naturen beredte sig til Vinterdvalen. Hos mig var der en lignende Tilstand. Jeg skyede Roms brogede, travle Sæsonliv. Der var megen Sorg og Alvor i min Tilværelse, som netop i hin Tid forlangte sin Ret: Stilhed, Ensomhed, Hvilen ud og Beredelse til nyt Liv. Min eneste Glæde i hin Tid var min Kunst — den, som aldrig har svigtet mig. Der gives, siger man, dem, der, naar de ere forstemte, vrede eller ulykkelige, bruge Kniven, ikke — som Italieneren — for at gjøre det af med Andre eller med sig selv, men for at snitte Vreden bort, en Stok, en Papirstrævl er ofte Nok, — jeg malede mine Sorger bort; men for at kunne det behøves der foruden Farver og Pensler ogsaa Modeller. Knejpestudierne bleve omsider vel besværlige, idet de raa Knejpegjæster, som havde vænnet sig til det Usædvanlige ved min Tilstedeværelse i deres Midte, bleve næsvise og paatrængende. En vilde, at jeg skulle drikke med dem, en Anden stillede sig foran mig med sit Fjæs paa Billedet, naar det slet ikke passede mig. En Gang, da jeg et Øjeblik

var staaet op, prøvede en af de Karle, maaské et inkognito Geni, med Pensel og Farver at forbedre, Hvad jeg lige var bleven færdig med. — Jeg gjorde hin Gang, som ikke saa sjældent senere i Livet, den Erfaring, at raa Mennesker intet Mindre kunne taale, end en liberal Omgang, end sige Fraterniseren, med dannede Mennesker. Jo mere man distancerer den udannede, raa Kampagnol, ved i hele sit Væsen at vise Berettigelsen dertil, desto sikrere og roligere en Stilling kan man være vis paa at indtage. Det er i aandelig Forstand det samme Princip, som, ifølge en erfaren Sindsyge-Læges Udsagn, med Held fulgtes af denne lige overfor hans vanvittige Patienter, idet han aldrig havde Samkvem med Nogen af dem, aldrig gik ind i en Sindssygs Celle, uden han var soigneret klædt.

I Rocca di Papa, i Knejerne, foranledigede min Bejlen til Folkegunst, som bestod i, at jeg af og til trakteredede med Vin og indlod mig i Samtale med Stamgjæsterne, at det gik mig ligesom Stenen, der faldt ned mellem Frøerne: de tabte Respekten for mig, og jeg var glad, da jeg var færdig med mit sidste Osteribillede.

I Overbecks Palazzo var jeg eneste Dame, lidt tilaars, men altid munter. Aftenerne glede hurtigt hen ved Kaminens muntre Ild. Jeg spillede Skak med C. Hoffmann, og engang gjorde jeg ham mat i sex Træk, Noget, jeg aldrig før og aldrig senere har opnaaet. Efter denne Storbedrift spillede jeg aldrig mere Skak. Det gik dermed som engang, da jeg paa Lerchenborg skjød med Pistol og ramte lige midt i Centrum.

Foruden mig var Mariuccia, en Pige paa min Alder, det eneste kvindelige Væsen paa Slottet. Denne gamle, ungdommelige Mariuccia var Faktotum, hun var saa morsom, at man kunde blive ved at fortælle om hende; men det vil jeg helst lade være med; thi umuligt er det at give et Begreb om den ægte Komik, der var hendes Særkjende, naar hun med sit højrøde Tørklæde om Hovedet og med Hænderne i Siden over de brede Hoffer gav sig til at fortælle; hun var en gammel Jomfru af den ægte Slags, saa gemytlig og uskyldig, som et ufordærvet Naturmenneske kan være.

Mariuccia boede højest oppe i Rocca di Papa som en Ørn, og hun kom tidlig med Lærken ned til Palazzoet og søgte op til sin høje, men yderst fattige Rede tilligemed Uglerne og Flaggermusene, der omkredsede hendes lille Hus. O, dette Hus! Der var fire kalkede, rene Vægge, der var et koloreret Lithografi af Madonna paa Døren, og Solen kiggede frem fra de smaa Vinduer, hvori der stod en dejlig rød Nellikestok i Blomst. En lille, evigt brændende Lampe for Madonna, nogle Snese Majsokolber i Loftet, et Net med Uldgarnsnøgler og Hamp paa Tenen, et Par brøst-

fældige Straastole, en fattig redt, men yderst ren Seng, Tomater paa en Snor, Makkaroni i Skuffen og Olje i Fadet, dette var Mariuccias Bohave, der tilligemed Huset var nedarvet fra fattige, brave Forældre og vedligeholdt ved egen Flid og Nøjsomhed. Mariuccia kunde fortælle Historier og danse Saltarello, saa hele det gamle Palazzo rystede.

Saaledes gik mange Dage. Regnen var omsider ophørt, Gaderne vare blevene skyllede rene, — og nu vilde jeg male igjen. — Interieurs vilde jeg male, og dertil skulde mine Marino-Venners Datter hjælpe mig; men hvor boede hun? Jeg gik en skjøn, solrig Novemberdag fra mit Palazzo igjennem de før omtalte smaa smuskede Gyder, jeg havde sorte Børn og sorte Grise om Benene, jeg vilde gaa til Byen for at opsøge Den, til hvem jeg af Forældrene i Marino var bleven anbefalet. »Dove sta Marina Beppe?« (»Hvor boer M. B.?«) spurgte jeg en lille Pige i Byen; »lo so«, »jeg véd det!« sagde hun; men hun vidste det ikke, og saa spurgte hun en Anden om det Samme, denne Anden sluttede sig til den Første og sagde: »Vedremo« (»vi ville se«); men Intet var der at se; en Tredje blev spurgt, en Fjerde, Femte, Sjette, tre andre Børn sluttede sig til Marina Beppe-Exkursionen, Drengene vare ogsaa med, jeg hørte dem tale indbyrdes. Hvad mon den Fremmede vilde med Marina Beppe? En stor Dreng mente, at det vel ikke var noget Godt; en Gruppe Fruentimmer snappede det op og sagde højt, at der var en Fremmed, der vilde Marina Beppe det ilde. »Nej, nej«, sagde jeg, »I tage fejl, jeg vil kun se hende og hendes Børn, ikke Andet«. Da siger en Dreng til mig: »Giv mig en Soldo, saa viser jeg Dig Huset«. Glad var jeg; men alle de Andre vilde ogsaa have en Soldo. »Nej«, svarede jeg, ærgerlig over det hele Optog, som jeg var omgivet af. Imidlertid vare vi komne til et Hus; men dér var Ingen hjemme undtagen et lille bitte Puds, der sov i en Slags primitiv Hængekøje. Det saae blegt og forkommet ud, et at de mange Feberens Ofre, der slæbe sig vansmægtende gjennem Livet, omgivne af Italiens glimrende Natur.

Drengen, der havde faaet sin Soldo, aabnede Døren paa Klem. — »Le febbre, le febbre, Signora!« hviskede han og pegede paa det blege Barn. Jeg kunde knap skimte Andet i det lave, tilrøgede Rum end Polentakjedelen, der holdtes varm over Gløderne, og en sort Gris, der gryntende fór imod mig, og forskrækket veg jeg tilbage. »Miseria! Miseria!« sagde Drengen. »Avanti — andiamo!« (»Elendighed« — lad os gaa) »Marina Beppe bor ved Siden«, sagde han, »jeg tog fejl«. Her »ved Siden« saae det knapt bedre ud; dér var det samme, lave, tilrøgede Rum, og den aldrig manglende Polenta-Kjedel. — Et lille Barn, indhyllet i brogede Pjalter, laa i en Slags lav Vugge uden Gænger, og det sov trygt og fornøjeligt,

et Sundhedens Billede; svære, gule Sløjfer og røde Gardinfrynser vare anbragte ved dets lysegrønne Hue, under hvilken det silkehløde, tætte, sorte Haar formeligt væltede frem omkring de varme, fyldige Kinder; den Lille lignede en broget, lille Papagøje. Et noget ældre lille Barn, der skulde passe det sovende, var ogsaa slumret ind. Jeg holder saa uhyre meget af Børn og kunde derfor ikke lade være med at bøje mig over den lave Vugge og kysse Barnet; saa fløj nogle Høns, der laa i Asken, kaglende op, Børnene vaagnede og skreg og tudskraalede, og udenfor var der mange Mennesker, der ogsaa skreg og raabte: »Che vonole?« (hvad vil hun?). »Baccia creature« (hun kysser Børnene!) sagde Drengen; og dette skulde jeg have ladet være med; men Landets Skikke og Overtro kjendte jeg ikke. Endnu i et Par andre Huse kiggede jeg ind; de stode ogsaa tomme og aabne for Alle og Enhver. Der var ogsaa kun Børn; — thi jo fattigere et Hjem i Italien er, desto rigere er det velsignet med Børn; lidt Majs eller Bønner er Nok til dem som til Hønsene, de skjøtte sig selv som disse, Klude paa Kroppen have de ikke mange af, de have Hønsene — deres Legekammerater, det er bedre; de hjælpes Alle ad; men naar de blive store, da hjælpe de Forældrene at grave i Marken og behandle Vinstok og Oliven, at presse Vinen, og da bestaar det fattige Hjems Rigdom af de mange kraftige Hænder, der kunne hjælpe — og her er Glæde og Nøjsomhed til Huse, og Arbejdet er Basis for Lykken i Hjemmet. Nu vare alle Huse tomme, Folkene vare paa Arbejde, det var Høstens Tid. En lille Idyl fremtonede ogsaa ved denne Exkursion, det var en af disse yndige Genrescener, som Livet i Italien saa ofte frembyder. En ung Pige, næppe 16 Aar gammel, fodrede sine Høns i Værelset, og gamle Mutter dannede Baggrund ved Ildstedet, hun rørte i Gryden, mens Elskeren, Moderen uafvidende, rækkede en Buket ind ad Vinduet til sin Louisella.

Billedet holdt jeg senere fast paa Lærredet; thi jeg fik ikke Lov at male det saa snart. Nej — næppe var jeg naaet ad det øverste Trappetrin for at gaa ind ad den aabne Dør, før Louisella med Et smækkede den i lige for min Næse.

Imidlertid var mit Følge voxet mere og mere, der var vel henimod hundrede Personer: Krøblinger, Børn, opløbne Tøse, lasede Dreng og Fruentimmer. Jeg var ilde tilmode. Jeg fik et Slag i Ryggen af en af Gadedrengene, en lille Pige hængte sig i min Kjole — jeg blev kjed af det, men gik dog rolig og uforfærdet videre; Folkestimmelen voxede mere og mere, der blev en Hujen, en Hyssen, jeg kunde knapt mere

trænge mig frem, Børnene raabte i Munden paa hverandre: »Date mi un soldo!«, Andre raabte »Via! via!« (bort! bort!), Konerne truede ad mig med knyttede Næver; »che vuole, che vuole«, hørte jeg raabe — »baccia le creature« (hun kysser Børnene). Paa én Gang opfangede jeg Ordet »stregare« (forhexe) — og »la strega« (Hexen). Jeg blev ilde tilmode, uden dog endnu at ane, at jeg var i Fare. Et Hus stod aabent, og jeg tyede derind. Her var der ogsaa Mennesker; men de vare alle sysselsatte: Oliven bleve behandlede med Askelud; — Duer fløj omkring, Bedstemoder ved Ildstedet delte Polenta ud til Børnene, og hun bad mig ogsaa at tage Del i det tarvelige Maaltid.

»Lad mig male det Indre af Deres Stue!«, bad jeg; de trak paa Skuldrene; »men jeg vil betale for det!« — Saa var Alt godt, og Maalet for mine Bestræbelser var naaet. Næste Dag vilde jeg bringe Farver, Staffeli, etc. med og nu gaa hjem. Men Hvad ser jeg! Huset laa højt, og hele Gaden til langt neden under, saa langt man kunde se, var sort af Mennesker, og i det Øjeblik, da jeg viser mig, hører jeg: »La strega! La strega!« — (»Hexen!« »Hexen!«) Smaastene og Skarn smides mod Døren, som bliver stænget inden for, og i det Samme splintrer en større Sten Ruden. Den Gamle stikker Hovedet ud ad Vinduet for at spørge. »For Guds Skyld, Signora«, siger hun, »bliv inde — de ere jo gale — de tro, at De, mens Forældrene ere i Marken, gaar ind i Husene for at forhexe Børnene«.

Jeg maa tilstaa — jeg blev ræd; thi det faldt mig ind, hvorledes en Gang i Koleratiden en godmodig Englænder, der havde moret sig med at uddele Kager til flere Smaabørn udenfor en Kafé i Albano, hvor pludseligt Koleraen heftigt optraadte og krævede mange Ofre, bogstavelig blev reven i Stykker af Pøbelen, fordi det hed sig, »at han havde forgiven de Smaa med Kager«. Altsaa — jeg var virkelig uhyggelig tilmode, og det endte med, at jeg, der havde sagt til den Gamle, at jeg var Carlucio Hoffmanns Tante, fik hende til at hente en Karabiniere, under hvis Eskorte jeg sikkert naaede Klosteret og fortalte Hr. Hoffmann dette tragisk-komiske Æventyr.

Senere havde jeg den Ære at blive kaldt »la Madonna« af de Samme, der havde skjældt mig ud for Hexen. Nogle Pund Kjød og Brød og noget Vin, som jeg bragte mine Marino-Værter Datter, skaffede mig denne Ære. Skal man nu sige: »Vox populi, vox dei?« Nej, jeg maatte snarere tænke paa »Hossianna!« og »Stener ham!«

TOLVTE KAPITEL.

Anden orientalske Rejse med Harald.

Jeg var anden Gang paa Rejse til Orienten med Harald; det var i Efteraaret 1874. Nødt skiltes han fra sin Marie og jeg fra mine Døtre i Lausanne, hvor de forbleve i Pension for at lære Fransk. Regn og Taage fulgte os igjennem den mægtige Schweitzer-natur. Nu vare vi komne til en lille Grænsestad, hvis Navn jeg har glemt. Alt var hyggeligt her, der var atter Blomster, som klatrede op mod de smaa Vinduer og hilste paa de friske, unge Piger, der igjen hilste paa de Fremmede; ogsaa Solen hilste over Bjærgene. — Jærnbaneloget var standset, og den dampende Kaffe blev bragt af de strunke Tyrolerpiger. Uheldigvis skulde alt Tøjet alvorligt efterses; thi Harald førte flere Kasser Udstyr med sig; nu skulde der nemlig snart staa Bryllup i Konstantinopel, efter at de syv Aar vare gaaede, de, han havde arbejdet i, inden han kunde hjemføre sin Marie og sætte Bo i Konstantinopel. Det var Praktik og Poesi, der her vare forenede hos Harald, og der her, som i Alt, betegnede ham som min Søn. Men Tolderne kjendte ikke til Poesi, og Jærnbanen, den staalhaarde, ihærdige, stedse af Sted ilende, kjendte lige saa lidt til ømme Følelser; det hjalp ikke, at jeg forestillede Harald som den tilkommende unge Ægtemand, der længtes efter at ordne sit Hjem ved Hjælp af de ved egen Flid anskaffede Udstyrsartikler. — »Ere de nye?« spurgte Tolderen. »Ja vist!« »Er der mange?« »Ja, flere Kasser fulde.« — »Nej,« var Svaret, »der er ikke Tid nok til at efterse de mange nye Sager;« og saaledes vare begge de fjendtlige Magter enige i at lade den unge Hr. Harald og hans respektive Fru Moder blive tilbage med alle deres Sibensækker, medens Toget et lille Kvartérstid efter bruste af Sted, og vi mod vor Vilje bleve opholdte 24 Timer. Dette havde igjen til Følge, at vi — Noget, man i Forbifarten ikke kan gjøre — nød denne pittoreske og lidet bekjendte Del af Tyrol tilfulde, og sandeligt fik vi Fornøjelse af vor paa Rejsen ufrivillige Standsning. Paa en længere Fodtur, vi gjorde i denne smukke Verdensafkrog, hvor den duftende, mørkeblaa Genziana og Edelwejsz krybe op ad de stejle Fjælde, hvor Gamsen har hjemme, og Gletschervandet i smaa Vandfald styrter fra Bjærgenes Toppe ned i de frodige Dale med det græssende Kvæg, — dér maatte vi pludseligt gaa af Vejen for en elegant Chaise; og Hvem sad deri? Ingen Anden

end vor elegante, danske Generalkonsul Mr. de Calon fra Paris; den røde Bådecker laa opslaaet foran ham, og i Vognen hos ham sadde hans unge, blonde Hustru (nu ogsaa død, lig Haralds Marie) med hans Moder, der for alle den store Naturs største Momenter: Afgrundene, de umaadeligt bratte Fjældskred, Gletschere og mægtige Klippemasser havde én og samme Benævnelse, nemlig: »Les horreurs de la nature!« Vi maatte fortsætte Vejen hjemefter i Konsulens Vogn, og derpaa behandlede vi af Danmarks Repræsentant ogsaa i denne lille Afkrog af Verden paa den eleganteste Maade, han var vor Vært og opvartede os med Foreller og Chablis-Vin etc., et lukullisk Maaltid, der vidnede saavel om Hr. de Calons bekjendte Gjæstfrihed, som om hans Pariser-Forvænthed; thi Intet syntes ham godt nok.

Næste Morgen, da Solen atter hilste over Bjærgene og Damen endnu drømte om »les horreurs de la nature«, dampede Lokomotivet af Sted med os og Haralds tilgavns gjennemsete syv Kasser, og samme Aften endnu, efter den dejligste Dampskibstur over Søerne, glæde vore Gondoler stille hen over Canale Grandes klare Vande, medens melodiske Sange lød igjennem den varme Aftenluft. Vi vare i Venedig! Og det er dejligt at være i Venedig, i denne de gamle Dogers prægtige By, hvor den mørke Gondol med sine blonde Skjønne endnu den Dag i Dag som i Byens Velmagts Tid glider hen over de klare Kanaler, der afspejle de prægtige Paladser, forzirede med de slanke Spiralsøjler, med Marmorstatuer i bedste Stil, med Mosaikbilleder paa glimrende Guldgrund, med de mange slanke Vinduer, der ende i Rosetter, overskyggede af den elegante, halvgothiske Spidsbue. Ja, Venezia, Du Adrias Dronning! Jeg tænker paa Æventyret om Dornröschen, der berøvedes Livet ved Misundelsens giftige Stik. — Hun sover, synes det, og Alt, som omgiver den skjønne Prinsesse synes sovet ind, lige til Blomsten i Haven, Fuglen i Guldburet og Kokken ved Bradspiddet. Det er Altsammen en Herlighed, som Edderkoppen har spundet sine Net over. En ung Ridder, der elsker Prinsessen, trodser Trolddommen ved Mod og Kjærlighed, han fremelsker Livet paany, hvor det synes udsukt, han fremkalder det ved Kjærtagnet — ved Kysset! Saaledes synes ogsaa Venezia at slumre. — Der kigger Ingen ud af de mange Glasruder, Spindelvæv hænger over de guldprydede Vægge og de kunstigt udskaarne

Skovene ved Tatoj.

(Efter en Skizze af Harald Jerichau).

Paneler, der er ingen knirkende Lyd paa Gangene, ingen Vaabenstøj — ingen Bandit, der sniger sig langs Murene for at udføre den skinsyge Skjønnes eller hendes fornærmede Mands Hævn, — ja, endog Ingen, der sukker under Blytage, ingen Barke, der bringer Ofrene under Sukkenes Bro, saa at de aldrig mere vende tilbage! Republikkens Tid er forbi, Dogernes — Romantikens Tid. Ingen Foscari, ingen Lucrezia Borgia! — Dog er Skinlivet endnu tilbage, og Poesien, den, som kaster sit uforgængelige Skjønhedsliv over sine Yndlinger, er tilhuse i de gamle Paladser, i de dybe Kanaler, der ere Vejvisere i Venedig. Venezia, Adrias ægte Perle! Du, Afrodite lig, stegen op fra Voverne — Havets Dronning, stedse dejlig, skjønt Du er falden, nedværdiget, trælbunden! — Hvorfor kyskes Du ikke som Dornröschen til Live igjen? Riddertiden er forsvunden, og Virkeligheden øver sin Ret, Historien med sine Fakta læses i Venetias Forfald; derfor er det den dybe Melankoli, der betegner denne ved Natur og Kunst saa herligt udstyrede Stad.

Desværre blev Harald efter at have spist Østers pludseligt meget syg under dette vort Ophold i Venedig; der var endog Livsfare for ham; det var et koleralignende Mavekrampe-Tilfælde. Flere kjedsommelige Dage maatte han som Rekonvalescent tilbringe i Bauers Hotel. Jeg benyttede denne hans Bedringstid til i St. Lazzaro Klostret at male et Portræt af den fortræffelige armeniske Biskop Odoardo Hermüz, Iliadens Oversætter paa det armeniske Sprog. Hans Broder var Erkebiskop og Øverste (Prior) i Klostret St. Lazzaro. Rørende var disse to fromme Brødres indbyrdes Kjærlighed; Begge levede de det samme, Gud i Sandhed indviede Liv, Begge døde omtrent samtidigt i 1879. — Min Baad bringer mig hurtigt hen over Lagunen til St. Lazzaro Klostret — forbi de offentlige af Napoleon den Første kunstigt anlagte, svømmende Haver — forbi det vandombølgede Galehus for Mænd, hvorfra de sørgeligste Lyde, de gyselige Vanviddets Hyl som Gjenfærd svæve hen over den stille Lagune. Baaden standser under St. Lazzaros store Port, en Hvælving, der danner en Portal over Vandet, under hvilken Gondoler og Barker lægge til. Man føres strax af en af Brødrene ind i den stille, af Klostrets Buegange omgivne, blomsterrige Klosterhave med Cisternen i Midten, hvorom Passionsblomsten har flettet de fine Ranker og Roser og Liljer, der ogsaa blomstrede omkap i min kjære Faders Have ved Weichselens Bred. — En af de mørke, semitiske »Fratres« melder mig til Superioren, og paa det Venligste modtages jeg af denne og hans Broder i Bibliotheket, som er meget rigt paa Indhold og yderlig Pragt. En Frater er tilstede, Nedros; han er det store armeniske Trykkeris Faktotum. Nu blive vi endnu førte om i Yderhaven og i Kostalden, hvor nylig en lille Kalv var bleven født; der lugtede saa dejligt dansk i Stalden.

Vi saae Roserne udenfor, og Møddingen, overgroet af Meloner og Vindruer. I Refektoriet er et meget smukt, stort Billede af en omtvistet, dygtig, venetiansk Mester. Klostrets Billedgalleri tæller enkelte Arbejder af betydelige italienske Mestre, der ere udlagte til Salg, og hvoraf de fleste kun have illusorisk Værdi.

Snart sagde vi Farvel til de fromme Værter i Klostret, hvor jeg ventedes Dagen efter for at male Biskop Odoardo Hermüz' Portræt. — Jeg fandt Harald i Bedring, men alt mit fine Linnedudstyr var stjaalet i Hotel Bauer.

Men nu tilbage til Klostret! Jeg arbejder den ene Dag, den anden og den tredje, og Billedet bliver færdigt, og jeg skal hjem med Klosterbarken (eftersom min Gondol hver Gang strax igjen sendes tilbage); ingen Kvinde maa nemlig forblive Natten over hos de fromme Fædre i St. Lazzaro. Men jeg, der har haft Natteophold i Hæmmene, skulde jeg ikke ogsaa kunne finde Nattely hos de fromme Fædre? Hvad sker? Det var, som om selve Himmelen vilde blive mine excentriske Ønskers Allierede; thi et frygteligt Uvejr bryder løs. Det bliver mørkt før Tiden, Lynene fare i alle Retninger, Tordenens Rullen blandes med det vrede Havs Brølen paa den anden Side af Lidoen. Stormen raser og faar den stille Lagunes Vande til at sprøjte op mod Vinduerne. Man bliver urolig i Klosteret! Der ringes til Messe, der bedes, Tordenen ruller, det lyner Slag i Slag, og ude høres to smaa forkomne Drenges Raab; de fiskes endnu i Tide op ved den kæntrede Jolle, de hænge i. — »Hvad skal der blive af mig?« tænker jeg, og Tanken besvares af den ærværdige Biskop. »Vi kunne jo ikke lade denne arme Dame drukne!« siger han; »men Hvad skulle vi gjøre ved hende?« »Vi kunne ikke riskere en Baad i dette Vejr, endnu mindre Menneskeliv,« siger Superioren alvorlig, »De maa blive her!« — Og nu ser jeg dem trippe og vimse om, de gode, sortsmuttede Herrer; En bragte en Feltseng, en Anden et Vandfad, Kam og Børste o. s. v., en Tredje bringer mig endog et Spejl; — Intet mangler, Sovestedet er færdigt til at modtage den gamle Veninde i Klostrets profane Del, nemlig i Billedgalleriet, som i Sandhed passede for Kunstnerinden. Jeg sov, omgiven af alle Helgener og af de søde, buttede smaa Engle, der stode paa Vagt paa Guldgrund. Der stod ogsaa St. Agathe med sine afskaarne Bryster paa Sølvfad, som kunde det været Østers; der manglede kun Citronen til Anretning. En saakaldt Guido Reni, en Kvinde, der var blaat anløben, som om hun kom op fra den kolde Lagune, gloede paa mig med sløve Torskeøjne. En hellig Magdalene bad for mig, St. Antonius gav mig et godt Begreb om, hvorledes man bedst, om end ikke paa den smukkeste Maade, undgik Fristelser. Det var meget morsomt, og endelig sov jeg sødeligt ind, skjønt jeg saae, hvorledes de Vantro bleve pinte i Helvede — og en Vantro var jeg, efter

Klostrets Opfattelse. — Dette var mit Klosteræventyr i St. Lazzaro. Om Morgenen fik jeg Mælk fra den nyfødte Kalvs Moder, og blev hurtigst muligt expederet hjem til Venedig i det dejligste Vejr. Stakkels Harald var imidlertid meget urolig over sin gamle Moders Udebliven.

Skjønt ikke i kronologisk Orden, idet de venetianske Erindringer, som jeg nu vil meddele, stamme fra en tidligere Rejse, nemlig min første med min Søn Harald i 1868, saa samler jeg dem dog for at give det rigest mulige Indtryk af Venedig, saaledes som det altid svæver for mig i Fantasien. Det er nemlig det venetianske Karneval, saa berømt for sin Finesse og Gratie, som vi kom til at opleve i Februar Maaned 1868. Karnevallet i Venedig er den Fest, hvortil man sparer hele Aaret over, en kort, pontenseret Nydelse for den ved Ørkesløshed sløvede Venetianer, der under Halvmasken bytter den tilvante ampfibieagtige Indolens med sand Lystighed. Anderledes fremtoner Karnevallet for den Fremmede, der, higende efter Nydelse, travler omkring og samler Indtryk paa Indtryk for at adspredes, umættelig, umættet som Danaidernes Kar, modtagende, uden at give; — stadigt træt og ikke til at standse i Farten, driver han om i Verden fra Sted til Sted. — Det var altsaa Karneval, derom vidnede Estraden paa Markuspladsen, der var oprettet for Orkesteret i Midten og de Dansende rundt om. Over den var der spændt et Telt, prydet med mange røde, hvide og grønne Faner. Pladsen var glimrende illumineret, som var det højlys Dag; foran alle Kaféer stod der Stole i Hundredtal, og efterhaanden fyldtes den rummelige, med Marmorfliser belagte Plads — som var det en enorme Balsal, hvorover Himlen havde spændt sit blaa, stjernebaldyrede Loft, og som var fyldt med Tusinder og atter Tusinder af glade støjende Mennesker. Otte Slag fra de jærnkædte Mænd lode paa Arsenalets Uhr, og den antikke Bronzeløve — røvet fra Piræus's Havn af Venetianerne — saae hélt underligt ud, saa alvorligt som den stirrede ud i den oplyste Scene, der mindede om Palæ Royals af Paladset cernerede Gaard. Der lød Musik fra Estraden! Jeg skred med min Søn Harald gennem de bølgende, lystige Menneskemasser. De Fleste havde lyse Dominoer eller Karaktérdragter. Nej, hvilken Glimmer af Kostumer, af forelskede Øjne, af Smil under Halvmasken! Konfetti — smaa røde og hvide, søde Sukkerkonfetti, ikke det ækle, tunge, tilsmudskende Gips, der i Rom ødelægger al Karnevalsglæde og plumt faar Gratierne til at flygte — blev tilkastet som en Forposternes Tirailør-Ild, der gaar forud for Slaget, det blev besvaret, og saa nærmede man sig hinanden, Haanden blev rakt med en Rose eller Violer; tænk: Violer i Februar! Et Navn blev skrevet, et Nik eller et Nej, Smil eller Latter, et Haandtryk, et stjaalet Kys, og nu til Estraden! — Enhver maatte vise sit

Visitkort til Ballets Marskalk, derpaa gik man de ti Trin op paa Estraden, og snart hvirvlede ét lykkeligt forelsket Par efter det andet, Favn i Favn, om i Valsens Rhythmer, tiljubede af den klappende Mængde. Vi gik ud paa Piazzettaen; hvilken Stilhed, hvilken Højtid i Modsætning til det brogede Virvar, der kun faa Hundrede Alen derfra, lignende en fantastisk Drøm, tog Sanserne fangne. Her laa Lagunen stille foran os, og den store Fuldmaane paa Himlen udgjød sit rolige Lys paa de stille Vande over St. Giorgio og de stolte Paladser og Kirker, der spejlede sig i Vandet; St. Lazzaro laa duftigt i det Fjerne og vidnede om Lagunernes store Udstrækning.

Dernede sang Gondoliererne — de Gamle sandsynligvis — thi de unge Karle svingede vistnok deres brune Skjønne i Armen, om end ikke paa Balustren, saa i et eller andet Osteri. Det var en dejlig Kontrast, denne Naturens Alvor og Skjønhed i saa umiddelbar Nærhed af Karnevalsrimlen. Jeg sad snart ved Foden af Kampanilen; Republikkens stolte Løve spændte de gyldne Vinger ud mod den stjerneklare, natlige Himmel, og jeg fortabte mig i Drømmerier, da pludseligt Rakterne — en efter en — med hvislende Støj fore op mod Zenith. — Der var aabenbart noget Nyt paa Færde, og selvfølgelig skulde man ogsaa se dette. Alle de mange, brogede Mennesker strømmede nu mod St. Marko Kathedraalen, der hidindtil havde ligget ubemærket i Halvmørket. Men Hvem kan beskrive det Skue, som nu fremtoner! — Som ved et Trylleslag oplyses hele Scenen ved elektriske Lys, og St. Marko glimrer som i det klareste Solskin med alle sine Mosaikker paa Guldgrund. Alle de fromme Apostle og Helgener med vor Frue kigge saa alvorligt ned fra de gyldne Vægge, ned paa det underlige Syn, som Pladsen frembyder. Italien, det nye Italien, er det, som giver en natlig Karnevalsforestilling, en antikirkelig Demonstration med spydig haanende Karnevalsmaske; — det er Protestens, for ikke at sige Protestantismens — det er Oppositionens, Atheismens, Demokratiets Tid, der halvtspøgende her vover at vrænge ad de gamle Former, byde Folket de nye Ideer med Lystighedskryderiet, prøve Giftens Kraft og se, hvor vidt man kan gaa, — og man gaar vidt. Prins Karneval tronede i sin antikke, forgyldte Karm, den eneste Vogn i Venedig, en Levning fra Dogernes Tid, der snarere hører hjemme paa et ethnografisk Museum. Prinsen var omgivet af lystige Hofnarre, han hilste paa Folket og udstrøede Blomster og Sukker godt, og nu fulgte i Procession de høje Dignitarer, Ministrene og Dommerne, udstafferede som i »Reineke Fuchs« med Dyrehoveder; man saae Elefanten, Tigeren, Oxen, den fornemt vrinskende Hest og den grædende Krokodille, der alle stolt knejsede og brystede sig med Dekorationer, hentede fra alle Verdens Lande, snart

En Kamel med Fører fra Sardes.
(Efter en Tegning af Harald Jerichau).

bukkende, snart skrabende ud; eller ogsaa saae de blaserede og udeltagende ned paa Krapylet, som tiljublede den fornøjelige Hersker. Der var ogsaa Aber, Papagøjer, Kanariefugle og Nattergale, Tudser og andet Kryb, der dannede Hoffets udvalgte Kreds, »tout comme chez nous«. Optøget endte med en Procession af flere Munkeordener, der fremsagde deres uforstaaelige Latin og gik i lange Rader, som var det i Rom — nota bene i den pavelige Tid. — Ogsaa disse Padres og Fratres vare alle fremstillede som Dyr; her hørte man Skryden af de hellige Mænd i deres Kutter, og de nikkede dertil med de langørede Æselshoveder. De bleve fulgte af Faareordenen, og man hørte de fromme Padres bræge fra deres Bøger, over hvilke de fromt hældede de dumme Faarehoveder; men værst var dog Svinenes Grynten, som fremkaldtes af det endnu anonyme, nykatholske Karnevalsbroderskab; dets Medlemmer kunde knapt holdes i Orden, men gryntede og skubbede til hverandre. Selv jeg, der er Protestant, forargedes over dette Optog; men jeg kunde dog ikke lade være at le over det Pudsige, ja det Erkekomiske ved Ideens Fremtoning, og dette var netop Pointen, som ønskedes opnaaet af det demokratiske, antikirkelige Parti, der havde arrangeret dette mærkelige Karnevalsoptog. Allevegne hørtes der skringrende Latter, Bravoraab og rungende Hurraer! Da tændtes pludseligt bengalske Flamme paa Markuspladsen, og den ældgamle St. Markuskirke med alle sine hellige Mænd og Vor Frue paa de gyldne Mosaikvægge rødmede, som var det af Harme eller af Skam. Det var underligt det Hele. Under Spøg og Latter havde man udbredt Vantroens Gift, der berøver Kirken dens forgyldte Klædebon, og dermed Illusionen, og tillige raner Folkets traditionelle Ærefrygt for den autoriserede, gennem Sekler helligede Tro, der med, ja til Trods for alle sine Misbrug og Raaddenskab i sin Midte, hvilket ogsaa er Anledningen, ja Berettigelsen til Italiernes Higen efter Reformen, hærger og ødelægger det Bestaaende, uden at give det noget Bedre i Stedet. Jeg mindes herved et smukt Citat af en af de gamle tyske Digtere: »O, des Lichtes, das den armen Schwärmer nichts zu zeigen hat als seine Nacht, o des Wissens, das den Glauben ärmer und den Thoren doch nicht klüger macht«. Jeg var næppe konfirmeret, da jeg læste dette; den Gang forstod jeg det endnu ikke, ind af det ene og ud af det andet Øre gik Ordene, — nu forstod jeg Anvendelsen. Ja, fattigt og ulykkeligt bliver det af Gud saa rigt udstyrede Italien, naar det ikke mere i barnlig eller barnagtig Uskyld kan ofre til Madonna og bære om i Procession de smuktpyntede Helgener, disse Levninger fra de gamle Romeres Hedningstid, disse katholske Guder og Gudinder. Barnet forstaaer Alt gennem Hjærtet, gennem Følelsen, og Troen maa gribes med Følelsen; Forstandsmennesket

kan ikke opfatte Tro. Italienene ere Børn, Naturens Kjælebørn, der smile igjennem Taarer, der bede af Hjærtensgrund, der elske Madonna immaculata, der tro paa Paven og hans Dogmer, — der trænge til den traditionelle, oktroyerede Troesform. Tag den fra dem, og de vakle og styrte sammen uden Støtte i et uberegneligt, umaadeligt Dyb, og dette Fald kan have de uberegneligste Følger for Statens Bestaaen, for Verdensfreden. Savonarola var Italiener af Fødsel, men ikke Italiener af Sind, han var Forkæmperen for de store Ideer, der pegede mod det største Maal. — Dog blev denne hans hellige Kamp for Sandhed og Tro — netop fordi Alt er menneskeligt, og derfor forkrænkeligt — Misforstaaelsernes og Ukjærlighedens Kilde, og det var den vanhelligede katholske Tro, der tændte Baalene i Reformationens Tid. Allè disse og mange andre alvorlige Tanker fremkaldte Maskeradeoptøget hos mig, og dette kontrasterede til de lystige Omgivelser. Igjen tyede jeg til det kjære, stille Maaneskin paa Piazzettaen. — Her var der imidlertid ogsaa blevet livligt, Tamburinens Klang lød os imøde, Gondoliererne i deres bedste, men dog saa lusludte Klædning, drejede sig med deres friske Piger i Kredens Midte, snart undvigende hinanden, snart søgende hinanden. Bevægelserne, Udtrykket i de maanebelyste, kraftige Træk, Alt betegner Glæde, Lidenskab, Længsel, — han knæler, strækker Armen ud mod hende, hun giver sig hen i hans Favn; men saa ere de trætte. Andre Par løse de Dansende af, og de Forrige forsvinde i Skyggen af Bygningerne. Fra Vinknejerne høres der Støj, Lysene vinke, med Glædesraab udbydes der Lækkerbidskener, som oftest nyligt opfiskede »frutti di mare«, der er Liv og Røre alle Vegne, og paa Lagunerne zitrer Maanelyset. Hist og her høres der Guitar og Sang, man bænkes, hvor man bedst kan, i Kaféer eller Knejer, eller ogsaa sætter man sig i en Gondol og søger ad de stille Kanaler hjem; det gjorde vi, efter dog forinden at have forfrisket os som ved en Douche efter et varmt Bad med en Rotur langt ud til Lidøen, hvor Alt aandede Stilhed og Fred. Det var langt over Midnat, da vi ad denne smukke Omvej naaede tilbage til Hotel Bauer.

Naar man næste Morgen skal tidlig op for at fortsætte Rejsen — Regattaen, der skulde finde Sted midt i Karnevalstiden, kunde vi ikke blive efter — er det Bedste, man véd, en uforstyrret Søvn. Dog fik vi noget endnu Bedre, idet vi midt i vort første dejlige Blund, hvori Æsler og smukke Damer og de Hellige fra St. Markos gyldne Vægge, sammenblandede med Svin i forvirret drømmeagtig Uorden, spøjte om under Morpheus's Indflydelse, bleve forstyrrede ved de dejligste Canzoner. Det var en flerstemmig Gondoliereserenade, som udførtes af 40 Sangere, der gave Møde under de bedste Hoteller. Snart laa den

store Gondoliérbarke under vore Vinduer, og vi lyttede henrykte, snart hørte man Sangerne fjærne sig. Det var en stor Nydelse at sove ind under disse bølgede Melodiers Rhythmer, der lidt efter lidt tabte sig i det Fjærne.

Men nu tilbage til mit andet Ophold i Venedig i 1874, med hvilket dette Kapitel egentlig begynder! Jeg var, som sagt, bleven færdig med Biskop Odoardo Hermüz' Portræt paa St. Lazzaro, og Harald var igjen bleven saa rask, at Rejsen til Orienten efter Lægens Raad, der tillige ønskede Luftforandring, kunde fortsættes. Vi forlode den fantastisk i Kanalerne sig spejlende By med sine Tusinder af Lysspiraler, der gyngede paa de smaa boblende Bølger; Maanen belyste Kirkerne og Paladserne og den gyldne Løve, der spredte sine Vinger op i den klare Luft. Vi maatte jo af Sted! Snart laa Dogepaladset og Sukkenes Bro bag ved os. — Igjen hørte vi de Gales Sukke over Lagunerne, saa hørte vi dem forstumme. Dampskibet fór af Sted som et mørkt Uhyre, dets Damp lagde sig som et sort Afskedsslør over det lyse Venezia. Nu var ogsaa St. Lazzaro naaet og svømmede snart i Maanetaagen bagved os — Bølgegangen blev svær, — vi vare i rum Sø. Hvad vort Dampskib hed, var en Biting, det var en smuk Lloyd Damper; Hovedsagen var, at Rejsen var heldig til Triest, og at man paa denne Slags Fartøjer er sikker paa at faa Køjer uden Utøj, godt Selskab og Forplejning, og i Tilfælde af Ulykke paa Søen, er man under de bedste Betingelser. Men at man paa et slikt Fartøj kan komme til Skade i selve Havnen, hører vist til de sjældneste Tilfælde; og dog hændte os netop dette ved vor Landing i Triests Havn. Vi befandt os vel en 500 Alen fra Moloen. Hundreder af Fartøjer gyngede paa Vandet. Havnen lignede en Skov af Master, Solen skinnede klart, Sejlene soledes, Matrosernes vadskede Tøj hang i Skibenes Tovværk, og alle Nationers Flag vajede fra Skibe og Huse; det var jo Karnevalstid. Kaptajnen kommanderede: »Halv Kraft!«; man kunde alt skjelne de brogede Grupper paa Land. Skibet var ventet, der stod Fiakrer, Omnibusser og Hotellernes Harpyer i Skikkelse af Konduktører og Portierer med Skilt og Etikette, med Reklamer og Annoncer i Hænderne og de respektive forgyldte Hotelnavne paa Huerne. Her vare de utallige Ciceroner, lige fra den fintbehandskede, gentlemanlignende Lejetjener og til den lasede Dreng med de mørke Øjne og de uredte Haartjanser, Alle vare de rede til at styrte over de Rejsende og deres respektive Kofferter og mange Pakkenelliker, som var det deres lovlige Bytte. Ogsaa paa Lloydampskibet var der Røre. Bagagen var bleven befordret frem fra Mellemdækket, og man skubbede og puffede til hverandre, for Hver at faa Sit. — Jeg var roligt gaet ned i Salonen for at tage Hatæske, Skitse- og Dagbog

og andre for rejsende Damer uundværlige, Rejsen besværliggjørende Smaasager, da pludseligt et voldsomt Ryk, ledsaget af et endnu voldsommere Brag, fik mig til at falde om over paa en af Sofaerne. Flere Stød og Brag paafulgte, voldsommere end de andre, inden jeg hurtigst muligt naaede Døren og kom op paa Dækket.

Alt Dette var sket saa uhyre hurtigt, at jeg fra Dækket kunde se et andet, meget større Dampskib end vort, hvis Skibs Bovspryd i pilsnar Fart havde gjennemboret vor yderste Masts Ræer og søndersplittet hele Takkeladsen. Det saae ud, som vare de armtykke Tove tyndt Sejlgarn og Ræerne Svovlstikker. — Det var en voldsom Bragen, en Skrigen, en Jamren; thi mangen En var bleven alvorlig ramt ved Sammenstødet, og Forvirringen var grænseløs. Man kunde endnu ikke gjøre sig et Begreb om Konfliktens Betydning. Man var endnu ikke klar over, Hvad det Hele var, hvilke Følger det kunde have. Nu pressede det andet store, med fuld Fart sejlene Dampskib, Lucifer, sin Ræling mod vor Skibs Ræling, saa den førstes Skanseklædning blev reven af og vort Fartøjs Bagklædning splintredes i Stumper og Stykker, og de andre Skibe, der saaledes vare i vor umiddelbare Nærhed under Konflikten, lede mere eller mindre Skade; især var der et lille Passager-Dampskib, der heldigvis var uden Rejsende ombord, som bagstaveligt blev knust mellem vort Skib og Lucifer. Maskinmesteren, Styrmanden og tre Mand faldt overbord, men bleve strax bjærgede. Det var en Fandens Støj, en Banden, en Skrigen, Graad og Hulken; thi mange af de fattige Dækspassagerer havde set deres Ejendele — saa faa de end havde — gaa overbord. Havde Kaptajnen, inden Sammenstødet fandt Sted, ikke kommanderet: »Halv Kraft!«, saa kunde der vist have fundet uoprettelig Ulykke Sted. Saaledes slap vi med Forskrækkelsen; men jeg fik ved denne Lejlighed Følelsen af det Magtløse i alt Menneskeværk og al Menneskehjælp, naar Ulykker som disse, men i større Maalestok, tilstøde Mennesket paa Havet. Kort Tid efter naaede vi Moloen, dette Nutidens Pragtværk i Triest.

Efter et kort Ophold i denne By, havnede vi, efter at have anløbet flere Kyststationer, endelig paa Korfu. Det var midt om Natten. Vor Bagage bestod af 21 Stykker Tøj, hvilket Intet gjorde, saa længe vi vare om Bord; men at faa alt Dette i Land! Og saa Tolden! Adskillige Drachmer og Lepter holdtes parate for at spare saa vel os som de fustanellaklædte Toldere Gjennemfølgelsesprocessen; men disse Penge kom ikke til Anvendelse, efter at vi, takket være Kapt. Cokydes, hvis elskværdige Bekjendtskab vi havde gjort i Rom, og som ikke havde glemt sit Løfte om, efter forudgaaet Varsel at sørge for os ved vor Ankomst til Korfu, hvor denne Herre den Gang beklædte en

Illst. Tid. X. A.

Sardes.

(Efter et Maleri af Harald Jerichau).

høj Post, havde faaet Alt bragt i Orden. »Kyria Jerichau!« lød det gennem Mørket, mens en Lygte paa rembrandtsk Manér belyste en prægtig, atletisk bygget Mand i nygræsk Nationalkostume med Fez paa Hovedet og de aldrig manglende kostbare Pistoler i Bæltet. »Kyria Jerichau!« (Fru Jerichau), og saa skubbede han de andre lurvede, obskure Hjælpershjælpere af Vejen og talte vore 21 Stykker Rejsegods. — En dejlig Vogn, forspændt med to Graaskimler, kjører frem, Tøjet læsses paa en Bærebør, og nu gaar det i Karrière op ad de mange i Zig-Zag løbende Vejafsatser. Vi bleve i dobbelt Forstand hélt bange ved denne Kjørsel; thi det var en kostbar Befordring, og midt om Natten var det; men endnu mere bange bleve vi, da Vognen standsede foran et brillant Hotel, og Opvarterne, der aabenbart havde ventet det store Herskab, sprang frem, for med Kjærter at modtage de Rejsende. Saa var der anrettet en fortrinlig Souper, og derpaa anvistes der os 2 Værelser. Som jeg erfarede, havde mit Værelse tidligere været beboet af Kejser Nikolaus den Første af Rusland, — og min Angst steg derfor, da jeg slet ingen kejserlig Rejsepung havde; og den blev ved at stige, da jeg opdagede store Kakelakker, — min Skræk — der endog spaserede over Sengetæppet, efter at Lyset var slukket; jeg fik da én mellem Fingrene, — jeg véd, at jeg skreg, som kunde det været en Røver, der havde villet overfalde mig. — »Lys! Lys!« raaber jeg, og ind træder Harald med Sengetæppet svøbt om sig, og fra Sengen tumble Kakelakkerne — i et Nu vare de borte! Hvorhen havde de puttet sig? I de falmede Damaskes Sengeomhæng omkring mig? Eller under Sengen? Eller under Tæppet bag Kejser Nikolaus's Billede, der næsten vred syntes at skue ned til mig? Det kan jeg ikke sige, men kun, at jeg lod Lyset brænde hele Natten, og de Sorte skyede Lyset.

Om Morgenen modtog vi Besøg af Kaptajn Cokydes og hans »Kyria«; nu skulde vi se Korfu. Lille søde Fanny, Cokydes's eneste lille Pige var med paa den skønne Tur, hvortil vor græske Ven afhentede os, og Kongens dejlige Slot og Park gjaldt den første Udflugt; senere hen mod Aften kjørte vi til Korfus Bjærgtinder, der vare bevoxede med den uforlignelige Olivenskov, som var saa gammel og havde et saa klassisk Udseende, at man godt kunde tro, at de klassiske Dryader endnu boede i de maleriske, ældgamle og dog kraftige Træer. Naar jeg har fremhævet Korfus dejlige kvindelige Nationaldragt, er der intet Andet at fortælle om under dette vort Ophold, med Undtagelse af, at Cokydes ogsaa havde sørget for, at, skjønt vi bleve fyrsteligt modtagne og placerede af Hotelværtten, vi dog kun fik en Regning, der ikke var større, end at Kunstnere godt kunde betale den. Om Rejsen fra Korfu og til Syra, hvor man ikke steg i Land, men kun vekslede Skib og kom paa et større, er der ikke Andet at sige, end at man overraskes ved

at høre, at denne nu anselige, paa en pyramidalagtig Ø byggede By er et Resultat af den nyeste Tid; den har en Frihavn og kan sammenlignes med en Mægler mellem Occidenten og Orienten. I det Smaa ytrer sig Syristernes Handelsstød saaledes, at i de 10—12 Timer, man her ligger paa Rheden, Hundreder af mindre og større Fartøjer omsværme Skibet, og utallige Mennesker af alle Slags Farver og Dragter — endog Kinesere saae jeg — entre Skibet og falbyde deres mangfoldige Varer, deriblandt Mastix, Syltetøjer og endogsaa Silketøjer.

Fra Korfu rejste vi forbi Zante og mange af det græske Arkipelags Øer til Athen, for der at hvile ud en kort Tid. De helleniske Majestæter vare endnu paa deres Sommeropholdssted i Tatoj, og jeg kan ikke undlade her at fortælle Lidt om en lille Udflugt dertil.

Det er ikke det lille, halvt forfaldne Hus, det eneste beboelige paa Tatoj, Kong Georg af Grækenlands Privatgods faa danske Mile fra Athen, hvor den græske Kongefamilie opholdt sig, indtil det i 1874 fuldførte, rummelige Lystslet var blevet færdigt, som jeg her vil bede Læserne skjænke deres Opmærksomhed, naar jeg taler om Tatoj, skjønt det ikke kan negtes, at hint enetages Hus vistnok er Omtale værdt. Naar Kongen tørster, kan Fattigmand faa Lov at række ham en Læskedrik, og der spørges ikke, om den er i et Lerkar eller Sølvkrus, om det er en fintbehandsket Haand eller en barket Næve, som byder den Vansmægtende Drikken. »Mit Kongerige for en Hest!« lader Shakspeare Kong Richard III udraabe, da Krigslykken vendte sig mod ham. Da det blev uhyre hedt i Athen, og det glødende Støv hverken tog Hensyn til Kongen eller Tiggeren, nød det lille Hus i Tatoj den Ære at skygge for Hellenernes Konge og Dronning, samt for deres yndige Børn!

Tatoj! Hvem har set Dig, og kan nogensinde glemme Dig? Hvem har vandret i dine tætte Naaletræers Skygge og ikke følt sig husvalet! Og Hvem har ikke troet — skjønt Pentelikons klassiske Linjer og Akropolis' ædle Forhold, som skimtes i den ved Solnedgang rosenrødt glødende Horizont, vidne om Hellas og dets Guders Tid — at man var hensat i Nordens kraftige, eviggrønne Skove, saa friske, saa grønne ere Tatojs Naaletræer. Og derfor kan jeg godt forstaa, at den danskfødte Grækerkongen valgte netop dette, det hjemlige Nord lignende Sted til Sommerophold for sig og sin høje Familie. Jeg overlader Kongens Intendant at meddele, hvor mange Tønder Land, hvor mange Favne Brænde, hvor mange Tusinde Stykker Faar og Kvæg denne herlige Ejendom indbefatter; jeg vil kun fortælle om, hvor dejligt der er dér. Men det er en vanskelig Sag at beskrive Egne for Folk, som ikke have set dem og saaledes ved Indtrykket af det Sete kunne udfylde Beskrivelsen. Medfølgende Radering giver kun et svagt Indtryk af Bjærgene og Dalene,

der langstrakt, i bratte Skraaninger og med skjæve Linjer vexle med hverandre. Ørne og Gribbe svæve om i den klare Luft, højt over de højeste Træers Kroner, hvor de have hjemme, eller paa andre Steder, hvor ikke Menneskeblid, end sige Menneskefod, kan følge dem. Det summer med Bier og tusinde andre Insekter; Cikaden, der hænger ved Træernes Blade, synger sin evige Sang, Firbenet vimser hastigt om i det hede Sand, hist og her er der ogsaa en Slange. Men i den dybe Skygge se vi den græske Pige med Vandkrukken; hendes Haar er flettet i to tykke Piske, og røde Baand ere bundne deri; hun er brun og dejlig og frisk som Drikken, hun byder den unge, smidige og elegante Græker med Fez og Fustanella — han hedder Alkibiades — en Faarehyrde med sin Hjord — mandig ædel, som en Oldtids Helt, maaské en Palikars Afkom. — Det er en dejlig Genrescene, holdt i klassisk Stil, saavel i Form som i Farve. Men en skønnere Scene er dog Beskueren forbeholdt: det er Majestæternie selv, omgivne af deres mange, yndige Børn; de sidde alle i en lav Stue omkring et velbesat Bord; men den samme Tarvelighed, der er Landlivets Afvexling og Ynde, hersker med Hensyn til Retterne ved det kongelige Taffel og i de høje Herskabers Klædning, skjønt man ogsaa her med Shakespeare kunde sige: »Hver Tomme en Konge«. Men her, hvor Kongen med Galadragten tillige aflægger de tyngende Regeringssorger, hvor man ser ham lege Tagfat med sine friske, rødmussede Børn og hæfte en Rose i sin Dronnings Haar, her gjælder fremfor Alt det bekjendte Ord: »Où peut on être mieux qu'au sein de sa famille«.

Til trods for den halvforfaldne Sommerboligs snævre Plads var der sørget for et Aftrædelsesværelse til mig; thi »hvor der er Hjerterum er der Husrum«, siger det danske Ordsprog — og Kong Georg viser ved alle Lejligheder, store og smaa, at han ikke har glemt sit danske Sprog. Dette, ligesom hans danske Troskab, danner Sangbunden i hans Hjærte. Lykkeligt det Land, hvis Konge har bragt det en saa rig Skat, og hvis Børn faa den i Arv. Senere hen blev det nye Sommer slot vist mig. Den fortryllende Dronning Olga selv førte mig omkring. Her var Alt nyt og friskt som Majestæternes unge Lykke. Slottet laa højt, med en henrivende Udsigt, omgivet af et Hav af Træer. Men nu vrinske Hestene, Vognen er kjørt for. Kongen selv, der her paa Tatoj fuldstændigt befrier sig fra Formernes Tvang, ledsagede mig til Vognen. Hendes Majestæt med Turquois-Lorgnetten foran de milde Turquois-Øjne nikkede og vinkede paa den mest henrivende Maade.

Men Alt hører op og træder i Baggrunden som en glimrende Drøm, man ønsker maatte vare ved.

Atter er jeg paa den brede, støvede, aloebesatte Vej til Athen, der nu træder nærmere og nærmere frem; Maaneskinnet kaster sin klare Sølvglans paa Monte

Pentelikon, hvis noble Linjer strække sig i det uendelige Fjærne.

Nu træder Propylæernes klassiske Masser frem, ligesom forklarede i Maaneskinnet. Erindringen herom er skønnere end Det, jeg med bedste Vilje søger at anskueliggjøre. — Kort Tid senere rullede Vognen frem for Hôtel d'Angleterre, hvor jeg var ventet af Harald, der ikke var helt rask. Ikke destomindre fortsattes vor Rejse, og Dagen efter vare vi i Smyrna, hvor de samme Venner, som for fem Aar siden havde modtaget os, igjen med samme Venskab bød os Velkommen. Om Smyrna har jeg skrevet et helt Kapitel, hvorfor jeg nu ikke videre specielt berører dette. Derimod har jeg aldrig fortalt om Dr. Hirschfeldt, Arkæologen, ogsaa kaldet Olympieren, Haralds Ven. Jeg traf her sammen med ham hos den danske Vice-Konsul v. Spiegelthal, vor fælleds Ven. Det var med Dr. Hirschfeldt, at Harald havde gjort den interessante Rejse til Ephesus, Rhodos, Athos og Sardes; mærkelig og farlig skal denne disse to unge Mænds Indtrængen i det saa lidet kjendte Lille-Asien have været, og min Søn skal have været den første Kunstner, der nogensinde har trængt saa vidt frem og gjengivet Egne og Typer derfra, hvorom hans store til Kristiansborg Billedgalleri af Kapt., Brygger Jacobsen forærede Billede vidner, ligesom ogsaa den dette Kapitel illustrerende Tegning af Rhodos og mangfoldige interessante Studier af Mennesker, Dyr og Stæder — en hel Skat, som jeg endnu gemmer i Haralds efterladte Mapper.

Fjorten Dage derefter, da Harald var rejst i Forvejen og havde lejet Hus og Tjenerskab i Konstantinopel, samledes vi atter i gamle Myklagaard, hvor min blonde Kunstnerviking haabede paa nye Sejre — og paa — om muligt — at bringe Kunstnertendenser til at slaa Rod i den orientalske, stagnerede Jordbund. — Harald havde lige ført mig ind i sit nye Hus i Rue Hendeck 45, efter i Forvejen at have betalt sin Regning i Hôtel Pest (Hotel af anden Rang). Penge havde han dengang ikke fuldt op af, kun flere Tusinde Francs, som vare sendte ham fra Dronningen af Grækenland for et til hende udført Billede. Han var i Færd med at tage hele denne lille Formue frem af Brystlommen, men — denne var tom! Som et Lyn farer han ud af Døren, jeg anede endnu Intet, og ind til Hotellet iler han, saaledes fortalte han det siden. »Jomfru, giv mig Nøglen til mit Værelse,« beder han Hotel-Pigen, en Bøhmerinde. »Deres Nøgle«, siger hun knibsk, »De har jo afleveret den og betalt.« »Lige meget, jeg maa ha'e den«, svarer Harald i stor Uro. »Ah, De har vel glemt Noget?«, og den slemme Pige gaar smilende op ad Trappen og aabner Døren. »Er det disse Penge, der laa under deres Hovedpude, og som jeg midlertidig har gjemt her?« siger hun alvorligt og truer med Fingren. »Jeg tænkte paa Marie

Antike Gravsteder ved Rhodos.

(Efter en Tegning af Harald Jerichau).

og vilde have faldet hende om Halsen,« sagde Harald, — »og Marie vilde have gjort det Samme, — saa rørt var jeg over den simple Opvartningspiges noble Adfærd; men jeg betvang mig, gav hende et varmt Haandtryk og forærede hende hundrede Francs, som jeg næsten maatte paanøde hende; aldrig bleve dog Penge givet gladere og modtagne med mere Taknemlighed.« »Moder«, sagde Harald siden efter, da gode Dage med Guldskjæret droge ind i det lyse Hus ved det gyldne Horn, da omsider den kolde Vintertid var omme og tillige med denne de vanskelige Timer, »Moder, havde hin Pige ikke givet mig Pengene igjen, havde jeg ikke saa snart kunnet holde Bryllup med Marie; det var alt-saa den Fattiges rige Bryllupsgave.« Harald og Marie ere nu Begge døde, og Pigens Navn har jeg glemt; Ingen, uden jeg, tænker mere paa det Skete; men jeg tror, at der, Gud ske Tak, gives Mange, der trods fattige Kaar, Forladthed og Fristelser, vinde Sejr i de haarde Kampe, de maa stride. Vor smukke Viktoria derimod, som Harald fæstede til Kammer-, Kokke- og Selskabs-Pige, hun, med Skjælmen i Øjet og Djævelen i Hjærtet, hun vandt ikke Sejr og gjorde sin Debut i sin nye, sin første Kondition med at sætte Ild paa Huset. At hjælpe sig paa bedste eller ikke bedste Maade — at gjøre Fem lige —, det kunde hun, og alle Kneb maatte gjælde.

Nu var det Spiritussen, som Viktoria havde glemt, naar hun skulde tillave Morgenkaffen. Huset var bygget op taarnagtigt højt, med fire Etager, paa en af Pera-Gadernes Brandtomter; det var bygget af Sten, men øverst oppe havde Harald ladet indrette et hyggeligt Pigekammer med Brædevægge, som dannedes af Pakkassebrædder, der bleve beklædte med Tapetpapir, Altsammen lunt og letfængeligt Materiale. Jeg sov i anden Etage, Harald i tredje, Pigen i fjerde. Jeg vaagner — alle Dørene stode aabne for Malerlugtens Skyld — og jeg sér et rødt Skjær paa Trappevæggen. Det maatte nok være Morgenrøden, tænkte jeg, da pludseligt et gennemtrængende Kvindeskrig lyder: »Hjælp! — Ild! — Hjælp!« Et Moment efter styrter Noget op ad Trappen, Ildskjæret tager til, nu høres

en Stønnen, en Trampen; en kvælende Røg af Petroleum, af brændt Uld og Fjer, ombølger mig, men alligevel trænger jeg op til det nyligt for Pigen indrettede Værelse og ser — min Søn Harald i Adams-kostume; han kæmper med de om sig gribende Petroleumsflammer, han søger at kvæle dem med Dynen og Tæpper, som han kan faa fat i. — Pigen havde nemlig med den hende betegnende Letsindighed villet tillave Kaffe ved Petroleum i Stedet for ved Spiritus i den aabne Beholder; saa greb Flammerne om sig og flød over i Sengen. Pigen tabte Hovedet, heldigvis ikke Mælet, og saa blev Sorgen og Ilden slukket.

Viktoria dukker i det Følgende atter op i »Nocturne«, hvor hendes Polyglottie bliver vort Værn; i mine »Erindringer om Harald Jerichau« spiller hun en uhyggelig Rolle ved at smide det glohede, smeltede Fedt i vor stakkels, sortsmuttede, jødiske Tjener Nissins Ansigt, og hun er end mere grusom mod denne saa forelskede Tilbeder. Man véd ikke, om hun er døbt, hvor hendes Vugge har staaet, og hvilke hendes Forældre have været. Nogle antage, at Faderen var Menageriejer, Andre, at han var af fornem Slægt, en uheldig, sin Moders eneste Sorg og Glæde, — forladt, vagabonderende gennem hele Europa, opfostret i Diakonissestiftelsen i Smyrna hos den herlige »Søster Minna«. Det hjælper ikke, at hun som sextenaarig Pige bliver døbt i den lutheranske Gesandtskabskirke, og at man giver hende mit eget smukke Navn Elisabeth og at jeg er hendes Gudmoder. Nej, »Viktoria Elisabeth« staar ikke til at redde! — Men er det hendes Skyld, eller Forholdenes, eller er det Blodets Arvelod? Maaské at jeg ved at rejse tredje Gang til Orienten opdager den en Gang smukke Viktoria i et eller andet Harem og at hun bliver min Protektrice hos en eller anden Harun al Raschid, maaské ligger hun paa Bunden af Bosporus med Dolken i sit Bryst, maaské! — Men Hvem Pokker bryder sig mere om Viktoria, efter at hun er rømmet fra Rue Hendeck 45?

Hvad jeg mere oplevede i Konstantinopel, fortælle de kommende Kapitler.

TRETTENDE KAPITEL.

Smyrna 1874.

Igjen i Smyrna! Vejret var mageløs dejligt. Det var den 10de Oktober. Vi havde passeret Rhodos. De hvide Saltmasser, afvundne det flade Havs langstrakte Bugt, saas opstabled langs Kysten og lignede hvide Klitstrækninger — thi Sne kunde ikke tænkes her under den brændende Sol. Endelig laa Smyrna foran os; vi vare i Havn. Vi saae disse Tusinder af Minareter paa den mørkeblaa Luft, disse med ældgamle Ruiner prydede Højder, ved hvis Fod »Esmyrnè« er bygget, Hovedsædet for Handel og Samkvem mellem Occidenten og Orienten; især florerede den for et Hundrede Aar siden, da endnu Hollænderne udøvede den største Indflydelse dér. Nu er det især Engelskmændene, der her som allevegne gjøre sig gjældende, dog rivaliserende med Frankrigs Aktionærer. Intetsteds mere end i Orienten neutraliseres, efter et noget længere Ophold, de forskellige Nationaliteters Individualitet, sandsynligvis ved det slappende, til Nydelse indbydende Klima og ved Langsomheden af Forretningsgangen og Samkvemmet med de sløve, demoraliserende, tyrkiske Autoriteter og den sløvede, nedværdigede Befolkning. Svig, Bestikkelse, Løgn høre her til Dagens Orden; derfor kan Europæeren med en sund og sand Bestræbelse nok en Tidlang svømme imod Strømmen og i Førstningen, baaren af Illusion og en god Vilje, holde imod; men efterhaanden svigte Kræfterne, han bukker under, gaar enten til Grunde eller paa Akkord, og den vanartede Race voxer, rekruterende sig med nye Allierede, der alle, lokkede af Mulighederne, som den saa lidet frugtbargjorte Orient byder, ville prøve deres Lykke under Halvmaanens Flag; betegnende er det, at med Undtagelse af Grækere aldrig nogensinde en Europæer har kunnet holde sig som Landbruger i Tyrkiet, skjønt Bomulds-, Vin-, Hvede- og Krap-Høsten afvexle med hverandre fire Gange aarlig i rigeste Maal, og Jordan er billigere her end nogetsteds i Verden, Jord, som knapt behøver at dyrkes for tifold at bære — saa demoraliserede ere de tyrkiske Forhold, idet hver Pascha udpresser fremmed Ejendom til det Yderste.

Smyrna var altsaa naaet! Dets hvide Bygninger spejler sig i Havnens rolige, blaa Vande, medens dets tyrkiske Kvartér, dette Komplex af Huse, péle-mêle, broget, terrasseformet kryber op og ned ad Bakkerne. Havnen indfattes af den nye Kajbygning; denne og Havnens Udbygning er et Kæmpeforetagende, hvortil

et fransk Aktieselskab har faaet Koncession. Nu vrimler det med Kajker omkring Dampskibet, baade private og offentlige, for at hente Herskab eller Rejsende. De første ere rigt udstyrede med Flag og persiske Tæpper. En har vundet Præmien — det er den første, som lægger til Faldbroen, den henter den fine, levantiske Frue og hendes Selskab, bestaaende af hendes Søster og Tilbeder, ham, jeg antog for hendes Mand, da de begge To, hver paa sin Matras, under Paraplyer og Tæpper tilbragte Natten paa Dækket — en af disse dejlige, orientalske Nætter — kiggende i hinandens Øjne og paa Stjærnerne, der oppe fra det natblaa Firmament vare tavse Vidner til de varme Ord, der stjal sig fra Læbe til Læbe. Men senere, da Skibet gyngede, da Skummet kransede de mørke Bølger, da laa begge To, Fruen og hendes Tilbeder, søsyge, udeltagende i hinandens Kvaler. Jeg gyngede og smilede ad det Hele. Men nu var den rigtige Mand kommen — ved Dagslys kom han og hentede siñ smukke Frue, der smilende taalte hans Velkomstkys. Smilende steg den elegante Levantinerinde, hvis kostbare Rejsetoilette vidnede om, at hun nylig havde forladt Paris, ledsaget af Manden og Vennen ad den gyngende Trappe ned i sin Kajk, Mændene »shook hands« paa Engelsk, og snart bortførte Bølgerne hele det elegante, levantiske Selskab. Imedens kjøbsloge de strunke, bronzefarvede, mørkjødede Kajkzis (Baadførere) med os almindelige Rejsende om Prisen for at bringe os i Land tilligemed vort Rejsetøj, hvoraf jeg havde meget, som de fleste Damer pleje; og vi maatte paa dette vort Togt, ligesom Kamelerne, der forsynes med Vand, før de drage gennem Ørkenen, medbringe hele Ladninger af Farver, Pensler, Lærred og andre Malerrekvisitter. Det var en hel Komædie, der endte med et Slags Traktat, hvorved jeg beundrede min Søn Haralds Talent til, med de faa tyrkiske Ord, han Aaret iforvejen havde opsnappet, at slaa om sig og at vinde Sejr; thi faa Minutter efter sade vi med vore mange Pakkenelliker, Malerapparater, Mapper, Staffelier etc., lig rigtige omvankende Gjøglerne, i den gyngende Kajk, der pilsnart naaede Kajen, hvor allerede en hel Skare af brogede, pjaltede, halvforhungrede »Chamals« (Lastdragere) ventede paa deres Bytte.

Ligesom de utallige og utaalelige smyrnotiske og konstantinopolitanske herreløse Hunde slaas om et Kjødben, saaledes slaas disse »Chamals« af alle

Merjam, jødisk Pige fra Smyrna.

Religionssekter og alle Aldere om de Rejsende. Tyrkere, Armeniere, Grækere, Israeliter, lige fra den hvidskjæggede Olding til den smækre Yngling med fyrigt Blik og svulmende Læber, skøn som en Athlet — thi Pjalterne skjule kun halvt det kraftige, bronzefarvede Bryst og Armenes stærke Muskelspil — ja, lige ned til Drengene, der lignede magre Kattckillinger, hoppede de fra Kvadersten til Kvadersten, snakkende i Munden paa hverandre i de forskjelligste Tungemaal, radbrækkende paa Fransk, Engelsk eller Italiensk. Saaledes sloges de, sparkede, ja pryglede hverandre, rev os i Ærmet for at gjøre os Kammeraterne stridige, Alt for en Kofferts, for en Mappes Skyld, som Alle vilde være om at bære for os. Tilsidst hjalp der ikke Andet, end at prygle dem, hvilket Harald udførte i Mangel af andet Tyrkisk; det gjorde fornøden Virkning, og efterat to Dreng, som sloges om Staffeliet, begge vare faldne med det i Havet, og kun med Nød og næppe vare blevne fiskede op — Staffeliet bar dem oppe, saa det snarere end jeg skulde have erholdt Præmie for mine Malerier — thi der var dybt ved Kajen, blev der endelig efter dette kolde Bad Ro i Lejren. Syv Chamaler bleve nu belæssede, og Karavanen satte sig i Bevægelse, Harald som Avantgarde og jeg som Arrièregarde. Men skrubsultne vare vi, og derfor gjaldt det om at finde en Restauration, af hvilke der vimlede i Kajkvarteret. Vor Dragoman, en Græker, anbefalede en Landsmands Knejspe, hvor det hellenske Kongepar, Kong Georgs og den yndige Dronning Olgas kolorerede Lithografier hang paa Væggen. Kun for tre Dage siden havde jeg været indbudet paa Tatoj, Majestæternes Sommeropholdssted, og derfor vare disse Karrikaturbilleder mig utaalelige at se paa, saa at jeg vendte dem om mod Væggen. Men Maden var god, Vinen endnu bedre.

Efterat have tilfredsstillet vor Hunger, fortsatte vi vor Vandring og naaede Tarantos Hus, en anset jødisk Familie, til hvem jeg havde et Anbefalingsbrev. Vi traadte ind og vexlede gjensidige Hilsener med de Tilstedeværende, der vare Repræsentanter for fire Slægtled. Oldemoderen kunde ikke rejse sig, men paa orientalsk Vis lagde hun Haanden paa Pande og Bryst; Bedstemoderen, Moderen til Hr. Taranto, kom mig imøde fra den lille Have, der stødte til det nederste Værelse. Disse vare to interessante Typer af Moses' ældgamle Slægt, rigt klædte som Prinsesser og nysgjerrige som Egern. Tarantos Hustru var endnu en dejlig Kvinde paa lidt over 30 Aar, ja, hun saae smukkere ud i sin Nationaldragt end den stadselige Datter i sit Pariser-Modetoilette, som hun ligesaa lidt som den meget korpulente, unge Moders smaa sortsmuttede Døtre, der lignede kejtede Modejurnaldukker, forstod at bære.

Det gik de rige Jødinder med Modedragterne som

vore fine Bønderpiger med Hat paa og Krinoline og Tournure, idet de trods denne dog stedse ere uden nogensomhelst Tournure; Korsklædet, der zirligt indfatter den friske Kind, og »de røde Baand, de skønne«, der rivalisere med Hudens Farve, give Bondepigen det Indtagende. Saaledes passe de rige, vide, bekvemme orientalske Klædebon til det lade, indolente, orientalske Væsen, der skjuler sig i Talarens, i Slørets Folder. Hr. Taranto, der er Opium »Shout«, den Eneste i hele Orienten, der med ét Blik skjælnet den ægte fra den uægte og opdager hvert en Falsum, modtog nu min Tak, idet jeg sagde Farvel, og lovede at være mig behjælpelig med i alle Tilfælde at skaffe mig Dragter og Smykker til at male efter; derpaa hilste vi forbindtlig paa orientalsk Manér. Jeg besteg mit Mulsæl paany og frydede mig ved at tage Vejen ned ad en meget stejl Højde, der behersker Byen og Havet. Paa begge Sider ligge Kirkegaardene og dække Højen med deres Cypresser og Grave. Den nedgaaende Sol, der forsvandt ligesom i et Lyshav, kastede sit sidste Straaleskjær over Kysten, over Havet og Byen.

Zigeunerne (Zingaros) vare lejrede mellem Gravene, under Cypresserne; det var et underligt Skue at se disse lykkelige Parias omvankende, stedse skiftende Tilværelse her imellem disse ældgamle Gravel Halvnøgne Børn, Grise, Høns vimlede omkring mellem Gravene, omkring Bøffelskindsteltene, fra hvilke en kvælende Stank og mørk Røg steg os imøde. Hist stak en bred Pandeskal, her et Par Ben frem fra Jorden, Hundene snusede til dem, og Børnene rakte de magre, brune Hænder frem og raabte: »Bachziz!« (Penge). Gjerne gave vi dem Skillemønt. Nu kom en brun, halvnøgen Kvinde frem; hun havde kun de vide Benklæder paa og en løs Trøje, hun lod det smukke, yppige, brune Bryst frit; som hist og her var let tatoveret med blaa Chifre; enkelte røde Perler ligesom Bloddraaber hang ved sorte Hestehaar; paa Hovedet over det ravnsorte, flagrende, stride Haar hang en Levning af et Slør. Hun traadte hurtigt hen til mig, tog min Haand og vilde spaa; hun forlangte ogsaa Penge.

Hurtigt skizzerede jeg Zigeunersken. Solen var nu dukket ned i Havet, og i Tusmørket havde vi imidlertid naaet vort Hjem. Dette er ogsaa værdt at skildre; det var et rigt levantisk Hjem, med Jærnskodder for Ildsvaades Skyld, en lille bitte Have, bestaaende af højstammede Nerier og Smaabuske, Laurbær og Kirsebærlaurbær, med et lille Springvand med Guld fisk i Midten. Der var Roser og Lavendler — Alt var stuvet sammen paa dette Miniaturterræn, Grus paa dets eneste Gang, Aloer og glødende Nelliker mellem hverandre paa Taget og de adskillende Mure. Fra Haven udgik en Lugt som fra en Potpourrikrukke; der var Skygge om Eftermiddagen, men om Morgenen

en brændende Sol, og Sommerfugle vrimlede mellem Blomsterne. Spiseværelset havde Udgang til Haven, over det Halve af det var der bygget en Balkon, hvor alle Slags Fugle, især brogede Papagøjer, pludrede og gyngede mellem Kaktus, Grandiflora og de blaagraa Aloer. Naar Solen var gaaet ned, samledes Husets Damer paa Balkonen, der stødte til Nabohusenes flade Tage, og her blev der sladret og spurgt til Naboernes Sundhed; Bynyt gik da fra Mund til Mund, fra Tag til Tag, indtil Maanen fra Himmelen og Ildfluerne i de smaa Haver glimrede som Stjernernes Myriader paa Firmamentet; thi dejligere end nogetsteds i Norden er Stjernehimlen i Orienten. Kaffen blev serveret i Forstuen. Ja, denne Forstue, den er saa at sige Husets Marked, dets Aula, dets Foyer, det friskeste Opholdssted, det uundværligste. Altid har den Marmorgulv, rindende Vand risler og holder Luften kølig. Svære Gardiner holde Solen ude, og langs Væggene findes Divaner med Tæpper foran. Her opholder Familien sig hele Dagen, naar den ikke har Noget at tage Vare paa. Selskabet veksler stadigt baade indefra og udefra. Det banker paa Gadedøren; den kjønne Mariane aabner den; det er en Mand med Høns, og Handelen sluttes. Saa er det en Nabo, der søger Herren; i et Hjørne snakke de om Affærene, som om det var paa Børsen, men stadigt liggende paa Divanerne ved Væggen. Paa Pianoet spilles temmelig maadeligt af den kjønne Mariane. Paa Væggen hænge gode Kobberstik, der en Gang i tidligere Dage naaede hen til denne Udkant, hvor for hundrede Aar siden hollandske Kolonister bleve rige, idet de førte europæisk Luxus med sig; selv de skjønne Kunster udelukkedes ikke, og en smuk Kopi i Oliefarve af Murillo vidner om bedre, nu svundne Tider. Saaledes som dette Hus er indrettet, ere de det næsten alle, mindre velhavende saavel som de rigere. Haver findes dog ofte ikke, men selv i det tarveligste Hus undværer man ikke en Forstue; i gammeltyske Byer, saasom Danzig, Lybek, Nürnberg haves saadanne endnu og kaldes »Die Diele«.

Ligesom i de nævnte Byer forsamles ogsaa her foran Gadedørene Byens Ungdom med de mørkøjede Levantinerinder om Aftenen, naar Solen er gaaet ned; da modtager man en kjærkommen Hilsen, eller der veksles varme Blikke, og der er ikke Noget at forarges over i denne uskyldig kokette Færd hos Ungdommen. Mærkeligt er det, hvor afsondrede de forskellige religiøse Bekjenderes Kvarterer ligge fra hverandre, de Kristnes, Armeniernes, Jødernes og Tyrkernes. De Kristnes Kvartér udmærker sig ved den bedste Brolægning, hvilken ellers er gudsjammerlig. Rosengaden er endog brolagt med lutter store Marmorkvadersten. Hovedgaden løber langs med Havet, ligesom de Kajer, der nu bygges. Fra Hovedgaden haves stadige Udkig til Havet. Ogsaa de underligste Sødyr, saasom Søstjerner,

Mollusker og alle mulige Slags Muslinger i Kurve vidne om Havets umiddelbare Nærhed. Der ere ogsaa de fleste Butikker, og for gode Penge kan man endog forskaffe sig de bedste Pariserartikler. Man har ogsaa offentlige Vogne af den allerbrøstfældigste Art og meget afjaskede, hvilket ikke kan forundre En, naar man ser de Gader og den Stenbro, som de skulle befare. Aldrig hører man dog om Ulykker, selv ikke ved Gadehjørner, hvor man har det Uheld at møde et andet Kjøretøj; thi Vogne kunne vanskeligt passere forbi hverandre i Smaagaderne, og ogsaa er den utrolig slette Stenbro fuld af Huller, saa at Vognen stadigt balancerer snart paa det ene, snart paa det andet Sidehul. Noget Lignende har jeg intetsteds oplevet i denne Retning. De armeniske og græske Kvarterer høre til de usleste; af og til vidner blandt disse lave, arkitekturløse Huse et eller andet med uhyre massive Jærnskodder foran Døre og Vinduer og overlæsset med smagløs orientaliseret Rokoko i Form af plumpe Karnapper om, at der bor en eller anden Nabob. I Forbigaaende kiggede jeg ind i et Par saadanne, hvis Forstuer havde Døre ud til de mest feagtige Haver. Men Damerne med de glødende Øjne under de buskede, næsten sammengroede Øjenbryn og den matte, blege Fløjels Karnation, under hvilken Blodet pulserer voldsomt, hvilede paa Divanerne, og sagte listede jeg mig bort. Husherrens Karret kjørte netop bort; Hestenes Seletøj og Karretens Beslag var af massivt Sølv.

Armenierne blande sig aldrig med andre Nationer. Man viste mig en høj, fornemt udseende, bleg Pige, der hentæredes af Kjærlighed til en Græker. De Elskende vilde hemmeligt gifte sig — det opdagedes, og Faderen stak Grækeren sin Dolk i Brystet. Han døde ikke, men Pigen græmmede sig ihjel af Sorg, og dette skal ikke være noget enestaaende Tilfælde.

Anderledes gaar det med Jødinderne i Smyrna, der først for 20 Aar siden, altsaa i det yngste Slægtled, ere blevne kjendte med europæisk Dannelses. Dette skyldes Søster Minna, den elskelige Missionærinde fra Kajserswerth, som fæstede Bo i denne Moralitetens Udørk, og ved Kjærlighed, Udholdenhed, Energi og Mildhed begyndte paa et Værk med en ganske lille Friskole, modtagende alle Konfessioners fattige Børn, der vilde lyde hendes Ord. Nu er hendes Skole udvidet til et stort, omfattende »Collège« med 50 Interner og ligesaa mange Externer, et Vajsenhus, der tæller ligesaa mange Børn af alle Konfessioner, som alle nyde samme Godhed og samme Fordele. »Sennepskornet« blev til et skyggefuldt Træ, hvorunder »Himmelens Fugle sjunge«. Aldrig glemmer jeg disse Børnesange, de verdslige og de gejstlige, som disse mange sortøjede Børn, lige fra de smaa Unger indtil de femtenaarige Jomfruer, sang i den rummelige, luftige Musikhal, under en tysk, dygtig Musikers Ledelse. Udenfor pjaskede

Zarina, jødisk Dame fra Smyrna.

Springvandet i den dejligt anlagte Have, i hvilken »min Vicekonsul« havde ladet bore en artesisk Brønd. Man siger, at han hemmeligt er Jøde, derpaa tyder ogsaa hans Ydre. Aldrig har Nogen dog udvist mere kristelig Godgjørenhed i Orienten, end netop denne min Ven. Søster Minna har i 25 Aar udfoldet sin velsignede Virksomhed, og der findes ikke en dannet Pige eller ung Kone i Smyrna, som har været Kostgængerske i Diakonisseanstalten, uden at hun takker Søster Minna for sine Kundskaber, hvilket har saa meget mere Betydning, som de fleste af disse Damers Mødre hverken kunne læse eller skrive. Det eneste Sørgelige er kun, at ved denne Skoledannelse kastes Nationaldragten, som indsvøber Uvidenheden i de dejligste Klædebon og forlener den med den Ynde, som gaar tabt med Klædningen og med Snørlivet, Chignonen og den europæiske Tournure.

En ung Jøindes Ideal er at giftes med en rig Jødeyngling i Paris, London, Lissabon, Wien eller Berlin; i Mangel deraf tager hun nok tiltakke med at føres hjem til Salonik eller Damaskus; men forinden giver hun som oftest Hjærtet bort til en ung Levantiner; smyrniotiske Løver ere deres svage Side. Saaledes var jeg Vidne til en morsom Situation ved at iagttage, hvor hurtigt en ung israelitisk Dame, knap femten Aar, lærte at kokettere med en ung Mand, der knap havde Skjæg paa Hagen. Han hørte til en af de bedste levantinske Familier. Jeg malede den unge Dame; han besøgte mig for at se det paabegyndte Billede. Nej, hvilke Blikke bleve da vexlede, og hvor den ellers saa blege, fine Kind rødmede, naar Vognen holdt for Døren, den Vogn, hvori han kom, naar han besøgte mig! De Unge talte indbyrdes Fransk eller Græsk; af enkelte græske Ord sluttede jeg mig til Samtalens Indhold. Visitterne, jeg modtog, bleve stedse hyppigere. Han bragte hende engang Tuberoser — den hemmelige Kjærligheds Symbol. »Rebekka«, sagde jeg, »han er jo en Kristen. Elsker De ham saa højt, at De kunde ville gifte Dem med ham?« — »Jamais!« sagde hun forfærdet. »Min Mand bestemmes mig af mine Forældre, men han — han har stjaalet mit Hjærte!« Stakkels Barn! Tout comme chez nous! Her gjaldt Heines Ord: »Es ist eine alte Geschichte, doch bleibt sie immer neu, und wem sie jüngst passiret, dem bricht das Herz entzwei.« Kun er der den Forskjel, at medens i Europa Kvinden bytter sit Navn med Mandens, uden at elske ham, og som oftest agter hans og sin Ære ringe, saa er den gifte Jøinde Dydens og Pligtopyfyldelsens Repræsentant. Hun er Abrahams Sæds Forplanterske, Barnemoderen, hædret og elsket som saadan, om hun er smuk eller styg. Hendes Pigeforelskelse ligner Drømme, der jo kunne skifte og daare hendes let bevægelige Sind, men de svinde ved Berørelsen med Realiteten. Saasart Haaret falder under Saxen,

og den flade Turban dækker Hovedet, vaagner hun til nyt Liv. Men mere Støj og Sladder, end i orientalsk-jødiske Huse, har jeg næppe nogensinde oplevet. Dette fremkaldes tildels af de utallige Smaabørn, som betegne et jødisk Hjem; ofte er Manden anden eller tredje Gang gift, som oftest med den Afdødes Søstre; bedre Stedmødre end de jødiske gives der vel næppe. Men det Mudder!

Hr. Taranto havde holdt Ord. Endelig skulde jeg da gjøre Bekjendtskab med en jødisk Dame, der havde lovet at skaffe mig en smuk jødisk Pige som Model i Costume. Jeg føres ind gennem Forstuen, den tidligere beskrevne, op i den europæisk møblerede Salon, som heldigvis laa mod Nord. »Mirjam!« kalder Fruen, efterat de første Forestillingspræliminærer vare endte, og den smukke Jøinde træder ind. Hvad er smukt? Ja, det er relativt. Negerens Ideal er Sort med brede Læber, Kineserens har Griseøjne, Ottahajtieren udspænder Underlæben, saa at den naar Hagen. Jeg finder, at en skøn Jøinde bør have sorte Øjne, sorte Haar, blegbrunlig Teint og en Næse, der krunner sig kjækt. Men i Smyrna anses vandblaa Øjne, impertinent blondt Haar, om muligt kruset, og en rød og hvid Teint som Skjønhedsidealet. Derfor var ogsaa den jødiske Dame, der præsenteredes mig som Model, i Besiddelse af disse Fortrin — disse Mangler efter min Mening — men bag ved hende tittede dog to efter min Smag dejlige Kvindeansigter frem. Den Ene var slank og yppig i sin røde Kaschmirs til Formerne sig sluttende Overkjole med tre Slæb og opspildede Ærmer; hun vuggede Barnet i et Slags Hængekøje, der var anbragt i Sovekammeret. Den Anden var en Pige, varm som Sarons Rose. Det faldt mig svært at sige, at den Udvalgte ikke huede mig. »Jeg maa male en Dame med sorte Øjne,« sagde jeg; »i Europa vilde man ikke tro, at det var en rigtig Orientalerinde, naar jeg malede Dem, med blondt Haar og lyseblaa Øjne.« — »Madame maa bedst kjende Deres »Geschäft«,« sagde saa Israelitinden; »Andre kan jeg ikke skaffe.« Stolen var mig saaledes omtrent sat for Døren. Men nærved skyder ingen Hare, og da jeg desuden slet ikke hører til Hareslægten, sagde jeg kjækt: »Den smukke Dame derhenne, der vuggede Barnet?« — »Aa, nej, hun skal imorgen tilbage til Saloniki.« — »Men hende med de sorte Øjne bagved?« — »Ja, hun er min Søsters Tjenestepige.« — »Jeg vil betale godt.« — »Saa lad hende da tjene de Penge,« svarede Fruen; »jeg vil laane hende Costume, og Taranto skal laane hende Smykkerne. Ruth!« sagde hun, »flet dit Haar.« Toilettet begyndte; det varede over en Time, og jeg havde klippet Lærredet til og sat Farverne paa Paletten. Nu var Alt beredt, da pludseligt en svær, jødisk Dame forpustet træder ind. »Hvor er dog Ruth bleven af?« — »Jeg skal male hende!« — »Male! Hvad behager?

Hvem skal da passe det nyfødte Barn? Det bliver der ikke Noget af. Male min Tjenestepige! Og Schabbes begynder iaften! Kom!« sagde hun til Ruth, der med de 75 Dubloner om Halsen allerede drømte om at skulle komme i Besiddelse af nogle Guldskillinger, efter at være bleven malet; thi skjønt hun aldrig havde set et Maleri, aabnede Begrebet om at kunne tjene Penge Jødindens Forstaaelse for Kunst. Nu begyndte et heftigt Skjændsmaal mellem de tvende Søstre; en Tredje blandede sig deri, den nu fuldt pyntede Ruth ligeledes, og da jeg mærkede, at man vilde sætte igjennem, at Ruth skulde males der i Huset — etwas noch nie Dagewesenes — og desuden tjene Pengene, trak Ruths Madmoder det korteste Straa. Der blev akkorderet om, hvor mange Dage jeg skulde bruge Pigen; jeg maatte slaa af, men Modparten kom mig imøde. Tilsidst forsikrede jeg, efter at jeg i Forvejen havde gjort opmærksom paa, at de misbrugte min Tid og min Taalmodighed, at jeg om tre Dage kunde blive færdig med Pigens smukke Hoved, og jeg antydede Konturen. Havde jeg bedet eller tryglet, saa var jeg ingen Vegne naaet; men jeg gjorde mig vred over uden Nytte at skulle forlade Huset og at have ventet, og dette blev forstaaet. Saaledes begyndte den første Séance, medens der fra et armenisk Hus' Tag i det tilstødende Armenierkvartér var rettet et Teleskop mod det improviserede Atelier. Saaledes fremstod det første Billede. Stolt var det smukke Hoveds Holdning; de mange smaa sorte, halvt opløste Fletninger omgave Halsen med det brede Guldhalsbaand. Gulddukaterne syntes at rulle ned over den halvblottede Barm; men de vare alle talte og hang i en fin Guldkjæde, der samlede dem. Imidlertid beregnede Jødepigen med de sorte, ildsprudende Øjne, hvor mange Dukater der vilde blive hendes, naar hun var færdig. Jeg sagde hende, at hun skulde faa fire. »Giv mig fem«, hviskede hun, »dog — sig det ikke til min Madmoder, ellers tager hun dem, da min Tid er hendes Ejendom; men jeg skal snart giftes og trænger til Udstyr; jeg skal give ham toogtyve Dukater som Medgift, og han er dog kun saa simpel og saa styg — men giftes skal jeg jo, og derfor lige saa gjerne ham som en Anden; min Fader har valgt ham, min Moder er død, jeg er fattig!« Og saa græd den Stakkel.

Dog ere de Alle gode Hustruer; det er Mose Lov, som de lyde. Jeg har tilbragt tolv Dage i dette jødiske Hus, saa længe Solen var paa Himmelen, og har da haft Indkig i jødiske Forhold, der for en Del ligne de tyrkiske, hvad det Ydre angaar, men ere væsenligt forskjellige fra de muselmandske paa Grund af det meget udprægede Familieliv, der er Jødernes stærke Side. »Und drinnen waltet die züchtige Hausfrau, die Mutter der Kinder, und herrschet weise im häuslichen Kreise und lehret die Mädchen und wehret den Knaben

und reget ohn' Ende die fleiszigen Hände.« Dette Citat af Schillers »Die Glocke«, der saa dejligt betegner Husmoderen, passer især paa den israelitiske Hustru. I Polen var jeg for ung og for fordomsfuld mod den dér foragtede og som oftest foragtelige Jøderace, til at jeg kunde slutte Bekjendtskab med nogen orthodox Jøde, medens jødiske Navne som Fraenkel, Leo, Hirschberg, der høre til de intelligenteste Familier i Warschau, vore bedste Omgangsfæller dér, fornegtede, som Petrus, deres Tro, og helst vilde passere for Det, de ikke vare. Dér kunde jeg altsaa ikke gjøre lagttagelserne, om jeg end den Gang havde haft Lyst og Evne dertil, saaledes som nu i Smyrna.

Madame P.'s Mand var Tæppehandler en gros, anden Gang gift, om Dagen ude i Forretningslokalet. Maden sendtes derhen, Drengene vare i Skole, og Smaapigerne vimsede om, medens de større lærte alle kvindelige Dyder hos Diakonisserne og Søster Minna. Syltekonen, en vigtig Person i hver jødisk Husholdning, og Kniplingshandlersken kom ofte og bragte deres fine Varer og Bysnak; Alle modtoges i Forhallen. Unge Damer kom i fransk Modedragt. Middagsmaden blev serveret i Forhallen; altid de samme Retter: Pillau, Pomidorer, Fisk, Vindruer, Vandmeloner og Vand, tilsidst Kaffe. Men paa Sabbaten vare Mændene tilstede, navnlig Faderen, hans Broder, Sønnerne og Løberen, En, der stadigt sendes omkring. Da blev der læst lange Bønner. Middagsmaden var en kold Anretning, beredt Dagen i Forvejen, tre Retter mere end til daglig Brug. Ingen Ret bliver buden om, Alt lægges paa Tallerkenen af Husmoderen. Jeg blev en Schabbesdag Aftenen over og maatte selv tænde mit Lys, hvortil der ræktes mig Svovlstikker. Det var en stor Begunstigelse saaledes at være optagen i dette jødiske Hus; en endnu større Godhed var det, at det tillodes mig at male Husets ældste Datter, en henrivende, femtenaarig Pige. Jeg har endnu ikke set en yndigere Kvinde end denne min lille Veninde. At beskrive hende er næppe muligt; men kom og se hendes Portræt — det bedaarer Alle — jeg er næsten skinsyg paa det; thi det er, som om denne unge, orientalske Piges Billede med de tætlukkede, fine Læber, de mørke Stjerneøjne og med en Tuberoserose i det mørke Haar, paa hvilket Brudesmykket er anbragt, tager Luven fra alle mine andre Arbejder. Jeg kunde have solgt det mange Gange til ublu Pris; men jeg lovede at kopiere det til Moderen, den eneste Betingelse, under hvilken hun tillod Datteren at blive malet af mig, og endnu har jeg ikke faaet Tid til at kopiere det, ja, endnu mangler Billedets nederste Del. Jeg hænger selv ved det som ved Trylleri, det samme, som det udøver paa Beskueren. Naar den Femtenaarige bliver en Pige paa tyve Aar, er det Trylleri maaské forbi, som ligger i hendes Billede — det er forbi, naar Lidenskab, der slumrer over den tætlukkede Knop,

bryder frem som med flammende Rosenblade, og den kyske Blyhed, som dæmper Øjets Ild og tæt slutter det gyldne Klædebon over det jomfruelige Bryst, falder lig Sløret, der meddeler det Halvtanede en særegen Ynde. Dette er det Karakteristiske ved min lille østerlandske Jøinde med Gazeløjnene og Tuberosen i de sorte Fletninger. Men Toiletet! At faa det i Orden varede hver Gang fra halvanden til to Timer. Klokken otte indfandt jeg mig hos min Skjønne; Klokken ti blev hun først færdig, da alle de smaa Fletninger jo skulde flettes, og saa maatte Løberen til Hr. Taranto for at hente Bedstemoderens Dukater; de bleve holdte tilbage, fordi man var misundelig, og saa maatte Løberen til en anden Slægting, og efter at Alt endelig var i Orden, begyndte jeg med sand Hjærtbanken paa Arbejdet, som til en bestemt Tid skulde være færdigt; det var, som om jeg arbejdede til en Konkurs. Men ligesom Fluor, der nippe til det Søde, saaledes vare alle Smaa og Store, Unge og Gamle, Jøder og Jødinder, som hørte til Slægten, og den var stor — Alle kom de efterhaanden, ofte Syv eller Otte ad Gangen, ogsaa Doktoren, ja, selv Syltekonen, Kniplingshandlersken, Vadskekonen, Løberen, Sønnerne, Skolekammeraterne, Pigerne og Gud veed hvem de Alle vare, ja endog Bedstemoderen fra Rhodos var kommen ind, og der sad de og plagede mig ved at støde til min Arm, ved at staa i Lyset, ved at skubbe til Staffeliet, ved at smaasnakke indbyrdes og rette de utroligste Spørgsmaal til mig. Endelig udbrød jeg: »Jeg kan ikke mere — jeg maa være alene.« Men fri blev jeg ikke; thi Jøder ere Jøder, og de smyrnriotiske ere mere primitive end de civiliserede. Men tilsidst blev Portrættet færdigt. Det var Aften, da jeg tog derfra, efter at have givet hele Familien højtidelig Audiens, hvorpaa jeg kjørte med det oprejst i Vognen. Da jeg kom forbi de oplyste Kaféer, stimlede Mændene sammen, medens Vognen med mig og Portrættet dinglede frem og tilbage paa den ujævne Stenbro. »Se! Se!« lød det. Drengene løb hujende med; men Nattens Mørke beskyttede dog denne Fart, saa at Portrættet ikke led Noget.

To Billeder vare nu malede, og jeg var lykkelig over Udfaldet; da lovede en af mine Bekjendte i Burnabat, en meget begavet Landskabsmalerinde, Miss Hortence Wood, ved sin Svogers Indflydelse at skaffe mig et Urukfruentimmer — af en lille, nomadiserende, asiatisk Stamme — og en Zeibek — underkuede Røvere i Lilleasiens Bjerge — at male efter. Jeg kjørte altsaa derud paa Jærnbane. En Jærnbane i Lilleasien! Ja, det lyder utroligt, men er dog saaledes — hvinende, pibende, med elegante Waggoner, ganske som hos os; den blev i sin Tid indviet af Kejserinde Eugenie! I det elegante Landsted blev strax et Værelse indrettet til Atelier, og Zeibeken — kom ikke. Der blev sendt Bud efter Uruken, som kom med sin

Tante, to underlige, halvville, efter deres Maade elegant klædte Skikkelser. De vare meget brunhudede og mørkøjede; Hovederne vare indhyllede i et Slags hvide Turbaner, pyntede lig en Hests Hoved med Paafuglefjer, Roser og røde, uldne Baand, medens stride Haarduske tittede frem hist og her; paa Hovedtøjets Top glimrede Sølvmonter og Amuletter i Hundredvis, ligesom ogsaa paa Sømmen af det hvide Klæde, der hang ned ad Nakken; om Halsen bare de Rader af røde og sorte Glasperler. Deres øvrige Dragt bestod af den tyrkiske, vatterede, gulspragledede Trøje, og derunder et langt Klædebon, heftet op, for ikke at slæbe; om Livet havde de Noget, der lignede en rød Hestetøjle, besat med Sølvmonter og Muslinger; deres Benklæder naaede til Ankelen. Deres Aasyn vare barbarisk plumpe, men godmodige; Tanten var gammel og mager, medens den Unge kun var sexten Aar og gift.

Jeg malede ivrigt. — Nu skulde de hjem; thi Manden, som var borte, ventedes næste Dag. De skulde Hver have en Medzedie, omtrent en Specie, og Tøj til en ny Klædning, hvilket blev kjøbt. Maleriet var godt og livligt anlagt. Næste Dag kom de igjen. Jeg var i ivrigt Arbejde; da lød det: »Manden! Manden!«, og op ad Trapperne iler et nittenaarigt Menneske i tyrkisk Nomadedragt: en let Trøje, Bælte og Pludderboxer, broderede Strømper, Sandaler, og om Hovedet et lille, broget Tørklæde; han har en lang Stok, med hvilken de drive Kamelerne. Han er rasende, bleg som et Lig, med vidt opspilede Næsebør og Øjne, der synes at træde ud af Øjenhulerne. »Hvor er hun?« raaber han; »jeg slaar hende ihjel!« Han vil rive hende bort; Miss Wood søger at berolige ham paa Tyrkisk, mens jeg tager to Medzedier i Haanden; men han støder den bort og siger: »Bliver Du her, Du slette Kvinde, som er løbet fra mig, saa jager jeg først Dolken i Dig, og saa i hende, som har forgjort Dig!« Billedet blev desværre ikke fuldført.

Næste Dag var Manden med sine Kameler, sin Kone og Tanten forsvunden; der fortaltes, at Staklen skal have bødet med en voldsom Dragt Stokkeprygl for den Séance, hun gav mig; og at kun hendes Faders Forbøn havde friet hende for at blive myrdet, hvilket enhver Tyrk ustraffet har Ret til at gjøre med sin Kone. Nu var Zeibeken min sidste Trøst og mit Haab. Jeg ventede endnu én Dag i den dejlige, store Villa, hvor der var fuldt af Roser og Jasminer, af Springvande og Laurbærlunde. Beboerne havde holdt sig indespærrede dér i Pestens Tid uden at blive smittede, idet de først nøde de udsendte Levnedsmidler efterat disse vare blevne dyppede i Springvandet. Jeg malede Miss Woods gifte Datter, for at benytte den opsatte Palet og yde min elskværdige Værtinde min Tak for al hendes Opmærksomhed. Næppe var jeg Dagen efter færdig med det fine Dameansigt, før

en høj Skikkelse kastede sin Skygge over mit Staffeli — det var Zeibeken! Jo, det var en Karl! En Kæmpe, en Røver, en Ridder! Ikke vilde jeg have ønsket at møde en saadan Krabat paa en ensom Sti. Hans vel en halv Alen høje Turban forøgede den kæmpe-mæssige Skikkelses Størrelse. Hans brune Bryst dækkedes kun halvt af Skjorten; han bar en rigtbroderet Albanesertrøje med tilbagefaldende, opskaarne Ærmer og korte, folderige, vide Buxer fra midt paa Hoften til over Knæet, samt Snabelsko. I det vældige Bælte sad der to store Pistoler og tre store Dolke; paa Skulderen hvilede et langt Gevær; Amuletter paa Hals og Arme fuldendte det Hele. Klokken var ti; han var ved Daggry redet fra Bjærgene og havde brugt sex Timer for at naa Burnabat. Han stod godt, som en øvet Soldat; dog mærkede jeg nok, at det var et for ham uvant, svært Arbejde. Før Sol gik ned, besteg min drabelige Model sin Hest og red hjem til Kone og Børn; det var Fastetid, og Stakkelen havde ikke nydt Noget, ikke engang Vand, end sige en Cigar; først ved Solnedgang kunde han spise. Dagen efter kom han atter fra Bjærgene paa sin Hest; men han var ilde tilpas, og da Klokken næppe var to, og Hovedet og Overkroppen netop vare færdige, rejste han sig pludseligt fra Bordet, hvorpaa jeg havde opstillet ham, og forsvandt. Borte var og blev han, efter at have forlangt og faaet 100 Francs for sin Ulejlighed, medens jeg stod og saae efter ham som efter en Fugl, der er fløjet bort fra Buret.

Det var altsaa nu Tid at tage tilbage til Smyrna. Med de to vaade Billeder blev jeg sat ind i Kupéen og var en halv Time efter paa Banegaarden i Smyrna, hvor jeg ventedes. Med Billederne og min Ledsager kjørte jeg nu i aaben Vogn gennem Jødekvartret hjem til »min Konsul«, forbi Tarantos Hus. Der standsedes jeg. »Vis os Zeibeken og Uruken!« raabte mine Venner. Dette havde jeg lovet, og ved Lygternes Skin holdtes nu Kunststilling, medens efterhaanden først Gadedøren, saa Vinduerne, saa Fortovet og tilsidst hele Gaden fyldtes med Skuelystne, der sprang op paa Hjulene, paa Vognslaget og paa Kuskesædet for at betragte mit improviserede Galleri. —

Ikke mindre interessant var en Jærnevjestur til Kassaba, en lille By, hvor jeg paa Stationen saae Kamelkaravaner med deres Førere. Disse Karavaner bestaa af tusinde Kameler med hundrede Drivere; de komme fra Asiens Indre og høre til de vildeste Stammer, hvorom deres Udtryk og Dragter vidne. Byen er ellers ussel; paa enkelte store, af Grækere og Engelskmænd anlagte Fabrikker nær, er der kun smaa, primitivt opførte Huse, men, som i alle Byer, flere Moskeer, foruden en græsk, halvt underjordisk Kirke. Gaderne ere uden Brolægning, med et Vandløb i Midten; i hvilket Ænder og Grise vraltede om. Bazaren, som

aldrig mangler, er dér kun lille; paa Torvet hang slagtede Vildsvin, en almindelig Spise i Lilleasien. Det eneste Skønne, jeg opdagede, var nogle med elegante tyrkiske Ornamentter prydede Brønde og en brun Kvinde i Solen midt paa den støvede Vej, med et dejligt mørkebrunt Drengébarn i Armen — en Hagar og Ismael. Blandt andre Opdagelser var ogsaa en vovelig, idet jeg aabnede en fremmed Havedør, hvor jeg hørte en underlig monoton Sang, istemt af fem kniplende Tyrkinder, der lavede brogede Silkekniplinger i Form af Blomster. Deres Divanér vare opstablede i det ene Hjørne af den lille, men venlige Stue; selv sadde de paa Hug, Hver paa sit lille Tæppe. De bøde mig strax Cigaretter, og jeg, der ellers ikke ryger, røg og smilede og nikkede til dem. Derpaa gave de mig Vand at drikke og plukkede en Haandfuld Blomster i Haven til mig; den Ældste kyssede mig paa begge Kinder, og vi hilste hinanden paa østerlandsk Vis: ved at berøre Pande og Bryst.

Langt om længe mødtes jeg med mit Selskab i Jærnbane-Kaféen. De havde ved Telegraf bestilt en Diner, en europæisk Diner i Kassaba! Vi drak Champagne i Skyggen af Lilleasiens Bjærg, medens Hermesfloden ved vore Fødder sneg sig gennem Sandet. Denne Hermesflod svulmer op, naar Snemasserne smelte, og dens stride Strøm fører da, foruden de alt-oversvømmende Vande, Sand med sig, og ødelægger derved de frugtbare Sletter, Haveanlæggene og Mundingen; Hvad Pest og Paschaer ikke formaa, det fuldender Hermes. Trods Bomuldens Flor, trods Vin-, Majs- og Hvedehøsten, der hvert Aar gjentager sig paa det mest Glimrende, trods Jordbundens og Klimaets Fortrinlighed, trods Samfærdselsmidlernes og Arealernes Billighed findes der ingen ordentlig Kultur — Alt ødelægges af Lovløshed, Tyranni og af Hermes. Kun Grækerne kunne bestaa, trives og blive rige dér; de ere de Eneste, som kunne hamle op med Tyrkerne, efter Hvad »min Konsul« sagde.

Inden jeg forlod Smyrna, fik jeg Lejlighed til at nyde et meget interessant Skue. Smyrnas Rothschild, A. Sidi, havde hørt, at jeg gjerne vilde se de østerlandske Jøders Dans, og han og hans Frue indbøde mig for at skaffe mig dette mærkelige Skue. Han havde den fine Takt, foruden mig kun at indbyde Woods, hos hvem jeg var Gjest. Sidi var en orthodox Jøde; hans Hus vidnede derom ved mange Billeder fra det gamle Testamente, forestillende Moses' Undergjerninger og alle store historiske Momenter af Profeternes Liv, Dronning Esther og Dronningen af Saba, Daniel o. s. v. Underligt nok stode en medicæisk Venus og en Merkur i Marmor, forresten slet, grovt Arbejde, mellem disse det gamle Testamentes Helte og Heltinder. I den store Salons Baggrund bevægede sig enkelte Jøder med rige Silketalarer; Sorbet blev buden om,

fra Sideværelset lød en underlig Støj, og fire Kvinder traadte frem bag et Forhæng. De Tvende sætte sig paa en Divan og give de underligste Lyd fra sig, der snart synes at komme fra Ganen, snart fra Næsen, snart fra Tænderne; det var nu deres Musik, efter hvilken de to yngre Kvinder, ligesom de Første iførte Nationaldragt, bevægede sig, først sagte bøjende Hovedet og Armene, derpaa svævende, vuggende Hovedet og Lemmerne, gaaende som i Drømme. Men lidt efter lidt blev Røsten livligere og Dansen ligeledes; de drejede sig i Kredse, de omkredsede hinanden, det sænkede

Øje flammede af Lidenskab, og om de end stode stille paa et Sted, bøjede og vendte de sig saaledes, at Barmen og hele Overkroppen dirrede. Skjønt Danserinderne havde Klæder paa, hvilket ikke er Tilfældet med de tyrkiske Almedanserinder, saa bare disse Bevægelser i den Grad Sanselighedens Præg, at jeg maatte vende mig bort. Her først følte jeg den østerlandske Kvindes Fornedrelse, der ved Fortid, ved Vane, ja endog ved Lov er bleven hendes anden Natur, hvilket saaledes vel tjener til hendes Undskyldning, men tillige bærer Orientens Demoralisation og Undergang i sit Skjød.

FJORTENDE KAPITEL.

Konstantinopolitanske Kunsttilstande og andre Oplevelser.

Jeg vil først fortælle om vor Forgænger i Konstantinopel, en Kunstner af meget Talent, Hr. Chlebowsky, en polsk Adelsmand, hvorved det jo var af forhøjet Interesse for mig at gjøre hans Bekjendtskab gennem min Søn Harald, som alt Aaret i Forvejen havde truffet denne Kunstner og lært hans Virksomhed at kjende; om Begge vil jeg særskilt berette; Meddelelserne om dem ville faa en saa aldeles tyrkisk Karakteristik, at de nødvendigvis bør høre med til mine orientalske Oplevelser.

Efter at have gaaet gennem »Grande rue de Pera«, en af Sidegaderne, og derfra igennem de mærkeligste Krinkelkroge, staa vi foran et anstændigt, rummeligt Hus, hvor en polsk Portner modtager os. Vi føres op i et Værelse, og derpaa ind i en Salon, hvor vi møde den russiske første Tolk Mr. d'Onon. Salonen ligner snarere et Museum end et Privatværelse. Kurdistantæpper, der kaldtes »Kyztasch«, Jomfrutæpper, fordi hver ung Pige (Kyz) i Kurdistan maa have forfærdiget et saadant, forinden hun kan staa Brud, dækkede Dørene og Vinduerne, saa at kun et dæmpet Lys trængte ind og gav det Hele noget Hemmelighedsfuldt. Man bliver som oftest betagen af en vis Benaelse, naar Indtrykkene ere blandede. Mit Tankespørgsmaal var: »Hvem er denne Chlebowsky? Er han en Kunstner med betydelige Gaver? Eller er han en Nabob, en Spion maaské?« Vel havde han været Sultanens Hofmaler, og dette i Forbindelse med hans tilsyneladende Rigdom, og det, at han, Polakken, var saa intim hos »Russerne« i Konstantinopel, havde givet ham en

ekvivok Stilling. — Rundt om stod der Etagerer af store Dimensioner, hvorpaa der var sat de mærkeligste Kar i alle Størrelser og Former og af alle Slags Metaller; alle vare de orientalske og daterede sig fra det gamle Byzants, fra Indien og Ægypten, fra Persien, endogsaa fra Grækenland; de vare af drevet Sølv, damasceret Staal, Kobber, Sølv og Elfenben, Alt sammenblandet. Ligeledes var der samlet Mønter af samme Slags fra Hedenold og ned til senere Tider, og ligeledes Musikinstrumenter, gamle orientalske Manuskripter, Trofæer af Vaaben, Tscherkesser-Hjælme, Panserskjorter med Klenodier, indlagte Sadler og Heste-Seletøj, Damascener-Klinger, rige Dolke — Gift-Dolken derimellem — guldbaldyrede Skabrakker, og de dejligste guld- og sølv-indvævede, brogede Tøjer vare anbragte paa Væggene i Grupper eller enkeltvis; det lignede, som sagt, et Museum. Møblerne vare alle dels af Ibentræ, dels af andre kostbare, indlagte Træsorter, Tæppet var tæt og blødt som Mos. Her ventede vi Sultanens Maler, Hr. Chlebowsky. Min Landsmand, der bedre end sin Landsmandinde havde forstaaet sin Fordel, lod ikke vente paa sig, og saa stege vi en Trappe højere, hvor hele den øverste Del af Huset, ved at man havde taget alle Værelsernes Skillerum ned, var bleven omdannet til et eneste stort Rum, Hr. Chlebowsky's Atelier.

Paa Væggene fandtes mangfoldige, meget interessante, talentfulde Studier efter Naturen, mest landskabelige fra Konstantinopels Naboejne og fra Kairo. Men Hovedværket var et Lærred, der vist var 20 Alen højt

og 50 Alen bredt, et Længdebillede, som forestillede Byzants' Indtagelse af Tyrkerne, en Barbarismens Apotheose. Billedet var kun tegnet op med raa, flygtige Kulkonturer; det havde mange Fortrin; man saae, at det var en begavet Kunstner, der her havde vidst at præstere noget Stort. I materiel Forstand var Værket betydeligt, alene Blindrammen, konstrueret af en dygtig Tømrer, skal med Lærredet have kostet 1000 Francs. Mange havde Noget imod Kompositionen, som forresten maaské Ingen kunde have en Mening om, da det endog for øvede Kunstnere faldt vanskeligt at danne sig en Dom om dette begyndte Arbejde; men jeg antager, at det var Forargelse over Emnet, der gav sig Udtryk i den ubestemte, umotiverede, almindelige Udtalelse mod Chlebowsky's store Billede.

Store Bunker af de kostbareste, ædleste Stoffer dækkede sammen med de mærkelige Kar og Vaaben Atelierets Gulv; her var alt Materiale samlet til at gjøre Studier, til at studere Detajllerne; men om dette Værk nogensinde vilde lykkes, kunde ikke forudsiges, heller ikke, Hvem der egentligt nogensinde skulde købe saadan en Billedkolos. Thi det var ikke bestilt af Sultanen, med hvem Chlebowsky var brouilleret, og hvis ikke »Russerne«, d. v. s. den russiske Ambassadør, vilde formaa Czaren til at erhverve det Arbejde, der for enhver Kristen vilde være en uhyggelig Gjenstand, saa var der vist ikke Udsigt til, at dette Arbejde — hvis det nogensinde blev færdigt — kunde faae en Plads i et Galleri; Lærredet er større end paa de største Billeder af Paolo Veronese i Louvre og i Venedig.

Otte Aar havde Chlebowsky været Sultanens Hofmaler, hélt absorberet af de »Troendes Behersker«. Hr. Chlebowsky fortalte, at han i sin Stilling var saaledes bunden af Sultanen, at han f. Ex. var tvungen til at male for H. M. om Søndagen med, fordi Søndagen ikke er nogen Helligdag for Tyrkerne, men Fredagen — Tyrkernes Helligdag — maatte han ligeledes male for H. M., da denne Dag jo ikke kunde have Betydning for en Kristen. Saaledes skal han ogsaa paa Sultanens Bud have været nødt til at male røde Heste om til grønne! — Man siger, at Chlebowsky, der ikke kunde taale dette Forhold længere, har opgivet sin Stilling, men at Sultanen endnu stadigt for udført Arbejde skylder ham store Summer, som der er Proces om; og derfor er Maleren falden i Unaade. H. M. Sultanen skal forøvrigt have meget rigtigt Blik for Kunst og selv have meget oprindeligt Talent i denne Retning; men paa Grund af sine stadigt vexlende Luner og sin orientalske Ladhed har han intet Resultat kunnet naa; thi Kunsten er ingen Slavinde; den skal elskes trofast. Det gjorde saa godt endeligt at samles med en rigtig Aandsfælle; thi hvordan Hr. Chlebowsky end har stillet sig til Forholdene, saa er han unegteligt en meget dygtig Kunstner, hans Kolorit dejlig.

Mærkeligt er det, at Hr. Chlebowsky's hele rige Inventar kun 6 Maaneder efter skulde sælges ved offentlig Auktion, hvorved denne Mands Stilling tilligemed hans kolossale Billede, der var i sin første Begyndelses Stadium, for Alle blev en endnu mindre let løselig Gaade end før.

Foruden denne var en anden Kunstner af virkelig Betydning samtidigt med os i Stambul, en katholsk Armenier, og Armenierne ere de mest forslagte og tillige lyseste Hoveder i Tyrkiet. Bekjendt er det, at hvert rigt Hus dersteds har »sin Armenier«, som hos os »sin Løjtenant«, der lever paa Husets Bekostning. Armenieren, Serkis Bey, H. M. Sultanens Arkitekt, havde indbudt sin Trósfælle og Byesbarn Marinemaleren Iwazowsky til at bo i sit Palads og skaffede ham Bestillinger hos Sultanen; man mener, dette var baseret paa en gjensidig Overenskomst. Om saa var, saa var Adgangen til Sultanens Lommer en lige saa smal Vej, som den til Himmerige, og Indgangen dertil som Naaleøjet for Kamelen for Den, der ønskede at blive rig derved. Dette ville nu de Fleste; Sultanen er for alle Konkurrenter kun Maalet, og derfor de mange Agenter, Mæglere og Veje! Alt Dette er et hélt Studium for de Intrigante og en Fælde for de Uvidende, for den rettroende Udenforstaaende. Man siger, at Iwazowsky i to Maaneder skal have malet over 40 Billeder for Sultanen og faaet en Nettoindtægt af 300,000 Francs, blot ved at smøre paa. Enkelte af de hos Serkis Bey ophængte Billeder, blandt andre »Livadia«, vare meget skjønné, ægte Kunstværker, andre sjuskede, slette, løse. Hver Armenier i Konstantinopel soledé sig i Iwazowskys Lykkestjerne og bar ham paa Skuldrene. Den Mægtigste blandt alle Armenierne var Ibrahim Pascha, den Tids Almægtige, en lille, simpeltudseende Mand, der ved »Triaktrak« hver Aften lod Sultanen vinde umaadelige Summer, og til Gjengjæld var han uundværlig, almægtig og derfor tilbedt og frygtet. Ibrahim Pascha havde fra simpel lille Embedsmand svunget sig op til denne dyrekjøbte Favoritstilling, der, saa længe det varer, sikrer ham en enorme Indflydelse og Fordel. Ibrahim Pascha aabner Sultanens tætsluttede Palædøre, ligesom hver Armeniers Dør, han er ligesom Bussemanden for Børnene, Konstantinopolitanernes »Cochemar« (Mareridt).

Efter denne Skitse af den »Almægtige«, Khedivens Agent i Tyrkiet, vil jeg meddele en lille konstantinopolitansk Episode, der bringer min afdøde Søn Harald og mig i et mærkeligt Forhold til denne samme Ibrahim Pascha. Men, for at gjøre mig ret forstaaelig ved Behandlingen af et saa kompliceret Thema, maa jeg begynde med Begyndelsen. Jeg vil derfor føre min Læser ind i det rare Hus, som Harald lejede i November 1874; det ligger i Rue Hendek 45 og fremhyder fra alle fire Etager en dejlig Udsigt over Bosphorus og

Sambul. En lille Have med Jærngitter om og med en Snes eviggrønne Træer i Baljer dannede Avenuen! Den, som vilde søge der op paa anden Sal, vilde finde mig i fuldeste Aktivitet. Møblerne bleve flyttede ud og ind, Snedkeren ordnede sin Høvl og trak Spaanerne af Gulv og Gesims, der snoede sig, som var det lange, blonde Lokker. Jeg var alene hjemme, ordnende mine Sager. Alt ligger hulter til bulter, Billederne, Studierne, Tæpper, Møbler; der bankes, høvles, sys; Tyrkisk, Tysk, Fransk og Italiensk tales imellem hverandre med de forskellige Haandværksfolk. Harald var endnu ude, og jeg saae nok morsom ud, ligesom mine Omgivelser; vi vare ikke fashionable; men netop Dagen efter skulde Forhænget gaa op og vor Kunstnerdebut ved Bosphorus gaa for sig; den fashionable Verden skulde, for at bivaane en Kunstforestilling, faa Adgang til Fremmedlogen. Nogle paastaa, at det Morsomste nok er at kigge bag Kulisserne. Denne Anskuelse deltes vist af en Fremmed, som med klirrende Sabel, med Fez over de tætte Øjebryn og mange Ordener paa Brystet bankede paa. Han kom ind til mig midt i Værelset; derfor kunde man ikke sige, som i London: »Not at home, please call again«. Paa den Indtrængendes Kort stod: »Messoud Bey«, og han introducerede sig selv som Oberst — Belgier af Fødsel — nu i H. M. Sultanens aktive Tjeneste, tidligere i tolvaarig Tjeneste som Direktør for et Dampskibsforetagende i Beirut. Som hin Gang for sex Aar siden, da jeg i Athen boede paa det kongelige Slot og pakkede mine Kofferter, mens D. M. Kongen og Dronningen af Grækenland iagttog min Trippen frem og tilbage og iorgnetterede mit komiske Toilette, den noget forrevne Morgenpels og de gule Pampusser, til hvis Tilværelse H. M. i et af sine naadige Breve til mig alluderer, saaledes gennemgik jeg nu igjen Prøven at iorgnetteres, kun af mindre fornemme og skønne Øjne; imens stod jeg op og ned paa Stole og Borde, hængte de smaa Billeder paa Væggene og kommanderede Snedkeren og Tapetsereren til deres Dont. Messoud Bey, der trods alle sine Ordener og sin uforskammede Paatrængenhed var uanset af mig, blev nu den Forlegne. »Kan jeg ikke hjælpe?« gjentog Obersten flere Gange. Endelig kunde jeg lade Hvile falde paa mig, og en urimelig Beundring strømmede nu fra Oberstens Mund, og dette gjorde mig, om muligt, endnu koldere og mere tilbageholdende. Da nævnte han fælleds intime Bekjendte i Dresden, sine og sin Hustrus intime Venner, og saa var Isen brudt, Kulden gik over til varmere Følelser. »Jeg er ogsaa Kunstner, d. e. Amatør — mit Atelier er større end Deres, det staar i en dejlig Have; det er en Udbygning til mit nyligt indrettede tyrkiske Hus. — De maa betragte det som Deres. Spis hos os imorgen til Middag, — det vil mere Dem, Alt er indrettet paa Tyrkisk, undtagen mit Pariser-

Køkken. Disponér over mig, jeg skaffer Dem blandt mine Naboersker de skønneste tyrkiske Piger til Modeller.« — Med ét Ord: han fangede mig! — Et af Haralds mindre Billeder bad han om at maatte kopiere; men det negtedes ham. Min Søn kom nu, og det blev aftalt, at Messoud Bey Kl. 5 skulde afhente os til Maaltidet. En Portechæse med to Kamaler til mig og to Heste til Obersten og Harald stode ved Døren, og vi skulde nu ned og op ad de mange smaa Gader i Tyrkekvarteret. Ved et af de rødmaalede, med Vinløv behængte tyrkiske Træhuse bankede Messoud Bey paa, en lille bitte Hanum, ikke 12 Aar gammel, uden Slør endnu, aabnede Døren. Haven var vel soigneret med et net Drivhus, hvori Kaffe og Cigaretter presenteredes. Fra Haven havde man en smuk Udsigt over »De gyldne Horn«. Atelieret vidnede om, at der ikke var blevet malet Meget dér; det var nok rummeligt, men mørkt og laa i Platanernes Skygge. Paa Staffellet stod Sultan Abdul Aziz's Søn, Prins Azzidia's Portræt, malet efter et Fotografi. Middagen var meget morsom, den lille Hanum gjorde Honnør. Messoud Bey's Hustru levede stadigt i Dresden med sine Sønner for disses Opdragelses og for andre Grundes Skyld, som ikke kjendtes. Middagen og Anretningen var en juste milieu af en parisisk og tyrkisk Ménu.

Messoud Bey er Renegat. — Mange benegte Kristus uden at betegnes med denne Benævnelse, hvilken Messoud ogsaa selv viser tilbage, idet han siger, at han slet ingen Trósbekjendelse hører til, hvorfor han har saavel sin »Iman«, som ogsaa sin katholske Præst. en sleben Armenier, der var den Fjerde ved Bordet. Jeg beundrede et meget elegant, lueforyldt, tyrkisk Bronze-Kaffeservice, Harald en sirligt udskaaren, orientalsk Ibentæs Etagère à la turca, som kunde hænges paa Væggen. Dagen efter bringer Messouds Tjener os disse to kostbare Gjenstande som Foræringer. Dette var virkelig en Historie, som bragte os i Forlegenhed; thi det franske Ord siger: »Qui prends, s'engage«, og Gaverne kunde vi jo ikke tilbagevise. Dagen efter bragte Obersten os Billetter til et tyrkisk Skuespil! Og igjen Dagen efter udtalte han atter det Ønske at maatte kopiere et af Haralds Billeder, og nu kunde hans Bøn ikke mere blive afslaaet, nu vare vi i Fælden, uden dog egentlig at ane, hvordan det var gaaet til.

I Theatret, som Messoud Bey bragte Billetter til, fremkaldte vor Indtrædelse med ham en Del Opsigt. Aldrig har jeg set en mærkeligere Forestilling. Den vidnede om lige saa meget Talent som Naivitet; Primadonnaen, der udviklede megen Gratie og Ynde, havde, ligesom hele det øvrige Personale, lært alle de sværeste Arier, endog uden at kjende en Note, blot ved at være bleven serineret. Det var kun 2 Maaneder siden, at hun, Armenierinde af Fødsel, var bleven hentet fra Vadskebaljen. Den mest rutinerede

Pariser - Skuespillerinde fra Sekondtheatrene kunde ikke have haft mere Adkomst til Bifald. Det tyrkiske, melodiose Sprog føjede forøget Charme til Forestillingen, der ydermere anskueliggjordes ved levende Pantomime.

Athmosfæren i Theatret var blaa; thi Alle røg, saavel Herrerne, der med deres røde Fez snarere lignede røde Valmueblomster, som Damerne, der ikke kunde modstaa Cigaretterne. Jeg tænkte et Moment paa Ildløs, der i dette Theater vilde have været flere Hundreders visse Død. Men vi slap helskindede ud, og derpaa ind i en elegant Kafé, hvor Messoud Bey beordrede fine Forfriskninger. En Dame, som jeg paa Grund af hendes sumptuøse Dragt havde lagt Mærke til i en af Logerne, nød her Soupéen, som serveredes hende af hendes Kavalér. Den højrøde Fløjelskaabe, guld- og perlebroderet, faldt fra de yppige Skuldre, der halvt dækkedes af de ravnsorte Lokker, hvori Brillanter funkledede. Den fine, levantinske Hud var sminket, Øjnene og Brynene vare maledede. Portechæsen var silkefodret og udenpaa rigt forgyldt; Privatportørerne vare iførte rige Klædninger, Alt vidnede om de ekvivokke Demimonde-Tilstande, som Ingen kan undgaa at komme i Forhold til paa Distance eller ignorere i de nærmeste Familieforhold.

»Sig mig, hvor mange Armbaand og Brillanter Du har, saa skal jeg sige Dig, hvor mange Givere Du tæller,« hørte jeg i et rigt Hus i Pera en Dame sige til en Anden. —

Dette var første Akt af Farcen »Messoud Bey«. — Det være mig tilladt her, fordi det er et vigtigt Moment i mine konstantinopolitanske Oplevelser, og fordi det her i dette Tilfælde fuldstændiggjør Hulheden og Helheden af konstantinopolitanske Forhold, at fortsætte Meddelelserne om Messoud Bey og Armenierne, med hvilke vi kom i Berøring, Meddelelser, der for flere af disse Optegnelser Læsere turde være tildels bekjendte, fordi noget Lignende allerede tidligere af mig er blevet berørt i mine »Erindringer om Harald Jerichau«; men da der vist ogsaa er Mange, som slet ikke kjende denne min lille Bogs Indhold, saa meddeler jeg, fattende mig i Korthed, de mærkelige Oplevelser, der kun kunde udvikle sig under saa moralsk fordærvede Forhold som i Tyrkiet, hvor Alt er tilfals, hvor der er rig Lejlighed til at udøve Intriguer, hvor næppe Noget kan opnaas uden Intriguer, hvor de forskellige Religioners Bekjendere ere adskilte, hvor Mistro og Falskhed snige sig om og drive deres Spil under gylden Maske, hvor Hadet ofte skiller Broder fra Broder, naar den Ene tror, den Anden er foretrukket, hvor Familienlivet ikke kjendes endog af Navn, og Familieforbindelser kun benyttes for at opnaa Fordel, Rigdom eller Stilling, hvor Sultanens Dignitær, endsige subalterne Officerer, maa prise sig lykkelige ved at

blive udkaarne til Sultanens Efterfølgere hos den Dame, hvis »charmes« han er bleven møt eller kjed af. Ja, det er ved en stagneret Sumps Bredder, vi staa; saaledes forekommer Konstantinopel mig, den mylrer med Siv og Blomster, med Slynplanter; men den er fuld af Uhumskhed og Kryb, og der er usundt at være. Min afdøde Søn Harald, som særligt var tiltrukket af Orientens maleriske Skjønhed og Ejendommelighed og dér vilde skabe sig en Karrière, var for sand anlagt og for ærlig til ikke meget snart at føle, at han, trods al Vinding, ikke i Længden vilde kunne holde det ud i Konstantinopel.

Efter denne lille i Parantes gjorte Omvej vender jeg paany tilbage til min Søns Atelier ved »De gyldne Horn«, hvor Messoud Bey havde forstaaet at indsmigre og installere sig. Han faar nu et af Haralds Billeder at kopiere, derpaa et af mine. »Maa jeg male i Deres Atelier, og vil De korrigere?« Hvem kunde sige Nej? Først var han der en halv Dag, derpaa en hel, Dagen efter var han der igjen. »Det er saa vanskeligt at løsrive sig fra Arbejdet«, sagde han. »Er det allerede Middag igjen?« udbrød han en Gang overrasket, da Viktoria, vor smyrnotiske Pige, meldte, at Middagen var serveret. Han introducerede sig som Middagsgjæst; først blev han Deltager i Maaltiderne, tilsidst modtog han vore Gjæster, gjorde Honnør, og — blev mere og mere besværlig. Messoud Bey var Mester i at paatrænge Andre Tjenester af virkelig Betydning, især for Fremmede, saaledes f. Ex. da man sagde mig, at den rige Ibrahim Pascha skulde besøge Ateliererne; han var Faktotum hos Sultanen, til hvem Adgangen ikke let kunde naas. »Lad mig kun om det!« sagde Messoud Bey. Og virkelig indførte han en meget elegant Herre, en Ven af Ibrahim Pascha's Sekretær, Hassan Jan, der igjen introducerede Ibrahim Pascha's Sekretær. Saa vidt vare vi naaede; det var Præliminarierne. Men Hr. Sekretæren, der svulmede af Ibrahim Paschas Vigtighed, sjoflede mig i den Grad, at jeg grædefærdig gjorde alt Muligt for at godtgjøre min Adkomst til Anerkjendelse, hvortil de kongelige Portrætter og den Brosche, som Storfyrstinde Dagmar havde foræret mig, og som jeg netop brugte ofte, maatte hjælpe mig. Jeg lagde Mærke til, at de armeniske Herrer ivrigt samtalede. »Jeg er Kjøbmand,« siger pludseligt Hassan Jan, »og i Fald Ibrahim Pascha kjøber til Sultanen af Deres Arbejder, betinger jeg mig tyve Procent, og min Ven ogsaa tyve.« — Var en Sten dumpet ned fra Himlen, saa kunde jeg vel næppe være bleven mere overrasket. Jeg udbad mig Betænkningstid. Ved Hassan Jans næste Besøg havde jeg taget min Beslutning og sagde: »Er det Skik i Orienten, saa skal jeg ikke undlade at opfylde Forpligtelsen; men jeg vil først se Resultaterne.«

Imidlertid skulde jeg male Prinsesse Nazili Hanum,

der var bleven gift med Chalim Pascha. Hendes Ekvipage hentede mig og Tilbehør, medens Harald Dagene over malede Studier i det Fri. Dette bragte heldigvis Standsning i Messoud Beys Kunstøvelser i vort Atelier.

»Hvem er Messoud Bey?« spurgte jeg, spurgte Harald Kristne, Tyrker; men ingen Oplysninger kunde faas, uden at han var Belgier og gift hjemme, Renegat og sidst ansat i tyrkisk Tjeneste i Damaskus. Allevegne, hos Admiralen, Hobart Pascha, ved Gesandtskabs-soiréerne, ja, selv hos den russiske Ambassadør, paa alle Baller, i alle Selskaber fandtes Messoud Bey, hvis imponerende Skikkelse, ja endog Hovede, aldeles mindede om Prinsen af Noer.

En Gang sagde han: »Maler De mit gamle Hovede, saa fører jeg Dem ind hos Sultanen!« »Hvorfor ikke? Gjærne!« var mit Svar. »Très bien!« sagde Messoud.

En Aften — det regnede Skomagerdrenge ned, som ofte i Konstantinopel — var jeg hos Nazili Hanum. Harald skulde gjøre Visit i Gemalens Salemlik — den Del af Palæet, hvor Mændene bo, hvorimod den Del af hvert tyrkisk Hus, der er bestemt til Kvindernes Bopæl, hedder Harem — og tillige afhente mig; da meldtes Messoud Bey. Han sagde: »Jeg kjører med Dem, jeg kjender Paschaen nøje, — jeg indfører Dem!« Der hjalp ingen Snak. Da jeg kom ned i Salemliken, traf jeg Messoud Bey, der gned sine Hænder. Han sagde til mig: »Bonnes nouvelles, madame; le Sultan souhaite voir tous vos ouvrages et ceux de Mr. votre fils!« Dette syntes mig dog for stærkt, og Raad maatte hentes. Igjennem Skylregnen styrede vi Kursen til vor Minister, uden Messoud Bey. »Que faire?« spurgte jeg; thi gjærne saae jeg vore Billeder kjøbte, og vilde derfor sende dem til Palæet; men det skulde ske paa en autentisk Maade for Intet at riskere. I Sandhed var der en Del Ebbe i vore Moneter; og nyt Tilløb var nu ønskværdigere end to Maaneder før. — Det hjalp ikke, man kunde male, det gjaldt at kunne sælge, uden dog at riskere Billederne. — »Intet Skridt! Ikke maa noget Billede sendes til Palæet, uden det sker ad officiel Vej gjennem Gesandtskabets første Dragoman Mr. de T., svarede Ministeren. Messoud Bey, der Dagen efter kom for at afhente Billederne, blev takket for Ulejligheden, imens den ellers temmeligt orientalsk-langsomme Levantiner Mr. de T. alt ved Morgengry opsøgte Dignitarierne ved »den sublime Pforte«, for at erfare, om samme Messoud Bey var bleven bemyndiget til at afhente Billederne til Palæet. Resultatet blev nu, at en af Sultanens Adjutanter Dagen efter, en Mandag, besøgte vort Atelier i Rue Hendek og her afgav den for os tilfredsstillende Kjendelse, at der Dagen efter vilde komme et Bud fra Palæet, Billederne vedkommende. Hassan Jans ublu Forslag var imens tilbagevist. »Frue, Frue, en Herre fra Palæet!« raabte Viktoria — min kjønne Kammer-

pige — idet hun styrtede op ad Trappen; »nede i Gaarden vrinsker en arabisk Hest.« Det var ved Morgengry. Jeg i en Fart ned i Atelieret! »Er min Broder ikke kommen endnu? Vi skulde have mødt hinanden. Mit Navn er de T.,« siger Herren. Man tog Plads og konverserede. »Hvilke dejlige Billeder! Netop som H. M. ønsker dem,« sagde Herren, »dejlige Kvinder, tyrkiske Landskaber! Jeg har de største Forbindelser med de Store; jeg er Ibrahim Paschas personlige Ven. Jeg skal bringe ham til Dem; thi det er ham, der kjøber alle Malerierne til Sultanen, u. b. lutter chefs d'oeuvre; thi ingen Ting er for dyrt til at glæde H. M.!« Saaledes lød den ustandselige Tale, og jeg spillede Øjne og Mund op derved. »Jeg er rig, meget rig,« vedblev han, »men dog forsmaar jeg ingen Forretning — 30—40 Procent ved alle Salg — og Ibrahim Pascha er her, og Deres Atelier bliver tomt for Billeder, naar jeg bliver Mellemand. De kan fordre, Hvad De vil; Kunst forstaar man sig ikke paa her; jo dyrere det er, des bedre maa det være. Jeg haaber, Madamen forstaar mig?« — Vi bleve nu enige. En Time efter var den almægtige Sultanens Favorit med Krøsupungen hos os, og der blev kjøbt Billeder for en 40,000 Francs; der var kun hist og her smaa Ubetydeligheder at udføre, førend de kunde blive afhentede. Næppe var den høje Herre borte og Harald og jeg blevne alene, forundrede, ja, man kunde sige fortumlede over, at det saa længe Ventede, men Utrolige, havde fundet Sted, saa høre vi igjen Skridt op ad Trapperne; det var Gesandtskabets øverste Dragoman, Hr. de T., den rette Hr. de T. »Er min Broder kommen? Han vilde træffe mig her —.« »Han har været her og er gaaet igjen; ogsaa Ibrahim Pascha.« — »Peste!« sagde Hr. de T., »det var jo mig, som skulde indføre ham gjennem min Broder; ja, nu er det sket.« Det var øjensynligt, at der var Noget i Vejen. »Har Ibrahim Pascha bestilt nogle Arbejder?« »Nej, men kjøbt for 40,000 Francs.« — »Har min Broder negocieret det?« »Ja!« svarede jeg, utaalmodig over dette Forhør. — »Har han betinget sig nogen — nogen« — Ordene vilde ikke frem over den gamle, ærværdige Herres Læber. Endelig sagde han: »— nogen Part i Sagen?« Da det var Herrens Broder, anstod det sig ikke at sige: »Ja, 30 Procent!« »C'est une cochonnerie,« sagde han og stormede ud af Atelieret. »Harald!« sagde jeg nu, »Du kan tro, der er Ugler i Mosen; jeg frygter for, jeg faar Ret; Du skal se, Intet bliver kjøbt.

En kort Stund efter hørtes igjen hurtige Skridt op ad Trappen; det var den falske Hr. de T. »Madame! Monsieur!« sagde han sleben til mig og Harald. »Je ne veux pas de procents, je n'en ai pas besoin. Vous voyez, je suis tout désintéressé, je vous sauhaite de bonnes affaires. Adieu!« — »Harald!« sagde jeg, »Du skal se, nu gaar det Hele i Staa; thi han renoncerer

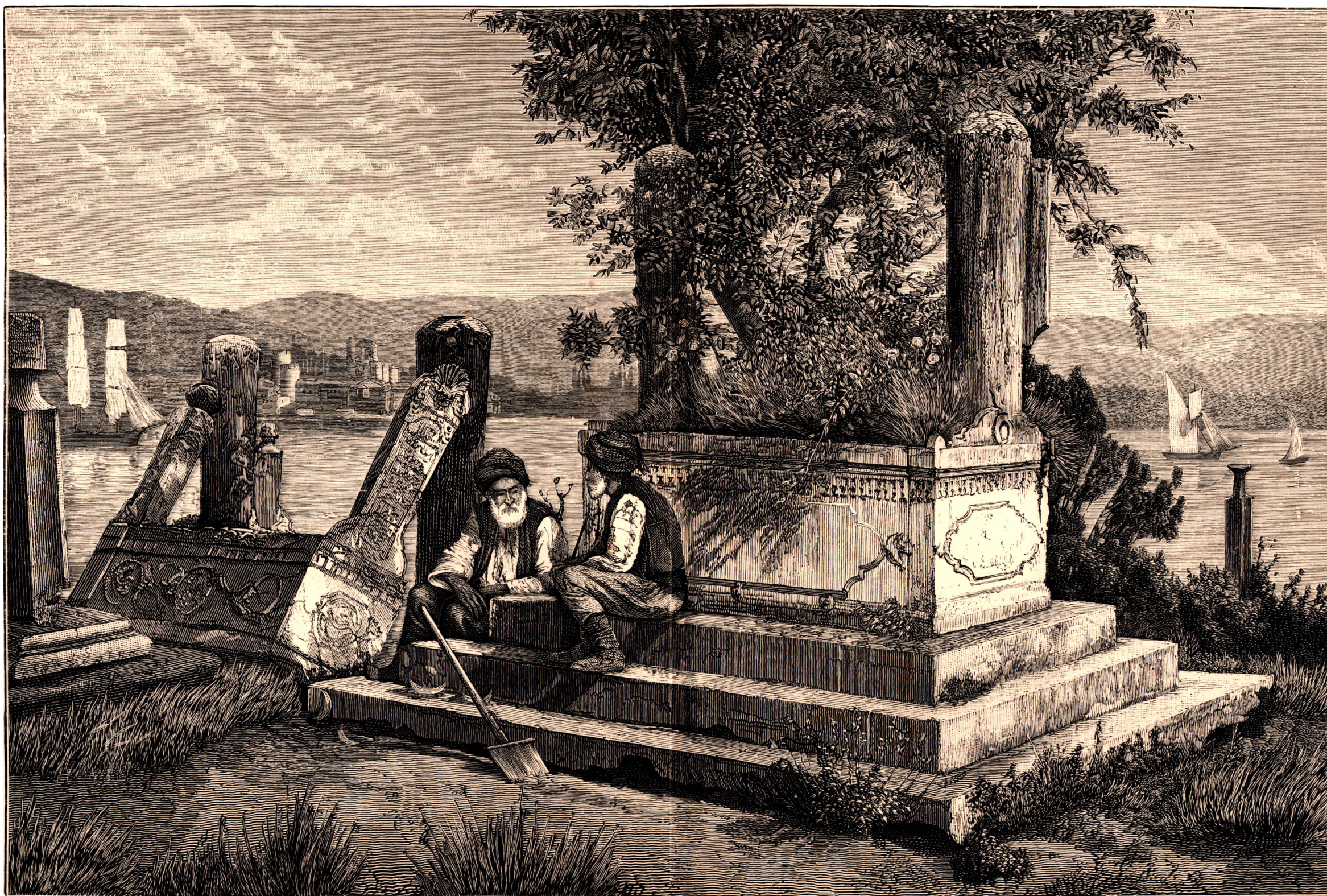
paa sin Part.« — Og jeg havde Ret; vore Billeder bleve aldrig afhentede, og vi saae hverken nogen Hr. de T. eller vore 40,000 Francs, — og det Værste var, at alle Armenierne, der danne Mellemlæddene ved al Handel og Vandel i Konstantinopel, havde trukket sig tilbage ligesom paa et Vink, som om det var en Parole, der skulde adlydes. Dette var konstantinopolitanske Kunstforhold! Og sikkert er det, at det vilde have set underligt ud for os, ifald der ikke ogsaa havde været ærlige Mennesker, der strax af sand Kunstinteresse havde opsøgt vort Atelier og valgt af vore Arbejder. Dog er Alt alligevel her som alle vegne baseret paa Konnexioner eller paa Tilfældet, det Samme, som man kalder Lykken,, uden hvilken den tapreste General taber Slaget, den bedste Kunstner sulter ihjel. Jeg har hørt Nogen sige, at en Kunstner altid maa være Ekvilibrant for at gjøre Karriere, at jo bedre han kan gaa paa den slappe Linje, desto større er Resultatet, at han endog maa gjøre Trapezspringet paa Lærredet; jo mere halsbrækkende, desto større Resultat: Bifaldsklappene. Det er Tidens Retning. Men dette gjælder kun de efemære Virtuoser i Kunsten. Nej, Kunstneren er, ifølge min Mening, at sammenligne med en modig Sømand paa et lille Fartøj, der kæmper mod Bølgerne; snart bæres det op, snart synes det at synke, snart er det blikstille, snart har han Medbør, Storm og Kastevinde. — Sejlene tages ind, og Aarerne, ja endog Masterne, maa kappes, naar det gjælder Livet; men saalænge Roret ikke knækker, saalænge der ikke gaar Hul i Skroget, saa vil den sikre Havn naas; men der skal den rigtige Ballast i Baaden, og Himmeltegnene maa han kjende, og sit Bestik, ellers sejler han for Vind og Vove og gaar snart paa Pumperne. Saaledes synes Kunstnerens Liv mig at være, og endnu tumler jeg om paa Livets Hav, mens min Harald alt er i Havn! — Saa snart havde jeg ikke troet, det skulde være, da Solglimmer spejlede sig paa den klare Bane, der blev hans, den Gang vor svære Tid i Konstantinopel var overstaet, den Gang han foruden rig Anerkjendelse havde vundet en rig, en gylden Høst, den Gang, da Mr. og Mme d'Ignatieff besøgte vort Atelier; og man siger: »Som Herren, saa hans Svende!« Derfor besøgte ogsaa alle andre i Konstantinopel akkrediterede Ministre vort Atelier.

En Uge senere rejste jeg bort og lod det kjære, unge Par tilbage, glad og lykkeligt som Faa i denne Verden. Men hvor de nu ere, ere de vist meget lykkeligere endnu, det haaber jeg, det tror jeg, naar jeg staar i Rom i Cypressernes Skygge, dér, hvor Cestiuspyramiden hæver sig ved Roms ældgamle Mure, dér, hvor de mange kjære Grave fast skjules af italiensk Blomsterpragt, dér staar Troens Engel — Jerichaus Arbejde — hvormed jeg har prydet den kjære Grav, hvorunder to af de elskeligste

Mennesker hvile, min Harald og hans Marie, indtil Herren kalder til det uforkrænkelige, det evige Liv, hvor de ville møde den Forudgangne, deres dejlige, paa Prinsesseøerne ved Bosporus begravede lille Dreng; men jeg maa stedse blande Taarer med de glade Erindringer, hver Gang jeg i Tanken besøger Konstantinopel og dens dejlige Omgivelser, saa rige paa de skjønneste Minder.

Ja, den Gang da jeg med min Harald sejlede forbi Prinsesseøerne, der laa spredte i Soltaagen, drømte jeg ikke om, at kun 2 Aar senere min Haralds Førstefødte skulde ligge ene, forladt og glemt dér under Cypressernes Skygge. Mange af de skjønneste Naturindtryk tone frem i Erindringerens Rige, naar jeg tænker paa de dejlige Kajkture, som jeg med Harald gjorde paa Bosporus; især var en af disse mærkelig, og jeg vil derfor særskilt omtale den.

Det var til Candili, Harald og jeg vare indbudne, til Hansons, et af de mest ansete engelske Huse i Konstantinopel, der alt i over 50 Aar har været grundlagt dér. Candili ligger paa den asiatiske Side af Bosporus, en af de smaa, fortryllende Landsbyer, hvis, for det Meste af Træ, maleriske, i tyrkisk Stil konstruerede Huse vinde sig op og ned ad den stejle Bosporusskrænt. Det var Februar Maaned, og Vegetationen var reduceret til enkelte Rosenbuske, der endnu anstrængte sig ved at udfolde Knopper til hurtigt henvejrede Roser, til Efeu, Græs, Mos og Naaletræer, som paa en smuk Maade vare anbragte omkring den af Marmorbalustrer omgivne Terrasse, der behersker Udsigten over Bosporus, som ligger spredt i sin hele Skjønhed foran Beskuerens Blik. Fra Hansons udvendigt med tyrkisk, indvendigt med ægte engelsk Komfort indrettede Hus saas ogsaa hele Bosporus. Man ser Rumili Hissar med den lille By til Venstre, ligesom man ser Stambul med dens Uendelighed af Minareter i Baggrunden og tusindtallige Master under Opsejling, eller for Ankers, mens Galata, Pera, Beschiktasch, Tschiragan, Sultanens Lystslot, Dulmahbaksche, Jenakoj, Rumili Hissar, Baltaleman og hele Følgerækken af tyrkiske Byer, og Paschaernes storartede Jal's (Sommer-Lystslotte ved Vandet), lige indtil Bujukdereh og Therapia, der ligge imod Vest, let byggede, fantastiske, elegante Træbygninger, der for det Meste sno sig op og ned paa Højderne, der danne den europæiske Side af Bosporus, mens Bairos slutter Smaabyernes Række paa Bosporus's asiatiske Side. Da vi vilde være komne for sent til Luncheon hos Hansons ved at tage med Dampskibet, foretrak vi at ro ud med en Kajk. Underligt nok er det, at Eskimoernes og Grønlandernes Fartøj, som hedder Kajak, paa det Nærmeste ligner den tyrkiske Kajk; begge Fartøjer have Fiskeform, Kajakken Sildens, og Mennesket, der fører Baaden, danner Et med den; Kajakken derimod ligner aldeles Makrelen, og det er

Tyrkiske Graverkarle ved Bosphorus.

(Efter et Maleri af Harald Jerichau).

betegnende for den, at Baadføreren ved den yderste Opmærksomhed maa undgaa det lette, pilsnare Fartøjs Vælden, ved at han holder en normal Balance, lige meget om han er alene i Baađen, eller én, i det Højeste to Personer ere med. Man sidder altid paa en lav Pude paa Bunden af Kajken, der, selv om den tjener til alment Brug, stedse er sirligt forarbejdet og malet, ja, endog forgyldt og udskaaen langs Rælingen, og op ad Stavnen har løbende Sirater. Ja, endog Barkerne, der bringe Vin og Oljeladninger, Sæd og Hamp fra Øerne, ere rigt udskaaene, malede og forgyldte og ligne i Form nærmest Middelalderens Snækker, med lige saa høj Stavn som Agterende, lidt plumpe, men alligevel smukke i Form og Forsiringer. Føjer man hertil 6—8 Par Rorkarle af alle Slags Farver og klædte i brogede Kostumer med Turban, Fez, og alle betegnede ved ypperlige muskuløse Lemmer og sort Mund- og Hageskjæg, saa synes man, at Scenen foregaar paa et enorme Theater, hvor de dejligste Billeder og Grupper drage forbi, og det vilde næppe forundre En, om man hørte dette brogede Mandskab paa Galejerne og Barkerne, eller de i Tusindvis spredte Fiskere, der pilke deres Torsk — om man hørte dem, med Til sætning af Skjæg og Kostumer, synge Opera-Arier og Finaler. Men nej, dette er den pure Virkelighed, Solen glimrer over den hele Scene, som intetsteds i Verden, Delfiner i lange Rækker, sædvanlig 4 og 4 efter hverandre, slaa Kolbøtter rundt omkring i Bosphorus's Bølger, nogle Gange kun 2—3 Fod borte fra Kajken, der piler afsted, som var den selv en Fisk, skærende det boblende Vand. Ja, det er virkelig en Pragt, og det syntes mig ofte som en Drøm, naar jeg saaledes henstrakt i Kajkens Bund hurtigt førtes langt bort, næsten lydløst, mens Byen og Palæerne med de utallige Vinduer spejlede sig i Vandet. Saaledes ogsaa paa vor Tur til Candili. Mærkelige ere ogsaa Aarerne, ganske forskellige fra de i det øvrige Europa, meget lange, smækre og elastiske. Kajak-Aaren er ganske anderledes konstrueret end vore Aarer, idet den tæt over den flade Del, som skærer Vandet, inden den bliver tynd igjen, som hos os, i omtrent en Alens Længde, er rund og 5 Tommer i Diameter; om denne tykke Del af Aaren spænder Kajtschin under Roningen, og denne mærkelige Aare-Konstruktion foranlediger, at hvert Aareslag har en potenseret Kraft. Da jeg en Gang ved at sinkes under et Besøg i Hålim Paschas Harem (yngste Søn af Ali Pascha af Ægypten) skulde naa Dampskibet, som var under Opsejling tæt udenfor Slottet, hvor jeg satte mig i Kajken, der førtes af to Rorkarle, »Kajtschi« (det var en Dobbeltkajak, Prinsessens Privatkajak, med guldbroderede, violette Fløjels Hynder og tilsvarende Tæpper og af guldforsiret Palisandertræ), løb Kajken og Dampskibet om Kap; Jani, den græske Kajtschin, i Sandhed en Athlet,

og hans smidige, men ikke mindre stærke Kammerat Hussein, lode den formeligt springe, eller flyve kunde man sige, gennem Vandet. Det lød som dybe Suk, hver Gang Aarerne blev satte i Vandet; hvert Aareslag bragte Kajken en halv Kajkslængde frem, Sveden haglede ned under Janis og Husseins røde Fez i det blaasorte Skjæg; hver en Muskel, hver en Aare var spændt. Nu lægger Dampskibet an ved Rumeli Hissars Kaj, — et Øjeblik efter, og det skal støde fra, og jeg maatte med, ellers havde Harald troet, at jeg var spist af Fiskene i Bosphorus, hvis jeg ikke kom til Åften.

Et Minut endnu, ja mindre, og Skibet var naaet. Ja, det var en pragtfuld Kajktur, — men den til Candili hørte til de sædvanlige, med Undtagelse af, at vi, trods uroligt Vejr, hazarderede os vel langt ud med vor Kajak. Ikke desto mindre spændte Alt godt af. Vor Luncheon var meget komfortabel, Familien højst elskværdig, Udsigten, som min Søn skulde male til Sir R. Franzis, blev tagen i Øjesyn og Møtivet valgt; vi maatte ikke blive for længe; thi Solen var ved at gaa ned, og saa bliver det hurtigt mørkt. Vi havde at passere den farlige, rivende Strømning mellem den gamle Serajlypynt og Konstantinopel; det var ingen Spøg. Jeg maa tilstaa, at det ikke hørte til de hyggeligste Momenter i mit Liv, det at skulle naa Havnen ved Galata og trods de to Kajtschis Aareslag ikke kunne avancere et eneste Aareslag nærmere til Galatabroen. Intet Sted ere Bølgerne saa korte, saa forvildede, man kunde sige: vrede, vanvittigt urolige, som i Bosphorus, naar Strøm og Vind ere hinanden kontrære. Leandertaarnet var forlængst passeret, Prinsesseøerne laa i en Guldtaage, Solen farvede med sit sidste Aftenskjær Aja Sophia og Sultan Achmeds Moskeens Minareter røde; pludseligt var hele Farveskjæret forbi. Blaalig, blytung, laa baade Stambul og Pera til hver sin Side; som smeltet, boblende Bly, vildt, vredt, rasende, brøde de utallige Smaabølger sig omkring Kajken, der snart med overordentlig Anstrængelse førtes lidt nærmere langs Serajlypyntens Bred mod den evropæiske Kyst, snart reves til den modsatte Side, hvor Strømmen truede med at føre os ind i Marmorahavet. Det var en styg Situation, og mange Kajker skulde paa denne Maade være forliste. Det blev koldt, og Taagen begyndte at indhylle begge Bredder, Minareternes og Masternes Vrimmel blandede sig utydeligt med hverandre, og vi hyllede os dybere i vore Shawler og Tæpper. Pludseligt lykkes det Kajtschin at naa den af Strømningerne, som paa visse Tider bærer ind (paa andre ud), og saaledes kom vi meget hurtigt gennem denne Vrimmel af Fartøjer til Landingsbroen ved Galata, og det var paa høje Tid for os at naa vor Bolig, da vi endnu skulde gjøre Aftentouillette; thi vi vare indbudne til en stor Harems-

koncert hos Madame Cabouli Pascha, Finantsministerens Hustru, en Dame, hvis Tendenser og Adfærd havde gjort, at hun var meget omtalt.

Mon det samme Ord endnu gjælder i Europa, som da jeg var ung, nemlig: »Den bedste Kvinde er den, man taler mindst om«? Kvinde-Emancipations-Ideen, denne i sin dybeste Grund skjønne Opfattelse af vore Rettigheder, der vil give disse den rette Plads, den rette Gyldighed, værne om den Aandens og Stillingens Berettigelse, som ved mange Misbrug og Overgreb er bleven orkvaklet, har i Europa fremkaldt en Reaktion paa dette Ideernes Omraade — og, som det sædvanlig sker, Misbrug i samme Retning, ifølge hvilken det endnu ofte med Rette kunde blive anvendt: »Den bedste Kvinde er den, som der mindst tales om!« — skjønt sandelig mange Kvinder, der ere særligt begavede og kun have havt et stort, et ædelt Formaal for Øje — ofte misforstaaet af Massen — have, til Held for Kvindens strængt begrænsede Stilling i Samfundet, været Forkæmpere for den store Idé: at give Kvinden en under de vanskelige og derved ofte vrangte Forhold berettiget, flersidig Udvikling og deraf følgende uafhængig Stilling i Samfundet. Men Madame Cabouli Pascha var et Kvinde-Emancipationens Misfoster i de hélt- og halvttilslørede tyrkiske Hanummers æventyrlige Tilværelse. Hendes Doktriner blev der lugtet til og smagt paa som paa den søde Gift, hvoraf de stakkels Fluer nippe, og tilsidst blive de tummelumske og drukne deri. Madame Cabouli Pascha, var »la fable de la ville«, som det hed sig. Der var dem, som hyldede hendes nye Principper, det var især de Unge, de halvt europæisk opdragede Hanummer. Madame Cabouli Pascha var et Medium, et behageligt, elegant og fornemt Medium mellem Haremmerne og Yderverdenen, men var saare ilde lidt og kun ilde omtalt.

Jeg havde havt i Sinde at hellige denne Dames Koncert, hvortil vi vare indbudne, et hélt Kapitel; dog finder jeg, at det er rigtigere, naar Det, jeg vil fortælle om denne i mange Henseender mærkelige Fest, slutter sig til det Foregaaende.

Vi kjøre frem foran et elegant, stort Hus i Pera; det var Finantsministeren Cabouli Paschas Palæ. Det er en Visit; den fashionable Madame d'Ehrenhoff introducerer mig her som i saa mange fornemme Tyrkeres og Europæeres Huse i Konstantinopel. En Eunuk med de brede Læber og det lade Væsen aabner Døren til Forgemakket, og vi præsenteres for en elegant, europæisk klædt, meget lille, meget kjøn og meget korpulent Dame; det var Hr. Cabouli Paschas eneste Hustru, en Skjønaand blandt Tyrkinderne, en Forkæmperske for kvindelig Emancipation i Haremmerne, ilde set af den fanatiske Sultana Vallide og i de gammeltyrkiske Kredse og set op til af Andre, af dem, der

sukke efter Frihed og ikke alene nøjes med at faa deres Ansigtsslør, Jackmack, af stedse tyndere Stof. Ja, det blev efterhaanden saa tyndt, at man kunde skjelne de smukke Ansigtstræks fineste Nuancer, som under Pariserløret, og da intet Mere misundeligt skjulte, men endog fjøede forøget Ynde til de svulmende, varme Læber, som kun ved det fine Flor var adskilt fra Yderverdenen, fik Jackmackken Øjnenes Glimmer til at straaale saa meget klarere bag ved den gjennemsigtige Silkeflor-Sky, der ved sin Hvidhed ydermere fremhæver de sorte, kjækt buede Øjenbryn, som efter tyrkisk Skik forblive ubedækkede, mens det transparente Slør begynder sit forræderiske Spil under Øjet ved at røbe Det, som skulde være skjult for nysgjerrige Blikke. Sultana Vallide skal have forlangt tyrkiske Damer med slige tynde Slør arresterede, — men Arrestorden kunde ikke effektueres, fordi der var for mange Synderinder; og Ophavet til denne Omgaaen af det tætte Tilsørings-Bud skal Madame Cabouli Pascha have været.

Om Madame Cabouli blev der fortalt mange Anekdoter; man smilte derfor ad hende baade i Haremmerne og i Gesandtskabskredsene, og dog var hun velkommen allevegne, og hun var rundværkelig for Enhver, der vilde i Kontakt med Sultanaerne og de andre fornemme Hanummer og vice versa; thi alle tyrkiske Damer sværme for Omgang med Evropæerinderne. Jeg blev indbudet af Madame Cabouli Pascha til en Koncert, hvor Occidenten og Orienten mødtes paa en ejendommelig Maade, og Madame Cabouli Pascha var Mediet, hendes Koncertsal dannede et juste milieu. Der optraadte en meget dygtig Pianistinde og Mr. Consolo, berømt Violonist, født i Algier, en orientalsk Jøde; han var, hed det, Renegat, onde Tunger mente for de dejlige Houris' Skyld, Andre, at det skete for det tyrkiske Gulds eller for de lækre Maaltiders Skyld; men sikkert er det, at han her i Cabouli Paschas Salemlik var yndet som Barn i Huset af Ministeren, og Madame Cabouli Pascha, den kugelrunde, vævre Hanum, sværmede for ham. Alle Kunstnere elske smukke Øjne, Guld og fine Maaltider; man siger, Musikere og Digttere gjøre det endnu mere end Malere og Plastikere. Endog Martin Luther, der havde en Snært af Kunstneren, sang jo: »Wer nicht liebt Weiber, Wein und Gesang, der bleibt ein Narr sein Leben lang!«, og Mr. C. anerkjendte som sand Kunstner Martin Luthers Motto, men bortkastede tillige den for ham ubrugelige Tro, hvilken Martin Luther andægtigt havde bevaret trods Forkjærligheden for sin elskede Kvinde, for Vinen og Sangen, og ved den fik disse Tilbøjeligheder deres Berettigelse, saa vi med Glæde kunne se hen paa denne vor første og ypperste Protestant, der i alle Forhold vilde det Rette.

Men jeg vilde jo fortælle om Kunstnerens Spil og

faar kun skurrende Strænge til at klirre. Musik er det vanskeligt at anskueliggjøre ved Ord. Mendelssohn-Bartholdy forstod at fremtrylle »Lieder ohne Worte«; Ordet blev da overflødig ved denne Overflod af Musik, ved denne Musikbølgernes Fortælling. Skal jeg da prøve at skildre, hvorledes Mr. C. forstod at fremtrylle Toner, hvis Mage jeg næppe har hørt før, ikke en Gang af Mr. C.'s Mester Vieuxtemps; dennes hensmeltende »Melankoli« blev her foredragen af Eleven og overtruffen.

Ikke en Gang Ole Bull spillede »Carneval de Venise« med mere glimrende Virtuositet end Consolo. Ligesom den kvindrende Fugl svinger sig op i Luften, til den ikke mere kan øjnes, saaledes hævede Tønerne sig fra Violinens Bue. Den sitrer nu kun i Erindringen, den er bortduftet som Rosen, der dør efter at have glædet en kort Stund. Maaské Musikken, denne subtileste af alle Kunstarter, den, hvis Indtryk ere de mest umiddelbart improviserede, til Gjengjæld ogsaa er den hurtigst svindende. Det gaar med den som med Havet. Dets Flade er solblank, naar den Magt, der sætter Vandets Bølger i Aktivitet, ikke mere virker paa dem. Bølgerne hvile og røbe ikke, at de nogensinde have været i Bevægelse; de nynne rhythmiske, kjæle Sagne, men til Tider bruse og brøle de med rasende Kraft og hæve deres Stemmer i Forening med Stormen, ja, de kunne danne Akkompagnement til mægtige Sørgespil, og de mumle Epiloger om udødelig Kjærlighed, om Heltedaa, naar Stormen sagtner, og de Skilbrudnes Lig rulle mod det hvide Sand. Ofte har jeg siddet bag Maregræsset, der hvislende slog mig i Ansigtet, og Sandet og Skummet piskedes af Vinden. Det blev ogsaa Musik, ogsaa naar Maagerne skrigende kredse i den mørke Luft. »Musik! Musik!« toner det højtideligt, naar Sivene bøjes for Vinden; Musik sitrer igjennem Luften, naar Insekter summe i den varme Atmosfære! — Musikken forstummer; men Erindringen lever, den har bemægtiget sig Indtrykket, der i Form eller Farve — thi Alt er Tone, den hørlige, den synlige, begge beslægtede med hinanden — bølger igjennem Sjælen. Saaledes er jeg endnu den Dag i Dag paavirket af Efterklngen af denne orientalske Koncert hos Madame Cabouli Pascha. Orfeus kunde tømme Sø-Uhyrerne ved sine Sange, Mr. C. standsede de østerlandske Skjønnes, som det syntes, ustandselige Talegavers Strøm med sine »Cremona«-Strænge.

Det var en enorme, akustisk konstrueret Sal, i hvilken denne Musik udøvedes, og hvori de evropæiske Damer vare samlede. I to Kabinetter til Højre var Selskabet blandet, Orienten og Occidenten tilsammen repræsenterede, udelukkende i Spindelinen. Alle Herrer vare udelukkede — o, de arme Herrer!

Prinsesserne Nazili og Azize, Begge Khedivens Niecer, og Madame Hazid Effendi vare uegteligt Selskabets

Gratier, skjønt Prinsesserne i Stedet for den blandede Haremsdragt denne Gang benyttede den nyeste Pariser-Mode. Fremskridts-Tendenserne trænge ind bag lukkede Porte; kun Skade, at de ofte fortrænge det Bedste. Prinsesse Azize var iført et saakaldet Negligé, da Damens interessante Hyperførelse ikke tillod hende Andet end at hylle sig ind i Slobrok, der havde fortrængt den folderige Feragi og Kaftanen; men denne Slobrok af Seladon-Atlask! Og det fire Alen lange Slæb, forresten dækket med et Silkebroderi af Rosenguirlander med Knopper og Blade en Relief, saa de syntes kastede hen paa det lyse Silkeskrud, som vare de lige afplukkede! Atten Hundrede Francs havde disse broderede Roser kostet. En Rosenhave kunde holdes for denne Pris.

Prinsesse Nazili's Toilette bestod af en rubinfarvet Silkefalle Robe med Fløjels Slæb af samme Farve, Alt besat med Chantilly Kniplinger, og om Halsen bar hun Rubiner og rubinfarvede Baand; men — o Ve! den dejlige, fine Mund var ogsaa bleven rubinfarvet, som havde hun ædt sit eneste Barn og Blodet endnu vædede de krusede Læber.

Madame Hazid Effendi, Wienerinde, gift med en Tyrk, og af Moslemin som af Kristne betragtet som illegitimt gift — thi saaledes betragtes kristne Kvinders Ægteskab med Tyrker af begge Parter — trøstede sig for denne dobbelte Uretfærdighed ved en enorme Brosche af ægte Perlepærer (hvoraf den største af Størrelse som et lille Dueæg), foræret hende af Shahen af Persien.

Flere Gesandters Fruer rivaliserede omsonst med de orientalske Damers Toiletter; det Eneste, hvori de havde sejret, var Koiffurerne, idet Prinsessernes Koiffurer, bestaaende af brændte, bittesmaa Krøller, snarest mindede om blonde Puddelhundehoveder. Blonde vare alle tre, skjønt den ene oprindeligt var sort; Hvad kan ikke Moden udrette!

Paa den anden Side af Koncertsalen gik det helt europæisk til; her var blandet Selskab af Herrer og Damer fra de forskjellige Gesandtskaber, unge og gamle, elegante Bey's med Fez paa Hovedet og i Hofdragt eller ogsaa à la franca. Her udvexledes diplomatiske Artigheder, hvori man dog kunde spore Attraktionen og Indflydelsen, der maatte existere mellem Stjærnerne af de forskjellige Solsystemer i den politiske Verden. Cabouli Pascha selv, en middelaldrende, fint dannet Mand med Medzediestjærnen og endnu større Ordner, dannede Centrum, omgivet af en hel Kreds af skjønne Levantinerinder.

Men Madame Cabouli Pascha svævede omkring, ikke som en Alf, thi dertil var hun for buttet og for lille, dette Haremmernes, i aandelig Forstand lyse Hoved. Madame Cabouli Pascha, som vilde gjøre det behageligt for Alle og Enhver (til mig forsikrede hun endog, at hun elskede Kristus som Profet, men at Muhammed dog var den Største), gjorde unyttige Anstrængelser

for at forene de i begge Kabinetter og i Salen spredte heterogene Elementer. Den kjønne, runde Madame Cabouli Pascha rullede igjennem Musiksalen ind til sin høje Gemal, der tappert stod sig mod Krydsilden af de forenede Stormagt-Damers kokette Øjekast. Hun forvissede sig om, at Tyrkiet, skjønt erklæret i Belejringstilstand, ikke vilde give sig for Evropas mægtige Indflydelse; saa smilede hun og pludrede lidt Fransk med Udlændingene, saa igjen Tyrkisk med Gemalen, det var, som hun inspicerede og kontrollerede, hvor mange Artigheder der bleve udvexlede mellem Tyrkiets Finantsminister og de smukke Medier for det europæiske Diplomati, og saa rullede hun igjen til det modsatte Kabinet til Højre, til de smukke Tyrkinder, der imidlertid kjedede sig og efter alle Anstandens Regler røg fine Cigaretter i Mangel af Smigreriets Virak, som det ikke var dem forundt at nyde. Konversationen gik konventionelt eller pikant, ganske som i europæiske Salonner; de til Højre nøde mere den søde Konfekt end Musikken; de turde jo ikke forlade deres Sfære, turde ikke en Gang se paa Tonekunstneren eller nogen af de tyrkiske Dandyer, der konverserede Evropæerinderne i Koncertsalen.

En af Dandyerne (jeg kan ikke begribe, at det ikke gik ham som Adonis ved Dianas Bad) førtes af det emanciperede, Alt forenende Medium, Madame Cabouli Pascha, ind i de tyrkiske Damers Kabinet. Det var Azid Bey, Prinsesse Azizes unge Ægteemand. Ingen vilde under det uforlignelig elegante Pariser-Aften-toilette have supponeret en Tyrk; med Chapeau-bas under Armen konverserede han sin skønne Svigerinde, Prinsesse Nazili, og kun de svulmende Læber og det brændende Øje forraadte Orientaleren; de andre tyrkiske Damer retirerede, skjønt à regret, ind i en Sidestue.

I Pauserne ombare Slavinderne det bekjendte kostbare Harems-Konfekt Rhachlikum i Sølvkurve, og

Sorbet paa dito store Bakker. De fleste Slavinder vare unge og smukke, iførte en noget moderniseret Haremsdragt. Turbanen var sat koket paa Hovedet, Haaret var, som hos de russiske Bønderpiger, flettet i to lange Piske og forsynet med brogede Baand og glimrende Mønter. En straalende Diamant paa Turbanen eller paa Brystet vidnede om, at dens Ejerinde var en Yndlingslavinde hos Madame Cabouli Pascha; thi Alle vare de hendes Slavinder, og af deres Antal kunde man slutte sig til Husets Rigdom. De bare ikke Kurvene og Bakkerne, som hos os, men lode Armene hænge, mens de To og To bare de delikate Forfriskninger ind. Tre Gange serveredes der paa denne Maade, og efter hver Gang, naar deres Dont var røgtet, stilledes alle Haremmets Slavinder bag ved den store Glasvæg, som dannede den ene lange Side af Musiksalen. De saaledes opstillede, nysgjerrige Slavinder, der vare isolerede fra det øvrige, halvt europæiske Selskab, forøgede tilsyneladende Gjæsternes Antal, og i Sandhed forskjønnedes Festen betydeligt ved dem.

Jeg nød i rigt Maal Alt: Theen, Konfekten, Musikken og de ejendommelige Skuespil af alle disse Mennesker, der teede sig saa mærkeligt udenfor Salens Glasvægge. Men der maa være en Ende paa Alt, saaledes ogsaa her. Damerne kyssede hinanden; rundt om paa Gangene stode paa Rad bukkende Slavinder og Eunukkerne bukkende endnu dybere.

Hendes Excellence Madame d'Ehrenhoffs Vogn kjørte for, og snart naaede vi Hjemmet, hvor Erindringen fik nyt Liv i Drømme, — selv lig en Drøm. Saaledes vare de europæiske og orientalske Elementer underligt blandede imellem hverandre, Tilløb til europæisk Kultur og dens Misfoster vare i Kamp med det orientalsk pyntede Uhyre: Barbarismen, der ligger i de sidste Trækninger, og dog ikke kan dø, fordi saa rige Kræfter betegne den oprindelige Natur, der vil have sin Ret, men segner om under Misbrug og Vold!

Damer fra Haremet.

FEMTENDE KAPITEL.

Mit første Besøg hos Prins Halim i Baltaleman.

Nissin, vor jødiske Tjener, der var god og trofast som en Hund, behændig som en Abe, arbejdsom og tjenstvillig som kun en konstantinopolitansk Tjener kan være det, stod allerede i Gaarden med sin røde Fez paa det ravn sorte Haar. Et Par livlige, ildfulde Øjne kiggede frem under hans sorte, sammenvoxede Øjenbryn, og de brede Læber fortrak sig til et godmodigt Grin, da min Søn Harald læssede Malerkasse, Staffeli, tre forskellige paaspændte Lærreder og nogle af vore færdige Malerier paa hans brede Ryg. Denne Nissin — der ellers var vor Tjener, Støvlepudser, Tolk, Løber, Agent, naar det gjaldt at købe Fisk paa Galatatorvet, eller Frugt, Høns, Ris, Lys, Sæbe o. s. v. hos Urtekræmmeren i Maltagaden, eller Kostumer, Tøjer, Tæpper og Vaaben i Bazaren — var alt-saa i Dag vort Mulæsel, vor Kamal — Lastdrager, Kamel — thi, som han sagde: »Hvorfor spille Kamalpenge?« Og han vandrede nu med Harald og mig ad de utroligt snavsede, halsbrækkende, stejle Gader og slibrige Stenbro-Trapper, idet han stadigt skjød Gjenvej, ned til Galatahavnen. Dér, tæt ved den nye Bro, ventede Prins Halims Privatkaikj os. Den var af Ibentræ, alle vegne prydet med udskaarne, forgyldte Arabesker; Bunden var dækket med persiske Tæpper, hvorpaa der laa bløde Hynder af violet Fløjel. Begge Rørkarlene bare langt, glinsende Haar og Montenegrinernes maleriske Dragt, kort, rigt broderet Trøje med snævre Ærmer under de vide, der vare kastede tilbage og hang ned fra Skulderen; i det brede, røde Bælte sad kostbare Dolke og Pistoler.

Prins Halim, som er Ali Pascha af Ægyptens yngste Søn, ventede os i sit Lystslot ved Vandet paa Baltaleman. Prinsen havde valgt tre af Haralds Billeder: en Solnedgang ved Bosphorus, et Karavanetog ved Solopgang og en af de interessanteste Gader i Stribul. Disse Malerier skulde nu indlemmes i hans Palads og saaledes desværre begraves levende; men den betydelige Sum, han betalte for dem, stod ogsaa i Forhold dertil. Mig derimod havde han bedet at præsentere mine tre Døtres Børneportrætter og det af mig for Prinsessen malede Billede af Grækenlands Dronning, da han havde til Hensigt at bestille denne Dames Portræt hos mig.

Vi bleve modtagne i Prinsens Salamlik, det Palæ, der er bestemt for Mændene. I dette Palæ, der, lige-

som de fleste, var bygget af Træ, fandtes, som i alle større tyrkiske Huse, en rummelig Forhal med en bred Trappe, der førte op til et stort, langstrakt Forværelse; baade Trappegangen og Forværelset vare prydede med mange store, mere eller mindre værdifulde Olfemalerier, alle af franske eller engelske Malere og forestillende Typer eller Scener fra Ægypten, blandt Andet en Gazellejagt ved Morgengry og en Landgang ved Nilens Bred. Sidedøre førte ind til forskellige Rum. Prinsens eget Værelse er udstyret med værdifulde Møbler af drevet Sølv; Kandelabrene og andre Luxusgjenstande have historisk Interesse, da de ere Foræringer fra indiske Fyrster til Ali Pascha af Ægypten, Prins Halims Fader. I et Værelse ved Siden af staar et kostbart Billard; i et andet hænger Ali Paschas legemsstore Billede i pragtfuld Ramme. Hovedet er efter Sigende malet af Horace Vernet; Resten, der er mindre god, er apokryf.

Halims Slot ligner et Glaspalads, Vindue ved Vindue; Alt er luftigt, lyst, elegant, sommerligt — for luftigt om Vinteren. Nede skulper Bosphorus's Bølger mod Kajens Kvaderstene, og derude boltre Delfinerne sig i lange Rækker, lig kæmpestore Søslinger.

Efter at Prinsen havde modtaget os, serveredes der Kaffe og Cigaretter, og Billederne toges i Øjesyn. Derpaa førte Prinsen mig gennem en Uendelighed af Gange og Stuer til Haremmet, en Samling uhyre Sale med lave Divaner langs Væggene, persiske Tæpper paa Gulvet og blankt polerede Messing-Glødbeholdere, et Par Alen i Gjennemsnit og en Alen høje, af barbarisk barokke Former; Isbjørneskind med vidt opspærret Gab laa spredte hist og her. Eunukker og broget klædte Slavinder vimsede om, bukkede dybt for Prinsen og lagde Haanden paa Pande, Mund og Bryst. Vi stode endelig foran Kiosken, et dejligt, mindre Palæ paa Højden af Baltaleman; det behersker Bosphorus og er bygget af Halim selv med største Luxus. De øvrige Bygninger ere opførte af Ægyptens Vicekonge og overlodte hans Onkel efter dennes Forsoning med Khediven som Følge af, at han gav Afkald paa Vicekonge-Værdigheden, til hvilken han havde Ret som Ali Paschas eneste levende Søn.

Kiosken er bygget af kunstigt sammenføjede Drypstenskvadre, og Døren er altid lukket — ligesom Haremmet. Eunukker bevogte denne; i Forstuen sidde de sammen-

krøbne paa en Løjbænk og fryse, trods den Varme, der strømmer ud fra Kulbeholderen, under hvilken tre Katte, ligesaa sorte som Staklerne paa Løjbænken, krybe sammen med ligesaa sløve, halvtlukkede Øjne som de. Lydløst rejse Eununkerne sig og glide med lette, katteagtige Fjed hen til Helligdommens Dør, som de aabne. Foran Salens Dør, i et mystisk lille Forværelse, der næsten er mørkt om Dagen, med en meget stor orientalsk Sølvygte paa Gulvet i Midten, staa utallige smaa og store Sko; det er Prinsessens, Børnenes og Slavindernes Fodtøj, der her ombyttes med lette Tøfler; thi den Saal, der har traadt paa Gadens Brostene eller Havens Grus, berører ingensinde de Værelser, hvor Kvinderne bo. — Vel har jeg set megen Pragt i de forskjellige Slotte i Evropas mange Byer; men det Indtryk, jeg her modtog, var saa ejendommeligt og overvældende, at det muligt burde kaste en lille Afglans paa disse Linjer, hvis Beskrivelse dog kun er ufuldstændig, undtagen for Den, som ved Erindringen om det Sete kan udføre den lette Skizze. Salen er mod østerlandsk Skik høj til Loftet, vistnok ti Alen, og prydet i Alhambrastil med ægte maurisk, forgyldt og farverig Arabesk-Stukkatur; et af de kostbareste kurdistanse Tæpper, forestillende en stor Jagtscene, dækker Gulvet; paa de to modsatte Vægge ere Vinduer, hvert kun bestaaende af to sex Alen høje Ruder. Lyset er dæmpet ved hvide Kaschemirshawler, som danne de pynteligt og dog utvunget ophængte Vinduesgardiner, der, naar de trækkes fra ved den ene Side, aabne Udsigt til en lille, brolagt Gaard, Tumlepladsen for de hid og did ilende ringere Slavinder, som her have deres Frispas med de unge Eununcker, medens Kaja, den øverste Slavinde, et Slags Hushovmesterinde, passer det store Maskineris Drivhjul i Haremmet. Stejle Klippemasser danne Baggrunden til denne lille Gaard, som forbinder Forhus og Baghus, i hvilket Kioskens økonomiske Afdeling befinder sig. Fra Vinduerne i den modsatte Væg ses Bosphorus, Strandbredden hinsides og de utallige store og smaa Fartøjer, som tilvejebringe et mylrende Liv udenfor, medens Alt her i Kiosken aander Ro og Hvile — en Verden for sig selv. I Kaminen knitrer Ilden, paa dens Gesims staa kostbare Efterligninger i Bronze af Statuerne i Neapels Museo Borbonico, alle med smaa Draperier om Lænderne, ligesom dem, Paven har ladet male paa Michelangelos gigantisk opfattede Dommedagskikkelser i Capella Sistina; men i Kiosken ere Draperierne fastgjorte med lyserøde og grønne Silkebaand, saa man mærker en naiv Kvindes Indflydelse paa disse evropæiske Kunstfrembringelser, hvilket fremkaldte et Smil paa Kunstnerindens Læber. To henved tre Alen høje Sølv-Kandelabre, forestillende Palmetræer, de langs med Væggene løbende, med Kaschemirshawler dækkede Divaner, og et halvt Dusin, mod østerlandsk Skik

anbragte, ligeledes med Kaschemirs Shawler betrukne Lænestole omkring den kostbare Marmorkamin, dannede Salens Møbement. O, disse ituskaarne Kaschemirer! Faa fornemme Damer i London, Paris og St. Petersborg svøbe lignende om deres aristokratiske Skuldre.

En ung Slavinde sad paa Hug, men rejste sig hurtigt, da Prinsen traadte ind med mig. De vexlede nogle tyrkiske Ord; Slavinden forsvandt lydløst, og faa Minutter efter traadte Prinsesse Viduar ind. Hun var en Personifikation af kvindelig Ynde, en Dame paa 27 Aar, klædt i en hvid Morgendragt af Kaschemirs Shawlstøj, syet efter østerlandsk Mode; Haaret hang udslaget ned, og en graciøs, lille, rød Turban hvilede over den ædle Pande; hendes milde, klare Øjne sænkedes, naar man saae fast paa hende. Hun var en Cirkassierinde, købt som lille Barn af Prinsens Søster, Zennab Hanum, og opdraget af hans afdøde Hustru sammen med dennes eneste, nu ogsaa døde Datter Fatme Hanum. Prinsen ledede selv Datterens og hendes Opdragelse og giftede sig for ti Aar siden, efter sin Hustrus Død, med denne sin Yndling, der er hans eneste Hustru — (en Undtagelse blandt fornemme Østerlændinge) — hvis tre Børn, to Sønner og en lille Datter, opdrages i Fælleddskab med og under samme Forhold og Forudsætninger som sex andre af Prinsens Børn, der alle ere lige saa berettigede til Faderens Gods og Rang som hans ægteviede Hustrus Børn, medens denne er Eneherskerinde i hans Kiosk, men dog med Godhed omgaas de andre Børn og deres Mødre, der opvarte hende og Prinsen hele Dagen. Ved en anden Lejlighed vil jeg nærmere belyse disse mærkelige Forholds Aarsag og Følger; de have den store Fordel fremfor de evropæiske, at der ved Muhammeds Lov er sørget for, at der i Tyrkiet ikke findes illegitime Børn, hvorved Samfundets uretfærdige Medfart mod sine brødefri, umyndige Medlemmer falder bort — undtagen overfor dem, hvis Mødre ere Tyrkers kristne Friller.

Prinsesse Viduar, som talte Fransk, tog nu mine Børns og Dronningen af Grækenlands Portrætter i Øjesyn, og en halv Time efter var det aftalt, at jeg om nogle Dage skulde opslaa min Bolig i Prinsessens Harem og male hendes Portræt. Vi holdt nu Revue over hendes parisiske Gallatoiletter, det ene skjønnere end det andet; men jeg valgte et af de simpleste, som Prinsessen derpaa iførte sig, for at lade mig dømme, om det var efter Ønske. Det var en perlegraa Silkefløjlsdragt, rigt broderet med ægte hvide Perler og hvid Silke; den var højhalset, da Prinsen ikke kunde lide, at hendes Kjole var nedringet, skjønt ingen Andre end Kvinder fik Lejlighed til at beundre hende. Om Halsen bar hun en enkelt Række Perler med en stor Pæreperlelok; hendes Selskabsdame sagde mig, at hver Perle var Tusinder værd — Alt var dejligt! Men nu Coiffuren?

Jeg gjenkjendte ikke den poetiske Fremtoning, som nyligt var kommen mig saa yndig og dog majestætisk i Møde med Turbanen over det udslagene, bløde Haar — nu var det en Kammerpiges, en Kaffeskjænkernes opstyltede, al god Smag fornegtende Haaropsætning; jeg var fortvivlet derover. »Nej, Prinsesse, det gaar slet ikke an!«, udbrød jeg endelig; men hun vægrede sig ved at opgive Chignon, Valke og de falske Krøllers Overflod, der, betagende Kvinden al hendes naturlige Ynde, ligesom Parykkerne i Louis XIV's Tid, nu ogsaa havde faaet Indpas bag Haremmets Slør. Jeg endte med at sige Prinsessen, at hendes Coiffure betog hende Højheden, om den end satte et Par Tommer til hendes Højde, samt at hun lignede sin egen franske Kammerpige, og Følgen blev, at hun, skjønt hun gik forstenet bort, kom igjen med udslaget Haar, kun prydet med en Rad Brillanter, hvoraf de største vare som Nøddekjærner og straaledede som lyse Stjerner paa den mørke Grund. I Ørene bar hun uhyre store Brillantsolitærer med Brillantpærer, der en Gang havde prydet den ulykkelige Marie-Antoinettes Øren. Det var, som om hendes zirlige Øren rødmede lig fine Rosenblade under Vægten af disse glimrende Juveler, hvis Historie hun fortalte mig. Prinsessen hører til dem, der undtagelsesvis have modtaget evropæisk Undervisning. Yndig, med varmt Hjerte, klar Tanke og naturlig Sjøleadel, med en Hengivenhed for sin Mand og sine Børn, der vilde gjøre en kristelig Hustru og Moder Ære, lever denne smukke Kvinde tilfreds sit ensomme, paa sand Kjærlighed rige Liv i den feagtige Afkrog af Verden, hvor hun er hensat.

Et hvidt Kaschemirs Shawl kastedes nu om de runde Skuldre og fuldstændiggjorde Foreningen af østerlandsk og fransk Toilette; tilfreds med Resultatet

billigede ogsaa Prinsen mit Valg, og Audiensen var forbi.

Nissin tog nu atter Portrætterne paa sin brede Ryg, Kajken beordredes frem, og snart efter vuggedes Harald og jeg igjen paa Bosphorus' krusede Bølger, hvor Solen skinnede varmt og Delfinerne boltrede sig om tæt ved os. Men inden vi forlode Paladsets Kaj vendte vi os om, og vi saae da i Frastand under de hvidstammede Plataner to lette Skikkelser glide forbi, den ene alvorlig og stille, den anden nysgjerrigt spejdende. Deres Træk kunde vi ikke skjelne, dertil vare vi for langt borte; men siden, da jeg var midt iblandt dem, da Slavinderne, siddende paa Hug omkring mig, paa Tyrkisk og slet Fransk fortalte mig om deres Hjemstavn, om deres Sorger og Glæder — et Minde, som jeg ved en anden Lejlighed vil behandle omstændeligere — da saae jeg de samme Skikkelser, Prinsessen og hendes Yndlingslavinde, samt andre smukke Kvinder, spasere om paa deres høje, stylteagtige Sandaler i den dejlige Haves grusbelagte Gange. Ingen Andre end Prinsen og Eunukkerne kunde se Damerne. Et let Slør dækker Ansigtet med Undtagelse af Øjnene, der fyrigt skinne frem, hvilket har noget Bedaarende; de ligne Stjerner bag Skyer. I Vognen bruge de fornemste Damer ikke tætte Slør, og naar de i tunge, sølvbeslagne Broughams kjøre til Asiens »søde Vande«, da udfoldes mellem disse Houris og de evropæiske og tyrkiske Kavalerer et Koketteri, som vilde gjøre en Balparédame Ære. —

Dog maa det siges til Ære for Almuekvinderne, at, om man end ser et Par dejlige Øjne og afskyeligt vraltende, gultøfede Fødder, der give dem Lighed med Gæs, saa skjuler en tæt Overkappe ganske den vel føre Figurs Omrids. Parasol have Alle, og den bruges i Solskin saavel som i Graavejr.

SEXTENDE KAPITEL.

„Sunbeam“ og „Echo“.

»Der var en Gang en meget rig Mand«, saaledes begyndte sædvanligt alle de Æventyr, som Paulowa, min Amme, i gamle Dage fortalte paa Jolibord, mit Barndomshjem ved Weichselfloden, medens Sneflokkerne tæt og lydlost faldt udenfor den tilfrosne Rude, og jeg kiggede ind i den knitrende Ild, opmærksomt lyttende til hendes Ord. Det er forlængst svundne Tider — Mindets Strænge vibrere som fjærne, kjære Melodier — gamle Paulowa har snart i et halvt Hundrede Aar hvilet paa Kirkegaarden i Wola ved Warschau, hvor en Skanse opførtes ved Damehænder i Revolutionstiden. Sneen har siden mange Gange kastet sit skære Lagen og Foraaret det duftende, blomsterbaldyrede Tæppe over den kjære Gamles Grav, og da Polakkerne med Løvemod forsvarede denne sidste, sikre Skanse, der beskyttede Warschau, saa lød det som Æressalver over den trofaste Paulowas Grav; thi sit eneste Barn, sin Søn, min Fosterbroder, sin eneste Rigdom, sin Alders Trøst, sendte hun mod Fjenden. I 1831 faldt han ved Grochow for Fædrelandet — og den polske Moders Hjærte brast! Det var hende, der lærte mig alle Revolutionssangene, dem, jeg endnu den Dag i Dag husker til Punkt og Prikke. Jeg var den Gang kun sex Aar gammel, en lille forvildet Pige, hvis Lyst det var om Sommeren at jage efter Sommerfugle og Oldenborrer og om Vinteren at lytte til den kjære Gamles Historier. Hun og Bedstemoders Moppe spiste Naadsensbrød, og medens Moppen snorkede i Paulowas Skjød i Kakkelovnskrogen, stirrede hun og jeg ind i den knitrende Ild, og jeg lyttede til de fantastiske Fortællinger om Hexe og Troldtøj, indtil Haarene rejste sig paa Hovedet og vi syntes, at Flammens løse Tunger snakkede med og dreve deres lystige Spil med de glødende Øjne, der fra de hendøende Kul kiggede paa os.

Moppen blev til et Uhyre; Troidene voxede frem fra Paulowas Mund, fra hendes Skjød. Den store »Ogjer«, der lugtede Menneskeblod og spiste Smaabørn, var især min Helt. Ogjer er det polske Navn for Holger — Holger Danske; lidet anede jeg den Gang, at jeg ved at faa Hjem dér, hvor Bæltet favner de danske Enge, skulde lære denne drabelige Helt nærmere at kjende. Paulowa kunde flere Historier end Grimm og H. C. Andersen. Hun lukkede op for Skattene i Tusind og én Nat; om Tyrker og Morianner fortalte

hun; Sherezade, Baldura, Fathme vare allerede den Gang mine Veninder, og det var som lillebitte Pige, at jeg for første Gang fik Øjet op for Kiosker og Minareter og hørte om Storvezirer, Kadier og Efendier.

Nu ligger Bosphorus udstrakt for mine Blikke og viser i sit blanke Spejl Stambuls Tusinder af Minareter, dets Haver, Haremmer og utallige Master, og Sjælen optager de nysoplevede Indtryk, ligesom den trofast bevarer de gamle Minder.

En let Brise kruser de fine Bølger; Minareterne tegne sig skarpt i den klare Morgenluft — de ligne lige saa mange Udraabstegn — Mollaherne paa Minareterne udraabe Klokkeslettet, Tusinder af Fartøjer, lige fra det mægtige Krigsskib til den skrøbelige Kajak, fare dels hen over den gjennemsigtige Flade og ligge dels for Anker og sole deres Sejl. Det var midt i November; Efteraaret var usædvanlig mildt. Dadler, Oranger og Vindruer i Massevis vidnede om Orientens Frugtbarhed; gule og grønne Meloner laa opstablede flere Fod højt. Midt imellem disse sadde brogetklædte Tyrker, sugende paa den opskaarne, indvendigt rosenrøde Frugt, saa Saften løb ad de smudsige Fingre ned i det lange Skjæg og langs ned ad Silke-Kaftanen. De grønne Plataner og det tætte Vinløv, der snor sig fra Hus til Hus og ud over Gaden, bragte end mere Afvexling i de uregelmæssige, malerisk grupperede Træhuse og Boder ved Galatahavnen. og midt i denne Dynge af Huse hævede sig Arsenalet i Fondukli og Moskeerne, disse det uindskrænkede Overherredømmes Repræsentanter i Tyrkiet. Saaledes skizzerer jeg med hurtige Træk en af Konstantinopels Kulisser, der skal danne Baggrunden i mit Æventyr, hvilket jeg ligesom min gamle Amme i Kakkelovnskrogen vil begynde med.

Altsaa: Der var en Gang en meget rig Mand. Han hed — dog, Navnet gjør Intet til Sagen; thi Ingen kjender ham her hos os. Mr. Br., som vi ville kalde ham, var britisk Undersaat og en af Europas første Ølbryggere. Mr. Br. var Engelskmand af Fødsel og kunde derfor have Adkomst til at regne sig i Slægt med Wilhelm Erobreren, Harald den Haarfagre og Vikingerne, der gjæstede Myklegaard. hvis ikke hans Ydre havde lignet Trællenes med det flade Hoved, den lave Pande, dækket af stridt, rød-blondt Haar, den stumpe Næse

og de sløve, vandblaa Øjne. Portrættet er ikke smukt, men ligt. Mr. Br. var paa sin Lystyacht med Kone, Børn og Venner sejlet til Bosporus. Yachten hed »Sunbeam«; den afspejlede ogsaa Solens Straaler med alle sine polerede Krystal- og Messing-Apparater, og næppe kunde man tænke sig noget mere pynteligt, luxuriøst, bedre holdt og i det Hele mere hensigtsvarende Lyst-Dampfartøj end »Sunbeam«, lige fra den med Pariserluxus og ægte engelsk Komfort indrettede Salon til Køkkenet og Besætningens Lukaf. Alt aandede praktisk Sans og Rigdom; Alt var kostbart, rent, blankt, poleret, kun manglede der Hjærte og Ynde. Disse Egenskaber vare enten gaaede tabte for denne Wilhelm Erobrerens mulige Ætling, der havde kastet Anker ved Myklegaard, eller de laa saa dybt skjulte under Rigdommen, at Ejeren og Gjæsterne ikke kunde faa fat paa dem. Fruen og hendes Niece, der Begge ledsagede Mr. Br. paa dette Tog, vare mærkelige Kontraster. Den Første var majet ud som en Papagøje, i Rødt, Gult og Grønt paa én Gang, og disse brogede Fjer savnede al Ynde; thi der skjulte sig om de tæt sammenpressede Læber et uhyggeligt Udtryk, som havde fremkaldt mange smaa Rynker i de ellers endnu ikke aldrende Træk. Et saadant Udtryk havde jeg kun set to Gange før, første Gang i Théâtre français, da Molières »Harpagon« blev opført, og anden Gang hos en Dame, om hvem man paastod, at hun lejede sine kostbare Frugter som Skueret ved Dinéerne.

Hos Mr. Br. var der jævnlige Dinéer, og jeg mindes en saadan, jeg var buden til, og som bestod af mange elegante Retter. Frugtskaalen med de dejligste Druer og andre Sydfrugter stod midt paa Bordet. Desserten var lige begyndt, og i Følge engelsk Skik »hjalp jeg myself« til en Klase Druer — men, o Ve! hvilket Blik mødte mig ikke fra »Sunbeam«s Herskerindes stikkende Øjne! Havde hun været selve Solgudinden, i Stedet for »Sunbeam«s kvindelige Repræsentant, saa havde jeg vist faaet Solstik. Men jeg glemmer rent at sammenligne »Solstraalens« Frue med hendes Niece, hvilket maa tilgives, da denne saaledes blev trængt i Baggrunden, at man næsten maatte søge om hende. Trofast hengiven og stedse underordnende sig, fulgte hun Fruens mindste Vink som hendes Skygge. Hun syntes at spille en af de mange engelske Guvernanters Rolle, og hendes afhjaskede, tarvelige Klædning vidnede ikke om Slægtskabet med den elegante Tante, men tjente denne til Folie; naar Mr. Br.s yndige, rødmussede Børn klyngede sig om den stille, tilbageholdne Pige, da lignede hun Klippen, fra hvis dybe Grund de yndige Blomster voxe frem.

I »Sunbeam«s Salon vare efter engelsk Skik mange Akvareller anbragte i forgyldte Rammer. Dette er i engelske fashionable Huse en Hovedluxus, der, ligesom

Blomsten kroner den bladrigge Plante, sætter Kronen paa Værket og viser, at den Rige ikke udelukkende har Sans for almindelige Luxusgjenstande som Kniplinger, Juveler, Smyrnatæpper, Heste, Vogne, Spejle og Nips-sager. Kunst — den være udtrykt i Marmor, i Tone, i Farve, i Linje eller i Ord — forædler Sindet og vidner om den højeste Dannelse. Saaledes virkede og virke endnu de opbevarede Kunstskatte fra Oldtidens klassiske Jordbund, harmoniske i Linjer, i Udtryk, i Formens uendelige Skjønhed, der aabenbarer sig for det kunstelskende Øje. Saaledes pege de gothiske Kathedraler med Stenens Blomsterspir mod Himmelen, mod Ham, der fremkaldte denne Kundskab og Skjønhedssans hos det i Guds Billede skabte Menneske. Saaledes bruser Sebastian Bachs Aand gennem Orgelets Registre, og Händels og Beethovens og Mozarts mægtige Tone-skabninger fremkalde Taaren i Øjet og Begejstringen i Hjærtet. Saaledes smile Raphaels og Murillos guddommelige, skjønt ved Menneskehaand skabte Madonnaer til Den, der længselsfuld med hel Forstaaelse — eller kun andægtig med Længsel — hæver sit Blik mod disse Mesterværker. Saaledes vidne de over hele den civiliserede Verden spredte, i Billedgallerierne samlede Mesterværker om Aandens fineste Blomst. Kunstens dybeste Væsen er altid det samme, om end forskelligt i Udtryk og i Klædebon, om den end tager den nederlandske Hue paa og Forklædet, Pibe i Munden og Hatten paa Snur, og med ægte teniersk eller ostadesk Humor stamper i Gulvet og jovial eller halvt beruset svinger om med Ølkruset i Haand og den fyldige Skjønne i Armen — eller om den med den fornemme, fine Monna Lissas underlige Smil og de uudgranskelige Øjnes Udtryk, hovmodigt knejsende, men rolig og værdig, i fuld Bevidsthed om sin sejerrige Skjønhed nu, som fordem i Mediceernes Tid, ser ned paa Beskueren fra Louvres navnkundige Vægge. Kunsten er stedse den samme, skjønt den ofte bliver utilgængelig for Lægmand og kræver særlig Dannelse, naar den f. Ex. i kantede Linjer og Former skjuler sin store Inderlighed og Sandhedens Fylde som i Cimabues, Giottos og de andre store Florentineres tilsyneladende stive Former og Foldekast. For den i Norditaliens og den tyske Middelalders Kunst Indviede have saavel Florens, Assisi og Padua som Lucas Cranach og Holbein vugget Kunsten med kjærlig Haand og gennem Sekler dannet de Trappetrin, paa hvis Højde Raphael, Titian og de andre Kunstheroer vise Vejen, denne blomsterrige, glansfulde Vej, der danner en Bro mellem Jord og Himmel.

Akvarellerne i »Sunbeam«s Salon syntes mig at staa i samme Forhold til de mig bekjendte »water colours« hos mine engelske Venner, hos Bateman, W. W. Wynn, hos Mr. Milbank og Sir Francis Goldsmith i London, som Glasperler til ægte, som Bomuldsblonder

til Kniplinger, som forloren Skildpadde til ægte. »Min Køne har et Talent til at finde Oljetryk til en halvKrone Stykket, der gjøre samme Tjeneste som Akvareller, naar de komme i Ramme«, sagde Mr. Br. med et bredt Grin. Hist og her saas et respektabelt Akvarelbillede blandt Farvetrykkene, og for almindelige Beskuere kunde Klinten ikke strax skjernes fra Hveden. Men for Kunstnerøjet! Ikke for Den, der for at vinde et tarveligt Udkomme langsomt arbejder sig frem og holder fast paa Kunsterhvervet, ligesom Hunden paa et afnavet Ben, misundelig, smaalig, intrigant — nej, jeg mener den Kunstner, hvem Kunsten vinker som en Brud, for hvem han strider, lever, lider og dør. Dette gjælder om og betegner Kunstneren, som Forholdene have stillet hen paa Lykkens Tinde, som Rubens, Raphael, Veronese eller Paul Delaroche; om han, som Ostade, maler for og i Knejperne, for et Glas Øl og et Leje paa en haard Bænk, om han, som Franz Schubert, skaber sine vemodig dejlige Sange, omgiven af Tobaksrøg, om han, som Benvenuto Cellini, spærres inde i Fort St. Angelo, eller som Dante og Torquato Tasso landflygtig søger Skjul fra Sted til Sted — Kunstneren, Geniets Bærer, er det, jeg taler om. Gigantisk som Buonarroti eller lille som Flere af os Nulevende, der have sporet Kunstens varme Kys — vi ere Alle et ejendommeligt lille Folkefærd i Samfundet. Kunstneren — ja, han kan nok være et af de morsomste og behageligste Individuer i Samfundet, naar der indrømmes ham hans Ret. Han vil glædes og glæde Andre — dette er hans Livsbetingelse, hans Tilværelse! Paa denne Basis kan han storme Olympen. Men der er sørget for, at Roserne ikke voxer op fra Jorden i Himmelen. En talentfuld, nu afdød Blomstermalerinde, Frøken Fromman i Berlin, havde meget smukt illustreret denne Sætning: Paa en azurblaa, stjerneoversaaet Himmel hævede sig Roserne, men, næppe udsprungne, hang de med Hovedet; thi ved Knoppen gnavede en lille Orm, og de fine Stilke vare omspundne med Ormespind. O, disse Orme i Kunstnerknopperne! Hvor mangan herlig Knop gaar saaledes uænsat tabt, eller hvor mangan nysudsprungne Rose hænger visnet med Hovedet, og Verden sætter sin grusomme Epitaf: »Han duede ikke«, ganske som i H. C. Andersens Æventyr. Kunstneren trænger mere end alle andre Mennesker til Glæde; thi Glæde, som Sollys, fremelsker Blomster, og Kunstneren skjænker os Livets Blomst. Kunstneren maa som Soldaten gaa i Kampen med Musik; thi ogsaa hans Kamp er stræng; Vanskelighederne voxer, jo højere han naar paa Vejen til Maalet. Vide I det vel, kjære Venner, der glæde Eder ved vor Kunst, hvor svært det er at vinde Kransen? Vide I vel, at medens Embedsmanden, Videnskabsmanden, Officeren, efter aflagt Prøve, kun roligt behøver at følge den slagne Vej, maa Kunstneren stadigt give nye

Prøver paa sin Dygtighed, springe fra Klippe til Klippe? Og dog er Verden ikke ubarmhjærtigere mod Nogen, end netop mod Kunstneren!

I en Tid som den nuværende, da Trapezspringene sætte Folk i Bevægelse, hører der Meget til ikke at tabe det Bedste ved at vove de høje Spring mod det store Publikums gyldne Laurbærtræ; kun naar dette lykkes, er Publikum Kunstnerens Ven. Men Kunstneren kan ogsaa blive en farlig Fjende, naar han enten er uafhængigt stillet, som det er Tilfældet med Mange, eller naar han, bragt til Fortvivelse, opgiver Ævret. Har ikke en af Frankrigs første Mestre anbragt Fængselsgitterets Stænger over det Portræt af den afdøde Baron Rothschild, som han efter Bestilling havde malet, fordi denne, for at faa Prisen nedsat, paastod, at det ikke lignede? Hr. Baronen maatte pænt indfri det kun altfor lignende Portræt, der ellers bag Jærnstængerne vilde have gjort Furore paa Udstillingen. Og hvorfor mon jeg fortæller denne Anekdote? Fordi ogsaa jeg bærer Nag til denne afdøde Krøsus. Da jeg for en Snes Aar siden, fattig, men støttet ved Venners anbefalinger og med dygtige Arbejder, der ankom for sent til Pariser-Salonen, fremkaldte Grev Nieuwekerkes Interesse for disse, saa han overlod mig sit mageløse Atelier i Louvre, var jeg i min ulykkelige Kunstnerstilling henvist til at søge Krøsus'er som Rothschild. Jeg overbragte et aabent anbefalingsbrev fra en af Baronens nære Slægtinge, hvori han opfordredes til at tage mine Billeder i Øjesyn. Igjennem en Labyrinth af Kontorer blev jeg ført af en Livrétjent og bedet om at vente i det Allerhelligstes Forværelse. Det ene Kvartér slog efter det andet — jeg blev baade hed og kold — jeg er ikke vant til at antichambriere, ikke engang hos de elskværdige Fyrster, der stedse modtog mig med Godhed. Endelig bliver der ringet — Tjeneren lukker op, Baronen viser sig og siger de mindeværdige Ord: »Ma chère, je n'ai pas le temps — allez vous en«. Leonardo da Vinci forevige en lignende Personlighed som Baronen i sin »Judas med Pengepungen i Haanden«. Er jeg end ikke værdig at løse Leonardos Skotvinge, saa føler jeg dog, ifølge min Kunstnerværdighed, som hin store Mester, at Hævnen er sød, om jeg end river mig selv tilblods og tager Bindet fra Saaret, som Ingen kjendte, det Saar, som den rige Mand havde tilføjet mig, den fremmede, ubeskyttede Kunstnerinde. Mit yngste Barn blev født, da jeg, efter kun én Maanedes Ophold i Verdensstaden, vendte hjem fra Paris, hvor jeg ellers for første Gang smagte Lykken, idet jeg som Kunstnerinde hædredes ved Bestilling paa større Arbejder, og hvor Personligheder som Lamartine, Alfred de Vigny, Tacher de la Pagerie ydede mig deres Anerkjendelse. Men haard var den Tid og Strid, der gik forud for denne min nye Æra. Se I de arme Smaabørn, der dreje

paa Lirekassen? Have I set dem danse og tigge fra Dør til Dør, disse smaa, sortøjede, italienske Dreng med de graadige Øjne og de mørke, indfaldne Kinder, længselsfuldt spejdende efter Skillingen, med Marekatte og Aber, der bukkende og grinende efterabe Mennesket uden at kjende til dets skjulte Lidelser? Dette er Kunstnerens Vrægebillede, naar han er nedværdiget ved Nød, ved Mangel paa Forstaaelse, paa Kunstinteresse; enten dør han glemte, eller han prøver forinden at maje sig ud i brogede Pjalter og smiler og bukker med Døden i Hjærtet, og dette er værre endnu end at dø.

Ingen kan bedre end jeg fortælle derom; thi jeg har maattet forlade mit Hjem, min Mand og mine Børn, for at kæmpe, ikke alene for min Kunsts frie Udvikling, men endog for det daglige Brød. Dette var mellem 1853 og 63. Naar hjemme Løvet udfoldede sig og Blomsterne sprang ud, naar Storken spankede om i Engen og mine Børn legede ved det skvulpene Sund og længtes efter Moderen, sad hun i det lumre, støvede London og ventede paa de Fremmedes Besøg i Atelieret, og Lirekassen drejedes og Tamburinen lød, de fattige Italienerne gjorde deres Kunster fra Dør til Dør, medens jeg græd i Stilhed. Det var strænge Tider. Mange sagde om mig: »Hun har ingen Ro hjemme« — »hun skal jo altid ud at rejse« — »hun hokr med sin Kunst«. Faa vide, hvad det er at kæmpe, som jeg har gjort. Men den Sorg er nu overstaaet og Sejren vunden, og kun Mindet om hine Tider er tilbage.

Nu er det Solskin — dog ikke altid. Det var heller ikke godt; thi Solglansen vilde blænde og fortære, hvis ikke nu og da en Sky dæmpede den. Solskin spiller nu paa Bosporus' Vande, der afspejle de utallige Minareter, Skibe, Huse og Mennesker, som intetsteds samle sig til et mere glimrende Billede end ved Bosporus' Bredder — og »Sunbeam« ligger i Forgrunden. Mit Æventyr, der som gamle Paulowas begyndte med »Der var en Gang en meget rig Mand«, har skiftet Natur — det blev et Potpourri, et Amalgama af Sødt og Bittert, Krydret og Surt, ligesom Livet er.

Naar jeg ad Omveje endelig naar Havnen, bliver det maaské lidt vanskeligere for Læseren igjen at finde sig til Rette ombord hos den rige Mand paa »Sunbeam«, hvor ogsaa samtidigt med os den bekjendte konstantinopolitanske Vedutmalers Grev Presiosi var indbudet og særligt bedet om at tage sin Mappe med. Han maatte leje en Kamal for at lade den stive Mappe bære gjennem Konstantinopels stejle, krogede Gader ned til Havnen, hvor »Sunbeam« laa for Anker. Presiosi blev modtagen som en Fyrste med Salut fra »Sunbeam« og bragt ombord i Lystyachtens Storbaad, bemanded med sex elegant klædte Matroser. Efter Desserten blev Mappen tagen frem og gennemgaaet; de fortrinlige

store Akvareller, noterede med 100—500 Francs, gik fra Haand til Haand, og en Snes Stykker lagdes til Side. Kunstneren troede selvfølgelig, at han her var hos en Mæcen — det var netop de dyreste og bedste Billeder, der syntes at behage Mr. Br. mest — men Bjærget, som skulde føde, fødte en Mus; thi Mr. Br. valgte netop de billigste. De andre blev lagte tilbage i den vældige Mappe, og Hvem der var glad over ikke at have bragt Mappen med — det var mig. Dette var sidste Akt ombord paa »Sunbeam«, men uden Klapfinale. Den rige Mand fra England, Mr. Br., forlod Konstantinopel i November 1874.

Som en Parallel, ikke som en Fortsættelse, vil jeg blive ved at fortælle. Det er i Februar 1875. Klart spejle sig nu, som den Gang, Stambuls Minareter og Huse og Skibsflaaderne i de blanke Vande; men paa Bjærgene og paa Husenes Tage ligger Sne; det ser hélt underligt ud. Det er Tøsne; Alt drypper — Tagene, Menneskene, Hestene, Hundene — man sjasker i det bundløse Søle; Menneskene fryse, og Hundene fryse og krybe sammen, som de bedst kunne, eller luske vaade omkring, tilsmudskende de Vejfarendes Klæder med det strittende, laadne Skind og de lange Haler. Ved Havnen pjaske disse stakkels Pariaer i Strandbredden for at finde et Ben eller en Brødskorpe fra Skibene. Mærkeligt er det dog, at man i Konstantinopel bærer over med alt det Smuds, der andetsteds vilde være uudholdeligt; men her betegner det Forholdenes Primitivitet og passer ind i det brogede Folkeliv, som yder maleriske Motiver, der i Berlins, Paris' og Londons Gader ikke vilde være til at opdrive for Penge. Det var i Spelunkerne, at Jan Steen og Ostade søgte deres Motiver — deres Helte. I Orienten, i Syden have de maleriske Pjalter deres Privilegier, ligesom den Naivetet, hvormed de bæres til Skue; hvad der hos Occidentalen vilde være ækelt, er her fremvoxet som indre Tilstandes Betingelser, paa hvilke hele Folkets Tilværelse baseres. Misbrugene saa vel som Fortrinene, der betegne Orientalens Væsen, have alle samme Kilde — Østerlænderne ligne, som Folk betragtede, ikke Sydens andre Folkefærd.

Ingen forlanger af Barnet, at det skal holde Kniven i højre Haand og Gaflen i venstre; Ingen tager Barnet det ilde op, om det savler, smudsker sig til, kravler eller vælter sig om paa Gulvet. Lige saa lidt stilles der Fordringer til Neapolitaneren, der sover i sin Have, eller til Østerlænderen, der sover og lever paa Gaden, glad ved en Haandfuld Dadler med Vand til. Tusindfold flere Mennesker end hos os kunne saaledes dér leve deres tarvelige, fordringsløse Liv. Solskin og en laset Klædning er Alt, hvad de behøve for at være tilfredse — derfor Gadelivet med dets brogede, uforlignelige, morsomme, stedse vekslede Scener: hist Mændene, der sidde paa Hug under Platanernes Skygge og søbe

deres Kaffe med ægte orientalsk Grandezza eller velbehagelig følge Vandpibens fine Røgskyer; her Andre, der blive sæbede ind og barberede over hele Hovedet, medens Turbanen eller Fezen holdes af en eller anden pjaltet Dreng — videre en Raaben og en Skrigen af Folk i Munden paa hverandre og Trækken om med alt Muligt til Salgs: Tæpper, Vaaben, Tøjer, Frugt, Høns, Dadler, Sukkergodt, Pistacier eller Lækkerbidskener, der næppe vilde smage en europæisk Gane. Klokkelyd høres, og de belæssede Kameler, bundne en og en til hinanden, komme langsomt vraltende med deres tunge, sikre Skridt i Hælene paa Æslet, der er tøjret til den forreste, med den halvt sovende Driver til Rytter! Alt Dette foregaar under den brændende Sol, men ogsaa midt i alt Smudset, og hvis disse primitive, halvt barbariske Tilstande kunde forandres, vilde derved ogsaa hele Trylleriet forsvinde. Lad os derfor kun skjærte op og lad os tilstænkes og tilsjaskes af Hunde og Mennesker; lad os kun blive puffede og skubbede eller snuble over Rygernes Ben — og lad os kun vadske os godt, naar vi komme hjem.

Mange Mennesker stimle sammen, som gjaldt det et Optog eller en Tombola om en Kalkun eller en Stør; men nej! Alles Blikke vende sig mod Vandet. Er det et mægtigt Linjeskib, der toner Flag? Et ganske lille Fartøj gynger ude paa Bosphorus' Bølger — Danebrog vajer fra Stævnen. Der fortælles, at det lillebitte Fartøj er en Lystyacht, at det er kommet den hele lange Vej fra Danmark, og at det, trods de voldsomme Storme, der nyligt have voldet saa mange Skibes Forlis i det sorte Hav, heldigt har passeret Dardanellerne. Hvad hedder det lille Skib, der i denne stormfulde Aarstid har kunnet naa uskadt fra Norden og ned til Konstantinopel? »Echo« hed det — »Echo« fra Danmark! Fra Jylland var det kommet. »Echo«s Fører var Løjtnant F. Wulff i den danske Marine, vel bekendt blandt de franske Officerer ved tre Aars Tjeneste i den franske Marine, tildels i Japan. Vel var det mærkeligt, at han havde kunnet styre den lille Snække i sikker Havn efter saa lang og farlig en Rejse; det Mærkeligste var dog, at hans lige saa skønne som kjække Hustru ikke alene uforfærdet havde fulgt sin Mand paa de vaade Veje, men at hun i Storm og Slud altid var den samme Livsglade, Rolige og Besindige — at vore Landsmænd paa dette usædvanlige Togt aldrig havde fundet en Hindring, men altid kun Opmuntring ved den unge, flinke Frue, der med sin blanke Matroschat paa tre Haar og i kort Kjole og Sømandstrøje tog sig nok saa godt ud. Ja, her var Ynde og Hjærte ombord, og Nissen var flyttet med; den sad med tilbords, den puslede og hjalp med alle Vegne — det følte Alle. Og alle Minderne og Hyggen vare flyttede med fra det gamle, kjære Rathlousdal, hvor Fruen havde hjemme. Det var i det svenske Gesandtskabskapel, at min Søn,

min tro Ledsager, først fik Øje paa de nykomne Danske og hørte dem tale Modersmaalet. »De skulde da ikke være Løjtnant Wulff fra Kjøbenhavn, hvem jeg skal bringe Broderens Hilsener?« »Jo, jo!« lød det til Svar. Bekjendtskabet var saaledes gjort, og to Dage efter lagde vor Kajk an ved »Echo«, og vi stode nu paa dansk Grund med Danebrog vajende over vore Hoveder! Det er en underlig, rørende Følelse, naar man som ved Trylleri saa langt borte fra Hjemmet pludseligt hører det vante Tungemaal, saaledes som det lød rundt om os paa »Echo« — et Echo fra Danmark, der naaede til ud over Bosphorus' Bølger! Men ved Agterstævnen stod der En, som især overraskede mig, stor og stærk og med lysende Blikke, med lys og kraftig Haarvæxt og kruset Skjæg. Styrmanden var det ikke; thi ham havde jeg alt tidligere bemærket. Han var iført en mørk Kofte, der ydermere fremhævede hans bydende Holdning. Jeg kom ved »Sunbeam«s Ejer til at tænke paa Harald den Haarfagre og Wilhelm Erobreren; thi at ogsaa han maatte høre til danske Heltes Slægt, var umiskjendeligt. Men han syntes ikke, som Mr. Br., at være trælbaaren; nej, han lignede en Viking paa Togt til Myklegaard. Han forestilledes mig som Emil v. Holstein; at han var Stamhusbesidder til Rathlousdal, fik jeg først senere at vide. Nu gik vi til Kahytten med Løjtnant Wulff, hans Frue og de tvende Brødre Holstein, Emil og Huno, og her var godt at være. Alt var propert, saa bekvemt og saa smaat — det var som i en Nøddeskal. Hvert nok saa lille Rum var benyttet. Kunsten havde ogsaa faaet sin Plads — ikke kostbare Akvareller, ikke Farvetryk — hverken det Høje eller det Lave i Kunsten, men sirligt udførte store Pennekonturtegninger, med lidt Schraffering, paa det lyse, ubejtsede Asketræ, udførte med kunstfærdig Haand, prydede Kahyttens Vægge og Loft. Hvert Panélskab, hver Dør afgav et Billede, som mindede om Hjemmet; Arabesker og Landskaber vare anbragte som Friser, Bøgegrene, Egeløv, Siv og Marehalm vare slyngede til Kranse, hvori Lærker og Svaler gyngede og søgte Rede, og Maager saas kredse om ved Skagens Pynt; der saas Kjøbenhavns Rhed, Aarhus og Stubbekjøbing, hvor »Echo« var løbet af Stabelen, og Havfruen gjemte sig i Taagen bag Klipper — Pennetegningerne illustrerede »Echo«s Stationssteder, dens lille Historie, og vidnede om Ejerens gode Smag og Evne til at nyde paa rette Maade. Hvor der er Hjærterum, dér er Husrum. Dette Ordsprog maatte især sandes her. Hvorledes ti Mennesker dagligt fandt Plads uden at generes, sovende, læsende, spisende, hvorledes Fru Hertha Wulff kunde føre sine Toiletter med og iføre sig dem — hvorledes Kongen og Dronningen af Grækenland i Piræus paa den eleganteste Maade vare blevne beværtede ombord i »Echo« — alt Dette syntes næsten ubegribeligt.

Men hvor Forstand, Hjærte og Ynde forenes, dér gaar Alt af sig selv, og de vanskeligste Opgaver løses da med Lethed. Alt ombord syntes harmonisk, og med denne Skytspatron, Harmonien, naaede Vikingens Snække heldigt det gamle Myklegaard. Sømmer det sig nu i samme Aandedræt at tale om Suppe — Suppen ombord i »Echo«, Suppen med Silleri og Gulerødder og Boller, hvilken vi to danske Konstantinopolitanere i to Aar havde savnet. »Les extrêmes se touchent«, siger Franskmanden, og derfor skal Suppen i dette Tilfælde ogsaa indrømmes sin Ret, til Trods for Vikingerne i Myklegaard og andre poetiske Fremtoninger. Den dampede paa Bordet og lugtede og smagte ganske, som om det var hjemme. Ja, dette var sandelig et hyggeligt og morsomt Maaltid. O, Mr. Br. og »Sunbeam«, o, »Echo« — Du kjære »Echo« fra Danmark! Hvilken Parallel — hvilken Kontrast!

»Echo« forblev omtrent otte Dage i Konstantinopel, og dette gav os Lejlighed til oftere at se vore nye danske Venner. Blandt Andet blev det ogsaa aftalt, at vi i Forening skulde besøge den persiske Ambassadørs glimrende Bal, hvilket snart skulde finde Sted. Vikingen holdt ikke af Baller; derfor var det kun Løjtnanten med Frue, min Søn og jeg, der kom til at tage Del i denne Fornøjelse. Men min Viking paatog sig paa ægte ridderlig Vis at vente paa mig, der skulde afhente Fru Hertha, og virkelig kom jeg, som det ofte gaar, en Time for sent og fandt min smukke Viking patruillerende omkring i Sneen ved Havnen, hvor »Echo« laa for Anker. Tiden, fortalte han, var ikke falden ham lang; thi han havde oplevet et vistnok sjældent Æventyr: han havde iagttaget et tyrkisk Stævne-møde mellem en som gammel Tyrkinde forklædt ung Kvinde og en ung Mand — dobbelt pikant dér, hvor der paa alle Maader er stænget for Kjærligheden. Den smukke Fru Hertha fra »Echo« hoppede fra Baaden ind i den upunktige Fru Jerichaus Karret — iført sit lyseblaa Baltoilette med hvide Blomster i Haaret — Alferne eller Nissen maa nok have hjulpet hende dermed. Med Silkeslæbet paa Armen trippede den unge, helbefarne Dame over Sneen ind i Karreten, medens min Søn og Løjtnant Wulff i Gallauniform, hver paa sin Hest og med Fakkeltænder foran, fulgte igjennem den mørke Nat, og nu gik den saaledes eskorterede Dame-Karret over den nye Bro lige til det persiske Gesandtskabshotel, hvor den flyvende, gyldne, persiske Løve og de bronzefarvede Persere i Nationaldragt, mange i Tal, holdt Vagt, og Fakkeltænderne, omgivne af eviggrønne Buske rundt om i Forgrunden, med de sadlede Heste og disses tyrkiske Førere, dannede de mest maleriske Grupper.

O Agnete! Min søde, danske Agnete, som saa rørende sang den gamle Ballade om »Agnete, der fulgte Havmanden paa Havets Bænd« — Du, som

fulgte din elskede Husbond til det fjerne Persien — paa Dig tænkte jeg især her, hvor den flyvende, persiske Løve bredte sine Vinger! O, hvorfor var Du mig fjærn her, hvor det persiske Sprog lød for mit Øre? Men Gud ske Tak, om Dig værner dansk Troskab og Kjærlighed, skjønt Du er de tusinde Mile borte i det fjerne Teheran, medens Kvinden i Orienten ellers kun er Maal for, og hendes Lykke, hendes Tilværelse afhængig af Mandens Lune. Men Hævnen for denne ved Loven sanktionerede Umoralitet er Nationens Demoralisation og i Følge deraf Tyrkiets Undergang, fordi der intet Familieliv, ingen Familielykke, ingen Tiltro kan existere, men Alt og Alle kun ville nyde.

Atter og atter gjentager sig denne Reflexion hos mig, naar jeg iagttager de orientalske Tilstande, og denne Malurtdraabe blandes i hvert nok saa smukt Indtryk. Jeg ser alle Steder Benraden kigge frem bag de yppigste Former, bag duftende Blomster og glimrende Juveler, bag guldbaldyrede Slør, bag Øjets flammende Blik, bag den brændende Kind, de svulmende Læber. Tyrkiet maa dø, fordi Kvinden, berøvet sin skjønneste Ret, skal hævnes, og alt det Blod, som en Gang har flydt paa Balkan-Halvøens Valpladse, raabte om Hævn, om Hjælp for den tyrkiske Kvindes Rettigheder.

Saaledes tænkte jeg, medens Vognene i uendelige Rækker endeligt naaede Portalet, der var belejret af Skuelystne, som stedse dreves tilbage af de indtil Tænderne bevæbnede Tscherkessere. Hele Perronen var besat med Livrétjenere, Montenegrinere i Galla-Kostume, tyrkiske Tjenere og Morianer og andre Drabanter. »Tusind og én Nat«s Æventyr aabenbares, da de svære Gulddamaskes Gardiner skiltes ad, og Lys strømmede ud, som var det Dag; der var Rosenduft og viftende Palmetræer, Springvand rislede i mosaikindlagte Bassiner, persiske Tæpper dækkede Marmortrapperne, og Væggene bestode af uhyre, blomsterkransede Spejle, i hvilke det elegante Myr af Gjæster i det Uendelige fordobledes. Tyrker, Grækere, Armeniere og Russere, Italiener, Franskmand, Engskmand, Tyskere, Indiere, Persere og endelig vi faa Skandinaver repræsenterede omtrent hele Verdens Folkeslag, som her vare komne sammen. Som Glimmerfluer saas de diamantbugnende Levantinerinder, den ene skjønnere end den anden — om ikke Ansigtet, saa Toilettet — svæve op og ned ad Trapperne ind i den hvide Marmorsal, hvor Dansen allerede var begyndt. Her mylrede det af brillante Kostumer og Uniformer med hele Firmamentet paa Brystet. Smil og Haandtryk bleve vekslede mellem Diamantbærersken og Stjærnemanden; men Politikken skjulte sig under Amurettens Vinger og omhvirvlede de Skjønne i stedse tættere Kredse, og Musikken bruste! Det var saa hedt i Salen; jeg stjal mig ud paa Balkonen og gjemte mig i Damaskesgardinerne, fordi det var

bitterlig koldt. Aldrig glemmer jeg, Hvad jeg her saae, eller rettere anede. Harems-Persiennerne i Etagen over mig syntes at bevæge sig; det var en lille Aabning, hvor igjennem kun Haanden kunde stikkes, ikke Hovedet. Jeg lyttede længe, hørte Suk og klagende Lyd af tvende kvindelige Stemmer, og ved at iagttage fra mit Skjul opfangede jeg Synet af to mørke Øjne, hvis Taarer spejledes i Faklernes Lys. Jeg frøs og var snart i Balsalen igjen. De Skjønne hvilede Hver i sin Herres Arm, hvirvlende om i Dansens magiske Kreds, vuggede paa Melodiernes Rhythmer, drømmende lysvaagne om Elskov, om Sejr og Lykke! Men jeg tænkte paa de tæt gitrede Haremsvinduer i Paladsets øverste Etage — thi jeg vidste jo, at dér sad hun ene, Harems-Slavinden, den dyrt kjøbte Cirkassierinde, Ambassadørens Favorita, Moderen til hans eneste, aargamle Søn. Dennes ravnsorte Haar faldt som fine Frynser over den hvidblaa Pande, lige som de frynsede, lange Øjenhaar halvt dækkede de sorte Øjne, hvis Hvidt næsten syntes blaat; Munden var fint krummet som en Slange og sammenpresset som Faderens — det var et ægte Perserbarn. Hvad mon dette Barns Moder tænkte paa, vidende, Hvad der gik for sig nedenunder, medens hun selv, skjønt i sit eget Hus, var udelukket fra Det, som i Europa vilde tilkomme hende, fra alt Det, som ellers glæder en ung, skøn Kvinde? Det syntes mig, at hver en Tone, der førtes over i de stille, af hendes Herre forladte Rum, hvor hun, skjønt Slavinde, dog var Herskerinde og efter Sønnens Fødsel, i Følge muhamedansk Vedtægt, hans Hustru, maatte bringe hende Længselens og Skinsygens Kvaler. Ja, havde Haremmet været adskilt fra den øvrige Bygning, eller havde Hustruerne og Haremsdamerne ikke endnu været berørte af den europæiske Civilisation eller af dens glimrende Hale — parisiske Toiletter og Ønsket om at vise dem frem og maale sig med Europæerinderne — saa vilde de roligt leve deres tilslørede Liv, berørende Haremets bløde Tæpper med Slæbet af de guldbroderede Dragter, meget skjønnere end noget Pariser-toilette. Nu derimod ere Længslerne vakte hos Tyrkinderne, og hun har intet Vederlag, der kan trøste hende for Bevidstheden om, at Friheden, denne første Menneskeret, som endog Negeren har kæmpet for, er hende berøvet. Jeg har kjendt en tyrkisk-ægyptisk Prinsesse, som ved at indgaa Ægteskab med en ældre, tyrkisk Dignitar haabede at kunne følge ham til Udlandet og i alle Tilfælde havde Forventninger om friere Kaar efter de europæiske Skikke, kort sagt, haabede at vinde den Frihed, som hun i Følge sin særligt europæiske Dannelse havde Ret til at attraa, den Frihed, som hendes tilkommende Mand — hvem hun med Faderens Santykke, tvært imod tyrkiske Sæder, havde faaet Lov at lære at kjende forinden Brylluppet — havde stillet i Udsigt for hende. Men, Stakkel! Hun blev grumt skuffet;

thi med sand tyrkisk Fanatisme stængede Paschaen Haremmet til for den fangne Due, og med Taarer i det mørke Blik, med Tænders Gnidsel klagede hun for mig sin Nød. I hendes Harem bugnede Alt af fransk Luxus, af Guld; Taflet var serveret med de fineste franske Retter, Livrétjenere stode paa den sølvbeslagne Karret, men ogsaa en Eunuk ved Siden af Kusken og en anden ved Siden af det nedtrukne Vindue, og hun, hvem Faderen havde tilladt udenfor Byen at iføre sig Amazonens kjække Dragt, hun, som havde smagt af den forbudne Frugt, som lig Englænderinden i Selskab med sin engelske Guvernante og med vajende grønt Slør pilede afsted paa sin Araber over Bjærg og Dal hen imod »Asiens de søde Vande« — hun var en fangen Fugl i gyldent Bur, da jeg fire Aar senere gjensaae hende.

Hvem var hun, der gjennem Haremsvinduetts lille Sprække med taarefyldt Øje skuede ned i den oplyste Gaard, medens Festens Musik stjal sig hen bag Haremets Gjemme? Jeg kunde ikke blive denne Tanke kvit, som ogsaa deltes af Fru Wulff, da jeg gjorde hende opmærksom paa, Hvem der hoede én Etage højere, og spurgte, Hvem det kunde være, der sukkede og led, medens det glimrende Bal fandt Sted hos den persiske Ambassadør.

Morsomt var det, at vi havde kunnet skaffe vore Landsmænd Indbydelse til dette Bal. Thi Listen var alt sluttet, og der var alt i Stedet for 1800 Indbydelse udfærdiget 2000. Men min Søn og jeg havde været i Stand til at gjøre vor elskværdige Vært, som alt otte Dage i Forvejen havde sendt os Indbydelse, en særlig Fornøjelse, idet vi tillode Hans Excellence at disponere over 15 af vore Billeder, til denne ene Aften at dekorere disse pragtfulde, orientalske Sale med. Det var netop paa Hjemvejen fra det persiske Palæ, at vi med Billeterne i Lommen besøgte vore Venner paa »Echo«, og det morede dem, da jeg fortalte, hvorledes Alt gik til under Forberedelserne til den store Fest, og det Morsomme ved det var egentligt, at det gik til lige som i alle andre Huse, naar en Fest forberedes. Hans Excellence selv og de andre tjenende Aander af al Slags Rang, Religion og Kaliber passede paa, at Alt blev ordnet paa det Bedste og at Billederne ved at ophænges ikke ødelagde de kostbare, guldbroderede Damaskes Tapeter. Der var en Uro, en Løben frem og tilbage, en Raaben af Alle i Munden paa hverandre, en Banden, Skjænden, Larmen, Hamren og Saven. Hans Excellence selv stod med Hammer og Snor i Haanden og med Guld, der flød i alle Retninger. Min Søn og jeg derimod passede paa, at Billederne, hvis Værdi Orientalerne kun lidet kjendte, ikke led Skade, at de bleve anbragte i den rigtige Belysning og i den rette Stilling og ikke saaledes, som man prøvede med en liggende Kvindefigur, der blev hængt op, som om

hun stod paa Benene; men Kvindernes Stilling er jo aldrig bleven rigtigt forstaaet af Tyrkerne. — Vi lo naturligvis meget ved denne Fejltagelse; omsider bleve vi færdige, og de sølv- og guldforsirede Tapeter vare nu adlede med Kunstens Frembringelser — den eneste Luxus, der hidtil havde manglet.

Mellem duftende Blomster hang Dronning Olga af Grækenland — mine egne Smaapigers Portrætter dannede Pendant dertil — en lille Amagerpige smilede ned paa de lyserøde Atlaskes Tapeter i et hemmelighedsfuldt, halvt oplyst Kabinet, ret egnet til erotiske Pars Kjærlighedsord, der her havde Lejlighed til at finde Skjul bag duftende Roser og Orangeblomster, og min lille Holgers Barnebillede med det lyse Haar og de blaa Øjne tittede nok saa gemytligt ned fra de straalende Omgivelser.

En lukullisk Anretning frembares i Spisesalen, hvor Sybaritterne som graadige Dyr, til Trods for Rang, Diamanter og Stjærner, ombøgede de bugnende Borde, og Ingen ænsede vore Billeder, der, ligesom min Sofys og andre kjønne Pigers Portrætter, vare hængte en Del højere paa Salens Vægge for ikke at beskadiges ved de Spiselystnes Trængsel. Men ved at promenere i Sidesalonnerne, hvor Østerlænderne rækkevis hvilede paa Divanerne, var det morsomt at høre: »La voila!« — at en Kvinde kunde male slige Billeder, var noget Uhørt i Stambul.

Klokken slog fire, de Dansendes Par bleve færre, men der dansedes med desto større Udholdenhed, eftersom Salen blev rummeligere. »Echo«s Lysalf i den lyseblaa Silkekjole og med de hvide Blomster i Haaret dansede med flere fornemme Tyrker samt med Grækeren, Fyrst Aristarchi, og jeg, som var hendes Balmo'er, samtalede med Tilskuerne, blandt hvilke vare Serkis Bey, Sultan Abdul Azis' Arkitekt, og Abraham Pascha, Khedivens ypperste Tjener, hans Agent i Konstantinopel, Sultanens midlertidige Favorit, paa Grund af de Millioner, der gennem dette Medium flyde i Sultanens Kasse, men rigtignok undervejs faa adskillige Afløb, f. Ex. ved at passere Sultana Valides Harem.

Abraham Pascha er den egentlige Almægtige i Stambul, men bliver vistnok en skjøn Dag ogsaa sparket ud, ligesom hans Forgænger. Om Abraham Pascha er der Meget at fortælle; men her er ikke Stedet; thi det bliver paa Tide at vende hjem og ende Fortællingen om Festen.

Nu er Dansen til Ende; Musikken spiller endnu, men man er træt. Nede i den feagtigt udstyrede Vestibule venter Moxin Khan, dødbleg, trods den brune Hud, med den gyldne Løveorden, funklende

af Brillanter, og alle Rigers glimrende Stjærner paa Brystet. Han viste mig en Gang, da jeg besøgte ham, alle sine Ordener, et hélt Skrin fuldt. Thi Moxin Khan har været Gesandt i Paris, Wien og London; han er anerkjendt for at høre til de fineste ferniserede Orientaler. Han siger hver Gjæst et belevent Farvel; Smil og Buk vexles — Kaffe i Sølv- og Guldfiligran-Kaffebægere samt Cigaretter blive serverede til de efter deres Vogne Ventende. Fine Slør ordnes med kjælne Hænder over endnu finere blussende Kinder; zarte Fødder svøbes omhyggeligt i varmt Overtøj. Herrerne bøje Knæ for den Elskværdige, der tilsteder en slig Gunst. Vogne rulle frem og bringe de matte Gjæster den lange Vej hjem. Den nye Dag titter med halvt aabent Øje paa de halvt sovende Gjæster. Moxin Khan er alene tilbage i Vestibulen — den Sidste. Nu er det stridt — Persien har været glimrende repræsenteret — maaské have politiske Øjemed raadet — maaské er en Finansoperation realiseret, en ny Orden lovet — Hvo véd? Træt vanker han op til Haremmet, til Slavinden. Hvem er mést Slave, han eller hun? —

Det er isnende koldt. Den unge Fru Hertha er bragt i god Behold ombord paa »Echo«, og vi ere nær vort Hjem i Rue Hendek. Men Vejen er spærret — Vognen standser — tætte Røgskyer vælte frem fra Tagene, og Flammerne slikke mod Himmelen. »Der er Ild i Galata«, lyder det nær og fjærn. Er det vort Hus, det nyligt med kjærlig Omhu indrettede Hjem, hvor Sønnens Brud ventes, er det det, der staar i Flammer? Vi maatte gjøre en Omvej; efter en afskyelig halv Times Kjørsel gennem de ved Tøbrud omtrent ufremkommelige Gader, naaede vi endelig Huset, som hélt og holdent skinnede i Morgensolen. Vor gode Nissin — vor Husjøde, vort Faktotum, vor konstantinopolitanske Nisse, i Mangel af en bedre Hyggelighedens Repræsentant, ventede med den duftende Mokka kaffe paa det forsvirede Herskab, der snart søgte Sengen, ikke anende, at det et Par Dage efter atter skulde skræmmes op af en anden Ildsvaade, som truede med at fortære det nyligt indrettede Hus, Arnestedet for tilkommende Hygge og Lykke! Men herom vil jeg senere fortælle udførligt. Brandraab gjentage sig lige saa ofte, som Ildebrande, paa Grund af Konstantinopels Bygningers Sammenstuvnen, ere forfærdelige Begivenheder, og jeg synes derfor, de ville være mærkelige nok til at omtales særligt. Vore danske Venner paa »Echo« havde ogsaa med Uro iagttaget Retningen af Ildsvaaden, men havde snart iagttaget, at vor Gade ikke var i Fare.

Faa Dage senere lettede »Echo« Anker.

SYTTENDE KAPITEL.

„Jankinvar!“

Vort Hus ligger i Rue Hendek i Pera, tæt ved Galatataarnet. Dette Taarn frembyder den herligste Udsigt over Byen og hele Omegnen. Nedenunder har man Galatas travle Mylr, og her frembyder Malta-gaden et kaotisk Skue med sin slette Brolægning, der tæller lige saa mange Huller som Stene, med sine utallige Boder, sine Tusinder af Mennesker, der dels drive, dels rende, puffende til hverandre, med sine tilhjaskede Karreter og Hundreder af Æsler, sine belæssede Kamaler, støjende Gaderaabere og de aldrig manglende Hunde, som rende imellem Folks Ben. Denne Gade er Peras Hovedkommunikationsvej med Fondukly og Stambul ad den gamle Bro. Intetsteds, hverken i London eller i Neapel, har jeg set en mærkeligere Samling af Mennesker, Dyr og Bygninger, eller har jeg hørt mere Støj. Lige som Græshoppernes bestandige Summen lyder gennem den hede Sommerluft i Syden, saaledes vibrerer her ved Bosphorus' Bredder i Galata-Kvarteret en bestandigt zitrende Lyd af Menneskestemmer, blandet med Hundenes Hyl og Bjæf, med Hestevrinsken og Æslers Skryden, mens skærende Hvin af de op og ned ad Bosphorus farende Dampskibes Piber ydermere forøge det stadige Spektakel. Det er ubegribeligt, at der paa Vandet, hvor de utallige Fartøjer, lige fra Linjeskibet og ned til den skrøbelige Kajk, ile frem og tilbage, ikke sker flere Ulykker ved Oversejling, og at der i disse overfyldte Gader, trods al Puffen og Støden og Skubben af den bølgende Mængde, næppe nogensinde hænder Overkjørsler. Man kan næppe fatte, at den tungt belæssede Kamal — thi Alt læsses paa hans Ryg: Melsække, Jærnstænger og Stene, Kofferter, Bohave og Bræder — som dybt bøjet, lignende et firføddet Dyr, med sænket Hoved, nøjsommeligt, men sikkert, traver afsted paa de slibrige Stene, at han med alt Det, han bærer paa Ryggen, ikke slaar Øjne og Tænder ud paa de Vejfarende og ikke river de foran Boderne opstablede Varer ned i Gadesnavset.

Ilden er Konstantinopels, Stambuls og de ved begge Sider af Bosphorus spredte Forstæders værste Fjende. »Jankinvar« (Ildløs) er ligesom det glubende Rovdyrs Hyl, der faar Blodet til at stivne i Alles Aarer; thi naar dette Raab lyder gennem Luften, gjentaget mangfoldigt som et Echo, og naar Ildsøjlen oplyser Minareterne og de tæt sammenhobede Huse, saa véd Ingen, hvilket Raaderum Ilden vil faa, Ingen aner,

hvor den vil standse. Intet Kvartér egner sig bedre til Ildsvaadens Næring end Galatas snævre Gader med de af Varer overfyldte Boder og Pakhuse, og Slukningen gjøres meget mere vanskelig, til Trods for Bosphorus' næsten umiddelbare Nærhed, ved dens stejle Gader og Ufremkommeligheden i de Gyder, som støde dertil.

Førend Pera ved Aarhundredets Begyndelse blev hjemstøgt af den store Brand, var Galatataarnet beklædt med Karnapper af Træ. I Taarnets øverste Regioner havde Tusinder af Duer deres Hjem og brændte ynkeligt inde, da de ikke vilde forlade deres Reder og stadigt søgte tilbage til deres Mager i det brændende Taarn. Nu staar kun den massive Taarnbygningens Kjærne tilbage paa det temmeligt ujævne, af de tidligere Brandtomter bestaaende Terræn. Fra dette Taarn signaliseres Ilds-vaade, om Dagen med Flag, og om Natten med Skud og kulørte Lygter, vexlende i Tal, alt eftersom Ilden er udbrudt i de ved Bosphorus liggende forskellige Kvarterer af Hovedstaden eller dens Forstæder, hvoraf de fjærneste ligge flere Mile borte. I Stambul signaliserer Taarnvagten Ildløs paa lignende Maade som fra Galata-Taarnet: fra den højeste Taarnbygning i Seraskieratet, med samme Antal Flag eller Lygter. Ridende Bud og mange Løbere, alle med lange, hvide Papirslygter, der dingle i Haanden eller ved Hestens Sadel, styrte da afsted i de forskellige Retninger for at melde Ilden til vedkommende Embedsmand ved Brandvæsenet. Sprøjterne og Vandbeholderne læsses da paa »Thumbagiernes« (Brændfolkenes) Ryg, da de faa Sprøjter, der ligge paa Vogn, ikke kunne transporteres paa Hjul og med Heste igjennem de stejle, snævre Gader, hvor Ilden derfor er farligst og raser vildest. Dette primitive, ufuldkomne Brandvæsen forbedres nu efterhaanden mere og mere, eftersom Pera, ja endog Stambul, gjensødes ved de paa Brandtomterne nyopførte Huse, i Stedet for de snævre, af Ilden fortærede Gader. Da jeg i Marts 1874 forlod Konstantinopel, skulde et nyt Brandvæsen efter europæisk Mønster dannes under en ungarsk Greves Ledelse. Den Gang var dog Alt endnu ved det Gamle, og derfor meget mere interessant. Da jeg i 1875 paany boede i Rue Hendek, var det overdraget Vægterne at give Befolkningen Meddelelse om Ildsvaade. Disse Vægtere ere svære, stærke Karle, bestemte til at vaage over Gadernes Sikkerhed; men det

En Tigger.

onde Rygte siger, at de ofte forstyrre den; thi de høje Paschaers Løn til dem er kun ringe, og Vægterne ville ogsaa leve. Saa snart der ved Lygterne paa Taarnene i Galata og Stambul signaliseres Ildløs, høres Vægterens tre drønende Slag paa Stenbroen, stadigt gjentagende sig, alt som han vandrer gjennem Gaden, og det frygtelige Brøl: »Jankinvar!« — »Der er Ild!« høres da ligeledes, stadigt gjentagende sig, først i nærmeste Nabolag, saa noget længere borte og derefter fra alle Kanter, i alle Gader, over En, under En, i Pera, Galata, Fondukly, indtil det fra Stambul over Bosphorus klart kan skjelnes i nærmere eller fjærnere Afstand, og nu hører man tillige: »Galata da! Pera da! Stambul da!«, alt eftersom Ilden er udbrudt i et af de forskjellige Kvarterer. Saa snart Vægternes »Jankinvar!« lyder, stemme de tusindtallige konstantinopolitanske Gadehunde i med deres ustandselige, afskyelige Hyl, og de holde ved dermed, saa længe Vægteren med Knippelen slaar sine tre dumpe, ildevarslende Slag paa Stenbroen. Kun i Berlin, i et af de vor Tid betegnende Etablissements, i en monstrøs Hønsedstilling, hvor hele Hønseslægten var repræsenteret, lige fra den kæmpemæssige Cochinkinahane til Lilleput-Dværghønen, har jeg hørt et lignende Spektakel, idet alle de Tusinder Haner, de store og de smaa, vedblivende galede paa én Gang, saa at Menneskene næsten kunde blive gale deraf. Intet Menneske, som ikke har oplevet det, kan gjøre sig et Begreb om det Virvar af Stemmer, blandet med de idelige Hundehyl og Vægterbrøl, med »Flumbagierne«s Banden, Mængdens Spørgen og Skrigen, som giver sig tilkjende, naar Ildsvaaden er i Nærheden og et mægtigt Flammehav belyser den natlige Scene. Saaledes saae jeg en Gang ved Nattetid en Ildløs i Nærheden af »Les petits champs« i Konstantinopel, hvor en forladt tyrkisk Kirkegaard med sine hvide, turbankronede Marmorstøtter, overskyggede af Cypresser, dækker den hele stejle Skraaning, som tidligere laa udenfor Byen. Hotel d'Orient, stærkt besøgte Kaféer, Bankier Otto Ulmans med stor Luxus udstyrede Hus og mange Paschaers og Bankierers Palæer, men ogsaa tæt sammenstuede, simple Boliger, laa lige op til og omkring denne tyrkiske Kirkegaard. Et Flammehav kastede sit glødende Skjær over Huse og Mennesker, over de opretstaaende, tavse Turbanstøtter; de Levende og de smulrende Levninger, Liv og Grav, Alt smeltede sammen i Flammeskjæret. Hvor vilde disse Flammer standse? Vilde man faa Bugt med dem? Vilde ikke disse stolte Paladser, disse Smaahuse, saa Manges eneste Eje, snart staa som Tomter, lig hin forladte, med mørke Cypresser kransede Kirkegaard? — Men ofte skinne de røde og grønne Lygter paa den klare Natteluft, uden at man hører Vægternes »Jankinvar!« Eller ogsaa lyder det en eneste Gang, og føjes f. Ex. »Bujukdere da!« eller »Terapia da!« til, da spores hverken Ild eller Røg, men Lygterne slukkes

ikke — der gaar Timer, og de brænde stadigt, uden at man aner, hvor Ilden har faaet Raaderum; i slige Tilfælde er Ildløsen for langt borte til, at Hovedstaden yder Hjælp. Saaledes iagttog vi en Gang, min Søn Harald, der med sin unge Hustru og mig gik en Spasertur paa Jeni Kypri (den nye Bro), de omtalte Lygter paa Galata- og Stambultaarnene. Vi tænkte, at Ilden muligt var i Beschiktasch, nær ved Dulmahbaksche, hvor nyligt en hel Fabrik var brændt. Det var paafaldende at se denne store Bygnings forkullede Tømmer og alt dens dels raa, dels forarbejdede, ligeledes forkullede Materiale og de af Ilden halvt fortærede Dampmaskiner staa omgivne af de store Brædeoplæg og midt i en Bydél, der foruden dette Etablissement udelukkende bestaar af store Træbygninger, hvor der hovedsageligt bo Armeniere, hvis sortøjede, dejlige Kvinder næsten udelukkende leve af Silke- og Guldbrodering, som udføres for utroligt billige Priser til en gros-Kjøbmændene i Stambuls Bazarer. Taragan-Slottet, dette Abdul Aziz' Pragtværk, grænser til Beschiktaschkvarteret; dette og den af samme Sultan byggede Moské ved Dulmahbaksche, hvorhen jeg tidt saae Sultanen ride om Fredagen med en mageløs Eskorte, have vistnok reddet Kvarteret; thi der blev uden Hensyn ofret Menneskeliv, og mange Huse reves ned, for i Tide at standse Ildens Fremskridt. Man siger i Pera: »Lykkelig Den, i hvis Naboskab en Pascha bor, for saa bærer Vinden fra, naar »Jankinvar« er i hans Nærhed«. At det ikke altid holder Stik, derom vidner det Faktum, at Sultan Abdul Aziz' sidste Storvezir-Palæ med 97 Værelser nedbrændte til Grunden. Det var Had og Avind, som havde paasat denne Ild, det var ogsaa Had og Avind, der fremkaldte Fabrikens Brand i Beschiktasch. Snedkerværkstedet i Beschiktasch er det største i Konstantinopel og Omegn, anlagt efter fransk Mønster; i dette blive Byggematerialier tilhugne, og de fineste franske, moderne, udskaarne og indlagte Møbler, ja, endog de eleganteste Vogne blive her udførte; endog Taragan-Slottets med Perlemór og Elfenben indlagte Gulve og Pragtstykker udførtes her til forholdsvis billige Priser, idet den armeniske, græske eller tyrkiske Arbejder er lige saa flittig og duelig som andre, og billig — i Stedet for at disse Luxusgjenstande ellers havde maattet forskrives til uholdt dyre Priser fra Paris. Det er jo en Selvfølge, at disse Gjenstandes Leverandører lede stort Afbræk, at heller ikke Bestikkelsespengene flød fra disse og i Lommerne paa Vedkommende, der drog Omsorg for at udstyre Sultan Abdul Aziz' mange Palæer, Haremmer og Kiosker; og havde det ikke været for den nyopførte Dulmahbaksche-Moské's Skyld, der ellers var bleven Flammernes Offer, saa vilde det hele store Beschiktasch-Etablissement, der styredes af Franskmand og dreves med armeniske Penge, være blevet et Ildens Rov, hvorefter dette første

Forsøg paa Industridrift i det Store i Konstantinopel vilde være strandet og Tusinder af Arbejdere være blevne brødløse.

Men den Gang hvilede Alt uforstyrret i det ellers saa travle Beschiktasch. Forgjæves spejdede vi rundt omkring efter Ilden, medens Lygterne vedbleve at brænde; der var hverken Røg eller Flamme at se. Omsider saae vi langt borte et stadigt voxende Ildskjær i Horizonten, og det var kun paa Broen, langt ude, at det var at se, medens Alt omkring os aandede Ro. Som i Drømme laa Stambul med sine Moskéer og Tusinder af Minareter, samt paa de klare, stille Vande i Fuldmaaneskin de tusinde Skibe med slappe Sejl. Ildskjæret paa Horizonten voxede imidlertid, og Taarnene vedbleve at være prydede med de brogede Lamper. Endeligt hørtes: »Jankinvar!« fra begge Bosporus' Bredder, dog lød det kun som et svagt Echo af de fjærne Raab. Ilden maatte være meget langt borte.

Medens den saaledes allerede havde raset i et Par Timer og en hel Forstads Befolkning var udsat for dens Ødelæggelser, mødte vi en Del mørke, underlige Skikkelser, der nærmest lignede formummede Riddere med Kutter over Hovedet, med underlige Redskaber i Hænderne, og Noget, der lignede et uformeligt Kogger uden Pile eller et slagtet Dyr uden Hoved, paa Skuldrene; Andre havde Pionérhakker, atter Andre lange Lygter; lydløst glede de fra Broen i store Barker, mange tunge Aareslag lode, og Barkerne forsvandt snart i Retning af Ildskjæret. Det var »Thumbagis« (Brandfolk), der søgte hen til Brandstedet ned ad Bosporus, Hver med en Vandsæk — en fyldt Faarebælg — over Skulderen. Men hvor sent samledes dette Redningsmandskab! Enhver vil forstaa, at slig Hjælp paa fjærntliggende Steder under de nævnte Betingelser først kan komme, naar Ilden allerede længe har grebet om sig, og derfor ser man meget ofte, ved at iagttage Ildsvaade — især i Stambul, hvor endnu de fleste Huse ere af Træ — naar Ilden udbryder om Sommeren, at en Fyrstik eller brændende Cigarstump har været Aarsag til de rædsomste Ødelæggelser, saa at Huse i Tusindvis ere forgaaede. Det ene Hus efter det andet fænger, brænder og tænder det næste; i et Nu styrte de sammen, Luerne voxte og brede sig. Der gaar næppe én Dag i den varme Aarstid, uden at »Jankinvar!« høres, ofte flere Gange, baade om Dagen og om Natten, i det tyrkiske Riges Hovedstad.

Den sidste store Brand i Pera, det var i 1870, begyndte Klokken 1 om Middagen og rasede i tre samfulde Dage og Nætter. Bekjendte af mig, der hørte, at der raabtes »Jankinvar!« og at der ikke nævntes deres egen, men en fjærntliggende Gade, forbleve rolige og nødte deres Kaffe og Cigaretter. Først tre Timer senere, da Ilden var brudt ud paa et andet Sted, og det hed, at det var en alvorligere Brand, tænkte

de paa at gaa hjem; saa ligegyldig bliver man i Almindelighed, trods den overhængende Fare, ganske som i 1792 under Konventets Tid i Paris. Jeg kjendte en Herre, der netop var i Bujukdereh, en af Konstantinopels fjærntliggende Forstæder, og hvis nye Hus i Pera lige var blevet færdigt og møbleret med største Luxus, — navnlig var hans Bogsamling af stor Værdi — men han havde endnu ikke assureret. Huset var grundmuret og stod alene, uden andre Bygninger i Nærheden, og saaledes ikke udsat for Ildsvaade, og Familien skulde om faa Dage tage det nye, dejlige Hjem i Øjesyn og Besiddelse. Efter at Ilden havde raset over et Døgn, tog Ejeren til Pera og saae sit nye, dejlige Hus nedbrændt til Grunden. Sin halve Formue havde han saaledes mistet og var nær ved at gaa fra Sans og Samling — da ser han paa Husets Tomt en tyrkisk Kvindes forkullede Lig, sammenkrummet over et Barns Lig. I hans Husdør havde den uheldige Moder med sit Barn søgt et Værn mod Flammerne; thi i Tyrkiet anser man grundmurede Huse for brandfri. Den Brandlidte tænkte da paa sin Hustru og sine Børn, der alle vare uskadte i Bujukdereh, og idet han sammenlignede sin Skæbne med Tyrkemoderens, priste han Gud. Ja, den Antagelse var virkelig almindelig i Tyrkiet, at grundmurede Huse, med massive Jærnskodder for Døre og Vinduer, hindrede Ildens Indtrængen. Denne fejlagtige Anskuelse fremkaldte store Ulykker, idet en Mængde af Træhusenes Beboere søgte Værn mod Ilden hos Naboer i grundmurede Huse, der ved Træhusenes Brand ompændtes af Ilden, saa at man ikke kunde hjælpe de saaledes af Flammerne Omringede, som ynkeligt indebrændte; de hjærteskærende Jammerskrig, der i alle Retninger gjennembævede den opildnede Luft, ville ikke glemmes af de Rædselsbetagne, som, uden at kunne yde ringeste Hjælp, vare Vidne til denne Peras store Brand. Blandt Andet ompændte Ilden et anset armenisk Pige-Institut, og tredive unge Piger brændte inde bag de tæt lukkede Ildskodder og de brandfri Mure. Mange søgte under Katastrofen et sikkert Tilflugtssted for sig selv og deres Skatte i deres egne Huses Cisterner — hvert Hus er nemlig forsynet med en saadan — i Stedet for med de Modigste at flygte, medens Ilden tog Overhaand og hist og her ompændte Gaden. Men Cisternerne styrtede sammen under de brændende Ruiner, og efter Branden fandt man i disse Cisterner sammenkrummede Skikkelser, døde — kvalte — maaské sultede ihjel — med de døde Skatte i Favn! Man kommer til at tænke paa Pompejis Ødelæggelse, da Ild og Aske fortærede og begravede Mennesker og deres Boliger i Tusindtal.

Noget af det Væmmeligste og Ynkeligste, efter at en Ildløs har fundet Sted, er Marodørerne og Tiggerne paa disse Flammernes Valpladse. De Første høre

egentlig ogsaa til Tiggerne, kun med den Forskjel, at de, i Stedet for at række Haanden frem for at bønfalde om »Bachziz«, grave i den endnu hede Aske og søge at fravryste den, Hvad Ilden har brændemærket, men endnu ikke fortæret. Det er ikke efter Guld og Sølv, de lede; thi det er alt i Forvejen bjærget eller stjaalet; men en halvt forkullet Bjælke, et halvt brændt Tæppe, rustne Søm og brustne Kar, Klude, Benstumper, lige meget om de høre Mennesker eller Dyr til, gramse de omkring efter imellem Snavset og Asken, der dækker Ruinerne, medens Tiggerne, saa snart der ingen Fare er mere, naar Ildebranden falder i den kolde Aarstid eller Regntiden, samle sig om de rygende Tomter, som om det var et hyggeligt Arnested. Dér krybe de sammen, ofte hele Familier, og Hundene gjøre dem Selskab; dér passiare de om Huset, der nu tjener dem som Tilflugtssted i Sneen, om dets Beboere, der nu brænde i Helvede — »Allah forbande dem!« — lige som de allerede i levende Live have maattet brænde — »thi aldrig gave de en ærlig »Fakir« (Tigger) Bachziz«. Det er, som havde denne pjaltede Tiggerkaste det Privilegium at benytte Brandtomterne, medens disse endnu ryge, for at exploitere de Forbigaaende. Ofte ere dog disse Tiggere Folk, der ved Branden virkelig have mistet Alt og kun ved Tiggeri friste Livet; dette er tillige et Kunstgreb, som Tiggeren af Profession benytter sig af, for paa det Sted, der nys var Flammernes Tumbleplads, uden at aabne Munden, med melankolsk Blik og udstrakt Haand at vække Medynk og tilvende sig Almissen, der aabenbart forudsættes at blive ydet til den formentlig Brandlidte.

Ja, Tiggerne i Konstantinopel ere ikke alene et Samfund, men man kan gjerne sige et Lav. Om Den, hvis Billede her meddeles, vil jeg fortælle, hvorledes jeg gjorde hans saa nære Bekjendtskab, at jeg endog kunde forevige ham selv og hans brunøjede Datterlil — skjønt det næppe passer i min »Jankinvar!«-Beretning, uden for saa vidt han lovede, at »de røde Øjne nok skulde kigge ud af vore Vinduer«. Jeg kjørte nemlig hjem fra Kirke en Søndag i Januar 1875. Regntiden havde alt varet længe, og skjønt Solskinnet havde lokket Hundreder af Mennesker ud, saa var det ynkeligt at se dem næsten vade i Gadernes Morads, især hvor nye Huse vare under Bygning i de nyligt ryddede Kvarterer. Den, som kunde, blev baaren i Portechæse eller kjørt, og hensynsløst overstænkedes de pyntede Søndagsfolk af Karreter og Fiakrer. Paa Vejen saae jeg en mærkelig, høj, smuk, fyrretyveaarig Mand, med hvid Turban, slæbe sin lasede Kaftan gennem Gadesnavset. Hans Gang og Holdning var snart bydende og storagtig, snart krybende, alt efter som han troede sig ubemærket eller var blandt mange Mennesker. »Harald!« sagde jeg til min Søn; »ham maa jeg male!« »O nej dog,« svarede Harald;

»en fattig Tyrk kommer aldrig i et kristent Hus og lader sig end mindre male!« Men, som sagt, saa gjort; jeg steg ud af Vognen og gik efter den smukke Mand med den lasede Kaftan og den hvide Turban. Med lidt Tyrkisk, med Pantomimer og ved Hjælp af de strax os omgivende mange Mennesker, der, snakkende i Munden paa hverandre, tillige fortolkede min Mening, forklarede jeg Tyrken, hvor vi boede, og at han næste Søndag skulde indfinde sig for at faa »Bachziz«; thi at han var en Tigger, aabenbares, da han standsedes, ved den ynkelige Mine, med hvilken han rakte Haanden ud og fordrejede Øjnene, og ved den Pose, han bar, hvori adskillige »milde Gaver«, saasom gamle Klædningsstykker og Mad, kunde skjelnes, baade ved Lugt og Form. »Han kommer aldrig!« sagde baade min Søn og de Omstaaende. Næste Søndag hører jeg Larm udenfor Døren i Forgaarden ved vort Hus. Det var Nissin, vor jødiske Tjener — som ved de over den lille, flade Næse tæt sammenvoxede, buskede Øjenbryn, med de livlige, rullende Øjne, og ved den med hvide Tænder besatte, ideligt grinende, store Mund, samt ved sine Grimacer og sin hele lille Persons store Væverhed lignede en Abekat — det var ham, der høj-røstet kjævledes med en høj Tyrk, iført laset Kaftan og hvid Turban, og fulgt af tre unge tyrkiske Kvinder.

Tyrken med de tre smaa »Kyz« (Piger) vilde tiltvinge sig Adgang til vor Bolig, hvilket Nissin, vred til det Yderste, negtede ham. Tyrken spurgte efter »Hanum« (Damen i Huset). Til alt Held kjendte jeg strax hin Tigger fra forrige Søndag, hvem jeg havde lokket med »Bachziz«.

Det var bittert koldt, der var Sne paa Tage og Gader. Jeg bad hele Selskabet komme ind i Forhallen. Tiggeren bøjede sig dybt til Jorden og hilste paa Tyrkisk ved at røre med Haanden ved Jorden, ved Brystet og ved sit Hoved; det Samme gjorde de tre af Kulde skjælvende smaa »Kyz«. Det Første, jeg gjorde, var at give dem Sko paa deres ildrøde, af Kulden medtagne, nøgne Fødder; saa trak jeg min egen Uldklokke af, bandt den om en tolvaaers Pige og hentede derpaa andre Klædningsstykker til den ældste og den yngste af Tiggerens Døtre. Derpaa fik de hed Kaffe, Cigaretter og Ris og, efter at være blevne varme, Lov til at gaa hjem; den Yngste blev dog hos »baba« (Faderen), som førtes op i Atelieret, og for ikke at tabe Tid og Lejlighed, begyndte jeg strax at male.

Ilden knitrede i den hvide Fajanceovn bag ved mig; jeg satte en Stol til Tiggeren lige overfor ved Vinduet og tegnede Konturen, medens Laila, den lille Pige, klyngede sig til Faderen. Næppe saae jeg bort, før han som en Kautschukmand paa ægte Tyrkisk satte sig med korslagte Ben ovenpaa Stolen. Han fik Kaffe og Cigarer og var ydmyg og yderst beleven. Jeg gav ham en Medzed og sagde, at to

andre skulde han faa Dagen efter. Han kom virkelig næste Dag med Laila, men uden sin ærbødige Hilsen, og det varede ikke længe, saa forlangte han i en mere og mere bydende Tone Kaffe, Tobak og Vin. »I Tyrker maa jo ikke drikke Vin,« sagde jeg. »De høje Effendier og Paschaer drikke sig hver Dag fulde«, svarede han; »hvorfor skulde »baba« ikke ogsaa drikke Vin?« Derpaa forlangte han, at jeg skulde flytte hen paa hans Plads ved Vinduet, han vilde da tage min Plads ved Kakkelovnen, og han sagde, at jeg var ond, fordi jeg ikke vilde bytte Plads med ham, og han blev nu maliciøs. Vinen gjorde dog god Virkning, ja, altfor god; thi han nikkede og nikkede, til han sov ind. Men lille Laila, der efterhaanden var bleven fortrolig med de for hende usædvanlige Omgivelser, tøede op lige som Istapperne, der hang ned fra Taget og smeltede i Solvarmen. Jeg gav hende lidt Sukkergodt og et Par blanke Pjastre. Dette udøvede en magisk Virkning paa den lille Pige. Hun tog sit lette, noget smudskede og pjaltede Slør, der halvt skjulte Ansigtet, i de smaa, fine Hænder, løftede Armene i Højde med Hovedet og bøjede den smækre, lette Barneskikkelse rhythmisk frem og tilbage, forover og bagover. Det var lige saa graciøst som underligt; hun syntes mig et østerlandsk Æventyr, en barnlig Hourig; Øjet straalende, de svulmende, varme Læber aabnedes og Kinderne farvedes, men ikke mere end den bleggule Abrikos, naar den lige begynder at rødme i Solens varme Skin. Mine Pensler hvilede, medens den Lille langsomt, i større eller mindre Kredse, lige som i Drømme, bevægede sig gennem Atelieret. Men jeg malede indvendigt med Sjælens Evner og slutte det bedaarende Indtryk af Lailas improviserede Dans. Med Et vaagner Tiggeren; den Lille viser ham Pengene og giver ham Noget af sit Sukkergodt. Men nu var Hundrede og Et ude! Skjælmen mærkede, at han havde mig i Lommen, fordi jeg var saa henrykt over Pigebarnet; han blev nu Mester og kommanderede: »Tobak! Kaffe! Vin! Bachziz!« Den Lille maatte danse — og danse — og danse atter og atter, og da jeg slutteligt vilde male, og han maatte sidde rolig, gjorde han sig vred, bandede, at Allah skulde lade mig brænde i det hede Helvede, og sagde, at hans Effendier gav ham i én Time Mere, end jeg hele Dagen for det svære Arbejde. Vi bleve for Alvor Uvenner, og jeg sendte ham bort uden at betale ham, idet jeg dog lovede ham ti Medzedier*), naar han kom endnu to Dage, for at jeg kunde fuldende det arrangerede Billede. Han indfandt sig virkelig Dagen efter med Laila; denne maatte danse paa Kommando, men jeg lagde kun Pjastrene i den lille Haand, fordi »baba« kommanderede »Bachziz«, og fordi jeg maatte købe mig Fred, Hvad det end kostede.

*) En Medzedie er en Sølv mønt af omtrent 3 Kroners Værdi.

Den første Dag, da Laila endnu lignede en sky Hind og klyngede sig til »baba«, skottende hen til mig, lykkedes det mig at opfatte dette hendes Udtryk paa Billedet. Hendes Dans har jeg siden let skizzeret paa et andet Lærred.

I Stedet for at holde sit Ord og sidde for mig til Solnedgang, blev Tiggeren mere og mere utaalmodig og ubehagelig; han bandede og sang afvejlende og sagde pludseligt: »Nu skal jeg købe Sukkergodt og Voxkjærter til min Søsters Bryllup, og nu vil jeg bort!« Laila gav sig til at tudskraale; Intet hjalp, hverken Kaffe, Tobak eller Vin. Han gik. Saa gav jeg ham fem Medzedier til Sukkergodt og Kjærter, skjönt jeg antog, at Søsterens Bryllup var en Løgn. Laila fik Sukkergodt og Kys paa de friske, varme Barnelæber. Det var vist hende, som Dagen efter bragte »baba« til det lune Atelier; men det var ingen smal Sag at blive færdig med Tiggeren og hans Billede; thi han var langt mere uforskammet og fordringsfuld end de foregaaende Dage. Han boede i Zigeunerkvarteret bag ved Jødekvartret. Han var egentlig en tyrkisk Zigeuner, der levede af Tiggeri, Kvaksalveri, Trolddomskunster og andre slemme Kunster. Henved Klokkeren to indbød han mig og min Søn til sin Søsters Bryllup — vi vilde være blevne udplyndrede, maaské myrdede, hvis vi vare fulgte med ham til hans Bolig. Alligevel kan jeg ikke negte, at jeg, forudsat at det var sandt, at hans Søsters Bryllup virkelig højtideligholdtes, gjerne vilde have været med for at se til. Men min Søn fraaadede det paa det Bestemteste, og vor jødiske Tjener, Nissin, Abekatten, ligeledes; »paura, paura«, sagde Nissin; »cattiva gente, Fakiri scelerati ladri, paura, paura!« Disse tyrkiske Ziegeunere ere egentlig en muhamedansk Sekt, men have en Pariakastes Stilling og bo i et særskilt Kvartér lige som Jøderne, Armenierne og Grækerne, hvilket navnlig overholdes i Smyrna.

Vi bleve derfor hjemme; men Fakiren med Laila var ikke at formaa til at blive længere; Pengene havde han jo redeligt fortjent; thi hvor skulde jeg vel ellers have haft Lejlighed til at male dette Billede? Men han var ikke tilfreds med de ti Medzedier og sagde: »Jeg vil brække Hals og Ben, og mit Legeme skal hentørres i levende Live, om jeg nogensinde kommer igjen paa denne Trappe!« Nissin oversatte denne smukke, tyrkiske Sætning for os paa Italiensk, Laila fik en extra Bachziz, Sukkergodt, et lille, nyt Slør, en Tøjrose og en Paafuglefjer, som var Maalet for hendes Ønsker, og desuden et varmt Kys til Afsked. Hun græd oprigtige Taarer, som om hun instinktmæssigt mærkede, at der var En til, som virkelig holdt af hende, skjönt det var en »Giaur«. Til hvilket Harem mon Laila vil blive solgt? Thi bliver hun saa smuk, som hun tegner til, og med hendes Dansetalent, saa er hun en Skat, som »baba« nok vil forstaa at drage sig til Nytte. Hun faar da nyt Slør og Fjer,

Roser og Sukkergodt; men mon hun faar og føler Kjærlighed, saa varm og ærlig, saa ædel og uskyldig, som den, hun mødte hos Giaurkvinden?

Tiggerens sidste Ord vare, medens hans Øjne gnistrede: »Jeg haaber nok, at de røde Øjne skulle kigge ud af dit Hus' Vinduer!« Det var nær sket; men herom senere.

Jeg skal nu give nogle flere Beretninger om Peras store Brand i 1870, samt tilføje andre flammefødte Erindringer. Det engelske Gesandtskabs-Palæ, som stod aldeles isoleret, omgivet af en stor Gaard og en endnu større Have, en Pragtbygning, opført af massive Stenkvadere, med Blytag og med Jærnskodder for alle Døre og Vinduer, var stedse blevet betragtet som aldeles brandfrit. Man tænkte hverken paa at sikre Arkiv, Kontanter, Pretiosa eller andre Værdigjenstande og iagttog roligt de stedse videre og videre om sig gribende Ildmasser rundt om i Pera, hvor det brændte i flere forskellige Retninger paa én Gang. Miss Brunswick, Guvernante hos den engelske Ambassadørs Datter, har fortalt mig, hvordan Sir Henry og Lady Elliot med hele Husets Personale iagttog dette storartede Skuespil fra Palæets Balkon. Millionvis faldt Gnisterne som en ustandselig Ildregn gennem de rædsomt oplyste Røgmasser, der stadigt skiftede Farve og Form, alt eftersom det var Træværk, Vin, Olje, eller andet Forraad, som gav dem Næring; men efterhaanden tog Røgen og Ilden mere og mere Overhaand, Menneskenes Angestskrig, Dyrenes Brølen, Ildsøjlernes Antal toge til med hvert Minut — det var frygteligt. Sir Henry og hans Omgivelser saae den sig nærmende Fare uden dog at tro, at Palæet var truet endnu; men for en Forsigtigheds Skyld bleve fyrretyve Mand beordrede op paa Taget, da det ansaas for rigtigt at beskytte det mod den ved den hede Luftstrømning stadigt stigende Varme, skjønt Ilden endnu var langt borte. Pludseligt saas den at nærme sig, springende ligesom et Rovdyr. Nu staar et stort Træ i lys Lue, snart efter et andet, et tredje, hist og her i Haven — paa én Gang flamme alle Buske, og i et Nu brænde, som ved Trylleri, Græsplænerne og Blomsterbedene, der omgive Palæet — et Fyrværkeri saa rædsomt, saa utroligt, som man næppe ser det i Drømme. Mandskabet maatte nu med afsvedne Skjæg og Øjenhaar forlade det ophedede Tag, medens Klæderne vare saa hede, at de kunde have fænget i et Øjeblik. Alle bleve nu beordrede at stænge Skodderne for. Miss Brunswick hjalp til, men ser pludseligt Ilden blusse op midt i Salen. Nogle Brande vare trængte ind gennem Skorstenen, og fra Kaminens Aabning styrtede Flammerne rasende frem, Skorstenen brast, og den hærgende Ild forplantede sig lynsnar fra Tæpper og Lænestolene, der omgave Kaminen, hvor, efter engelsk Skik, Familien dagligt samledes, til alle Møbler, til alle Værelser, til alle Etager. Situationen var

frygtelig og Forvirringen grænseløs. Uden at kunne redde det Ringeste, kun med de Klæder, som de gik og stod i, maatte Gesandten med Familie og Husfolk, efterladende Alt, hvad der var dem kjært af Ejendele, flygte fra den nyligt saa stolte Bolig, nu Elementernes Bytte.

Dagen efter blev Sir Henry Elliot tilsagt til Sultanen, der højligens morede sig ved at se Hans Excellence kun iført en Regnfrakke og lysegraa Inexpressibles — thi Uniformer og Ordener vare brændte.

Det varede ikke mange Timer, saa stod kun Tomten tilbage af det lueomspændte Gesandtskabs-palæ, der dog fire Aar efter Katastrofen, lige som en Fugl Fønix har rejst sig igjen af sin Aske.

Hvor rædsom end Ilden er — thi Elementet, det umiddelbare Udtryk for Naturkraften, ubændigt, uansvarligt for Virkningerne, utilregneligt, virker ødelæggende som Lynet, som Vandfloden, som Lavinen, Tyrken siger som Skæbnen — saa synes Pøbelen og Tlumbagierne mig endnu rædsommere, idet de, under det Paaskud at ville redde, trænge ind i de brændende Huse og Kvarterer og ødelægge Alt, hvad Ilden skaanede. Jeg sammenligner dem med Ligskjænderne. Ilden dræber, disse myrde, stjæle det Reddede, mishandle Børnene og Kvinderne, der trygle om Hjælp i den yderste Nød. Rædsomme Meddelelser, der betegne disse lumpne Uhyrer, bleve gjorte min Søn, som undsaar sig ved at gjentage dem for mig. Det er en Regel, at man, saasnart Ilden begynder at gribe om sig i nærmeste Nabolag — sædvanligt er Indboet assureret — idet man medtager de mest uerstattelige Ejendele, forlader sit Hjem og giver alt Øvrigt paa Naade og Unaade til Pris for Ilden og dens Følgesvende Tlumbagierne, samt den rovbegjærlige Pøbel, der, naar Jankinvars kæmpestore Fakler lyse, fejre deres skjændige Saturnalier, uden at ænse, om nedstyrtende Mure maaské i næste Øjeblik kunne begrave deres gudsforgaaende Kroppe.

Intetsteds mere end i Konstantinopel, naar jeg saae Himmelen farves rød om Natten og »Jankinvar!« lød nær og fjærn, har jeg maattet tænke paa Schillers Ord:

»Wehe wenn sie losgelassen,
Wachsend ohne Widerstand,
Durch die volkbelebten Gassen
Wälzt den ungeheuern Brand!
Denn die Elemente hassen
Das Gebild der Menschenhand.«

Man siger, at Regeringen, naar den vil have nogle Gader eller et Kvartér ombygget, sørger for Rydningen ved at svide de smaa Tyrkehuse af, disse interessante, fantastiske, brogede Træbygninger med de fremspringende Karnapper, hvor man skimter de nysgjerrige

Hanummer, som titte ud bag de af Haremmernes Trægitre halvt skjulte Vinduer. Det er især disse Huse, som give de østerlandske Byer deres ejendommelige Præg, men maa falde som Ofre for den voxende Civilisation, der, uden at meddele Tyrken europæiske Fortrin, berøver ham hans patriarkalske Sæder, vækker hidtil ukjendte, med Klima og Vaner uforenelige Fornødenheder, samt berøver Østerlænderne den Charme, der, skjønt skjult bag Haremmernes Gitter og enten bevogtet af den skinsyge Effendi selv eller af hans endnu mere skinsyge Eunuk, dog vides at være tilstede, saa længe den til Trods for al Ufuldkommenhed betegnes ved Primitivitetens Ynde. Ligesom den rødmussede Bondepige vilde blive til Latter, naar hun ombyttede sit korte Skjørt med et rigt besat Slæb, saaledes vil den majestætisk slentrende Hanum uden Feragis og Jaschmack ikke blive lagt mere Mærke til end en Syjomfru i Charlottenlund Skov, hvis hun vilde rivalisere med Evropæerinderne, og de nybyggede Gader i Pera, med Undtagelse af de store, kasernelignende Regeringsbygninger, se alt Andet end hyggelige eller interessante ud, trods deres evropæiske Tilsnit.

Saaledes fortrængte nye Gader de oprindelige, og Konstantinopels Hovedkvartér, Pera, har mistet sit ejendommelige Præg; ikkun det utroligste Snavs og de herreløse Hunde, om hvilke der fredes, minde om svundne Tider. Kun faa Gader i Pera staa fra den Tid, da man kunde række Haanden fra det ene Hus til det andet over Gaden, da Haremsvinduerne hvilede paa Karnapper, under hvilke man, naar Regnen strømmede ned, kunde gaa tørskoet fra Hus til Hus, medens Rendestenen i Midten opfangede alt Vand og alt Snavs, førende det ned i lavere liggende Gader, og Hundene fiskede efter de Herligheder, som de plumrede Vande førte med sig. Hvor underligt denne Beskrivelse end lyder, saa kan jeg forsikre, at disse uregelmæssige, røde, blaa, gule eller grønne, som oftest med Vinløv kransede Træhuse, høre til det mest Maleriske, som endnu hist og her kan findes. Ingen kan paavise, naar og hvorledes Svovlstikken, belejligt eller ubelejligt, faar det let fængelige Materiale, hvoraf disse Tyrkehuse bestaa, til at gaa op i lys Lue. Ogsaa vort Hus i Rue Hendek var opført paa Brandtomterne af en for Aar og Dag siden afsveden Tyrkegade. Brandmuren paa dette fire Etager høje Hus — alle ere de høje og smalle — støder mod det endnu ikke benyttede Brandsted, medens Facaden vender ud mod en Rest af det ægte Tyrkerkvartér. Der rager endnu et Bad frem, med æggerund Kuppel fuld af Ventilér, meget lig en uhyre Fluesvamp, da Kuppelen er rød og Ventilérerne hvide. Der ses ogsaa tyrkiske Vadske-Etablissementer, meget tarvelige i deres Indretning; en stor Kjedel med Fyrsted under, og mangfoldige Tørresnore med de, hvad Farve og Form angaar, ubegribeligste Klædnings-

stykker, dinglede i den frie Luft under Figen- og Palmetræers Skygge. Lige saa primitive ere Bagernes Ovne og de tilstødende Butikker — alt Dette danner Midtpunktet for Husene, der i alle Retninger og Former paa kryds og tværs omgive disse Kvarterets Klenodier, som yde Legemet Næring og befordre Renlighed. Hist stavrer en Kamal frem, her skimter man et Æsel, som bøjer om Hjørnet af Gyden — ved Dørtærskelen ligge nogle søde, snavsede Tyrkebørn, iførte brogede, vide Buxer og vatterede, stukne Kaftaner; de lege med de endnu mere snavsede Hunde — noget længere henne vadsker en sort Slavinde Børnetøj, medens Papa, med Turban og Talar, passer det lille Nor, som ogsaa er iført brogede Pantalons. Sligt saae jeg dagligt foregaa udenfor vort Hus i Rue Hendek, medens det gyldne Horn med Stambul i Baggrunden bredte sig i Solens glimrende Guld. Vore mange Vinduer vare alle forsynede med Jærnskodder, Dørene ligeledes, undtagen et stort Vindue og en Luge i Brandmuren i fjerde Etage. »Det brænder vistnok ret snart i Deres nærmeste Nabolag«, sagde en af vore Bekjendte en Aften; »thi disse tre Gader udenfor Deres Vinduer ere nok den sidste Rest af det Tyrkerkvartér, der ikke brændte med ifjor.« Harald løftede paa Skuldrene og sagde paa Italiensk det betegnende »Chi lo sa!«

Det var i Februar, stræng Vinter, og i sexten Nætter og Dage havde det ellers saa hyppige »Jankinvar!« ikke lydt, saa man om Aftenen ganske hyggeligt lagde sig til Ro, som var det ikke i Pera, at det nye Hus laa. Vi vare netop vendte hjem fra et Selskab; det var over Midnat, og mit Silkeskrud med Slæb og Kniplinger laa henslængt paa Stolen; thi træet var jeg, og Viktoria, min smyrnriotiske Kammerpige, var alt tidligere gaaet tilkøjs. »Gud ske Tak, at vi i saa mange Nætter har haft Ro, at der ikke har været Ildløs i saa lang Tid!« sagde Harald, da han gav mig Godnatkysset. Næppe var jeg vel falden i Søvn, førend han igjen traadte ind i mit Soveværelse. »Moder«, sagde han, »staa op! Vi maa strax forlade Huset — der er Ild tæt ved i Tyrkerkvartéret.« Ildskjæret belyste Alting rædsomt. Nedenfor vore Vinduer stod Tyrkerkvartéret i Flamme, og Vinden bar paa Silkeskrudet med Slæb og Kniplinger, som laa lige ved Haanden, blev taget over det bare Linned, en anden Silkekjole kastedes ovenpaa den første, en tredje og fjerde ligeledes — jeg lignede et Silkeløg. »Kom, Moder! Vinduesruderne her ere alt hede!« raabte Harald ned fra øverste Etage. Skodderne bleve om Aftenen altid lukkede. Først løsnede jeg i en Fart Dronning Olga af Grækenlands, Sofies og de andre fire Børns Portrætter og de ægyptiske Vandbærersker — thi disse Billeder vare, for mulig Ildsvaades Skyld, anbragte løst i Rammerne, da de vare uerstættelige for mig — og med disse mine Skatte ilede jeg ned ad

de mange Trapper og lagde dem paa en Bærebør, da Harald strax havde hentet to Kamaler med en saadan, for at føre vore Sager bort. Vi vare saaledes rede til at forlade vort yndige, nye, til min Søns nærførestaaende Bryllup omhyggeligt indrettede Hus. Dér hang i Hundredevis alle Haralds Studier fra Italien, Grækenland, Lilleasien og Stambul! Kun enkelte af dem kunde jeg i Forbigaaende pille ned fra Væggen; thi Harald lod mig ikke et Øjeblik Ro, og Flammernes rædsomme Skin kastede deres Skjær paa disse Aandens Skatte, disse Studier, der vare samlede med saa megen Vanskelighed, Omhu og Kjærlighed. O, det var et tungt Øjeblik!

Da træde to fremmede Mænd ind til os. Først vilde vi værge os mod deres Indtrængen i Huset, men det viste sig meget snart, at vi Intet havde at frygte af dem. Den Ene var Assurance-Selskabets Murmester, den Anden en armenisk Advokat, hvem vi Dagen i Forvejen havde modtaget i Atelieret. »Jeg saa det brænde i Deres Nabolag«, sagde Advokaten, »og saa ilede jeg herhen; lad mig hjælpe Dem at redde, mens det er Tid«. Murmesteren lagde vaade Sække paa de hede Vindusruder i fjerde Etage. Noget efter sagde han: »Takket være Gud! Vinden har vendt sig; for Øjeblikket trues Huset ikke af Fare. Red, Hvad De kan, jeg bliver hos Dem, men hent Kavasserne fra det svenske Gesandtskabs-Hotel, for at de kunne holde Vagt«. Harald ilede afsted efter Kavasserne, og jeg pakkede ind sammen med Advokaten. Og, min Tro, der blev pakket, hulter til bulter — de mest heterogene Ting, alt eftersom de faldt mig i Hænderne, eller jeg huskede, hvor de vare. Alt pakkedes inden i en dejlig, stor Damaskes Dug, der endnu laa paa Spisebordet. Dagen i Forvejen havde vi haft et lille Selskab til Frokost, et Slags Debut, jeg gjorde som midlertidig Husmoder, indtil Haralds unge Brud kunde indtage min Plads. Det var Emil v. Holstein Rathlou, der — som før nævnt — paa sin Jagt »Echo« gjæstede det gamle Myklegaard med sin Svoger Kaptejn Wulff og hans Hustru. Mangt et varmt, dansk Ord var blevet vexlet med Landsmændene, og Hjemmet og gode Venner vare ihukkommede. Denne Dug, som endnu bar Spor af de ved Frokosten tømte Skaaler, maatte nu modtage alle de mange Gjenstande, som helst skulde reddes. Det var først og fremmest vore Farver og Pensler, saa alle Studierne og alt Andet, som med Lethed lod sig løsne fra Væggene eller slæbe bort. Pakken blev større og større — nu først mærkede vi ret, hvor Meget vi vilde have mistet, som ikke kunde assureres, og vi pressede Mere og Mere i Pakken, saa Farvetuberne gik itu og plettede Dugen, den dejlige Dug, der skulde bruges til Haralds og Maries Bryllupsgilde. Fra det Rædselsfulde til det Komiske er der kun ét Skridt, og derfor var det vistnok, at jeg og

Advokaten brast i Latter, da vi pressede og bandt for den store Pakke, som baade blev gul og grøn og rød og blaa, jo mere vi pressede paa. Imidlertid var Harald kommen med Kavasserne; den brogede Pakke læssedes paa Bærebøren, og i fem Timer stode vi saaledes beredte til Flugt, medens Vinden snart bar fra, snart paa igjen. Alle Vinduer og Tage vare besatte med angstfulde Mennesker, som iagttog Ilden, hvis Fremskridt paaskyndedes ved de Luftstrømninger, som altid opstaa ved en stærk Ildløs, og som fandt Næring i de Stoffer, med hvilke den kom i Berørelse. Fra Vinduet i øverste Etage, hvis Ruder stadigt bleve overgydte med Vand af Murmesteren, iagttog jeg, hvorledes Flammernes Tunger slikkede op ad hvert af Ilden omspændt Hus, hvorledes det blev lysere og lysere i Vinduerne og Flammerne brøde ud fra hver en Aabning, hvorledes de naaede Taget, der, lignende en Ildknipling, bævede nogle Minutter over det brændende Sted, indtil det bragende styrtede sammen, og saaledes gik det videre, fra Hus til Hus. Femogtredive Bygninger brændte saaledes ned i Løbet af faa Timer; Vandstraalen rettedes med Snille mod Flammernes Sæde, men kunde paa Grund af Kvarterets Ufremkommelighed ikke naa alle Steder hen. Paa Tagene i de krogede, smalle Gyder vare de uforfærdede og utrættelige Redningsmænd stuede sammen. Tre af dem saa jeg blive begravede af en nedstyrtende Mur, medens de huggede Træhuse ned, som adskilte de endnu af Ilden forskaanede Bygninger fra de allerede brændende. Mellem de bornerede tyrkiske Husejere og Tlumbagierne, der skulde nedrive Huse for at standse Ilden, kom det til Kamp. Det var et frygteligt Spektakel; Nogle toge Parti med Tlumbagierne — vistnok de, der holdt af at fiske i rørte Vande og vilde hjælpe med at rive Huse ned hellere end at slaas med Ilden om Indboet; men der var ogsaa fornuftige Folk, som støttede den rigtige Forholdsregel. Jeg saa, hvorledes de sloges, medens Ilden rasede videre og Husene styrtede sammen over enkelte af dens Ofre. Men paany lode Øxernes Slag; tre Huse bleve i en Fart revne ned, og Ilden standsede derved. Heldigvis blev det stille Vejr, ellers havde Ilden vistnok voldet meget større Ødelæggelse, da der var Olje- og Petroleumsoplag i Nærheden. Vi slap saaledes baade for Ild og Vand, hvilket sidste ligeledes er i højeste Grad ødelæggende, ligesom overhovedet de uforfærdede Tlumbagieres Ranen og Ødelæggelseslyst. De Stakler! Ildløs er nu engang deres Benefice; thi for alle deres Anstrængelser, for Livet, de sætte ind, er det eneste Vederlag, Regeringen aarligt giver dem — en Kamal-Trøje og Kutte og frie Hænder, medens Ildløsen staar paa. Men vi slap med Skrækken, med Ulejligheden, med Farvepletterne paa den fine Dug, med flere Medzedier til Kavasserne og Kamalerne, der ventede,

for, naar det gjordes nødvendigt, at bære Tøjet bort. Erindringen om denne mærkelige Situation vil jeg nødigt undvære. En ægte Bordeaux først paa Natten og siden den dampende Mokka kaffe, som Viktoria serverede ved Daggry, og en, om muligt, endnu bedre Morgensøvn vare derfor dobbelt velkomne.

Levantineerne i Pera, der ere opfødte og opfostrede ved Indtrykket af »Jankinvar!« paa alle dens Stadier og i hele dens Omfang, sagde med deres Ligegyldighed, naar det ikke gjælder dem selv eller deres Huse og Familier:

»Autant de bruit pour une omelette!«

ATTENDE KAPITEL.

Nokturne.

Det er netop den græske Nytaarsnat! Et ubeskriveligt Spektakel, et babylonisk Virvar af alle Tungemaal kunde skjernes i Frastand. Jeg skyndte mig til Vinduet. En stor Lygte, rund som en Ballon, bekranset med Blomster og Grønt, pyntet med brogede Baand, blev baaren af to syngende Knøse — i Fald overhovedet Gutural- og Næselydene kunne betegnes som Sang, den Sang, der frembragtes af disse to græske Ynglinge, der saændelig ikke betegnede Hellas' klassiske Blomstringstid. Snart istemmes Hyl og Skrig af improviserede Sangere, der rekruteres fra Befolkningens Bærme, og utallige konstantinopolitanske, herreløse Gadehunde gjøre deres Bedste for at forøge denne utrolige Koncert, der varierer med de utænkelige Dissonanser. Lutter Superlativer! Men hvor skal jeg ellers finde Udtryk for at beskrive noget saa Disharmonisk, noget saa vanvittigt Lydende!

Og ned ad Gaderne, fra Dør til Dør, hædredes Husejerne og Lejerne i Pera med denne Indvielse af Nytaaret. Først morede det mig at iagttage dette brogede Syn, den fantastiske Belysning, der fra den bekransede Nytaarsballon spredtes paa de groteske Grupper, disses Halloj og Opsange og Krumspring, overhovedet det Fremmedagtige ved hele Optoget, omgivet af den barokke tyrkiske Træ-Arkitektur, med den stille Nymaane sejlene ligesom et lille Skib i Ætherens mørke Blaa højt ovenover al denne Støj og dette Nytaarsrabalder.

Men efterhaanden blev det mig dog for galt, og for monotont tillige. De bedste Vittigheder tabe tilsidst ved Gjentagelsen al Morskaben.

Anderledes er det, naar man er midt imellem det, naar man selv deltager i Spektakelet, er aktiv og spiller sin Rolle med, eller naar man, som f. Ex. i Neapel, ser Polichinel, denne traditionelle Folkenar, stadigt rivende

nye Vitser af sig, som ikke skaane Nogen, ikke Konger, ikke Regeringer, ligesom Punch i London, snart godmodigt spøgende, snart bidende satirisk. en Svøbe i traditionel, folkelig Skikkelse.

Ja, anderledes er det, naar Tarantellen i rhythmisk Dansevirlvel river de Unge, ja, de Gamle med sig. Ogsaa Maskeradens gaadefulde Uro og dens Tiltrækningskraft kjender jeg, dette kaotiske Virvar, hvor Sandheden skjuler sig bag Halvmasken og gaar Haand i Haand med Æventyret, som alle vegne titter og smiler frem. hvor de pikanteste Situationer ere gjente i Dominoens Folder, hvor hemmelige Elskovsord blive hviskede og Galanen vanker om med Argusblik, medens Dolke gjemmes ved den bløde Barm. Da følger man en uimodstaaelig Tryllekraft, Amor og Satan kaste her Tærning om mangan stakkels Sjæl, spreder de fintflettede Net, ligesom Edderkoppen gjør, og det gaar da den Letfærdige, der indspindes, ligesom Fluen: den spræller forgjæves i de fine Traades Væv for at befri sig.

Men at se op fra Fornuftens Højde ned paa al den Galskab, eller at se, som de orientalske Turister gjøre, i »Nickerbocker« med Korkhatten paa Hovedet og Rejseteleskop og Tasken hængt om Skulderen, ret som en Cooks-Expeditions-Kandidat, eller ogsaa, som jeg gjorde, at se ned fra det flade Tag paa vort Hus i Rue Hendek — et af Peras mest malerisk beliggende Huse — se ned paa alt det Spektakel, medens Maaneskinnet vuggede sig paa Bosphorus's udstrakte Vande, det var ikke til at holde ud i Længden. Jeg kaldte derfor paa Viktoria med de dybe Smilehuller i Kinderne og de skjælmske Kamæleonøjne; en Vogn blev hentet, og vi kjørte til Fondukli til den nyligt gifte Nazili Hanum — min Houri, min Yndlingsprinsesse, som jeg saa ofte tilforn har nævnt.

Denne Vogn — en af Tramwaggoncompanys Fiakres — maatte vist mange, mange Gange hele Dagen igjennem have tilbagelagt Strækningen fra Rue Hendek, Grande Rue de Pera til Dulmah-Baktsche; thi det var netop den græske Nytaarsdag, da alle Embedsmænd kjøre fra Hus til Hus og gratulere de høje Foresatte eller Kollegaer, og de stakkels, forpinte Fiakre-hestene kunne blot hvile saa længe, som der behøves for to Menneskefødder til at gaa ind og ud ad Døren og lægge Kaart eller drikke et Glas Raki eller Absinth. Vist er det, at Hesten gispede ved hvert Skridt, og Kusken med den røde Næse, der vidnede om den græske Vins Tiltrækningskraft, og den endnu rødere Fez paa Hovedet, piskede paa det elendige Dyr, der kun med Nød og næppe kunde slæbe Vognen gennem de slet brolagte Gader, indtil vi endelig omtrent naaede Nazili Hanums Palæ i Fondukli. Til alt Uheld gik Forhjulet itu, saa vi maatte stige ud. Den rødnebbede Kusk bliver nu ædru, bander og græder af Fortvivlelse. Hvad der skete videre med Vognen, Hesten og Kusken kan jeg ikke fortælle, kun at Viktoria og jeg naaede Chalil Paschas Palæ i god Behold; men den lille Prinsesse var der ikke — hun var kjørt til den græske Prinsesse Aristarchi — men ventedes snart igjen hjem. Hvem der dog ikke saa snart kom igjen, var Nazili Hanum; derfor blev en anden Fiakre hentet, og det varede en god Stund. Klokken var mange, over 10. Fiakrehesten var udaset, som den forrige. Kusken havde faaet Besked; vi vare allerede naaede omtrent saa langt som til Fondukli, omtrent $\frac{1}{4}$ Times Kjørsel fra Palæet. Paa én Gang standser Vognen, og Kusken siger, at hans Hest, »hasta«, er syg. »Kjør tilbage!« sagde jeg. »Nej, (jok) kan ikke!« Ingen Bønner, ingen Penge kunde formaa ham til at kjøre videre! Vi fulgte med Vognen og ham et ganske kort Stykke Vej. Hesten gik gispende i Skridtgang; derpaa drejede Vognen ind i en lille tyrkisk Sidegade. Vi vare alene, Viktoria og jeg alene i Fonduklis uendeligt lange, mennesketomme Gade, med Haven til den ene og det hele tyrkiske Kvartér til den anden Side. Det var ingen Spøg for os to enlige Kvinder: Viktoria, knap 17 Aar gammel, med dybe Smilehuller og tindrende Øjne, og jeg, meget elegant klædt i en hvid, guldbroderet Burnus, som Madame d'Ehrenhoff nyligt havde skjænket mig som Julepræsent. Moskeens forgyldte Kuppel og Minaret straaledede i Maanens rolige Lys, og Bosphorus's Bølger skulpede op mod Moskeens Fod. Der var ellers ganske stille paa Gaden, som fra Moskeen strakte sig imellem uendeligt lange, høje Mure; der var meget ensomt, ingen Vogn med Nazili Hanum, som jeg hele Tiden haabede, at vi skulde møde paa Hjemvejen, og ingen Fiakre mer — det var mit sidste Haab at træffe en saadan. Nu er Muren til Ende, uden at Nogen eller Noget er mødt os! Da dukker der fra en

af Sidegyderne et Lys op — en Fanal (en lang, hvid Papirlygte), som kunde det være en Ledestjerne! En tyrkisk Kvinde toner nu frem i vide, røde Pantalons og med den gule, af Fanalen stærkt belyste, folderige Kaabe (Feragi); Fanalen bæres af en gammel Eunuk. En sort Slavinde i Rosenrødt følger efter; begge Damers Ansigter ere, paa Øjnene nær, skjulte af Jachmacker. Viktoria og jeg fulgte Hanummerne i Hælene; de vare jo Kvinder, som vi. Langsomt, utaaeligst langsomt og vraltende gaa de som alle tyrkiske Fruqntimmere. Det blev senere og senere; men — Gud ske Tak! — vi vare jo nu ikke længere ene. Ingen talte, ifølge Overenskomst; Tyrkerne, Gammelyrkerne — og til disse syntes vort improviserede, natlige Selskab at høre — sky de Kristne, ja høde dem, og vi vare derfor bange for at tale til dem. Pludseligt forsvandt i en Fart den gule Hanum, den rosenrøde Sorte tilligemed Eunukken og den lysende Fanal. Igjen vare vi alene, Viktoria og jeg, og vi snege os langs hen ad Husene, i disses Skygge. Med Et dukker en Græker op, en smuk, middelaldrende Mand med den røde Fez paa Hovedet, med Snabelsko, den rigtbroderede Albanesertrøje, Knæbaand og den aldrig manglende Dolk og Pistolerne i Bæltet. Ogsaa han havde en Fanal i den ene og en otteaarig Dreng ved den anden Haand. Et falskt Smil lurede omkring de krummede, sanselige Læber. — Viktoria, der taledede 6 Sprog, spurgte ham nu paa Græsk, om vi maatte følge med ham, da vi vare meget bange for at gaa alene. »Hvorhen?« lød Spørgsmaalet. »Til Pera!« »Godt!« Saaledes gik vi en god Stund, maaské et Kvartérstid. »Har De Uhr?« spurgte Grækeren. »Nej!« »Skade!« sagde Grækeren; »De er vel fremmede?« fortsatte han spørgende, lyste saa Viktoria i Ansigtet og sagde: »Meget smuk! Penge værd!« (Viktoria oversatte det siden for mig) »Følg med, Kyria!« (Dame). — Med disse Ord bøjede Grækeren med Drengen ved Haanden ind ad en af de mest berygtede Galatas (Galatea Cytheres) Gader. Han vinkede os, at vi skulde følge ham; allerede vilde Viktoria om Hjørnet, det arme Barn, hun anede ikke Grækerens lumske Hensigter; men jeg holdt hende tilbage. »For Guds Skyld, følg ikke med ham, Barn!« raabte jeg. Snart var Grækeren med Drengen og Fanalen forsvunden i Mørket — lig en Lygtemand; men i kort Frastand saae vi Galatas talrige Huse med de stærkt belyste Vinduer, og jo mere vi nærmede os dette Kvartér, jo livligere blev det paa Gaden; — nu var der Haab om at møde en Fiakre; men forgjæves, det var ud over den reglementerede Tid. Alle Boder, som ellers i dette Kvartér vare aabne til langt ud paa Natten, vare nu lukkede, det var jo den græske Nytaarsnat. Kun Vinhuse, Brændevinsknejper og Kipper, af hvilke der er en Masse i denne Havnestad, vare aabne, ogsaa Kaffehuse, Café chantants og endnu andre rigt

illuminerede Bygninger, i hvis aabne Vinduer i den, trods Aarstiden, milde Nat elegante Fruentimmere i Baltoiletter laa lænede i Mændenes Favn eller kaldte paa de Forbigaaende. Skoggerlatter og raa Sange, Dans, Musik, Alt i Forening, betegnede, hvor vi befandt os. — Saa var det dog bedre, da vi vare ensomme mellem de uendelige Mure og Fondukli-Moskéen; thi her i Gaden og paa Fortovene saa vel som paa Kjørevejen befandt vi os med Et midt i en bølgende Menneskemasse, hvoraf Enhver hørte til den laveste Slags; Galatas raaeste Populace (Folkeudskud) var det. Tlumbagis, Kamaler, Soldateska og Matroser fra alle Lande stampede og æltede om i Gadesnavset eller vankede vaklende om med usikre Skridt, med slappe Træk og med udslukte, sløve Blik. — Men vi havde intet Valg, vi maatte derigjennem. — Det var et frygteligt Moment i mit Liv. Gaden var stærkt belyst ved det fra alle Vinduer strømmende Lys. Jeg bad Viktoria at bedække sit smukke, lille Ansigt med sit Lommetørklæde; jeg gjorde det Samme; thi det var Nok at være Kvinde, for her at være udsat for Fare.

Og videre gik vi, dog — vi gik ikke, vi løb fra det ene Fortov til det andet, tværs over Gaden, frem og tilbage gennem Gadesnavset, her for at undgaa et Stød, hist et Blik, eller — Hvad værre var — for at undgaa et haandgribeligt Kjærtegn. Vi spejdede efter evropæisk klædte Mænd, som om en saadan maatte kunne være en Redningsengel.

De brutale Kanajller, som vi mere fløj end løb forbi, stirrede paa os, halvt berusede som de vare — det var jo den græske Saturnalies Højdepunkt — uden at vinde Tid og besinde sig paa, Hvad de egentlig vilde. Men jeg vidste, Hvad jeg vilde, jeg vilde styrte ind i den første den bedste aabne Dør og bede om Hjælp og Lejde for os to forladte, saa ulykkeligt stillede, truede Kvinder. Jeg tænkte: Overalt maa der gives Mænd, der ville støtte den Trængende, der maa føle sig opfordrede til at komme den Svage til Hjælp. Flere Mænd omringede os — hvordan vi slap, véd jeg næppe; vor Angst havde naaet sit Højdepunkt; jeg véd kun, at jeg brød igjennem med den grædende Viktoria under Armen. — Jeg fik et Stød i Brystet, jeg gav et Slag i Ansigtet og styrtede nu ind ad en aaben Dør, hvorfra et Baal kastede et stærkt Lys paa Gaden saa vel som paa Omgivelserne i Hallen, et Slags Suterræn, hvortil 3 Trin førte ned, saa jeg var nær ved at falde over det slibrige Lergulv. Rundt omkring Ilden sadde mange lasede Karle, stirrende med Glasøjne frem i Rummet. Nogle bandede og spyttede, Andre kastede Tærning, atter Andre snorksov. En ækel Brændevins-Atmosfære, blandet med Petroleumslampens Dunster, fyldte Hulen. Min Bøn om Hjælp døde paa mine Læber, og lige saa hurtigt, som vi vare styrtede ind i denne Spillet og Lastens Hule,

styrtede vi ud af den igjen og ind i en anden, stærkt belyst ved Gas. Denne var den andens Søskendebarn, en Brændevinsbod; men Alt syntes her at gaa mere anstændigt, mere manérligt til. »Tal, tal, Viktoria, bed om Hjælp for os, om Lejde!« Det stakkels, skjælvende Pigebarn var nu vor Tolk, idet hun bad for sig og opfordrede til Hjælp; snart paa Græsk, snart paa Tyrkisk. — »Vi ville hjem til Pera. Hjulet er gaaet itu paa Vognen!« »Godt, godt, Kyrier!« raabte de Halvdrukne, der vare fulgte efter os fra dette uhumske Sted, som vi lige havde forladt, rædselsslagne. »Vi skulle Alle ledsage Dem til Pera!« raabte de i Munden paa hverandre og skoggerlo, mens de salte Taarer løb os ned ad Kinderne.

Men Værten i Brændevinskneppen spurgte nu mistroisk: »Hvorledes gaar det til, at to enlige Fruentimmere saa sent om Natten befinder sig i Fonduklis Gader, da I jo sige, at I have hjemme i Pera?« »Ak Gud!« tolkede Viktoria, »vi skulde jo til Prinsesse Nazili Hanum, som tilfældigvis er hos Prinsesse Aristarchi.« »Og Jeres Vogn?« spurgte igjen Værten, paa hvem Navnet Aristarchi syntes at have gjort god Virkning, da hun var Grækerinde. »Vognen gik jo itu!« flæbede Viktoria. »Giv os Lejde!« vedblev hun; »men ikke Nogen af disse afskyelige Karle; nej, giv os Jeres store Dreng og en Fanal! — Men«, sagde nu den fiffige Viktoria, der kjendte sine Landsmænd, »jeg har kun en eneste Pjaster hos mig til at betale Fanalen med; Lønnen for Jeres Umage kan I hente i Morgen i Rue Hendek 45. O, hjælp os for Guds Skyld, at Jeres Nytaar maa bringe Jer Held og Lykke!« Og begge To gave vi os til at græde bitterligt. »Hør op med Jeres Tuden; man skulde tro, at der skete Jer Uret!« sagde en gammel Karl. — »I skal hjælpes!« sagde nu Værten; »drik!« og han skjænkede et Glas Raki til Hver af os; »Den har jeg selv lavet, og ingen Gift er deri; se, jeg drikker Jer til! Fat Mod, stakkels Pige,« mumlede han, »hun ligner ganske Irene,« — og han fór med Haanden over Øjnene — »hende vilde jeg nødtigt have set om Natten alene i Fonduklis Gader; og Xenia, den gamle Hex, heller ikke. »Spiro!« kaldte Værten, »kjøb en Fanal, og ledsag disse to Kyrier til deres Hjem; men I blive her Alle, Hektor og Grivas og Mauros og Jean, og jeg trakterer!« »»At Jeres Nytaar maatte blive lykkeligt«, var det ikke saaledes, Du sagde, Du lille Natteravn? Men et Kys skal jeg ha'e i Tugt og Ære, saa tror jeg, det er min Irene, der er kommen op fra Graven for at kjæle for sin Gamle, der slet Intet mere duer til.« Og igjen fór han med Haanden over Øjnene. Lyset spejlede sig i noget Fugtigt, der hang ved Værtens ravnsorte Øjenhaar, mens de raa Karle fra »Lastens Hule« drak deres Raki, og den Gamle skjænkede i de tomme Glas. Imidlertid listede vi af med Spiro, og gennem den

stejle, stille Maltgade, der om Dagen er Centrum for al Handel og Vandel, men er som uddød ved Nattetid, naaede vi til vort hyggelige Hjem i Rue Hendek, og saaledes endte denne græsselige Nytaarsnat. Siden

fik jeg at vide, at vi let kunde være blevne myrdede eller givne til Pris for Fiskene i Bosporus, medens vi nu saa godt vare slupne fra denne Nokturne ved Bosporus' Bred.

NITTENDE KAPITEL.

Mit andet Besøg i Prins Halims Harem i Baltaleman.

Jeg beder Læseren følge med mig anden Gang til Baltaleman. Denne Gang gør jeg Turen tilsøs paa en af de mange tyrkiske Dampere, der omtrent hver Time sejle op og ned ad Bosporus og anløbe de forskellige Stationsbyer. Jeg følger den anden Indbydelse af Halim Pascha og gjæster hans »Jail« (Lystslot), efter at have paataget mig at male hans dejlige Hustrus Portræt, hvorfor ogsaa alle mine Male-rekvisitter ere med mig ombord. Dampskibet sejler under tyrkisk Flag: den røde Halvmaane i det hvide Felt. Kaptajnen er en Armenier. Paa Skibets Dæk er der et Mylr, som knapt er til at beskrive, langt mindre til at udholde; der er en Støden, en Puffen, Spytten, Smøgen, Gumlen, Kaffedrikken. Alle Racer synes her repræsenterede i de forskjelligste Kostumer, i de forskjelligste Aldere; men med Undtagelse af enkelte evropæiske, som oftest levantinske Kvinder, er der kun Mænd og Dreng. Jøden spejder efter Lejlighed til at skakre, og det lige fra den spædlemede, ranglede Dreng, der frysende trækker den luslidte Trøje om Hagen og putter den lange, koklikoh Næse og dito magre Fingre, hvor han bedst kan, idet han trods Regn og Slud passer paa, om eller hvor der er Noget at tjene, og til den skrøbelige, gamle, hvidhaarede Lazarus, hvem Ilden maaské for tiende Gang har berøvet den haardt sammenskrabede Ejendom. — En smal Jærntrappe fører op til Hytten under Stormasten, hvor Kaptajnen Dag ud og Dag ind kommanderer det Samme. Hvilken Udsigt, hvilken Vrimmel af Mennesker paa Stambulbroen, den mest befærdede, der fører fra Galatas til Stambuls Hovedkvarter, til den »sublime Pforte«! Hvilken Uendelighed af Minareter, hvilken Uendelighed af Master paa Vandet! Hvorledes kan dette Dampskib til alle Tider, under alt Slags Vejrlig, gaa uskadt frem og tilbage paa sine Bosporusture?

Her rundt omkring, øverst paa Dækket, staa smaa, lave, flettede Rørstole; de smaa, tyrkiske Kaffeskaale

med tyk Mokka »à la turca« blive budne om af smaa, sortsmuttede Opvartere, hist og her holdes i Vejret et Ark Papir, beklædt med maadelige Makroner og Sukkerpleskner, ikke altfor tillokkende i Udseende; disse afrives af Slikmundene, der ikke forsmaa saa simpel Anretning. Nu drypper Regnen paany, man søger Skjul paa Dækket i de smaa Baase, indrettede til 2 Personer; det koster 2 Pjastre i Tillæg. Paa de største Dampskibe er der en første Klasses Salon, hvis Sæder de Herrer Tyrker i Følge Skik og Brug indtage, siddende ovenpaa dem med korslagte Ben og med deres Tøfler foran sig eller paa Gulvet. En kvælende Tobaksrøg bider i Øjnene. Kun enkelte Damer betegne, hvor lidet Kvinden findes endog paa denne mest frekventerede Rutte. Bag ved et stort Forhæng forsvinde de tyrkiske Damer, tæt indhyllede i deres folderige »Feragis« (Overkjoler), mørkerøde blaa, lilla, lysegule, grønne, gule, ligesom fyldige brogede Tulipaner. Med den aldrig manglende opslaaede Parasol og med Bylte under Armene — Slavinderne med deres Børn, »Chukchuk«, ved Haanden (thi indtil Drengene ere 7 og Pigerne 12 Aar gamle, forblive de hos Moderen) — vralte de som Gæs i de gule Tøfler over Dækket; nogle Gange ser man en fed Ankel stikke nøgen frem over den fine, moderne, højhælede Pariser-Støvle; thi underligt er her hos Kvinden den konservative Fastholden paa gamle Skikke barbarisk blandet sammen med den nye Modes Alt overvindende Fremskridt; kun Skade, at baade de gammel-tyrkiske Elementer og den sejervante Mode lide ved den uheldige Forening, der snarest ligner en Mesalliance. Men det Skjønneste ved den tyrkiske Kvinde, Det, som stedse er visibelt, Det, som bag det fine Moills lette Skyer driver sit Spil: Øjet, dette mørktbrændende, østerlandske Øje, straalende En imøde (kun Smaapigerne ere uden Slør) bag det lette »Jachmack«, som bestaar af dobbelt sammenlagt Musselin, der som en fin Maske,

sluttende tæt til de fyldige Kinder og Læber, dækker Næsetip, Mund og Hage, mens Jachmackens øvre Del, der lader Øjnene frie, dækker Panden og Håret. Turbanen dækker Hovedet, der forresten er prydet med Blomster, Fjær, ogsaa ofte med Juveler. Jeg finder, at dette halvt Tildækkede, halvt Anede giver det kvindelige Ansigt noget ejendommeligt Tillokkende, og skjønt kun Kvinde — altsaa nysgjerrig par préférence — gottede jeg mig ikke saa lidt ved at følge Kindernes fine Linjer bag deres Skjul, idet jeg gjættede mig til, Hvad den smilende Læbe forraadte, naar Damen stod i Profil. Men den mest begejstrede Beundrer vilde have følt sig grusomt skuffet, om han, som jeg, kunde have fulgt mig bag Forhænget, bag de tykke »Hanums«, omgivne af den hele sludrende Flok. Dér saae jeg de Skjønne, der nu havde ladet Jachmacken falde og dermed »Charmen«, der omgav dem. Ofte saae jeg dem sutte paa et Løg, gumle paa en Rod eller paa Rhachlikum (»den lykkelige Mund«, et Harems-Syltetøj). Som oftest var det stærkt pointerede Næser, visne Læber og blege Kinder, der nu først vare komne for Dagens Lys. Ja, priset være Jachmacken, der saaledes skjuler Manglernes Mangfoldigheder; den vilde i Europa snart gjøre det sortplettede Halvslør, »Damernes sidste Middel«, Rangen stridig, om det brugtes af nogen passeret »Belle«. Komiske tage Neger-Slavinderne sig ud i deres hvide Jachmacker, og man kan være vis paa, at jo sortere Ansigtet er, desto lysere er Feragiens Farve; omhyggeligt pakke de den laskede Figur, de drastiske Træk i de fine Stoffer, som Chokoladebonbons i de fine Indpkningspapirer. En rosenrød, en lyseblaa Feragi er stedse den sorte Skjønnes Hylster.

Men smukkeste af Alle ere dog Børnene i Tyrkiet. Barnet er den tyrkiske Kvindes Blomst, Glæde, Lykke, hendes sande Kjærlighed; hun elsker i Barnet Erindringen om sin Uskyld, om Moderen, der en Gang kjælede for hende selv. Hun pynter Barnet, leger med det, kjæler for det, hun hengiver sig med Naiviteten og sand Uskyld til denne sin Passion, og hun soler sig i den Kjærlighed, hvormed Barnet gjengjælder hendes Godhed. Hun hengiver sig til denne Kjærlighed; men Alt i Tyrkiet er efemært. Her er ikke Tale om moderlig Omhu, Tankeudvikling, om Opdragelse, om ædle Tendensers Udvikling. Dog er der noget Ædelt ved den tyrkiske Kvindes Kjærlighed til Barnet; thi den er ikke grundet paa noget slavisk Forhold, den er ikke afhængig af snu Spekulation. Den tyrkiske Kvinde er glad ved at elske sit eget, eller et andet Barn, og selv om denne Kjærlighed ikke hæver sig meget over Dyrets til sin Yngel, saa løfter den kjærlighedsfulde Omgang med Barnet hende dog mere end noget Andet over Dyret, hvilket er den Arvelod, som Loven i Tyrkiet har tildelt Kvinden; thi den tyrkiske Kvinde har ingen Del i Religionen, i Mandens Interesser og Gjæringer, i hans

Tanke, hans tilkommende Salighed. Hun er Slavinden, en Vare, Slægtens Forplanterske, Mandens Legetøj, og er hun snild, som ofte er Tilfældet — thi Snildhed er tidt hendes Nødværge — saa bliver hun Mandens Mester, uden at denne aner det, »tout comme chez nous«. Søg Tyrkiets Ruin i Kvindens betingede Demoralisation! Tyrkebørnene, disse smaa, søde Tyrkebørn, ere endnu langt smukkere, end Jødebørn kunne være det, med runde, milde, sorte Øjne, over hvilke de fint tegnede Øjenbryn hvælve sig, runde som Halvmaaner. Ansigtifarven er fin, gjennemsigtig rød og hvid, som »Schnewittchens«; den lille, brogede Kaftan bæres over de vide, røde Pantalons, og det lille, brogede Tørklæde er snoet over det bløde, bølgende Haar, og paa Tørklædet er der Paafuglefljer, kunstige Blomster og glinsende Mønter, tidt uægte, ofte dog ogsaa ægte; lige meget — Alt glimrer, straalere, smiler, Mund og Øjne, Alt bugner af Velvære, af timelig Lykke. Smukkeste er maaské det ti—tolvaarige Pigebarn, hvis slanke Figur tegnes bag de lette Stoffer, der forraade den vordende Kvindes Ynde. Men hendes Øje er ubevidst som Barnets; snart vil det dog titte frem som fången Fugl bag Gitret fra Jachmackens snævre Aabning; thi ved Tolvaarsalderen blive de fleste unge Piger bortgiftede af Faderen, ofte med Mænd paa 40—50 Aar. Er det da at forundres over, at Hudens Friskhed gustner, at Mundvigerne hænge som visne Blomsterblade, at Øjet brænder med Feberglans?

Jeg glemmer aldrig et af de yndigste Indtryk fra »Fonduki« (Fortsættelsen af Galatas Hovedgade langs Bosphorus). Det var »Bairam«, Tyrkernes Ækvivalent for vor Paaske, og Faar og Beder vare slagtede; der kogte Kjød i Fattigmands Gryde, enten han nu havde faaet det kjøbt eller skjænket. Jeg kjørte til Prinsesse Nazili og hendes Søstre (Khedivens Niecer) for at bringe Beiramslykønskninger; med Et saae jeg en af disse yndige Smaapiger, der i Forening med sin Broder, en prægtig Gut paa ni Aar, slæbte af med et stort, sort Vædderhoved; begge Børnene vare blodbestænkede paa Hænder og Klæder — Blodet dryppede fra det sorte Vædderhoved paa den blanke, frosne Sne, og det friskslagtede, endnu varme Hoved dampede i den kolde, klare Vinterluft. Solen kastede sin fulde Glans over Gaden, over Børnene, der hvert holdt i Vædderens riflede, krumme Horn. Nej, hvilket Udtryk af Glæde, af Triumf i disse Øjne, hvilket lykkeligt Smil paa disse Barnelæber! Jason har vist ikke haft større Tilfredsstillelse ved at tilkæmpe sig det gyldne Skind, end disse to Tyrkebørn ved at erhverve sig Vædderhovedet; dog var det kun et Hoved, slængt hen med de mange andre fra Slagterens Bod; thi Hovedet bliver i Tyrkiet kun spist af de Fattige; men for dem er det ogsaa en Lækkerbidskøn; thi mere fattige Væsener end de tyrkiske Fattige, og mere nøjsomme end disse

gives der næppe i Verden; det skulde da være de konstantinopolitanske Hunde.

Men jeg glemmer, at jeg har Plads paa Dampskibet, og at dette pilsnart finder sin Vej imellem Tusender af alskens Fartøjer: Kulgalejen med de lasede, sorte Sejl og rødklædte Rórkarle, de lette Kajker, Fiskerbaadene, de større og mindre Dampskibe, der sejle under alle Nationers Flag, Krigsskibene, baade de tyrkiske og de fremmede Magters, der holde Øje med det nye Myklegaard. Nu lyde mange Kanonskud, og Luften dirrer; Alt er dog fredeligt; men mellem den hvide Krudtdamp ses der, lig et Syn fra Feverdenen, et Fartøj sejle frem; det er hvidt, lig en Svane — med rød Palankin, og de hvidt og rødt klædte Rórkarle, 20 i Tallet, hæve deres smukke Aarer i Takt. — Det er Sultanen, der begiver sig til Moskéen ved Dulmah-Baktsche.

Men videre! Synet forsvinder, ogsaa den dejlige Moské, Beschiktasch (en Fabrikstad), med sin enorme Kaj, ligger bagved os; den rekrutterede vort Dæk med et Par Hundreder af Arbejdere og med Krapylet af Populacen. En af dem havde en mærkelig Klædning paa, den samme, som jeg beundrede hos en fra Damaskus kommende Dervisch, kun, at hin var ny, denne bedre end ny, det vil sige gammel, luslidd, malerisk. Jeg gaar til dens Ejer og peger paa de brogede Pjalter. »Katchcurush?« (Hvor mange Penge?), spørger jeg paa Tyrkisk. »Tre Medzedier!« svarer han, hvilket er omtrent tolv Kroner. Jeg tog Pengene i den ene Haand, og da jeg ikke kunde Tyrkisk nok, saa trak jeg i det ene Ærme af den attraaede Klædning. Manden grinede — dette Udtryk er netop betegnende her — der kom Flere til, de grinede med; tilsidst voxede disses Tal, og jeg blev bange; thi jeg var den eneste Kvinde paa denne Del af Dækket blandt det raaeste tyrkiske Krapyl. Men En af de Omstaaende, der vistnok vilde lase sig ved at radbrække Fransk, agerede Tolk. Enden blev, at Kamalen afklædte sig sit lasede Gevandt, og jeg modtog det i Bytte for de 3 blanke Medzedier; der blev en Skoggerlatter, og Tolken forlangte 5 Pjastre, omtrent en Frank, for sine Tjenester, hvoraf den største dog bestod deri, at han puffede Plads frem for mig til Retræte i en af Baasene, hvor den erobrede Klædning med dens respektive klandestine Beboere midlertidigt blev bragt i Sikkerhed. Forbi hver Station, fra Jenikoy indtil Therapia, forbi den armeniske Nabobs ved Bujukdereh beliggende, sammenstyrtede Marmor-Palæ, der kun kjøbtes af Sultanen, fordi det var skjønnere end hans egne — og det kjøbtes for at lade det styrte sammen — ankom vi endelig til Rumili-Hissar, hvor Kamalerne strax bemægtigede sig alle mine Malerekvisitter for at bringe dem til Baltaleman. Men hvilken Vej, og hvilket Vejr! Vogn gaves der ikke, men jeg maatte igjennem; thi ingen Kajk

kunde hente mig; Bosphorus's Bølger taarnede sig saa højt, at de rasende overskyllede Kajen, som ellers er passabel, og alle de smaa, lette Broer, der føre fra det ene Hus's Kaj til det andet. Hvert tyrkisk Hus ved Bosphorus har, ligesom de i Venedig, sin Gondol, hver Familie sin Kajk liggende i Behold til eget Brug i en lille Kanal, der fra Husets Indre korresponderer med Bosphorus, men er stænget for med en Jærnstang eller lav Port i Vandet. Over en primitiv Bro af to raa Planker eller Brædder, der er anbragt paa Kajens uregelmæssige, ofte mangelfuldt lagte Kvaderstene, maa man balancere, til man naar Baltaleman. Men i sligt Vejr er der ingen Passage, ikke for Mennesker, ikke engang for Hundene.

Baggyden maatte benyttes som Vej. At jeg naaede derhen, saaledes som jeg gjorde: bedækket med Snavs, og vaad til over Knæene, det forstaaer jeg næppe. Endeligt havde jeg vundet op til den nyskelige, med sorte og hvide Rulleflintesten mosaikagtigt belagte Forgaard af Halim Paschas Jall. Her var godt at være. Jeg var ikke ventet i dette rædsomme Regnvejr. Men nu kom Alt paa Benene: Eunukkerne bare Staffeliet, Malerkassen etc. fra Salemliken til Kiosken, og et Værelse mod Nord valgte jeg til Atelier. Det var tapetseret med blaat Atlask; saaledes udstyrede vare ogsaa Divanerne og Gardinerne, der ved at trækkes til Siden blottede en eneste Spejlglasrude af 6 Alen i Diameter, saa jeg syntes, jeg saae ud i den frie Luft; Bosphorus's vrede Bølger krusedes derude. Stormen bøjede de store Plataner, men inde i den himmelblaa Stue udstrømmede en behagelig Varme fra den alenhøje »Mangal« af massivt, drevet Sølv, hvor Kullene glødede som det røde Guld. Aldrig før havde mine Børstepensler ligget som nu, spredte paa de blaa Atlaskes Ottomaner; Farver og Fernisser syntes at svæve i Luften paa de sirlige Krystal-Etagerer. Den orientalske Røgelses fine Duft sejrede over Olie- og Terpentintuddunstningerne, og i en noget forhøjet Stemning gjorde jeg det første Udkast til mit Portræt af Prinsessen, som, iført den tilforn beskrevne, perlefarvede og perlebaldyrede Silkefløjels Dragt, og med Diamantkransen i Haaret og Marie Antoinettes Juveler i Ørene, gav mig den første Seance. Prinsen, der selv har lige saa meget Anlæg som Interesse for Malning, sad bag ved min Stol og fulgte hver Streg, jeg tegnede op; men knapt var denne skjønnede Kvindes Portræt anlagt, før han sagde: »Madame, je souhaite aussi avoir mon portrait executé par vous«.

Det var interessante Dage, som nu fulgte paa hverandre. Seancernes Monotoni afbrødes ved Kaffe og Cigaretter, som Slavinderne knælende serverede Herskerinden og mig. Hver Gang en af dem blev forlangt, klappede Prinsesse Viduar i Hænderne, og Dagistan, Fathme eller »Zennab« traadte ind, beredte

til at yde den forlangte Tjeneste. En Gang var det Prinsessens Kaschemirs-Shawl, som skulde hentes; der bragtes 10, det ene dejligere end det andet, og jeg skulde vælge deriblandt. »Paris et les entretenués« og en østerlandsk »Apperçu« med Henhold til Pariser-Demimonde blev læst højt paa Fransk af Mlle Alma; Loretter og Mere, Alt meget pikant behandlet, dannede Indholdet i et af Kapitlerne. Prinsen traadte ind, og med den mest rørende Naivitet spurgte hans unge Hustru: »Qu'est ce que c'est qu'une Lorette et le demi monde?« Et saa uskyldigt Spørgsmaal for en 27-aarig Dame, Haremmets Herskerinde, var overraskende. Der var en stor Undselighed over Paschaen, der har levet 8 Aar af sit Liv i Paris, da han skulde forklare sin Hustru de parisiske Tilstande i den antydede Retning, og han blev hende Svar skyldig. Kl. 6 faldt Mørket paa, det var midt i Februar, Klokken ringede første Gang tilbords. »Gulnare« traadte ind med en massiv, dejligt forarbejdet Vadskeskaal og Vandkande af ejendommelig Form, og med et guldbroderet Haandklæde paa Armen; knælende holdt hun det op. Hurtigt var jeg færdig, da det ringede anden Gang, og nu gik den i Salonnen samlede Familie: Paschaen, Prinsessen, 9 Børn, Guvernanten og jeg til den med utrolig orientalsk og parisisk Pragt udstyrede Spisesalon, hvis Vægge vare af hvidt Marmorstukkatur med Guldsirater; Forhængene vare af svært, gulgult Atlask. Bord-Opsatserne vare tolv i Tallet, af drevet Guld; den midterste forestillede et Palmetræ, under hvis Skygge der var et beduinsk Telt og flere beduinske Figurer i forskellige Attituder med Kameler, Elefanter, Heste og Faar, Alt i Guld. Bag ved hver Stol stod en af Slavinderne med korslagte Arme, Slavindernes Kjendemærke, og bar flere forskellige Retter om. Vi begyndte med Pillahen (Ris med Bedefedt og dito Smaakjødstykker); tyrkiske og parisiske Retter i broget Orden fulgte saa: Fisk, søde Sager, Gemyser, Alt imellem hverandre, men med Pillahen sluttede hvert Maaltid à la turca. »Voilà Madame la colonie de Baltaleman«, sagde Paschaen, pegende paa sine 9 Børn, hvoriblandt Kerimé (paa Dansk: den Elskelige), en lille, henrivende Pige med straalende Stjerne-Øjne, det dejligste Haar, og med stadigt Smil paa den halvt tillukkede, kjælent læspende Mund; hun var Yndlingen, Alles Yndling. Ja Kerimé, denne Haremmets Alf, Du lillebitte Houri, som bringer Liv og Varme i disse stereotype Forhold, Dig har jeg indesluttet i mit Hjærte, som Enhver siger, der har set Dig. Fader og Moder, den saa ofte grumme »Kaja« (en Slags kvindelig Majordomus), der lader sine Medslavinder piske, ja, lige ned til Eunukkerne og Hundene, som bevogte dit skønne Fængsel, Alle kjælede for lille Kerimé! Om Dig især har jeg Meget at fortælle; thi Du er Kilden til et hélt Erindrings Væld,

der strømmer rigt; jeg mindes Dig i din bløde Seng paa de guldbroderede, hvide Puder, mens den græske Slavinde staar paa Gulvet ved Foden af Sengen og den Sorte som en Hund ved Døren, og de brogede Dukker sove altid hos Dig i din bløde Favn.

Men ved Bordet sidder Kerimé hos sin Fader; paa den anden Side af ham sidder jeg. De 14 Retter ere snart serverede, og ligeledes Pillahen, der med sursød Tykmælk spises tilsidst. Ved Kaminen vente os Lænestolene og Slavinderne med Cigaretter og Kaffe. Nu udviklede der sig mellem Hans Højhed og mig en brilliant Konversation om statistiske og Kultur-Tilstande i Orienten; blandt Andet talte vi en Gang om Religion, og Prinsen sagde, at i Følge Fødsel og Forhold var han Muhamedaner, i Følge sin Bekjendelse Unitarier; Døden var efter hans Mening Slutning paa Tilværelsen. Mad. Fleuri, Harem-Lægens Hustru, en betroet, fleraarig Veninde, der tillige ledede de unge Prinsesser Zenabs og Nazilis franske Undervisningstimer, en sand Katolik, ivrede imod Paschaens Tro, eller Mangel paa Tro.

Paschaen er ellers en fint dannet, livlig og jovial Herre. Den Bevidsthed, at han er fuldstændigt uafhængig af Porten som ogsaa af Khediven — idet han efter Opgivelsen af sine fyrstelige Rettigheder som Vicekongens Tronarving lever et tilbagetrukkent Nabobliv som Beskytter af Kunst og Videnskab — giver ham et saa aldeles exceptionelt Liv blandt de Prinser, der ellers skjælve ved ethvert unaadigt Blik af Sultanen.

Klokken 9 trak jeg mig stedse tilbage til mit eget, store Gemak med Børnene og Guvernanten, mens Mand og Hustru, paa ægte evropæisk Vis, fortroligt samtalede. Til begge Sider af Salonnen førte Dørene ind til Prinsens og Prinsessens separate Værelser, hvoraf det ene overgik det andet i Luxus; man var paa én Gang hensat til Paris. Prinsessens med lyserødt Atlask betrukne Boudoir, hvor den bløde Silke blandedes med de rigeste Kniplinger, og hvor Meisner-Porcellæen var benyttet til Gesimsen, kunde have vakt en Eugénies Misundelse. Et kinesisk Skakspil og Damspil, skaaret af Elfenben og besat med Juveler, et Cigaraskebæger, hvortil der benyttedes en Perlemørs Muslingskal med ægte Perler i sit Skjød, der alene vare 60 Lstrl. værd, vare især mærkelige. Paschaen bliver ved alle Lejligheder betjent af sine egne Slavinder. Det er det tyrkiske daglige Livs Særkjende, at hver Husherre har fri Raadighed over sine egne Slavinder og maa under alle sine Luner adlydes af disse; men det vilde være et Brud, ikke alene paa Etiketten, men tillige paa de gode Sæder, der blive efterkomne af enhver ærekjær Mand, at forlange noget som helst Samkvem med en af sin Hustrus Slavinder; en Forbindelse af erotisk Natur med en af disse er betragtet

som en Krænkelser af Husfreden, af Husæren, og Ve den Slavinde, der, naar hun tilhører Hustruen, lader sig daare af sin Husbond. Jeg har hørt om en for nogle Aar siden afdød ægyptisk Prinsesse, der lod en af sine Slavinders dejlige Øjne stikke ud, fordi denne havde givet efter for Fristelserne. Jeg hørte om en Anden, der lod den skyldige Slavinde, lemlæstet ved Slag og Pinsler, styrte ned i Bosporus. Gift tjener ofte den skinsyge Hustru bedst, naar hun vil bortrydde Ofret. Jeg kjender en af Prinsesserne, der af de her antydede Grunde solgte sin Yndlings-slavinde, sin kjære »Veninde«, for to Hundrede Pund Sterling til det Indre af Asien, efter først at have berøvet hende Alt, hvad hun satte Pris paa. Denne Slavinde, der — som sagt — var Prinsessens Yndlings-Slavinde, hendes Legekammerat, var en dannet Dame og var vel sine 10,000 Lire værd, som Vare betragtet; men Hævnen kjender intet Hensyn.

Paschaen og hans Hustru, der havde set mig male, vilde nu ogsaa selv male. Der var Talent i deres improviserede Forsøg. Elskværdig og fordringsløs viste han mig sine og sin Hustrus malede Skitser efter Naturen; Slavinderne havde været Modeller. De fremstode som Paddehatte efter Regnen, de Stakler, som maatte holde for her til disse orientalske Kunstforsøg! Først betragtede de det som en stor Ære, — men nej, hvor de bleve kjede af at sidde, disse lade, orientalske Skjønne, der ikke kjende til nogen Tvang eller Anstrængelse. Konturerne af disse Portrætter lignede noget Lucas Cranachs, utroligt naive, navnlig Prinsessens; men — o Ve, hvilke Resultater, da hun skulde sætte Farve paa! Alligevel var der Talent i disse smaa Forsøg. Men Rom blev jo ikke bygget paa én Dag. Saa lidet end Slavinderne vare Kunstkjendere, saa stor end deres Respekt var mod deres Herskab, saa maatte de dog give mine Billeder Prisen. Jeg gjorde, Hvad saa ofte sker, naar højtstaaende Personer dilettantisere paa Kunstens Vegne: jeg føjede ved nogle dristige Pencilstrøg det højst Nødvendige til, og de høje Vedkommende havde en illusorisk Glæde over deres egne vellykkede Præstationer.

Den største Naturlighed og Ligefremhed herskede mellem disse to Højheder og deres Slavinder og alle Undergivne. Over 400 Personer hørte til Husholdet, i Alt over 200 Personer spiste af Paschaens ægyptiske Kjødgryder, de afskedigede og mangeaarige Tjenere fik Pensioner og Mad, ja, endog disses Børn blev der sørget for af den gode Halim Pascha. Han var som god Fyrste, som Familiefader afholdt af alle Dem, der vare afhængige af ham; men paa sin Ret holdt han til det Yderste. Hans Kok var en Matador og havde at raade over et Budget paa mange, mange Tusinder. En Gang hørte jeg et Referat, hvori Kokken ansøgte om flere Tusinde Francs Tillæg aarligt, fordi

Priserne vare stegne, og fik han det ikke, maatte han gaa bankerot. En anden Administration blev foreslaaet og antaget, og Kokken blev afskediget.

Prinsessen modtog nogle Gange tyrkiske Damer i Besøg, og da udfoldede hun den hende medfødte Højhed og Gratie. Ved disse Besøg var Prinsen ikke tilstede; men naar tyrkiske Damer indfandt sig om Aftenen, hvilket skete 3 Gange i den Uge, jeg var dér, forbleve disse i Sidegemakket, hvortil Fløjdørene stode aabne; Prinsessen og Prinsen, der indtog en Plads, hvorfra han ikke kunde se Damerne eller ses af dem, forbleve i Alhambrasalen, en Sal, som han selv havde givet Tegning til, og Konversationen førtes da livligt, til Trods for de Talendes Usynlighed. Kaffe, Sorbet og Cigaretter bleve serverede, mens Damerne indtog de lave Divaner; de forbleve Alle Natten over i Haremmet.

En Gang blev Prinsesse Zenab, Vicekongens Tante (Prins Halims Søster) meldt for hele Dagen. Denne Dame, næst efter Sultana Valide den Fornemste i Stambul, er henvend 50 Aar gammel. Efter at hun havde set de to Portrætter, bad hun mig om ogsaa at male sit, men uden Dohbelthage og Poser under Øjnene, »dem, hun havde faaet under en Sygdom, tidligere havde hun dem ikke«, lod hun mig sige ved Prinsesse Viduar, som agerede Tolk. Saaledes fulgte det ene Arbejde det andet — flere og flere. Efter Maaltidet og Kaffen bleve flere store, tildækkede Kurve satte paa Gulvet i Alhambra-Salen, Prinsesserne sadde med korslagte Ben paa Divanerne, Kerimé i den barnløse »Zenab-Hanum«s Skjød. En af Slavinderne, den Eneste iblandt dem, som kunde skrive, forfattede ved Prinsesse Viduars Hjælp Lodsedlerne, hvilket varede meget længe. Slavinden sad ved denne Lejlighed paa Hug og tegnede med Omhu paa Papiret, der laa paa hendes Knæ, de sirligt snirklede, orientalske Bogstaver og Numre. Alle ni Børn og vi Voxne sadde og laa omkring paa Gulvet og Divanerne; den ene Prinsesse holdt et fint Tørklæde med Lodderne, som vi Alle maatte vælge imellem, den anden Prinsesse holdt Gevinsterne og Nitterne. Det Hele var meget morsomt med Spænding og Jubel hos Børnene og Slavinderne, der vare glade som Børn. Ingen gik tomhændet bort, hvert Barn, hver Slavinde, ja selv Prinsen og jeg fik én, ja flere Gevinster, og Scenen var ligesaa malerisk og original, som Situationen var patriarkalsk.

En anden Gang opførte jeg Ordsprogsleg; jeg klædte Børnene ud, jeg satte dem ind i evropæiske Situationer, hvori de med utrolig Lethed og Skuespiller-evne fandt sig til Rette — efter at flere Begreber først vare blevne klarede for dem, saaledes f. Ex. Hvad et Hotel var, en Rejse, et Museum, o. s. v.

Saaledes kombinerede jeg meget morsomme Situationer. En anden Gang førte jeg Børnene, der havde

samlet sig i det mørke Forgemak, siddende paa Hug rundt om den store Sølvlygte, der stod paa Gulvet og kastede deres gigantiske Skygger i det saaledes fantastisk, rembrandtsk belyste Rum, ind i Alhambra-Salonnen, udklædte som Dyr. Med en til alle Sider strittende Sivmaatte over sin Krop krøb Prins Azid hen over Gulvet som et enormt Pindsvin; den anden Prins, der bar en ved Hjælp af et Par Fezer improviseret, rød Hanekam, galede som en Hane, den tredje debuterede som Æsel med lange Øren og skrydede af al Magt, mens Prinsesserne agerede dels brægende Lam, dels Løvinder, der brølende forfulgte de andre uskyldige Dyr, og Kerimé agerede Turteldue. Det Morsomste syntes mig at være Forberedelserne med de lykkelige Børn, der ved at indstudere deres forskellige Roller jubledede og hoppede af Overgivenhed; thi en saadan Leg var dem fremmed, og disse nye, usædvanlige Indtryk langt ud over deres begrænsede Haremshorizonts Fantasi, bragte Afvexling i deres monotone Liv, i hvis Scener ellers kun Vinter og Sommer bragte Nuancer. Men ikke mindre end Børnene, morede Menageriets Optog i Alhambra-salen de høje Forældre, hvem jeg ikke tog i Betænkning at forstyrre i deres tète à tète, og langt over den Tid, da de ellers plejede at gaa til Hvile, skiltes de Alle glade ad.

En anden Gang exercerede Prins Halim med sine Sønner; det var morsomt at iagttage disses Alvor under Legen og Faderens Fornøjelse derved; det var virkelig gemytligt; Prins Azid havde sit Gevær paa Skulderen, Broderen ligeledes, og Faderen kommanderede paa Tyrkisk: »Højre! Venstre! Omkring! Brystet frem!« o. s. v.

Men det Interessanteste af Alt, jeg oplevede i Haremmet, vare dog de sene Aftentimer, jeg tilbragte paa mit store Haremsværelse. Fra Mangalens Gløder udstrømmede en behagelig Varme i det luftige med Vindue paa Vindue besatte Værelse, der lignede en Glaskiste; det tætte Trægitter foran disse Vinduer forhindrer i at se ind i Værelserne fra Kajen og fra Bosporus, der skvulper mod dens Kvadersten. Lysene ere dækkede med Glasbeholdere i Form af kostbare, slebne, høje Klokker, der skulle forhindre det stærke Lufttræk i at puste Lyset ud. En enorme Mahogni-Seng, et Isbjørneskind med opspilet Gab, et kostbart Sølv-Vandfad med dito Kande, duftende Sæbe, et Stativ, hvorpaa tre med glinsende Guld broderede Haandklæder, hvorover et guldbroderet Gazesslør er spredt for Støvet's Skyld, og et lille bitte, lavt, med Perlemór indlagt Kaffebord, danner tilsammen Møblementet i det meget store Rum; i Mangalens Gløder ere to Sølvkander stillede til Varme; den ene indeholder Kaffe, den anden The. Jeg ventede »Gennah«, min opvartende Slavinde; knælende, som altid, præsenterer hun mig Kaffen, derefter Theen. Paa én Gang aabnes

Døren sagte, og fra Naboværelset tripper lille Kerimé ind paa de bløde, røde Smaatæer; den violette Fløjels-Kjole er afstrøffet, det bølgende Haar er fanget af et fint Guldnet; hun hopper lige op paa mit Skjød, lægger Hovedet til mit Bryst og Armene om min Hals! Ó, hvor det var varmt, og hvor jeg var lykkelig over at kunne kjæle for et levende Væsen, et Menneske, dette dejlige Menneskebarn med Stjerneøjnene og de søde, røde Kinder og Læber. Og Døren aabnes atter, og Kerimés Amme søger den Bortløbne, og Negerinden følger. Nu kommer Dingistan med udsøgte Frugter paa en Skaal og siger: »Fra »Kaja««. Omsider sadde sex smukke Slavinde paa Hug om mig. Lidt Tyrkisk forstod jeg jo, men talte endnu kun daarligt dette klangfulde, dejlige, men over alle Begreber vanskelige Sprog; vel taler jeg selv 8 levende Tungemaal, og jeg har endog haft en tyrkisk Lærer; men da der skal 52 Bøjninger til for hvert Verbums Konjugering, og da intet evropæisk Sprog, endog blot tilnærmelsesvis, ligner det tyrkiske, der tilligemed Persisk, Arabisk, Hebraisk o. s. v. danner den orientalske Sproggruppe, saa er det jo rimeligt, at enkelte Ord, blandede med Mimik og mange synlige Tegn fra min Side, maatte gjøre Fyldest for Konversationen, der ellers fra tyrkisk Side blev ført saa levende, at de Samtalende snakkede i Munden paa hverandre; hvor jeg ikke forstod, Hvad der blev sagt, tolkede lille Kerimé det med den læspende, søde Barnestemme paa flydende Fransk lige saa hurtigt, som de Andre talte.

Saaledes erfór jeg, hvorledes Zenab var bleven solgt af Faderen, Enkemanden, da hun var ni Aar gammel, hvorledes hun var dragen fra fjærne Lande, hvor der var høje Bjerge (i Kaukasus), over Havet til Stambul, og at hun var glad ved sin nuværende Herre. En anden Slavinde fortalte om Hungersnøden hjemme, at hun havde set Moder, Brødre og Søstre dø, at fremmede Folk havde taget hende med paa Kamelens Ryg — at hun havde skiftet 3 Herrer; men her var godt at være. En Tredje fortalte, at hun hver Aften, naar kun Stjærnerne saae det, med sine Taarer beduggede en Rose, hun havde bragt med fra sit forrige Herskab.

Den Frugt, de i Forening havde bragt mig, vilde de ikke selv røre, skjønt de kun sjældent om Vinteren fik Frugt at smage, og jeg bad dem om at spise med; jeg følte mig saa vel, saa tryk, at jeg slet ikke tænkte paa, at Frugten, som Tyrkinderne sendte til den favoriserede »Gjaur«, jo kunde have været forgiftet, da ingen af Slavinderne vilde spise deraf. — Men nu blev det Nat, og »Kaja« bankede med ubarmhjertig Finger paa Døren; thi det var langt ud over Sengetid; skyndsomst fortalte de mig om de tyrkiske Bryllups-ceremonier, og til Gjengjæld fortalte jeg dem om de evropæiske, som de ikke strax kunde forstaa. Der blev

baade lét og grædt meget denne Nat, som syntes mig at være en af de 1001; derpaa kyssede Slavinderne mig, Alle paa Kinden, og jeg bragte vor lille Yndling, den søde Kerimé i Seng, hvor hun, omgivet af sine Dukker, snart sov ind, holdende min Haand i sin, saaledes som jeg saa ofte havde siddet med mine egne Smaapigers Hænder i mine indtil det Øjeblik, da Ole Lukøje spændte sin brogede Paraply op. Da de rosenrøde Fingerspidser paa den buttede Barnehaand løsnedes fra mine, vare Dukkerne blevne til Prinsesser i hendes Drømme, den Lille mumlede Noget med den søde, læspende Barnestemme; hun var igjen i Drømme, som nyligt i Virkeligheden, Tolk for dem, for mig.

Hver Dag bragte saaledes de samme Beskjæftigelser, de samme Maaltider, og jeg vænnede mig ogsaa snart til Ensformigheden ved Haremslivet, men fik ogsaa Indblikket i mange af dets indre Forhold, saaledes f. Ex., hvorledes de forskjellige Sæt Børns virkelige Mødre mangle Samkvem med disse. Jeg saae en af disse Mødre, der i Haremmet havde sit særskilte, smukke Værelse og var fritagen for at opvarte saaledes som de andre, hvorledes hun stjal sig til at kysse sin lille Dreng, naar han gik forbi hendes Værelse. Simpelt Gitarklimperi var hendes bedste Tidsfordriv.

Hvor mange Slavinder der end vare, saa udrettede de kun saare Lidt; thi Hver havde kun én bestemt Gjerning at gjøre, og var den gjort, saa sad hun paa Hug og røg sin Cigaret. En af Prinsens Slavinder, en »favorita«, udmærkede sig ved Guldpudder i det sorte Haar, og Øjenbrynene vare dækkede med en Slags blond Pomade; Læberne vare farvede røde, Kinderne sminkede med samme Farve, Øjnene vare lyse, vandblaa, sjælløse, — hun saae ud som en kjøn Maske. — Morsomt var det, at jeg en Gang under mange Undskyldninger blev bedt om at tillade, at min Seng maatte laanes til Prinsesse Zenab (Paschaens Søster) den Nat hun overnattede i Haremmet; thi det var den eneste Mahogni-Seng, som ejedes i Haremmet; det havde været en Kompliment til mig, at hin Seng, der ellers altid havde staaet beredt til denne gamle Dame, var bleven mig indrømmet. Mærkeligt nok havde denne gamle tyrkiske Prinsesse faaet Smag paa at sove à la franca. »Jo jo«, sagde jeg. »Mange Tak!« Og saa prøvede jeg Sengen à la turca, redt lige paa Gulvet af mange Matrasser og guldbroderede Puder; Lagen brugtes ikke, men noget Lignende af fint Flonel og derover stukne Silketæpper, der bleve saaledes lagte sammen, at man maatte krybe derind som en Larve i Hylstret. Et andet Værelse i Haremmet, som i England bliver betegnet med W C, i Hotellerne med 100, i Jylland og Provinserne med et Hjerte eller en Hummerklo, der dingler ved Nøglen, er saa mærkeligt, saa efterlignelses-

værdigt indrettet, at jeg maa omtale det, da det synes mig kulturhistorisk og ikke vidner om barbariske Tendenser. I Tyrkiet, endog i tarvelige Huse, mærkes dette Rum, der stedse ligner et Værelse, ikke paa anden Maade, end derved, at der staaer i Alen høje, med Perlemór indlagte, stulteagtige Sandaler med røde Fløjlsremme til at slutte om Vristen, og som man benytter for ikke faa vaade eller kolde Fødder, naar man træder paa Værelsets Marmorgulv, der stadigt overrisles af rindende Vand, som har Fald i en Rende, der ender i et passende Afløb. Paa et Stativ hænger her i Prins Halims Harems mangfoldige guld- og silkebroderede smaa Tørklæder, der, saa snart de ere blevne brugte, kastes ned i en Beholder med Vand under Stativet, for hver Morgen at erstattes af nye. Jeg har, ved som Barn at tænke mig Prins og Prinsesser, troet, at deres Sengetøj var af Silke, at deres Sovekammerrekvisitter vare af Sølv, at de endog sov med Krone paa Hovedet og Scepter i Haanden; da senere Prinsessen af Wales viste mig sit med lyserødt Atlask tapetserede Soveværelse, dito Seng og sine gyldne Toiletgjenstande, saae jeg, hvorledes Barnefantasierne havde gjættet rigtigt, kun at de kronede Hoveder gjerne blive fri for Kronernes Vægt, naar de, som andre Dødelige, hvile ud fra Sorg og Glæde. Men de orientalske, hemmeligsfulde Domestik-Tilstande, som under Harems-Opholdet aabenbares for mig i Prinsessens Palæ, anede jeg ikke. Enhver, som i Europa nogensinde paa Grund af Koleratilfælde om Natten har maatte sende Bud efter Lægen, vil forstaa, Hvad jeg mener. Idet jeg nu som 57-aarig Matrone, der har levet under temmeligt naive Forholds Overholdelse i Italien, berører et Thema, hvis Behandling mine yndige Læserinder sandsynligvis ignorere og hurtigt ville gaa over, saa synes jeg, at samme Thema i Tyrkiet virkeligt er Omtalen værdt, da det betegner et sandt Standpunkt midt i den unyttige og uberettigede Luxus i Orienten. Tænk, at for at vise mig Alhambrasalen i dens fulde Skjønhed hidkaldte Prins Halim ved Haandklap 10 af sine Slavinder, der som ved et Trylleri i 5 Minutter tændte 500 Lys i Kroner og Kandelabrer. Dette var Lyssiden i Haremmet; Skyggesiden fik jeg en Anelse om, da jeg den sidste Morgen ved Daggry forlod Haremmet. Mit Arbejde var færdigt, man var tilfreds. Mit sidste Arbejde var »Kerimé«. — Den sorte Slavinde i Kaffekøkkenet, et separat Rum med aabent Ildsted, lavede min sorte Mokka-Kaffe; men jeg vilde ikke oppebi den i Værelset; jeg var rejseklædt, — Haremmet var blevet tidligere end sædvanligt oplukket af Eunukkerne; — Kaffen var bestilt Aftenen forud. — »Vogt Dig for at drikke Kaffen af andre Kopper end af sorte; thi den hvide kan stilles over Arsenik, der fordamper over Gløder og kaster en umærkelig Glassur over Porcellæns-Koppen.«

Mange blive saaledes pludseligt syge og dø ligesaa pludseligt ved glimrende Gilder, givne til deres Ære, under deres Besøg hos Sultanerne og Favoritterne. Man siger, at ingen fornem Tyrk tager Kaffe uden i sorte Kopper, — ja, man siger nu saa Meget! Nok er det: ogsaa jeg tog min Mokka-kaffe hos den sorte Slavinde i en sort Kop, som præsenteredes mig. — Nattens Taage hyllede endnu Bosphorus i sine Skygger, den sorte Eunuk bar mine Malerekvitter ned i den med Guld forsirede, sorte Ibentræs Kajak, Prinsessens Privat-Kajak, hvori Hussein og Janny ventede paa mig; det var Grækere, atletiske af Legemsbygning, klædte i deres nye Nationaldragt. Pludseligt, medens jeg endnu er i Haremmet, hører jeg en underlig klagende, hylende Lyd. Er det et Dyr, der lider Ondt, eller er det et Menneske i Vaande? Det lød, som det kunde være baade det Ene og det Andet. Det løb mig koldt ned ad Ryggen, og Blodet steg mig tillige til Hovedet. »Hvad er dette?« spurgte jeg paa gebrokkent Tyrkisk den Sorte. »O! det er Intet, det er kun »Kaja«, som har ladet Fathmes Ryg stryge lidt imod Haarene«. Haarene rejste sig paa mit Hoved, da jeg gik Aflukket forbi, hvori jeg hørte Fathme jamre sig efter Exeku-

tionen. — Klam og kold var Luften, Eunukkerne og Kattene krøb sammen ved Mangalens Ild. Jeg hyllede mig tæt i Tæpperne i Kajakens Bund, og sagte gled den hen gennem Morgentaagen, der, jo længere Farten fortsattes, hævede sig højere og højere. Rosenrødt lyse Skyerne i Østen; Solen kysser Minareternes Toppe i Skutari; Delfiner boltre sig omkring, Fiskere i Tusindtal pilke Hvillinger fra de gyngende Baade. De store Baade trækkes af Kamaler under Opsang imod Strømmen ved Kajen. Nu glimrer Bosphorus i det fulde, klare Solskin, og jeg intonerer sagte en Sang. »Syng mere«, siger Janny, den mægtigtbyggede Kajaktschi. — »Mere, mere!«, beder Hussein, — og jeg maatte føje dem og min egen Lyst, og nu sang jeg de kjære, danske Sange, som de faldt mig ind; men »Den tapre Landsoldat« gjorde størst Lykke. En Time senere var Galatabroen naaet, og Nissin vor jødiske Tjener, vort tro Pakæsel, ventede mig allerede. Jeg rakte Rórkarlene rigelig Bachziz, som de ellers aldrig forsnaa: en hel Haandfuld Sølvpiastre. »Ochi, ochi«, sagde de (»Nej«); det havde Halim Pascha forbudt dem. — Saaledes endte den lille Episode af mit Ophold i Konstantinopel.

TYVENDE KAPITEL.

Sygdom i Haremmet.

Ikke vil jeg nævne Navnet paa den Prinsesse, i hvis Harem jeg oplevede, Hvad jeg her vil fortælle; men Det, jeg oplevede, var saa mærkeligt, saa ultra-barbarisk, at jeg synes, det har Adkomst til at optages i mine Meddelelser fra Orienten. Prinsessen, jeg her omtaler, var nyligt bleven gift; men hendes Ægteskab var faldet meget uheldigt ud til Trods for, at alle Forudsætninger for Lykken vare til Stede, naar man undtager, at Prinsen var vel 5 Gange saa gammel som hans unge, eneste Hustru; han var rig, meget rig, af fornem Byrd, af stor Indflydelse, havde været stor Dignitar og var evropæisk dannet; men hans mangeaarige Ophold i Paris og altfor intime Omgang med Café mabiles og Rue de Balzac's Skjønne havde svækket hans oprindeligt dygtige Evner, ja endogsaa hans pekuniære Resserer og gjort ham mistænkelig og jaloux. — Saaledes kom det, at den nygifte Prinsesse maatte give Afkald paa at faa evropæiske Friheder indførte

i det monotone Haremsliv, Noget, hun ventede ifølge forudgivet Løfte, ifølge hvilket hun, den evropæisk dannede, unge og yndige Kvinde, der kunde have været gift med en ung Prins af Blodet, indvilligede i at ægte den gamle Herre, ja, endog at tage sig af hans halv-voksne Datter — Følgen af en pariser Liæson — hvem hun lovede at være i Moders Sted, saasom dette Barns evropæiske Moder var død (hvorfor Barnet var illegitimt og derfor ikke arveberettiget, da Frugten af Forbindelser af den Slags mellem en Musselmand og en Giaur, ikke har nogen Adkomst til Legitimitet i Tyrkiet, mens en muhamedansk Slavindes Barn, født i Haremmet, nyder de samme Rettigheder som Hustruens Børn). Men Loven er ærlig, Holden besværlig; dette sandede baade den unge Prinsesse og den gamle Paschá.

Efter at Prinsessen i sit Ægteskabs første 6 Uger havde faaet Lov at nyde en hel Del evropæisk Frihed,

og efter at der var blevet hende tilladt en Modtagelsesdag om Ugen à la franca, lukkede Paschaen herpaa mistroisk Harømmets Porte næsten hermetisk til. — Ingen kjendte bedre end han Kvindernes svage Sider. — Ogsaa Prinsessen blev kjed af at indfri sine Løfter til det fremmede Barn, der levede et ensomt Liv med en intrigant Guvernante.

At vegetere i et rigtudyret Harem, at gaa op i Nydelsen af det Materielle, at modtage sin Mand og Hersker — den eneste Afvexling i Haremlivets Monotoni — kan være en almindeligt begavet, orientalsk opdraget Tyrkinds Lykke; men for den i Haremmet efter evropæisk Mønster opdragede, fintdannede Prinsesse, der desuden var begavet med ualmindelig Forstand og en Fantasi, der var bleven opflammet ved Digte og Romanlitteratur, var dette Liv i Haremmet uudholdeligt; her var hun vel Herskerinde, og dog indespærret og sin Herres Slavinde, fattig paa Frihed og Livets sandeste Glæder, Livets egentlige Krav, skjønt omgiven af orientalsk Luxus. Hun blev under disse i Tyrkiet abnorme Forhold Civilisationens Martyrinde. Hendes Juvéler og hendes kostbare Garderobe laa ubenyttede og uænsede, ligesaa hendes herligt udstyrede Gemakker. Hendes Yndlingsfarve blev sort, den ellers mest foragtede Farve i Orienten. Hun laa som oftest paa sin Ottoman, idet Cigarettenes fine Røg krusede sig omkring hendes dejlige Hoved. To Aars ulykkelige Ægteskab havde blegnet den fine Kinds Roser og hulet de skønne Øjne, der som to mørke Flammer brændte under de mægtigt buede Øjenbryn.

»Jeg vilde ønske, jeg blev dødssyg — fik Tæring, blot for at faa Lov at rejse til Ems eller et andet evropæisk Badested — som Fathme-Hanum«, lød det fra de tæt sammenknebne Læber. Noget efter udtalte hun sig om sine Medfællers Tilstand, om deres Tilfredshed med de traditionelle Haremsforhold, omtalte de tyrkiske Kvinders Stilling som en Skamlet, der hvilede paa hele Nationen, som Aarsagen til Mændenes, ja, til hele Tyrkiets Demoralisation. Hun var meget ulykkelig! Da kom Ammen ind med hendes lille Barn, hendes eneste Trøst i den gyldne Elendighed. Det var en lille Pige paa 1 Aar omtrent. Et Lysglimt af Glæde skintedes i den unge Moders Ansigt. Pludseligt farer hun op fra Ottomanen. »Udslettet er her igjen«, raaber hun forfærdet, idet hun iagttager den Lille, der rækker de smaa buttede Hænder efter sin Mama. — Og hun sendte strax Barnet bort.

Jeg gik ind i den lille Prinsesses Gemakker — hvorhen hun blev exileret, fordi Udslettet forstyrrede det lille Barns skære Hud. Her havde Moderen ladet udstyre Alt med største Luxus; her var det, at hun følte den eneste sande Glæde i sin forfejlede, forpinte Tilværelse. Men Udslettet, Udslettet! Det havde lagt sig som Nattefrost over Blomsten og forstyrrede nu

hendes eneste Glæde. Hun var virkelig at beklage, tænkte jeg; men da jeg saae Ammen i den lyse, med rosenrød Silke tapetserede »Nursery« (Barnestue) med Barnet paa Skjødets, og saae, hvorledes hun lod det hoppe og sprælle med de friske, buttede Arme og Ben, medens begge To lo omkap, da syntes jeg alligevel, at Prinsessen manglede den rette Moderfølelse, og at det var Forfængeligheden, der især gjorde sig gjældende i hendes Glæde over Barnet.

Garderobemesterinden sagde til mig paa Fransk: »Hvilken Sorg for vor gode Prinsesse, at Mælkeudslettet paany har vist sig i Ansigtet hos vor Lille, — dog er Barnet først nu blevet rigtig sundt og kraftigt, og Udslettet vil nok gaa over; det har sin Tid«. Den franske Bønne var af samme Mening; hun havde været hos flere af de bedste Familier, hvis Børn endog i flere Aar havde haft samme Udslet. — »Blanche avec croute noir«, lo hun og kyssede Barnet. Ved Vuggens Fod sad, med korslagte Ben, en sørt Slavinde fra Nubien, stor som en Mand. Hun hed Nina, var ung og fyldig med klare Øjne og viste sine hvide Tænder bag de svære Negerlæber; hun klappede i Hænderne for den Lille og vuggede Hovedet frem og tilbage. En hundeagtig Trofasthed og Godhed lyste fra hendes Øjne. Hun havde kun det Hverv at samle Barnets daglige Linned til Vadsk og passe paa, at Ammen ikke undlod at give Barnet Die til bestemte Tider. Negerinden med det krøllede Uldhaar, de glimrende Ørenringe og Perlerne om den brune, fede Hals og med det hvidt og rødt sribede Badehaandklæde svøbt om Lænderne, saae yderst original og malerisk ud, og rørende var Barnets Kjærlighed til hende. Den Lille var Negerindens Afgud; Fader, Moder, Frænder og Fædreland havde hun forladt, og i dette lyse, lille Barn her var nu al hendes Kjærlighed koncentreret. Barnet var hendes Liv, hendes Verden. Imidlertid var »Luncheon« nu anrettet, og jeg blev tilsagt til Prinsessen, der ventede mig; elegant, som kun en Pariser-Kok i London kan præstere den, var Anretningen; da træder pludseligt en underlig Skabning, en ældre Kvinde ind, paafaldende klædt for en Tyrkinde, men orientalsk, mørk, med hule Øjne; hun drejer sig i en Kreds, udstrækker Hænderne efter Prinsessen, fægter med Armene i Luften, udstøder Hyl, sukker uophørligt og mumler Noget hen for sig; saa bliver det højrøstet Tale. Det gik som Kjæp i et Hjul; Stemmen var uharmonisk skrattende. Jeg ser spørgende paa Prinsessen. »Elle est folle«, svares der mig noget forlegent. Men Ammen sagde, at hun besværgede de onde Aander, for at Barnet skulde blive raskt.

Næste Gang fandt jeg Prinsessen endnu mere forknytt. »Mon enfant est tout-à-fait défigurée«, og vist var det, at den Lilles Ansigt var ilde medtaget af den Udsletskorpe, som ofte følger med Børnens

Dieperiode. Jeg fortalte hende da, at et af mine Børn havde lidt af samme Onde, men var kommen sig fuldkomment, og at dette Udslet hyppigt var Tegn paa Sundhed. »Mais mon enfant ne doit pas être défigurée, plustôt, qu'elle ne vive pas«, — og hendes Øjne lynede af Vrede. Jeg, Guvernanten og Lægen bade hende give Tid og ikke lade Udslettet blive drevet bort, da det kunde koste Barnets Liv. Prinsessen blev mere og mere forstemt, — Lægen blev afskediget, fordi han ikke vilde fordrive Udslettet, og en anden overtog at kurere Barnet.

Nogle Uger gik hen, inden jeg igjen besøgte Prinsessen i Haremmet. Da jeg atter kom, var Alt i Forstyrrelse, den Lille var ved at udaande sit unge Liv, Udslettet var forsvundet, det smukke, blege Ansigt saae hélt forklaret ud, dets unge Liv var til Ende. Taus gik jeg min Vej, men kom Dagen efter igjen for at græde med den ulykkelige Moder. Jeg gik ind i den afdøde lille Piges lyserøde Værelse, og ved den tomme Vugge laa henslægt den store, sorte Slavinde, som om hun var et Stykke unyttigt Tøj; Kinderne vare svulmede op af Graad og Øjnene halvt brystne. — I mange Dage havde hun negtet at tage Næring til sig. Hun fik galopperende Svindsot og døde 14 Dage senere af brustent Hjerte — ifølge Lægernes Udsagn. — Men Moderen? Maalløs, taareløs, — tankeløs sad hun der. Man bragte hende paa Landet, skjønt det var Vinter. — Der er noget Trøstesløst ved de tyrkiske Dødslejer. Begravelserne ere forbi samme Dag, Døden indtræder; saa skynder man sig at kaste Liget i Gruben, uden Klæder; og en med forgyldte Koransprog mejslet Marmonsten bliver stillet op paa Graven. En lille Portion Mad til den Opstandne bliver gjemt i Graven, en lille Aabning anbringes, for at Aanden kan fare ud af den; men Sandheden er den, at Rotter og Hunde drive deres Spil dermed. En Turban af Marmor i Toppen af Stenen, hvis Liget hører til det mandlige Kjønn, betegner Tyrkernes sidste Hvilested, hvilket man skyndsomst forlader, saa snart Legemet er dækket af Jorden og Stenen.

Uendeligt strække sig Kirkegaardene omkring Stambuls Mure, Cypresserne skygge for de hvide Marmorstene, der i enkelte Tilfælde ere godt vedligeholdte, men i Reglen i Færd med at styrte, hældende til alle Sider i Millionvis. — Aldrig i Livet har jeg set et mere melankolskt, mere malerisk, storartet Syn, end disse uendelige, sig milevidt i alle Retninger strækkende Kirkegaarde, langs de tre Rækker middelalderlige, snart endnu trods Aarhundreder vel konserverede, snart sammenstyrtede Voldmure, der cernere Stambul. En underlig Kontrast til dette forlattede Dødningsrige danne Telegraftraadene, der, anbragte paa Kirkegaardens Cypresser, forbinde Fortid med Nu- og Fremtiden; som Suk fra Aandeverdenen lyder

Telegrammernes hemmelighedsfulde Virksomhed gennem de stille, mørke Cypresser, der staa som Vidnesbyrd om svunden Sorg og Smerte. Dog er Kirkegaarden Ejub den, som ved sin Udsigt over det gyldne Horn fra de med Gravstene og Cypresser rigt besatte stejle Højder, har den skønneste Beliggenhed. Her i Ejubkvarteret, hvor de mest fanatiske Tyrkere bo, og hvor vi Kristne derfor ere ilde sete, blev jeg en Gang, da jeg med Kavassen gik over Kirkegaarden, forundret ved, at jeg blev standset af en ung Tyrk med en Slavinde og et aargammelt Barn; denne Mand tiltalte mig venligt paa Tyrkisk. Han havde lige plantet en Tuberoser paa en Grav, og den duftede dejligt. Jeg kunde den Gang saa meget Tyrkisk, at jeg forstod, at han sammenlignede den Afdøde med Tuberosen; saa græd han og kyssede Barnet. Jeg sagde ham, at jeg skrev en Bog om Tyrkiet, og at jeg ogsaa skulde fortælle om den dejlige Kirkegaard Ejub og om ham, og jeg viste ham da flere smaa Skitser deraf; saa pegede han paa Barnet og sig og sagde: »Ogsaa om os?« Derpaa skrev han et Navn paa Tyrkisk i min Skitsebog, og jeg holder nu Ord, idet jeg erindrer ham i disse Linjer.

Prinsessen skulde kun blive et Døgn paa Landet for at beroliges. Jeg troede, Barnet blev bisat imidlertid. Da jeg igjen kom til Prinsessens Harem for at udtale hende min Deltagelse, hørte jeg allerede langt fra den lystige, mest støjende Dansemusik. Jeg kom derved til at tænke paa Bøndernes Gravøl og troede nu at skulle faa et mærkeligt Syn at se. Jeg troede, Prinsessens Barn var blevet balsameret, at jeg maaské fik at se Prinsessen og hendes Søstre, Moder og Veninder i sorte, rige Sørgeklæder og med dem de i Orienten brugelige Hylekoner, Alle samlede om en Katafalk, nydende de mest udsøgte Retter, og — Hvo véd? — maaské skulde Akkompagnement af Dansemusik, det tydede Musikken paa, høre dertil, som f. Eks. ved neapolitanske Kirkefester. Men nej — saaledes forholdt det sig ikke. Der staar en Slavinde og drejer paa et stort Klavérorgel, drejer som en Vanvittig den ene Dans efter den anden, og tre af Slavinderne danse som forrykte uden Tanke for Rytme eller Takt eller Velanstændighed. Det var hverken Vals eller Saltarello, heller ikke Kankan, men lidt af alt Dette i en konfus Blanding, og saaledes hvirvlede de sig rundt i den store Sæl, hvor Barnets Lig nyligt havde ligget. — Tre andre Slavinder snorkede paa Divanerne, der strakte sig langs Væggene. »Princesse, allé! allé!« radbrækkedes der paa Fransk; men Musikantinden vedblev at arbejde af alle Kræfter paa Orgelet; jeg oversatte det med: »Naar Katten er ude, spille Musene paa Bordet«. Jeg saae ikke Prinsessen efter den Tid; men jeg véd, at nu er hun fri, — thi Paschaen er død — men hun er barnløs.

ENOGTYVENDE KAPITEL.

Gammeltyrkiske Haremmer.

Mit Ophold i Baltaleman bevirkede, at jeg gjorde Bekjendtskab med en ældre Søster af Halim Pascha (en Onkel til den nuværende Exkediv af Ægypten); hun hed Zenab Hanum og var den Samme, der gav Anledning til det morsomme Lotterispil i Haremmet, som jeg alt har fortalt om i 19de Cap. Det syntes mig, det var kjendeligt, at Zenab Hanum og hendes Broder stammede fra Folket og ikke altid vare blevne førte frem paa Hofetikettens Præsenterbakke; det virkelig individuelle Præg i Ali Pascha's Børn — den samme Helt, der i sin Tid havde været menig Soldat, senere Ægyptens Erobrer og første Vicekonge — dette Præg syntes jeg endnu den Dag i Dag sporedes midt i Familiens Glans, ligesom hin Gang, da Ali Pascha hver Maaned som Korporal sendte sin Hustru den maanedlige Gage og selv levede af lidt Brød, Løg og Dadler. Et Æble, fortalte Halim Pascha mig, var i hine Tider for ham og hans Søkende en skattet og sjælden Luxusartikel. Zenab Hanum var omtrent 50 Aar, da jeg lærte hende at kjende. Ogsaa hun ønskede — som før sagt — sit Portræt malet af mig, efter at hun havde set det vel begyndte af Broderen. — Jeg var opfordret af hende til et Besøg i hendes Harem. En anden tyrkisk Dame af nogen Formue, en livsglad Enke, bød mig ogsaa at besøge sig i sit Harem i Jenihøj ved Bosporus. Havde man, som jeg, levet sig ind i Halim Pascha's glimrende med Pariserluxus overfærnerede Harem og set hans Salemlik, der, trods Orientalismens Kjendemærker og Grundlag, stadigt vidnede om Ejerens lange Ophold i Paris, om hans aandelige og materielle Evner til at forene Okcidentens og Orientens Skatte og Skjønhed, saa var det underligt her hos den rige tyrkiske Enkefrue at se sig omgivet af den mest uharmoniske Sammensætning af gammeltyrkiske Gjenstande, overtrukne med lidt evropæisk Fernis. Damen havde for flere Aar siden ledsaget den hektiske, ægyptiske Prinsesse Fathme Hanum til Ems*); derfra medbragte hun lidt radbrækket Fransk og nogle afblegede Fotografier af Dampskibet, som Vicekongen havde udrustet for at sende sin Niece med Følge til Evropa. Derfra havde hun ogsaa medbragt den mørke, ret kjønne og ret fede Dame med de lange, mandelformede, sortfrynsede Øjne, de blonde, falske Krøller og dito Chignons, der smagløst stak frem under Turbannen. Hendes Slavinder havde alle,

som Herskerinden, det gule, falske Haar og de sorte Øjne. Der blev serveret paa Evropæisk, men med daarlig The og uheldige Kager; man talte pantomimisk og med franske og tyrkiske Brokker, uden Tolk; men man endte med at more sig og forstaa hinanden godt.

Da den afdøde Hussein Effendis Enke hørte, at jeg skrev Notitser fra Haremmerne, blev hun dobbelt ivrig. Alle Værelserne, Badet o. s. v. skulde jeg se; men allevegne var der uharmonisk og smudsigt; ja, vidste den gode Dame, at jeg skrev om hendes Harem, som jeg netop nu gjør det, saa vilde hun ikke have været saa særdeles forekommende.

Hos Zenab Hanum bar Alt Fornemhedens Præg; men hvor forskjelligt var ikke Alt her i Sammenligning med Det, jeg hidindtil havde set i hendes Broders, Halim Paschas Harem, og hos Nazili Hanum, Mustafa Fazils Datter! Her vrimlede det af smaa, vævre Slavinder, der alle gik paa Hosesokker, og alle havde de bevaret de gammeltyrkiske, vide Pantalons og det bredt sribede, hvide og røde Haandklæde, snoet om Livet. Jeg gik, saa at sige, fra Haand i Haand; jeg begyndte med første Eunuk ved Indgangen og gik videre til de mange Slavinder, der hver med et Vindlys i Haanden nysgjerrigt vimsede om paa Trappen og i Korridorerne. Her forstod Ingen Fransk uden Zenab Hanums kvindelige Tolk, som var den Sidste, der modtog os og førte os ind til den høje Herskerinde i det store Stadsværelse. Der sad hun med korslagte Ben i en mørk Dragt, med mørk Turban og et til Skuldrene afskaaret Haar. »For Hvem skal man pynte sig, naar man bliver gammel?« sagde hun, og Ingen skulde have mærket hendes Rigdom — undtagen paa hendes Yndlings-slavinders Juvéler. Ikke alene Zenab Hanum, men flere tyrkiske Damer, der vare i Besøg hin Aften, sad hver paa en lille, bred Hynde paa Gulvet med et Tæppe foran sig, hvor Den, der indlod sig i Samtale med en af Damerne, maatte sidde med korslagte Ben, hvilket var en Umulighed for mig; saa blev der serveret med Konfekt og Tobak, de store Sølv-Kandelabre stode rundt om paa Gulvet ved hver lille Gruppe, der dannedes paa Divan og Tæppe. Tolken maatte oversætte mit Fransk paa Tyrkisk; hvert tyrkisk Ord, som jeg kunde sige, blev modtaget med Akklamation, aldrig blev der lét ad mig eller nogen anden af »Giaurerne«; men trods alle Forbindtligheder havde jeg den Følelse, at jeg af Gammeltyrkerne blev betragtet »de haut en bas«. Saa aftalte Zenab Hanum og jeg

*) Kun naar en livsfarlig Sygdom, som Svindsot, byder det, og Forholdene tillade det, tør en Muselmandinde tage til et evropæisk Badested.

Tiden, naar hendes Portræt skulde males af mig. — Jeg lovede det Bedste jeg kunde, og Prinsessen lovede til Gjengjæld Guld og grønne Skove. — Imidlertid fremskyndedes min Hjemrejse, og Prinsessen blev ikke foreviget. Hun var ellers en meget forstandig, dannet, tyrkisk Dame, der kunde baade skrive og læse Arabisk og Tyrkisk, og hun var meget afholdt af sine Omgivelse og af sin Mand Chamil Pascha, hvis eneste Hustru hun var. Giftermaalet var forresten barnløst, og alle de smaa Baltalemanner-Beyer og Hanummer — »toute la colonie de Ballaleman«, som Halim Pascha betegnede sine Børn — skulde være Arvinger til Tantens fyrstelige Formue.

Inden jeg forlader Themact om gammelyrkiske Haremmer vil jeg endnu flygtigt berøre en lille Aftenunderholdning hos Prinsesse Nazili Hanum, hvortil der kun var indbudt gammelyrkiske Damer tilligemed hendes Moder, den Samme, der ved at sige »Good bye« til mig troede at have sagt mig »Velkommen«; alle disse gamle Damer vare intimt forsamlede à la turca.

Det var ikke i Prinsessens med Pariserluxus bugnende Salonner, nej, det var i et lavt Mezzaninværelse, at Damerne befandt sig, alle iførte den gammelyrkiske Dragt med Pantalons og lange Kaftaner. Alle laa de paa Hynder eller lave Divaner. Alle røg, smøg, saa at sige, af lange, kostbart monterede Tschibuks. Nazili Hanum var den Eneste, der var klædt evropæisk, med udsøgt Smag og Tarvelighed. Hun bad mig, der var kommen uden Indbydelse, sidde hos sig paa Divanen, og nu fortalte hun de gamle tyrkiske Damer om mig, at jeg havde malet Khedivens Børn, Prinsessen af Wales og hende selv. Der blev talt meget; kun hist og her forstod jeg enkelte Ord, som »katch kurach?« (»Hvor mange Penge koster det?«) »rissune« (male) »hanum franca« (den evropæiske Dame). Da siger Nazili Hanum til mig: »Den Dame dér i den lyseblaa Kaftan ønsker at males af Dem, og«, tilføjede hun med en forstilt Alvor, der klædte hende meget morsomt, »le ikke, le endelig ikke«. Men det var meget svært for mig ikke at briste i Latter; thi Damen, der ønskede at blive foreviget af min Pensel, var over de 80; hendes Hud var glat, glinsende som udspændt, tyndt, gult Silketøj, saa man næsten troede, man kunde høre det knitre ved hver Bevægelse, (vistnok foranlediget ved de evige varme, enerverende Bade). Damen havde et stereotyp Smil paa de tynde, rødmalede Læber, der lode to store Hugtænder til Syne, de eneste, hun endnu ejede. Tandkunstnere kunne endnu gjøre deres Lykke i Haremmerne. Man tænke sig endvidere, at Damen, der mod de gammelyrkiske Damers Sædvane maatte savne sin Munds bedste Prydelse, havde sørget for, at flere Rader ægte Perler omgave den runkne Hals, og

at Det, hun havde vel Meget af, nemlig to svære buskede Øjenbryn, var saa tæt raget af, at man kun sporede den tykke, blaa Stribe, der betegnede det Sted, de ellers havde dækket. Men da en Bues Halvcirkel er Idealet for tyrkiske Begreber om Øjenbrynets Skjønhed, ligesom den voluminøst udvidede Underlæbe er en Hovedprydelse for visse australske Stammer, havde Aspirantinden til det eventuelle Portræt gjort et Tilløb til at fremstille Halvmaanens Form over de missende Øjne, derved, at hun over de blaa Levninger af de fordums skjægagtige Øjenbryn havde malet to sorte Streger, der, uden dog at naa Det, hun attraaede, efter at være førte i en vis Højde og højere, end det behøvedes, — som man f. Ex. kan se det nogle Gange hos smuktede Katte — pludseligt aldeles tyndt sænkede sig ned imod hver Side, hvorved kun den tykkere Stribe nærmest Øjet gjorde sin Virkning, ganske som hos Kattene.

Dertil kom, at Damen havde rosenrøde Atlaskes-pantalons og en lyseblaa Atlaskeskafan fodret med gult Ræveskind, Turbanen var grøn; af Haaret saas der Intet, hvorimod et stort Gulduhr dinglede fra Kjæden ned paa hendes runde Periferi. Her er Portrættet, saaledes som hun virkelig saae ud, — og jeg Stakkel, som ikke maatte le! At beskrive hende er lettere end at male hendes Portræt, især da hun gjennem Nazili Hanum, som var Tolk, lod mig spørge, om jeg vilde male hende smuk. Jeg kan endnu ikke begribe, at jeg kunde holde mig fra at briste ud i Skoggerlatter; det maa have været, fordi Ordsproget krævede sin Ret: »Il n'y a qu'un pàs du comique au terrible«. Nazili Hanum agerede den mest raffinerede Diplomat; Tid, Toilette og Pris bleve bestemte, og jeg vidste knap, om jeg skulde le eller græde; men saa indtraf der Noget, som hjalp mig ud af Forlegenheden: den gamle Dame døde Dagen efter. *)

*) Underligt nok er det for mig nu, ti Aar efter, at jeg gjorde min første orientalske Rejse og den evropæiske Kunst for første Gang fremtonede gennem mine Billeder i Haremmerne, at opdage, at det vistnok har været mig forbeholdt at være den Første, der kastede Kunstens rige Guldkorn ned i den frugtbare orientalske, hidindtil af Kunsten uberørte Jordbund. Jeg har nemlig i det danske »Dagblad« fra 11te Nov. 1880 læst om den første »Salons« Aabning i en af Konstantinopels Forstæder »Terapia«, hvor den engelske og den franske Ambassades Medlemmer have deres Opholdsted, og der siges, at Kunsten var smukt repræsenteret paa »Salonen« og at denne har været flittigt besøgt og beundret af turbanklædte Muselmænd, og det Mærkeligste er, at foruden en flink tyrkisk Maler, der havde udstillet tvende af ham malede musicerende Slavinder, ogsaa Nazili Hanum, Mustafa Fazil Paschas Datter, Exkedivens Niece, min her saa ofte omtalte yndige Prinsesse, havde udstillet meget vellykkede Blomstermalerier paa samme Salon! Er det underligt, at jeg spørger mig selv: »Ser Du her en Frugt af dit Ophold i Konstantinopel?«

TOOGTYVENDE KAPITEL.

Storvizirens Avni Paschas Datters Bryllup i Stambul 1874.

Der er Dem, som let ville blive mindede om Stilen i Sherezades Fortællinger af Tusinde og én Nat, naar jeg begynder at fortælle saaledes:

I Stambul boede en Gang — det var i Aaret 1874 — en fornem Mand; det var ingen Ringefæ end selve Storviziren Avni Pascha. Han var lille og undersøetsig, og med blaa Brilller maskerede han de kloge Øjnes livlige Udtryk; ofte har jeg mødt ham paa Gesandtskabsballerne. Enhver, der — som jeg — har været indbudet til Hans Excellence den persiske Ambassadør Mocksin Chans store Bal, som holdtes i Stambul, og altsaa været i hans glimrende Palæ med den gyldne, flyvende Løve over Indgangen, har, ligesom jeg, set Avni Pascha sidde der Side om Side med sine diplomatiske, høje Kollegaer. Alle Landes Dekorationer og Stjerner straaledede fra Ministerens Bryst, som var det et Firmament med mange Slags mig ubekjendte Stjærnesystemer. Orientalerne udmærkede sig ved Fezen paa Hovedet og ved at have slaaet en af deres smaa, med lakerede, fine Sko forsynede Fødder op under sig. De promenerende Damer, der defilerede forbi dem, afløste de politiske Themaer. — Auni Pascha var en af de ivrigste Damebeundrere, hans Hustru en enorme stor, ægte Gammeltyrkinde.

Men det er ikke Avni Pascha, dette Kapitel gjælder, men snarere hans store Hus i Stambul, hvortil jeg af Mad. d'Ehrnhoff blev kjørt. Denne min elskværdige konstantinopolitanske Protektrice er senere død, og Avni Paschas Hus, hvori der var flere Værelser end Uger i Aaret, er brændt. Og Avni Pascha! — Hvem nævner ham vel mere efter Abdul Azids sørlige Endeligt? — »Sicut transit gloria mundi«.

Men den Gang — det var i Februar 1874 — da gik det brillant til i Avni Paschas store Hus, skjønt Indkjørselen snarere lignede en jydsk Kro paa Landet, end et Palæ, hvori den sublime Ports Storvizir boede. Her var et Kjørind, ogsaa som om det kunde være i en Kro ved Markedstid. Her manglede al Orden, al Afstand hos den sorte Majordomus, Eunukkernes Øverste, der modtog os, som alle de andre Stads-gjæster; men De, der vare mere tarvelige, hjalp sig selv og deres Heste eller Æsler, som de bedst kunde. En døsig Lampe oplyste den forvirrede Modtagelsesscene. — Og dog var der Bryllup i Huset, det var Avni

Effendi's Datter, som blev bortgiftet til en ung og anset tyrkisk Embedsmand. En buldrende Janitschar-Musik angav, ad hvilken Vej Gjæsterne skulde søge op, Alle stimlede mod en lang, snæver Gang, der førte ud paa Hovedtrappen, der à la turca deler sig i to Arme, som igjen føre til en Platform. Gjæsterne, dog kun de subalterne, bølgede frem og tilbage i de to forreste Rum og paa Trappen, eller de laa henstrakte paa Ottomanerne, ja sadde endog paa Hug, som de bedst kunde, gumlende paa Konfekten, der stadigt gik rundt, eller bidrog til at formere Cigarettenes blaa Røg-skyer, der, idet de opfyldte det rigt udstyrede Rum, fremkaldte en fantastisk Stemning. Var det en Maskerade? En Drøm? O, nej, nej, ikke det Sidste; thi man puffedes, man stødtes, og dertil kom »Maniernes«, de tyrkiske Musikanteres, støjende, skærende, Alt overdøvende Musik! Disse »Manier« ere Bryllupssangerne og Musikanterne, der, opstillede bag en stor, spansk Væg, hvor de drive deres Spil, aldrig ved Lejligheder som denne maa mangle i store Huse. Disse Mænd ere de Eneste, som paa saadan en Dag faa Adgang til Haremmet — men incognito —; derfor isolerer den spanske Væg disse Tonekunstnere fra den, deres Præstationer beundrende, tyrkiske Kvindeverden. »Hop Mariänchen, lass das Puppchen tanzen«, nota bene med tyrkisk rørende Bryllupstext, lyder nu bag den spanske Væg, akkompagneret af Dyrehavsbakke-Janitscharmusik med obligat Tromme og Blik-Akkompagnement. Jeg maatte virkelig krampagtigt holde fast paa Lattermusklerne ved dette Spil, for at disse ikke selv skulde faa frit Spil. — Nu lyder der en tyrkisk Melodi, det monotoneste og forrykteste Tøj! Imens trænge vi ind i Audienssalen. Der sidder Bruden paa en Slags rød Fløjels, guldbroderet Trone, med en lang, smal Basis, omtrent $\frac{3}{4}$ Alen høj. Hun sidder under en Kiosk, en Slags Baldakin med kunstige, hvide Blomstergirlander, der dels hænge i Festonner, dels drysse ned og svinge sig om to røde Fløjels guldbroderede Søjler, Velsignelsens og Frugtbarhedens Kiosk. Skjønt kun 14 Aar gammel, synes hun en fuldt udviklet Skjønhed; de rige, blonde Lokker falde over Skuldrene, der ere dækkede med den orientalske Brudekjole af Lyseblaat, saa tæt og rigt broderet med Guld, at den stakkels unge Pige næsten segner under Vægten. Kjolen er skåren op til begge Sider

og foran til omtrent over Knæerne, og den har fire Sløb, der to og to til hver Side ligge udbredte paa Tronens Basis og lade se den herlige, med Sølv broderede Atlaskesunderkjole. Den unge Bruds Hoved er bøjet ned ved Brillantdiademets Vægt, hendes Barm indtil Bæltet er dækket af Brillanter. Hvor de glimrede, hvor de funkede! Der blev mig hvisket i Øret, at hver tyrkisk Embedsmand, om han vil forfremmes og ikke afskediges af den næst Sultanen almægtige Storvizir, maa anvende Aarets Gage til en Brillantgave, som ofres ved visse Lejligheder, som f. Ex. paa Storvizirdatterens Brudealter. Jeg maa tilstaa, at jeg i Brillanternes rødt og guldt straalende Facetter syntes at se Blod og skimte Sorg, mens Bruden, den unge Kvinde, der var fremdraget af sit Harems Skjul, sad trykket, næsten bøjet og apatisk under Velsignelsens og Frugtbarhedens Kiosk. Man sagde, at hun talte og forstod Fransk. Mme d'Ignatieff og Baronesse von Wertern født Oriolla, Stormagternes Repræsentantinder i den orientalske Kvindeverden, og alle de andre Fixstjerner med deres Maaner, Alt kredse omkring Dagens Sol, Storvizirdatteren, den stakkels unge Brud, og man prøvede hendes Sprogkundskaber ved at lykønske hende paa Fransk. Komisk var det, at da Baronesse v. Wertern endnu ikke var ankommen, antoges jeg for at være denne, det tyske Kejserdømmes Gesandts Gemalinde, og som saadan blev jeg præsenteret for Storvizirinden, der saa lidt forstod Frankisk, at jeg den Dag i Dag maaské i hendes Erindringer indtager en Excellences Rang. For mig var det heldigt nok; thi at en Kunstnerinde ogsaa har sin Betydning, dette vilde Storvizirinden næppe have faaet i sit godmodige, tykke Hoved, der var pyntet med en lille, grøn og blaa Turban og vidnede om, at »prèjugé vaincu«*) endog naar Stambul paa Modens Vinger.

Efter at Enhver havde søgt at tale med Martyrinden — thi saaledes kan man betegne Pyntedukken paa Brudetronen — blev denne af Moderen og Tanten ført ind i Sovekamret, hvor hun maatte samle nye Kræfter, forinden hun igjen indtog sin Plads under Velsignelsens Kiosk, iført nyt Toilette: en pariserorientaliseret Brudedragt, bestaaende af en med hvide Perler broderet, hvid Atlaskes Brudekjole med dito Tablier, og med de samme Brillanter, som før, paa Bryst og Hoved. Der sad hun apatisk, stum, forover bøjet som før. Hvor jeg havde ondt af hende! — Mens Samtalen kun blev afbrudt ved Konfektens og

*) Saaledes betegnedes for nogle Aar tilbage den Mode, der blandede Blaat og Grønt sammen.

Sorbetternes Ombyden, fulgte jeg nysgjerrigt med flere Andre ind i Brudeparrets Soveværelse, Helligdommen, der nu stod aaben for ethvert Kvindeøjes Forsken. Værelset var kun lille, men Sengen deri en enorme, nymodens, fransk Jærnhimmelseng, rigt behængt med Moskitoforhæng af rødt- og hvidtstribet Brussa-Silkegaze; baldyret med Halvmaaner og Stjerner i Guld. Tæpperne i Sengen, der var aldeles fyldt med bløde, guldbroderede Hynder, vare lagte over hverandre, det ene rigere end det andet. Paa Bordet stod der under Glaskupler kostbare Brudegaver, alle bestaaende af Brillanter, givne af Familiens Nærmeste; de vare forarbejdede som Kaffebeholdere, Snusdaaser, Uhre, Cigaraskebægere, o. s. v. Men den mærkeligste Gave af alle var det lille guldbroderede Fløjels Tæppe, hvorpaa Brudeparret knæler og beder i Forening, forinden det gaar til Hvile, hvilket er den eneste Bryllups-ceremoni i Tyrkiet. Den anden Gave, som nærmest interesserede mig, var Brudens Brudegave til Brudgommen: den Dragt, han ifører sig Morgenen efter Brylluppet. Denne bestod af den dejligst mulige broderede Silkekaftan, et lille, rundt Haandspejl i ægte ciseleret Gulddramme, et guldbroderet Haandklæde, og alle de øvrige yderst elegante Toiletrequisitter, Alt svøbt i et rigt med Guld broderet Tæppe. Dette er det synlige Tegn paa Intimitets-Forholdet mellem Mand og Kvinde. Fra Soveværelset gik nu Alle igjen ind i Kursalen, hvor Mme d'Ignatieff bød Bruden Armen for at føre hende ind i Spisesalen, hvor Alt var serveret paa Evropæisk; man begyndte med Smørrebrødet og Theen og endte med Champagne. Endog Bruden og Brudgommens Skaal blev udbragt af Mme Cabouli Pascha, Finansministerens Hustru, til stor Forargelse for nær Beslægtede, der syntes, de skulde have haft Forrettighed. Imens sang »Manierne«, bag deres spanske Væg, til Melodi »Hop Mariänchen«, Bryllupssangen paa Tyrkisk, og den bragte Rødmen til at blusse op i de tyrkiske Damers Kinder. Kaffen blev serveret, der ombødes Cigaretter, og Festen var omtrent til Ende, da Prinsesse Aristarchi fandt paa en Finale, der hos Tyrkinderne kun vandt lidet Bifald; hun hoppede nemlig op paa Tronen og rev den ene hvide Girlande af efter den anden fra Velsignelsens og Frugtbarhedens Kiosk. Vi Alle, jeg med, bad om disse Blomster til Minde om denne mærkelige Bryllupsdag. Jeg har gjenit mine. Om den unge Bruds senere Skæbne fortæller Historien ikke Noget. Da Paladset, der havde over 100 Værelser, Aaret efter brændte, hviskedes der i velunderrettede Kredse om, at Avind og Had var Aarsag til denne Udaad.

Fiskere fra Porto d'Anzio.

TREOGTYVENDE KAPITEL.

Kontraster.

Som en lille Mellemsats — thi sandt at sige ligne mine Kapitler noget Satserne, som Vildkattene gjøre, naar de frit tumle sig omkring paa deres egen Boldgade — vil jeg fortælle, at jeg i Aaret 1875 i April atter var vendt tilbage til Rom, hvor jeg af Grevinde Lovatti havde faaet Lov til at benytte hendes Etage til Bolig og Atelier, medens hun rejste til Venedig, imod at jeg paatog mig at male den skønne Dames Brystbillede, hvilket blev til gjensidig Fornøjelse. Her havde jeg mine kristelige Martyrinder opstillet (senere kjøbt af Lehns greve Lerche-Lerchenborg) og alle mine orientalske Billeder udstillede; de toge sig dejligt ud i de store Sale, der med røde, skjønt hist og her noget luslidte Silkedamaskes Tapeter, Gardiner og med samme Stof betrukne, forgyldte Møbler saae stadseligt nok ud; kun maatte man ikke se for nøje efter; thi hist og her manglede der en Besætning eller Deslige, og Lænestolene vare ikke ganske sikre. Støvet, dette den forgaende Verdens Tegn, viste sin Adkomst til Slægtens gamle Adel og kjælede for Familieportrætterne, hvis udskaarne Kroner og Vaabener i Rammerne vare temmeligt ormstukne. Her paa min yndige Altan under de blomstrende Oleandertræers Skygge, spiste jeg min tarvelige Latugasalat og andre italienske, kolde Retter; thi jeg gjør ikke mange Omstændigheder med mig selv, og alene, ganske alene, var jeg denne Gang, og de fleste af Pengene vare gaaede til den orientalske Rejse.

Imedens jeg nød min Frokost med Udsigten over Tiberen og St. Peter med Monte Mario og dens Pinjer mod Vest, bredte min »Favoritinde« sig paa de bløde Hynder i Grevinde Lovattis Stadsværelse, nydende sin Cigaret med sin Negervifterske i Baggrunden og med Kjolen aaben, en ægte for os Europæerinder uforstaaelig tyrkisk Skjønhed, et kulturhistorisk Billede, ikke ret forstaaet i Almindelighed, som var det et fremmed Sprog. Fremmed Tjenerskab havde jeg forpligtet mig til ikke at holde. Nu gik det mig i dette Tilfælde, som Ordsproget siger: »Naar Katten er ude, danse Musene paa Bordet«.

Skal jeg skrifte, saa maa jeg bekjende, at italienske Tyender ikke ere besjælede af samme Ordenssans og Pligtopfyldelse, som de danske, og at Grevinden ogsaa ofte klagede herover. I Italien leve Tyende og Herskab

for meget som »panie bracie« — som Polakkerne sige — det er: som Herre og Broder. Derfor skjændes man den ene Time med den samme Pige, man konverserer med den anden Time, ja, Herskabets Tøj bliver endog nogle Gange benyttet af Tyendet, og Øjet lukkes dertil, hvis der da ikke sættes for store Mærker paa det; thi Alt har jo sine Grænser. Nu, da Grevinden var rejst, hjalp det Intet, at jeg ringede. Ingen kom; der var altid Noget at besørge for Grevinden. Vil Du ikke sulte, tænkte jeg, saa maa Du én Gang for alle bestille Kaffen bragt op af Kafétjeneren; Frokosten, som var kold, bragte jeg sædvanligt selv med mig, Olie og Vin havde jeg tilstrækkeligt Forraad af, og Middag spiste jeg som oftest hos Genio Kl. 10 eller 11 om Aftenen ved Stjærneskin i den til Trattoriet hørende Have; meget træt var jeg da. Jeg var stedse den seneste og eneste Gjæst. Opvarningen var langsom, jeg sov sødeligt ind med Haanden støttet under Kind og blev da hver Gang vækket af den gode Aurelio, de Danskes Opvarter, som sagde: »Le febre, le febre, Signora, non domire alla bella luna!« (Feberen Frue, sov ikke i Maaneskin!) Jordbærrene skulde jeg jo have, dem holdt jeg saa meget af; men det varede længe, og derfor faldt ofte Øjnene i, inden jeg fik dem; men Feberen fik jeg ikke! Saaledes gik min Dag med meget Arbejde og med hyppige Besøg og liden Hvile. — Det, som stod mig mindst an, saa gjerne og netop fordi jeg helst kun tog Malerkosten i Haanden, var at tage fat paa Fejekosten; dog maatte dette ske af og til; thi Hvem skulde ellers gjøre rent, hvis ikke Kunstnerinden selv, naar Folkene lovløst nøde deres Frihed og Støvet voxede? Polakken har følgende Ord: »Ingen rose Isen, før den anden Bred er naaet, Ingen rose Solen, før den er gaaet ned, og ikke Kvinden, før hun er død!« Skjønt polsk havde jeg ikke husket paa dette, da jeg glædede mig over Grevindens smukke Tilbud.

Inden jeg flytter fra den pragtfulde, støvede Lejlighed, vil jeg endnu fortælle om et Glanspunkt, der betegner mine Forhold i denne min Don Ranudoske Kunstnerexistens. Jeg var nemlig bleven omtalt af H. K. H. Prinsessen af Wales til H. K. H. Prinsesse Margarita af Italien. Man siger, at disse to unge Fyrstinder, hvis Kaar i mange Henseender ligne hin-

anden, idet begge To ere Kronprinsesser*) og Begge lige yndige Kvinder, synes meget godt om hinanden. Sikkert er det, at vor elskede Prinsesses godhedsfulde Omtale af mig, der fra hendes Barndom af har kjendt den høje Dame og gjenset hende ved alle mulige Lejligheder, var mig til stor Gavn og Glæde her, saa vel som mange andre Steder. Prinsessen af Wales er jo Alles Yndling: »She is the bride of England«, hørte jeg blive sagt i Aaret 1863, dengang Danmarks kongelige Alexandra, saa fin og yndig som en fager Foraarsblomst fra Danmarks friske Marker, førtes over Havet til Albions førstefødte Kongesøn. — Det var anden Gang, at Albion blev overvunden ved Harald Blaataands Æt, skjønt dennegang ved Amors Magt, der lokkede med Smil og fangede med Lokkernes Net; og hvor man saae vor egen Alexandra, gjentoges det: »She is the bride of England«; men Aaret efter hed det i England om Prinsessen af Wales: »She is the pride of England!«; thi Bretlands tilkommende Dronning havde født Landet en Tronarving. Perler, Brillanter funkede som Stjærner, som Sole i hendes Haar, paa hendes Arme, Smaragderne fra Indien lagde sig som glimrende Blade omkring hendes Hals, og de dertil heftede, hvasse Tigerklør kjælede for hendes varme Moderbryst. — Dette var Hendes Majestæts Dronning Victorias Brudegave. Diuleb Shing, den skønne indiske Fyrste med det mørke Haar og det lyse Sind, han, som lod sig kristne, ikke for Formens men for Jesu Skyld, skjænkede en Brudegave saa dejlig som hans indiske Æventyrblomst: et klart Blomsterbæger af det kostbareste Krystal, besat med Diamanter, Tyrkiser, ægte Perler, Rubiner og Smaragder, en fantastisk, feagtig, indisk-pragfuld Blomsterholder. Hele Verden kappedes om at vise Prinsessen af Wales sin Hyldest; dog var der næppe Nogen mere fordringsløs, end netop hun, og mens det fyrstelige Sovegemak strutter af lyserødt Atlask og de kostbareste Kniplinger, og Toiletbordet bugner af Guld, og Marlborough House repræsenterer en Samling af de herligste Kostbarheder, saa staar der i Prinsessens Yndlingsværelse et lille zirligt, men forholdsvis tarveligt Bord, besat med alle mulige Smaating og Nips, Altsammen Erindringer fra Barndommen, som den elskelige Prinsesse ikke vilde skille sig ved, da hun forlod sit Fædrenehjem. Man kunde være fristet til at sige: »Saa flyttede Nissen med«. Aldrig glemmer jeg den Dag, da Prinsessen i Marlborough House viste mig sit nye, pragtfulde Hjem, dvælende ved de medbragte Barndomserindringer. Siden bleve tre store Juvelskrin bragte ind, og hun viste mig nu alle de Herligheder, de indeholdt, Altsammen Brudegaver, men hvilke Brudegaver! Der er to Slags Følelser, som modstridende gjøre sig gjældende hos

mig, naar jeg ser saa uhyre kostbare Klenodier; det Samme hænder mig, naar jeg besigtiger Kronjuveler. Først synes jeg, at jeg drømmer; jeg svælger i Nydelsen af dette Spil af Farver, som Brillanter, Safirer, Rubiner og Smaragder sprede, det er, som Solen legede Skjul med Roser, Forglemmigejer og Grønt, det er som Dugdraaber, der zitre i Solens Straaler; men — snart svinder Illusionen, og Reaktionen gjør sin Ret gjældende; der er for Meget af al den Herlighed, saa jeg bliver ligegyldig, mens Perler, Brillanter, Smaragder etc. passere Revu for mig. Jeg er tilmode, som var det Glas Altsammen! »Glück und Glas, wie bald bricht das«, siger et gammeltysk Ord-sprog. — Det Samme gjælder Blomsterudstillinger, ja endog Blomsterne selv i Naturen, som jeg elsker frem for noget Andet. Hjærtet er ikke stort nok til at elske en Helhed, et Samfund, vi give os den Enkelte hélt hen og kunne ikke rumme meget Mere, end Det, vi ere i Stand til at gaa hélt op i, omfatte og gjøre — om end kun aandeligt — til vort Eje. Men jeg glemmer ved denne lille Betragtning, at Hendes kongelige Højhed Prinsessen af Wales sidder ved Siden af de etalerede Klenodier, der ikke aldeles kunde fange mit Sind. Dér sad hun med Haanden under Kind og viste mig med rørende Godhed alle sine Skatte, viste mig siden endog det med lyserødt Atlask tapetserede Soveværelse og Sengen med rosenrøde, bekniplede Atlaskesomhæng, der lignede en svulmende Rose, »Coupe de Venus«, og alle de gyldne, mageløst kostbare Toiletherligheder, Alt kongelige Bryllupsgaver! Men skjønnest af Alt var dog Prinsessen selv; »thi hun var saa ung, og saa yndig saae hun ud«, og jeg sagde: »Ja vist er alt Dette uforligneligt smukt; men det Bedste og Kosteligste for mig er at se Deres kongelige Højhed midt i al denne Pragt og Herlighed, saa uberørt deraf og ganske den Samme som paa Bernstorff«. Da rakte Prinsessen mig Haanden, og med Taarer i Øjnene sagde hun: »Kjære Fru Jerichau, maa jeg ikke føle mig ydmyg overfor saa megen Godhed, som Vorherre og Menneskene vise mig?« Vare ikke disse simple Ord og disse Taarer, Hjærtensvældets ægte Perler, som jeg blev Vidne til, endnu kosteligere, end de, der betegnes som »reneste Vand«.

Det Morsomste, jeg nogensinde oplevede i Marlborough House, som ingen Anden end jeg har sét, skal jeg ved denne Lejlighed fortælle lidt Mere om. Ja, os Kunstnere er der ofte forbeholdt Privilegier, som kun en »Aladdin« kunde fremkalde, hver Gang den gode Aand tjente ham; thi ogsaa vi have faaet den store Gave at kunne gjøre os de gode Aander til Venner; det er Geniet, der aabner de ellers lukkede Døre for Kunstnerøjet; dér faar han Lov ikke alene til at svælge i Aandens Aabenbarelses, men endog til

*) Dette er skrevet inden Prinsesse Margarita blev Dronning.

at tage Prinsessers Skatte med sig i det som oftest fattige Liv, i de trange Kaar; men lad os kun ikke blive kjede af at gnide paa Lampen, at ville det Rene, det Skjønne, det Bedste, — da fremtoner Idealet og spreder sin Glans over de ofte mørke Omgivelser. Det er en Hemmelighed fra Marlborough House, jeg her vil røbe, en Hemmelighed, der daterer sig fra 1864, da jeg malede lille Prins Albert Viktor af Wales, — den Gang fire Maaneder gammel. Den lille Prins's »Nursery« — Ammestue — er et helt lille Ferige, i hvilken Helligdom jeg paa Grund af mine Malerattributter blev indladt. I »Nursery« tronedes som øverste Autoritet »Uppernurse«, med »Undernurse«, og et helt Dusin af kvindelige Vadske- og Stryge-Slavinder og pudrede Tjenere, Pagerne ikke iberegne. Men det Vigtigste af Nursery-Inventariet var dog, til Trods for »Uppernurse«, den gode, tykke, irske Amme: »Wetnurse«, der bogstaveligt indtog en premièret Malkekos Stilling; thi hun havde ikke Lov til at gøre Andet, end Hvad »Uppernurse« befalede. »Wetnurse« spiste, sov og spaserede paa Kommando. Hun kom aldrig ud uden Bevogtning, saavel naar hun i Ekvipage kjørte ud med Prinsen, som naar hun, for at faa Ammemotion, spaserede i Marlboroughs Have. Mærkeligt var det at sé det store Apparat af det prinselige Børnetøj. Der var en hél Væg fuld af Mahogni-Skabe, og paa disses mange Hylder laa de kostbareste Kjoler samt Batist-Chemiser, Svøb og mange andre smaa Toiletgjenstande, saa mange, saa mange, som var der allerede forud af de høje Bedstemødre og Paarørende sørget for alle de kjære Smaabørn, hvis lykkelige Moder Aar for Aar Prinsessen af Wales blev. Der var en Honytonkniplingsbarnekjole, som Dronningen af England havde foræret, der var de kostbare Guipyses og Chambertins lange Børnekjoler, og alle de broderede, og saa de korte, og de smaa Huer og Fjederhatte, og skotske og Silke-Sokker, og de smaa Sløvler og Sko, saa fortryllende, som om de vare forærede af Prinsesse »Askepot«. Jeg er vis paa, at dér, fra disse Skabe, vilde især Damerne ikke let have kunnet løsrive sig. Dette store Udstyr var saa vel ordnet, hvert Stykke, hvert Sæt bundet sammen med Silkebaand og Sløjfer og nummereret som i en Butik eller i en Fabrik, og »Uppernurse's« Gjerning var virkelig stor. Men ynkeligt var det at se hende sidde parat med den lille Prins, naar den nyligt fødte Englands Tronarving til sine Tider skulde bringes ned til sin høje Moder i Stadsværelserne nedenunder. Dér sad den halvt fortvivlede »Uppernurse« med det stadseligt til Audiensen pyntede, halvtsovende lille Barn, som druknede, saa at sige, i Kniplingsskyer og store Silkesløjfer, der som brogede Sommerfuglevinger hævede sig fra de smaa Skuldre. Det ringer — op farer »Uppernurse«, og ned i Etagen underneden, hvor Hertuginde af Southerland,

Markisen af Westmoreland, Vicomtesse Palmerston, eller andre højbaarne Damer ville hilse paa Hans kongelige Højhed, lille Viktor Albert, og kysse de smaa Hænder og Fødder o. s. v., og der er Barselsnak — dér ogsaa, som i Holbergs Tid, som hos os; thi Verden er stedse den samme, og Mennesker fødes og dø hver Dag, hver Time, hvert Sekund, kun at Forhold og Omgivelser skifte. O, den stakkels »Uppernurse«, jeg vilde for Alt i Verden ikke være i hendes Sted! En eneste Gang tog jeg den Lille paa Armen. Jeg, den erfarne, gamle Moder, som jo nok forstaaer at holde paa et lille Barn, jeg blev ganske nervøs ved at holde paa Armen Viktor Albert — Englands Haab og bedste Eje; jeg syntes, jeg kunde tabe ham, mine Hænder rystede, og hurtigt gav jeg ham tilbage til »Uppernurse«. Jeg vilde sandeligt ikke være i hendes Sted; det var haardt nok paa Audiensdagene at se hende sidde fortvivlet med Barnet paa Skjødets; thi hver Gang maatte hun jo vække det nervøse, lille Puds — en Prins er ogsaa et lille Puds; — hun var jo ansvarlig for, at hans Ro ikke blev forstyrret, og hans Sundhed, hans Sundhed! Der manglede en eneste Ting for at fuldstændiggjøre Prins Albert Viktors overdaadige Indretning, det var et Løftværk, — den samme Slags, som bruges i Hotellerne eller i Spisesalonerne ved Anretningen; det maatte jo være pragtfuldt udstyret i Form af en Stadsvugge; det ringer, flux daler Løftværket, — og uden at passere Trapperne fremtoner i Stadsværelserne det sødeligt sovende Barn som »Deus ex machina« og forsvinder atter gennem Loftet, hvorfra det kom, til de højere Regioner, efter at have modtaget den obligate Hyldest, — og dette vilde endogsaa være noget ganske Nyt, »etwas noch nie Dagewesenes«.

Ikke mindre fortvivlet end »Uppernurse« var jeg til de Tider, naar det endeligt lykkedes mig at fængsle den letgrædende, nervøse, lille Prins's Opmærksomhed og da var bedst igang med at male ham, og naar det da ringede til Præsentation. Saa blev han borte og var bleven gnaven efter sin tête à tête med Markiserne af Westminster eller Argyll Gladstone og andre fornemme Beundrerinder, saa maatte den stakkels lille Prins lules i Søvn, — Farverne tørredes, og Arbejdet blev mindre godt! Og som med den lille Prins gaar det med alle de andre høje Herskabers Portrætmaling, netop fordi de leve deres af Forholdene dem paalagte exceptionelle Liv — Statslivet — dette glimrende Skinliv! Ikke for Alt i Verden vilde jeg være Prinsesse eller Dronning. Fra Kjolen, som skal passes, til Kronen, som skal bæres, er Alt Forpligtelser, Baand, der ere uløseligere, jo kostbarere de ere. At male et kongeligt Portræt er den højeste Ære og tillige den højeste Pine, en Kunstner gennemgaar, naar han ikke, som den bekendte Winterhalter, op-

givende den fine Kunstnerindividualitet, der betegnede ham, før han kom til Hove i Paris, nøjes med en smuk Skæl, med at male de samme store Øjne, stedse det samme Hofsmil, i hvilket man soler sit stjerneklædte Bryst. Nej, de Tider ere forbi, da Konger og Fyrster maledes som van Dycks Kong Karl den II af England, som Raphaels Leo den Xde, som Rubens Infant af Spanien. At der er en gjensidig Forpligtigelse ved Portrætmalinger, tænke, endog under almindelige Forhold, kun Faa, undtagen vor egen Dronning, som derved, at hun i sine Fritimer selv maler, kjender Kunstens Betydning bedre end de fleste Potentater, der ligesom fra et Fugleperspektiv fra deres Højde skue ned paa det heldigt Tilblevne. Fotograferne have forvænt Forretningsmændene og de fine Damer, og derfor bliver Nutidens Portrætmaling ikke mere udført paa Basis af gjensidig Hengivelse for at faa én og samme Opgave naaet, et hélfølt, hélstøbt Portræt, og mange kjedelige, halvlykkede Portrætter ere en Følge af disse ved den moderne Jærnbantid fremkaldte Misforhold. »Man mærker«, hører jeg det hviske, »at Fru Jerichau selv har gjort Erfaringer i den Retning«. Ja vist, mine Herrer og Damer, jeg er jo Malerinde med hele min Sjæl og alle mine Evner, begejstret, henrykt, stedse rede til høj Flugt. De kan tro, jeg har ofte faaet koldt Vand i Blodet. Le revers de la médaille, kjender jeg lige saa godt som alle Andre.

Men nu maa jeg skynde mig tilbage til »Nursery« i Marlborough House. Mine Farver ere tørrede. Prinsens lille Billede blev et af de før betegnede, der, fordi det ligner godt, nok faar historisk, om end ikke Galleri-Værdi. Jeg venter nu kun paa Vognen, der var bestilt til at skaffe mig af med alle mine Male-rekvisitter. Prinsessen af Wales var kommen op i »Nursery«. Det er et af de lykkeligste Momenter, naar de høje Damer kunne hengive sig til deres Moder-glæde; da er der ingen Etikette, — da er man sig selv, alene med sit Barn og sin stille Lykke. Nu fremtoner det nys bebudede Moment, jeg lovede at fortælle om! Følg kun med, mine Herrer og Damer, men kun stille, ganske stille, her er ingen Adgang for Uvedkommende, og jeg haaber, de Alle have en hvid Pind i Munden: de ere usynlige. Kaminilden knitrer, »Nursery's« »Wetnurse«, dens præmierede Malkeko, den stærke Irlænderinde, sidder foran Ilden og ser henrykt paa sin egen lille, stygge Unge, der er i Besøg hos hende. Hun er jo ogsaa Moder; o, hvor hun er lykkelig nu, hvor hun har længtes efter sin lille Dreng, — der ser ud som en nyfødt »Groom«. — Det er kun sjældent, det er hende tilladt at nyde denne største af alle Glæder, den naturligste, den mest berettigede: Moderglæden. — Længselen efter Barnet havde bevirket, at Det, som var den største Luxus hos Prinsen af Wales's Amme: hendes Mælk — be-

gyndte at tage af; hun længtes trods den gode Mad og Spaséreturené. Da sagde den fornuftige Læge uden at give nogen Kommentar til »Uppernurse«: »Lad hendes Barn komme«, og det hjalp. Nej, hvor det Barn var udstafferet og udmajet med grøn Fløjelsbluse og med Fjederhat paa det plumpe Bondeansigt med den lave Pande og afstumpede Næse. Prinsessen af Wales var nu med sin lille Viktor Albert traadt lydløst ind. »Nej, hvor han er net!« sagde den søde Prinsesse for at glæde Ammen, der straaled af Fryd og saae beundrende snart paa sin Unge og snart paa den fyrstelige Moder. Nu lod Prinsessen disse to, i alle Henseender saa ulige Børn række hinanden de smaa Hænder — en uskyldig Fraternisering mellem Fyrste og Folk; derpaa tog hun begge de to Smaabørn hvert paa sit Knæ, sendte »Wetnurse« bort, lod de smaa Puds sagte glide ned paa det af Kaminilden opvarmede, bløde Tæppe og sagde leende til mig: »Jeg vil dog maale dem og se, Hvem af de To der er den Største«. »Det er min«, jubledé Prinsessen, »Viktor Albert er en hel halv Tomme længere, og han er dog fjorten Dage yngre!« — Det var et Syn for Guder, en Erindring, jeg aldrig glemmer, det var uforligneligt at se de to sprællende, spæde Børn, Irlænderen og Englands eventuelle Tronarving med sin unge, yndige Moder, der leende og lyksalig legede med de Smaa.

Naar man har slige Minder om en højtstaaende Kvindes Elskelighed, saa er det ingen Ostentation at tænke, at det samme kjærlige Sind, der her betegnede denne vor elskede Prinsesse, ogsaa med Velvilje vilde omtale Dem, der vare hende af Hjertet hengivne. Dette var ogsaa sket, som jeg nyligt antydede, idet jeg af Prinsessen af Wales venligt var bleven omtalt til hendes nye Veninde Prinsesse Margarita, Kronprinsessen af Italien.

En skjøn Dag blev denne kongelige Dames høje Besøg meldt mig som nærførestaaende. — Jeg saae mig om, Alt var i Orden. Der manglede endnu kun Blomster; duftende, mageløse Roser fik jeg snart sat i Skaalene, desværre ikke de »palmerke«, talende Roser; der ellers kunde have tolket Beundringen for den skjønné Margarita! Kl. slog 4, det elegante Publikum var blevet færdigt med den reglementerede Monte-Pincio-Tur, og Hendes kongelige Højheds Ekvipage kjørte ind ad Palazzo Lovattis store Port; tre Etager op steg den smukke Prinsesse, inden der ringedes paa Døren, hvor jeg modtog Hendes kongelige Højhed. Hun saae dejlig ud, skuede saa mildt og sjælfuldt med de mandelformede, storlaagede, mørkfrynsede, blaa Øjne. Det florentinerblonde Haar kjælede med smaa Krøller om den høje, hvide Pande og faldt ned i lange Lokker, halvt dækkede af det sorte, venetianske Slør, der bølgede ned over den hvide, fine, broderede Kjole. Jeg bød Kronprinsessen en af mine Roser, som Hendes

kongelige Højhed hæftede foran i Brystet, hvorved det Sorte og Hvide smukt blev brudt. Mine ægyptiske Kvinder aflokkede hende de morsomme Ord: »*Quel peu frais de toilette!*« De tyrkiske Billeder og de af mig medbragte orientalske Haremstoiletter fremkaldte mest Bifald. Inden Hendes kongelige Højhed forlod mit Atelier, gjorde Høistsamme mig den Ære at ønske sit Billede malet af mig næste Sæson, og dette skete senere i Aaret 1876. Kun flygtigt vil jeg dvæle ved denne interessante af mig til de høje Herskabers Tilfredshed udførte Opgave, da jeg i et andet af mine snart udkommende nye Arbejder, der behandler min Mands og mine Kunstforhold, desto mere vil berøre denne meget interessante Episode af mine romerske Dage. Her vil jeg nøjes med at sige, at Kronprinsesse Margaritas af mig hin Gang malede Billede er i Monza og derfor kun er lidet kjendt af Publikum.

Sommeren havde kulmineret, og jeg skulde efter en længere Fraværelse rejse hjem og hvile ud ved Sundet, jeg skulde efter store Sorger husvales i Samlivet med mine Nærmeste. Guds Veje ere uransagelige. Hvem kan besvare, hvorfor saa ofte det Ædleste, Reneste og Bedste bliver berøvet os, hvorfor vort skønneste Haab bliver skuffet, vor Kjærlighed forkrænket? — Ofte naar Aar ere henrundne, ofte ikke en Gang før, at en lidende Sjæl har fundet Ro i Graven, kommer Svar paa det for længe siden under Suk og Klage henvejrede Spørgsmaal. Og naar intet Svar bevidner Guds sig stedse gjentagende Kjærlighed, skulle vi alligevel tro paa den.

Atter var jeg hjemvendt fra mine æventyrlige Rejser til Palmernes Land, og der var hyggeligt hjemme i Danmark i de vante Rum. Uhret og Træormen pikkede omkap, Ilden knitrede; thi nu var det igjen alt sent hen paa Efteraaret i 1877. Det blev vanskeligt for mig at bestemme mig, om jeg helst vilde forblive hjemme bag den tilfrosne Rude, omgiven af den bløde Sne, min Barndoms Legekammerat, eller om jeg hellere vilde drage bort med Trækfuglene, som saa ofte tilforn, mod det klare, lyse Syden! Det er en Rhodos-Kolos's Fornæmmelse at skulle fæste den ene Fod i Danmark og den anden i Italien; i Længden trættes man derved! Var jeg en Sømand, saa kunde jeg sige, at det gik over Skrævet, men fy, Sligt siger Fru Jerichau ikke. — Imidlertid havde jeg korresponderet med Harald, der med sin Marie pludseligt efter Abdul Azids Tronafsættelse havde maattet forlade Hus og Hjem i Konstantinopel; Terrorismen forhindrede hans Studieture i Stambuls fanatiserede Distrikt. De unge Forældres største Glæde, deres eneste, søde, lille Søn, var ved et Nerveslag pludseligt berøvet dem, og de rejste nu til Kapri, hvor de to kjære, unge Ægtefolk levede de dejligste tre Maaneder af deres Liv, fulde

af Poesi, af Kunstnerindtryk, af Kjærlighed, og velsignede med nyt Haab. Jeg havde nyligt sendt mit Velkommen til de barnløse, fra deres Lykkes Tinde saa pludseligt nedstyrtede To. De store Bestillinger, som under Tyrkiets politiske Omvæltninger vare bleve til Intet, havde indflueret paa de unge Folks Status; deres smukke, nye Møbement staar endnu den Dag i Dag hen i Bevaring i Konstantinopel — opstabledt, maaské mølædt. — Der maatte altsaa spares. Dog — ikke tabe Modet, fordi man mangler Musikken, naar man skal i Slaget! — Vort Kunstnerliv er jo en stadig Kamp, en Turnering; man bærer Kjærestens (Kunstens) Farver med opslaaet Vizir, og Maalet er at vinde Sejerskransen. — I Sandhed tabte Harald og Marie ikke Modet, men da Harald i Sept. skrev: »Moder, jeg har atter et Par nye Bestillinger, og det gaar fremad; morsomt var det, om vi kunde samles i Vinter i Rom«, — da var Sagen afgjort, saa meget mere, som Jerichau ikke var imod det. Jeg troede, de Unge vilde spare derved, og vi skulde faa det saa hyggeligt, naar vi fik slaaget vore Pjalter sammen. Derfor lejede jeg allerede i Kjøbenhavn min stedse benyttede Maglieriske Bolig i Roms Via Ripetta.

Det var sidst i Oktober! Vi sad rolige og glade ved Frokosten i Holbergsgade. Da ringer det stærkt. Vor Klokke kan nu Ingen lide; den er en Fredsforstyrrer i det Store, i det Smaa, som den netop var det nu, da den vilde afbryde vort Maaltid. Man spiser sin gode Torsk, maaské sød Suppe eller Øllebrød — det ringer anden Gang, Pigen forstaar ikke at lyve, man bliver hed i Hovedet, og Maden bliver kold, enten man sætter Slaa for Døren, eller man staar fra Bordet for at modtage den ved Maaltidet uvelkomne Gjest. — Eller ogsaa hænder det, at man maler begejstret, og det ringer! O, Ve den fæle Klokke med dens skingrende Lyd, som havde den en hæftig, en ondskabsfuld Tunge! I gamle Dage blev Tungen reven ud af de sørgelige Budskabers Overbringere. O, Du burde tusende Gange have faaet din hvasse Tunge revet ud den Gang Du ubarmhæjrtigt forstyrrede os i vor hyggelige Stemning ved det Sorgensbudskab, Du bragte til Hjemmet. »Et Telegram«, siger Pigen og bringer i det Samme det skæbnsvangre Blad; det var fra Neapel, — og det indeholdt kun de faa Ord: »Marie haabløst syg af Tyfus! Send Penge! Harald«. — Kun de faa Ord; men hvilken Sorgens Dybde, hvilken Smerte indeholdt de! »Afsted! Afsted!«, var det Første, jeg sagde, efter at have samlet mine Tanker, og af Sted rejste jeg, Dag og Nat. Jeg kunde have kjælet for Jærnbaneloget, for at faa det til at gaa endnu hurtigere frem, end det ilede. Stakkels Sofy fulgte med mig, og fire Dage efter vare vi i Rom. — Jeg var dér, men Harald i Neapel! Dér havde han med tusende hede Taarer begravet sin

elskede Marie, som var død efter tre Dages Sygeleje, og han havde dækket hende med Tusender af duftende Roser! — Jeg ventede ham længe forgjæves i Rom. I Skovene ved Porto d'Anzio gik han med sin Ven Alberto Paulsen — Thorvaldsens Dattersøn — med Geværet paa Nakken strejfede de om ved Dag og Nattetid, som var det den vilde Jæger selv, der ikke kunde finde Rist eller Ro, — og jeg ventede ham, ventede de mange Aftener forgjæves ved Banetogets Komme. Endeligt vanker en Aften to Jægersmænd hen ad Perronen, den ene var bøjet og syntes at være en gammel Mand. Hvem kunde disse To være? I alt Fald kunde det ikke være min Harald! Dog var det ham, det følte jeg først, da han, den dybtbøjede, hulkende kastede sig til mit Moderbryst!!! Hvad han havde mistet, og Hvad han nu var for mig og jeg for ham, det vidste vi først nu. Og der gik Maaneder hen! Jeg vil intet Mere fortælle om hin Taarernes og Sorgens Tid, der kastede sit blytunge Slør over Sønnen og derved over min Tilværelse; jeg har jo allerede én Gang fortalt det i min Bog om ham. Kun enkelte Lysglimt brød der igjennem, og til disse hører Opholdet i Porto d'Anzio, hvor jeg malede mit store Fiskerbillede, og Harald malede Side om Side med mig, saa at sige hver anden Fisk. En Tur til Torra Stura — gennem de uendelige Strandskove langs Middelhavets Bred, hvilken Tur var forbunden med lidt Jagt undervejs, arrangerede Paulsen for Harald; thi vi søgte Alle at gjøre Alt for at distrahere ham, der trak sig tilbage fra ethvert Samkvem med Menneskene. Denne italienske, storartede Skovtur er dog Omtale værd. Man tænke sig en italiensk Høkarre paa to enorme, smalsporede Hjul, ellers bestemt til at trækkes fuldt op belæst med næsten et helt Hæs Hø, men nu tom, kun dækket med noget Hø og Tæpper for at kunne tage af for Rummel og Støden paa de utilkjørte Veje. Karren blev trukket af tre stærke Muldyr, ét og ét, i Rad forspændte. Paa Karren troner Fru Jerichau i Midten med en enorme Flaske med fortrinlig Vin imellem Benene og den lille Trofimo Paulsen paa Skjødets; dette var altsaa Centrum — det Kostbareste i én Forening, — men forresten en ikke meget heldig Treenighed, naar man var Del af den. Fru Paulsen dannede Rygstød, Frøken Sofy balancerede med Fødderne meget yderligt, Kusken sad forrest, Harald sprang paa og af, stadig med ladt Bøsse beredt til Skud, og Paulsen, der gik ved Siden af ham, tog sig det bekvemmere med to andre ulidenskabelige italienske Jægere. Paa et Æsel satte Kokken efter med fuld Oppakning af Madvarer, Kasseroller og andre Køkkenredskaber, der dinglede, klirrede og klaprede, saa der var en ordentlig Staahej; saaledes gik det igjennem de stille, dejlige Skove, hvor de ældgamle Træer laa spredte hist og her med Roden

opadvendt, et Resultat af en Orkan, som kort før havde raset. Graa Oxer vankede i den mosedede Grund. Vejen var lang, Humøret muntert; dog — det gjaldt om ikke at miste Balancen; thi der var ingen Støtte, ikke noget Værn mod de uhyre Hjul. Der var noget kjækt Ekvilibristisk, næsten Zigeuneragtigt ved vor Tur; af og til bragte Harald mig duftende Skovblomster og højstilkede Skovjordbær. Havde jeg ikke skullet værne om den store Vinflaske mellem Benene, og havde jeg været ung og smuk, saa kunde jeg med det smukke Barn paa Skjødets og de yndige Blomster i Hænderne nok have afgivet Motiv til en »Madonna della macchia« (Skovmadonna), skjønt »Madonna dell' fiasco« vist nok vilde have faaet de fleste Tilbedere. — Nu var Skoven tilende, Torra Stura, Konradin af Hohenstaufernes Fængsel, laa højt oppe, og vi maatte nu for at lette de trætte Dyr selv ælte i det dybe Sand, til vi naaede Kastellet. Harald tog den lyse Trofimo — hans Yngling, fordi denne Dreng lignede hans lille, saa tidligt afdøde Søn — paa Ryggen; mangan Sveddraabe faldt, dog kunde jeg ikke lade være endnu at plukke de stærkduftende Sandtidsler, de tæt med Snegle besatte tørre Straa og de fine Blomster, og endeligt havde vi naaet Torra Stura, dette interessante vel vedligeholdte Kastel, der behersker Udsigten over Middelhavet og i Middelalderen jo havde en stor Betydning i strategisk Henseende, ligesom det i Oldtiden var berømt for sine Bade. Endnu ser man under Havets Overflade utallige Ruiner af Villaer og Steder, der tilhørte de antikke romerske Badegjæster, som her vilde nyde et køligt Søbadesteds Fortrin. Vi turde ikke opholde os altfor længe paa dette interessante Sted. Efter at vi havde gjort vor flinke Koks Middag Ære og med Levningerne bespist mange af Vagtens Soldater og disses mange Katte, ilede vi paa samme Maade som før, skjønt lettere med Hensyn til Flaskens Indhold, men ellers vægtigere, gennem Skoven, forinden Solen var gaaet ned, for »Malariaens« Skyld; derpaa nød vi Fuldmaanskinnet, mens vi fortsatte Vejen langs Stranden, der om Aftenen var kølig, og uden Uheld kom vi tilbage til Porto d'Anzio.

Det smukkeste Indtryk, som jeg fik under mit Ophold paa dette ellers ubetydelige Søbadested, fremkaldtes ved en Folkefest, som jeg ikke kan undlade at dvæle lidt længere ved. — Alt hvilede, alle Butikker vare lukkede i Porto d'Anzio. Flag vajede fra alle Huse, og brogede Tæpper af alle Slags Farver, hentede fra Borde, Gulve, Senge og Stalde, baldyrede Silkeomhæng, der i Mandsminde ikke havde været luftede ud, Brudetæpper, Hestedækkener, Thebordsduge af alle Kulører, pralende Bordtæpper, alle skulde de med for at pynte paa det ellers uanselige Porto d'Anzio. Man tænke sig endvidere hele Kajen, der omgiver Havnen og Moloen til en anden Side, og alle Paranzaerne

(store Dæksbaade, hvoraf en tjente mig til Model til mit store Fiskebillede), man tænke sig enhver nok saa lille Plads paa Skibene og Baadene lige op i Mastens Top besat med pyntede, glade Mennesker, der til den Dag vare komne den lange Vej fra Rom, fra Fraskati, Genzano, Albano, ligesom fra den nærmere liggende gamle By Civita Lavinia, hvorom det hedder, at den, skjønt nu liggende højt, før laa saa tæt ved Middelhavet, at Ænæas dér skal have kastet Anker; (derfor vises her endnu »Ænæas's Jærnbøjle«, hvortil den gamle, græske Helt skal have tøjret sin Snække). Ogsaa de smukke Nettuneserinder fra Nabobyen vare repræsenterede i rigt Tal i deres dejlige Nationaldragter, som endnu kun bæres af de Nygifte, da Dragten, som ellers ligger paa Kistebunden, men gaar i Arv fra Moder til Datter, er meget kostbar og repræsenterer en Del af Udstyret. En fin, dannebrogsrød Klædes Tunika, besat med hvide Atlaskesbaand, et dito fint foldet Skjørt, der naar til den fint beskoede Fod, et dejligt med Guld udsyet Klæde, der lagt sammen i flere Lag danner en beskyttende Flade paa det smukt ordnede, glinsende Haar og falder ned fra Nakken, en Sølvpil gennem den antikt satte Haarknude, en Granatblomst, en Rose eller Nellike, der koket titter frem bag Øret, om muligt flere Rader af uregelmæssige ægte Perler, der tyde paa Brudens Rigdom eller ogsaa mangelfulde Udstyr, naar disse nemlig erstattes ved Sølvperler, lange Ørenringe, helst af ægte Perler, der tynde i de stakkels Øren, hvide Halvhandsker af Silkefilet, der fremhæve Fingrene, som ere saa tæt besatte af egne eller laante Ringe, at Leddene knap kunne bøjes — alt Dette tilsammen danner Nettuneserindernes Brudedragt, og Mange af dem toge sig ud som glimrende Tulipaner i den umaadelige Menneskemasse, der dannede en broget Krans rundt om Havnen, paa Moloen, paa Kajen, i alle Husenes Vinduer og paa Balkonerne, ja, endog Tagene vare fuldt besatte af de yngste Skuelystne, der ikke forsmæede dette Højsæde, men dér sloges om, Hvem der kunde komme først og øverst paa Skorstenen. Over alt Dette var et glimrende Solskin udgydt, og flere Musikkorps spillede paa forskellige Steder rundt om, som om det var Mennesker, der skreg højrøstet i Munden paa hverandre. Og Menneskene selv gjorde ogsaa Deres; der var fuldt op af Gaderaab, der var Falbyden af alskens Slags, af daarlige Kager og dito Konfekt, af broget Glasflitter, af Fløjter og skingrende Piber, af Meloner, af Figener, Oranger, Ost, Pølse og Skinke, af Cigarstumper og af hele, rædsomme Cigarer, af Absinth og »passa tempo«, af tørrede Græskarkjærner og Hestebønner, kort sagt: af alt Muligt! Dertil kom Vandbæreren og den ambulante Isspekulant, og Alt fandt Afsætning; der mumledes og gumledes, alle Munde, alle Hænder, alle Lommer, alle Lommetørklæder vare fulde; thi mange

Timer skulde man sidde i Solen, og Ingen vilde opgive sin Plads; derfor havde Spekulanterne ikke taget fejl. Og jeg saae Toto, den ækle Skibsdreng, der de mange Gange havde narret mig efter at have faaet Penge af mig godmodige Skrog — jeg havde betalt ham for den førte Seance, og aldrig kom han igjen, saa jeg maatte bruge Giorgio i Stedet for ham, den utro Modeldreng; og jeg saae Giorgio og Annibale og Cesare og alle de andre smaa og store Gade- og Skibsdreng, alle disse smaa Gavtyve. Hver af dem saae sit Snit, og saa nød de som Spyfluer det søde Affald fra de Skjønnes Skjød, de samlede Citronstumper op af Støvet, eller de stjal, hvor de bedst kunde komme til det, men kun Fødevarer og Tobak; det var en spartansk Leg, hvori de sjældent bleve attraperede; thi det maatte man lade dem: de vare ligesaa vimse; elastiske og durkdrevne som Spartas Dreng, og ligesaa uærlige, men forresten tarvelige og i stadig Pagt med Elementerne. En kuriøs Kontrast til disse smaa uskyldige Gavtyve, danner de Stores sørgelige Samfund: Galejsslaverne, hvoraf der her i Porto d'Anzio er en Koloni, bestemt til ved Cementarbejderne at danne de kunstige Kvadersten, hvoraf Moloen stadigt fortsættes. De ere, som vore moderne Damer, klædte i Rødt og Graat, eller Gult og Graat, eller Sort og Graat; det er Mænd af alle Aldere og Stænder, med Haaret afraget under den røde Zuavfez, med den tunge Lænke om Benet, og saaledes slæbe de tavse den tunge Kærre — stedse ad den samme Vej, som var det Trædemølleheste! Det er frygteligt! Det er de forskellige Farver, der betegne de forskellige Forbrydelser; saaledes betegner Gult og Graat Ildebrandsstiftelse, Rødt og Graat Mord, Sort og Graat Vold!!! Og vore Moder, der optage disse fra Middeldalderen stammende Tvetydighedens Tegn som et Fortrin! O tempora, o mores! — Lad mig endnu tilføje et Ord herom, Noget, Faa maaské have tænkt paa, at det netop er den tvetydige Demimonde-Dame i Paris, hende, som betaler sin Skrædder ved at føre de forrykteste Moder til Skue, som er den Toneangivende; og vi, vi, men især vore Døtre, de uskyldige, tugtigt opdragne, nordiske Kvinder, vi blotte Skuldre og Barm eller lader den, Hvad der er endnu værre, anes bag det forføderiske, halvt skjulende Flor og Kniplingsskyerne, og vi og de bære frækt Blaat og Grønt, Lilla og Blaat sammen, saa man næppe véd, om Armen hører til Kroppen, eller om det er én, der sidder i Skjørtet, mens en anden løber bort med Hovedet og Hjærtet? Se paa Galejsslaverne i Porto d'Anzio, reflekter nøjere over Sagen, og i Fald I ikke undskyldte Eder med, at man sparer ved at bruge to Slags Tøj, saa skulde I ikke gaa i den Parisermodes Lænke, der ofte snører saa stærkt om de fine Ankler, at de ikke en Gang kunne vove det

letteste lille Hop eller Spring, som dog ellers er Ungdommens naturlige Glæde og dens store Fortrin. Og saa — husk paa to Ting især, som en alvorlig Kvinde, skjønt hun er Kunstnerinde, altsaa, ifølge almindelige Anskuelse, en excentrisk Person, her offentligt udtaler, at naar de Unge eller deres Mødrene at behage Mænd ved at være »flotte Modedamer«, saa tage de fejl; thi Kvindens naturlige Ynde lider som oftest under Modens Tyranni, og de Mænd, der søge Modedamen, pleje enten at afpille den kostbare Modes tynde Skal med plumpe Fingre, eller de ere ikke Kjænnen værd, eller ogsaa kunne de ikke trænge igjennem Skallen, de føle dem frastødte ved den — de ere bange for den. Mangen Mand er bleven til Stodder eller til noget endnu Værre end det, for at føje Kvindens Toiletluner. Dette sker ikke alene i Lorette-Kvarteret i Rue de Balzac, men endog i mange skikkelige Familier, hvor Modeepidemien har grebet om sig. — Jeg ser Mange ryste paa Hovedet og true med Fingren ad mig. »Fru Jerichau! Fru Jerichau! De vilde jo fortælle om en Folkefest i Porto d'Anzio, og saa holder De en Moralprædiken à la père Lachaise! Husk dog paa, at Luxus er bleven nødvendig for Proletariatets Vedkommende!« Om Forladelse! Jeg er jo ikke statsvidenskabeligt dannet og bliver derfor Svar skyldig. Jeg vender altsaa tilbage til Porto d'Anzio's rigtbesatte Kajer og pyntede Vinduer og Balkoner, ja endog til de stakkels Galej-slaver; thi tænk, endog disse fik deres Del af Festen. Der er noget yderst Elskværdigt ved Italienerne, noget Barnligt, Uudviklet, som meddeler sig i alle Forhold ligesom Solskinnet, der trænger ind i den usleste Vraa. De ville nyde Alle, og de vilde gjerne saa vidt muligt lade Alle blive delagtige i Nydelsen; derfor fik Galej-slaverne ogsaa anvist Pladser paa Moloens yderste Kant, hvor de store, til Nedramning endnu ikke nok hærdede Stene laa, dels opstablede, dels endnu kastede hulter til bulter imellem Nedramningsbukkene, der ligne Guillotinerne. Der sad disse gustne, dødstrætte Mennesker og Forbrydere fra alle Samfundsklasser: Røverne fra Monte Rotondo-Egnen, klædte i Rødt og Graat, Marchese N. N. og Bankier X. X. i Gult og Graat, Munken fra Jesu Maria Klostret i Sort og Graat; dér sadde de Side om Side, udeltagende for hverandres Skæbne og navnløse. — Alt dette gjælder om Galej-slavesamfundet ligesom om Klosterforholdene, — dette fik jeg at vide, men Intet om de forfærdelige Misgreb og Fangenskabets naturlige Laster og om de Misforhold, der fostres, naar Ondt og Ondt kobles sammen; thi Klosters Dør og Fængselsdøren lukkes, og De, der er lukkede inde, ere døde for Verden. — Der sad de Ulykkelige i Solens glimrende Lys, i Ordets sande Forstand hvilede de paa deres Gjæringer, paa de tunge ved deres forbryderiske Hænder lavede

Kampesten, dér sad de i den gode, varme Sols Straaler, der skinne, lig Guds Barmhjærtighed, over de Onde og Gode; hist og her kastede de guillotinelinevende Nedramningsbukke en let Skygge over En og Anden, som vilde de mærke ham med et endnu mørkere Tegn; thi ak, der var blandt de Mange vist især flest af de forvildede, letsindige eller ved Nøden tvungne Forbrydere. Kun Gud kjender Syndeskyldens Tyngde, og ofte vejer den ved Loven straffede Forbryder lettere end den, der bryster sig med Ordenstegn og fejrer Marmorfliser med Fløjelsslæb. Gud alene dømmer retfærdigt; men vi skulle i vore Domme være barmhjærtige mod hverandre. — Et svagt Smil gik hen over Galej-slavernes Ansigtstræk; det var som et Solglimt, der spredes over stagnerede Vande. Idag var Alt Fred, Alt Glæde og Glans. Der laa et Skib, som var nytjæret, og ligesaa mange Mand, som kunde rummes paa Dækket, og som kunde hænge i Masterne, stode dér klare til Legen, det var Mænd af alle Aldere lige fra den slanke Skibsdreng med de silkebløde Lemmer, der dog strammedes og bleve jærnhaarde, naar de ved de øvede Musklers Bevægelse sattes i stærk Aktivitet, og til den graasprængte, vejrbidte, senestærke Mand, der i fyrre og tyve Aar dagligt havde kæmpet mod Elementerne. Det var, som blev man hensat i Athens Blomstringstid, naar man saae paa alle disse herlige Skikkelser, der med et broget Klæde snoet om Lænderne, ligesom Hinduerne endnu den Dag i Dag bruge, men ellers, som disse. hélt nøgne, stode der, vel henvend Hundrede paa det store med Vimpler og Flag pyntede Skib, for at prøve deres egen Adræthed og Lykke. Det gjaldt nemlig om at kunne naa Enden af det stærkt spændte, lange og indsæbede Bovspryd, for dér at erobre enten et Tørklæde, en Flaske god Vin, en Pølse eller en Skinke. Med korslagte Arme saas den Ene efter den Anden balancere et Par Skridt hen ad det slibrige, runde, bøjede Bovspryd, saa drattede den Ene, og Bølgenes Perler slog sammen over hans Hoved, og perleklar Latter lød rundt om; i samme Nu fulgte Andre de Førstes Forsøg, og med samme Udfald eller rettere blot Fald i Vandet; Ustandseligt varede Forsøgene. Nogle Gange naaede de under de mest groteske Legemets Vridninger og Bøjninger en 10—14 Skridt, og tungt var det da at faa et koldt Bad igjen; men Atmosfæren var glohed, det var midt i Juli, og Damerne under Parasollerne, ja, tillige de uden dem, mærkede ogsaa til Fugtighed: der sneg sig Noget ligesom Taarer fra Kind og Haar. Spændingen var paa det Yderste, og Ingen blev kjed af at følge det smukke Syn, som var saa rigt paa Variation; dog syntes Alle at tro, at det vilde være umuligt, at Nogen kunde fange Sejr i Form af Skinke eller Deslige. Harald roede omkring med mig i en lille Baad, for snart fra den ene, snart fra den anden

Side at iagttage hele Situationen. Nu vare vi tæt ved Moloens Yderside, hvor Galejsslaverne vare Tilskuere. En ung, smuk Knøs sad noget nærmere end de andre. »Io! io lo farei« (»Jeg! Jeg kunde gjøre det«), sled det sig fra den stakkels brune Knøs's Læber. Jeg bliver opmærksom paa ham. Pludseligt skygger han med den lænkede Haand for de glimrende Øjne. »Eccolo«, (Der er han!) raabte Slaven og rejste sig, som var han en fri Mand. »Bravo fratellino«, raabte han, »bravo Carluccio!« (Bravo lille Broder, bravo Carluccio — Kjælenavn for Carlo) l'ai fatto comme me (han har gjort det, som jeg vilde);« men saa brast han i Graad og rystede, saa Lænkerne klirrede. Det var Carluccio, Galejsslavens Broder, som havde naaet Bovspryddets Spids og hentet Skinken, og med sin Sejerstrofæ forsvandt han en kort Tid i Bølgerne, tilklappet af Tusender af de Skuelystnes Bravoklap og af Kanonsalver. Nu da Bovspryddets Sæbelag var blevet mere medgjørligt, hentedes der efterhaanden baade Tørklæder, Pølser og Vin af flere adrætte Gutter, og Mængden brugte Hænder og Munde efter bedste Evne til at hædre den Kjække med Bifaldsraab; Bovspryddet var snart tomt, og Skinke-Aspiranterne hvilede ud efter de hidtil utrætteligt gjorde, gymnastiske Øvelser. — En interessant Regatta fandt nu Sted, hvor de øvede Sømænds Muskelkraft paa anden Maade kom til sin Ret, derpaa hørtes igjen de ved Sejren aldrig manglende Salutskud, og endnu løde tre andre, der betydede, at denne Del af Festen nu var til Ende. Alle Barker og Baade med broget Besætning flød paa Vandet ligesom mange Blomster-Buketter, og nu forsvandt de lidt efter lidt. Solen dalede bag Monte Circellos smukke Linjer, — og for Galejsslaverne havde det korte Glædespust ogsaa faaet Ende. — Hvad mon Carluccios Broder havde forbrudt? Hans Farve var rød og graa; stakkels Dreng! Mord maatte han altsaa have begaaet, han havde udgydt Menneskeblod; og dog — han var saa ung og smuk. Det var rædsomt! »Hvad har denne unge, smukke Karl forbrudt?« spurgte Harald og bød en Cigar til Sergeanten, der som Vagt fulgte Galejsslaverne i Hælene. — Sergeanten strøg den store Viktor Emanuel-Moustache i Vejret, saae sig forsigtigt om og blinkede med det ene Øje. »Han er kun 19 Aar gammel«, svarede han, »og er endnu stærk og god; »povero diavolo« (stakkels Djævel) sagde han og spyttede ud, »povero Gaetano era per la gran' passione«, (det er den store Lidenskabs Skyld)! »ebbe ragione!« (Han havde Ret), blev han ved og strøg den anden Moustache i Vejret; »siamo tutti quanti bestie (vi ere Alle nogle Bæster)« og saa spyttede han igjen og dampede videre paa Cigaren. Efterhaanden fik vi følgende tragiske Historie at vide: »Gaetano havde stukket sin Pige ihjel og tillige Manden, som han fandt hos hende, da han, efter at

have været fraværende den hele, lange, hede Sommer, vendte lykkelig hjem fra Koralfiskeriet under Afrikas Kyst, hvor han som Dykker vovede Livet paa Havsens Bund, for at erhverve Penge til at sætte Bo for sammen med sin kjønne Maruccia; thi Begge ejede de hverken Hus eller Seng. Ja vist var Gaetano altsaa skyldig efter Loven; men i Følge den højeste Lov var der fuld Undskyldning for den lidenskabelige ellers altopofrende, unge Mand, der saa dybt var bleven krænket og berøvet sin højeste Lykke. Hvad brød han sig mere om Livet? — »Hvorfor er Dødsstraffen afskaffet?« sukkede han, da han i den røde og graa Galejsslaveuniform og med Lænken snærende om Benet, stadigt maatte forbi de Huse, hvor Alle kunde pege Fingre ad ham. Men nej, det gjorde Ingen. Alle trak paa Skuldrene og sukkede, naar den Ulykkelige gik forbi med de andre Forbrydere.

En Aften iagttog jeg i Porto d'Anzio, mens jeg gik langs med Kajen, hvorledes Fiskerne nøde Hvilen, da de vare vendte hjem efter deres rige Fiskefangst. — Et improviseret Telt var anbragt paa Paranzaen; thi endog den simpleste Mand skyer Malariaen, og den kølige Luft efter Solnedgang er behagelig, men har skadelige Følger. Under Teltet, belyst af et lille Ildstedes Flamme, sad det lille Selskab, det sædvanlige paa ni Mand og en Dreng; de indtog deres Aftensmaaltid, medens Stjærnerne tindrede paa Himlen og Bølgerne kjælende skvulpede ind mod Strandgruset. Først bades en Bøn, som sagdes højt frem af Styrmanden, og alle de Andre knælede. Hvilken Sæmpelhed og Andagt! Det var vist som i Apostlenes Tid, da Simon samlede de Troende om sig til Bøn. Derpaa spiste de rare Mennesker de nyligt fiskede Alizie, som stegtes i Olie, eller ristedes; Ciceri, en Slags Lupinærter oplødte i Vand, nødes dertil, men intet Brød. Jeg listede mig helt hen til Kajens Brystværn, hvorfra jeg kunde høre og iagttage hele denne smukke, natlige Scene med disse Fiskere, der efter 24 Timers haardeste Arbejde nu nøde Hvilen og fornøjede sig paa deres Maade. »Ein jedes Thierle hat seine Manierle«, vilde min kjære Søster Rosa have sagt. — Hvad talte disse Mennesker om? Ikke om Fisk, ligesom en Kunstner aldrig i sin Hviletid taler om Malerier eller Statuer eller Farver eller Marmorblokke. Nej, de talte om Politik, om Paven og Viktor Emanuel; Porto d'Anzio var meget paveligt, og derfor ugleset af de Liberale.

Prinserne Borgheses og Aldobrandinis mægtige, stolte, vidt forgrenede Slægter, der siden Viktor Emanuels Regerings Tiltrædelse havde trukket sig tilbage til deres umaadeligt store Ejendomme her og i Omegnen, beherskede hele Stemningen. Desuden er Fiskerbefolkningen stedse meget religiøs, især den katolske, der jo, naar det rigtigt kniber, heller lader

St. Antonius fortsætte hele Arbejdet og tror paa Vidundret, mens de enten sove fra Døden eller gaa under paa Bunden af deres Baade. Men ved det nys omtalte Aftengilde sagde en af Fiskerne: »E peccato per Carluccio« (det er Synd for C.); en anden sagde: »Jeg begriber ikke, hvor Donna Leonora er bleven af og den blonde Marchesine, han, Du véd! — Ja, man véd Meget, man ikke tør sige; thi ikke Alt lader sig bevise. Nu ja, Gemalen har endnu ikke faaet Lænken om Benet. Det er nok, fordi han ikke er Papalino som vi, og hvor mange Utroskaber finder der Sted, saadanne,

der kunne vække til Drab, til Selvmord. Dér gaa de i de hvide Klæder og med hellige Miner, Kvinder og Mænd, og Alle maa de tie stille dermed; men en Enkelt bliver Ofret. Thi Retfærdigheden maa have sin Gang. Stakkels Carluccio!« — Otte Maaneder senere besteg Umberto Tronen. Maaské Carluccio ved den Lejlighed har faaet Amnesti.

Vi forlode Porto d'Anzio, Harald rejste til Neapel, vi troede, for aldrig at vende tilbage; — men Gud skjænkede os ham atter en Tid, sig og os til Glæde. Hermed ender dette Kapitel.

FIREOGTYVENDE KAPITEL.

Jeg er paa Hjemrejsen fra Østerlandet.

Det er sidst i Marts 1875, Messagerie-Damperen sejler forbi Palermo, Havet ligger mildt lyseblaat udstrakt foran mig, i Baggrunden højne sig de Bjærg-rækker, som betegne Landene, fra hvilke jeg kommer, og Italien toner frem for mine Blikke. »Nu ere vi nær Neapel. Ischia, Procida, Kapri, Sorrento! Alle I kjære, gamle Venner, værer hilsede!«, saaledes jublede det i mit Bryst. Det var underligt, at nu først syntes jeg at være hjemme igjen i de vante, civiliserede Forhold. Jeg var efterhaanden bleven træet af den glimrende Barbarisme, saa fattig paa Indhold, af den forgyldte Skal med Ormen i Kjærnen. Jeg længtes tilbage efter Civilisationen. — Jeg hilser Dig, Italien, Du, hvis noble Bjærglinjer afgave Motiver til Poussins, til Salvator Rosas Malerier, hvis brune Smaapiger foreviges af en Correggio og Raphael, hvis Jordbund er klassisk som Hellenernes med de anakreontiske Sange, Du, hvis Ruiner vidne om Roms Storhed, hvis Digtere ville leve evigt, ligesom din Skjønhed er udødelig.

Jeg havde allerede for længe siden i Orienten savnet al den Storhed, al den Skjønhed, der har sin Berettigelse ligesom ældgamle Slægters Adel, men en Adel større og ædlere end den, Mennesker have kunnet skabe — den Adel, der er et Udtryk for Guds Billede i Menneskets Værk, det være i Sten, i Tone, i Ord, det poetiske Udtryk, affattet i vel valgt og vel gennemført Form, og derfor fattelig; thi Skjønhedens Poesi, der indeholdes i en Stemning eller i Solstraalernes Glans, i Stormens Brus, i Havets Rullen, i Stjernernes

Pragt, den er altid og allevegne til Stede, — denne umiddelbare Guds Aabenbaring i Naturen; dens Kræfter prædiker ham, fra Sol gaar op, til den gaar ned, og Natten ogsaa forkynder hans Storhed — Skaberen, den Usynlige; men al denne Herlighed koncentreret paa én Gang i en for Mange tilgængelig Form, den skyldes Civilisationen og dens Blomst: Dannelsen. Der er en Tanke, som ofte har vundet Raaderum hos mig, om nemlig ikke Guds Herlighed aabenbaret i Mennesket, i det af Guds Naade med Skaberevnen beaandede Menneskes Frembringelse, kunde sammenlignes fra et ikke kristeligt, men æsthetisk Standpunkt med Guds Naade aabenbaret i Kjød; thi først naar det Sete og Følte, der aabenbares i Naturen, er iført og fastholdt i en bestemt Form, er det Guddommelige blevet Verdens Ejendom, og Kunstneren, Digteren, Sangeren, der har kunnet tolke, Hvad Gud i enkelte Øjeblikke har ydet i Naturen, bliver Mediet mellem Gud Skaberen og hans Omverden, en Afglans af det Evige.

Der er saa mange Tanker, som fremtone i min gamle Hjerne, naar jeg tænker paa Forholdet mellem Mennesket og Gud, saaledes ogsaa den: »Gud skabte Mennesket i sit Billede«, — det er, saa vidt jeg forstaar, han skabte det til Lighed med ham selv! Nu synes jeg altid, at det er saa mageløst at tænke sig »at Gud tænker«, og alene hans Tanke skaber, bliver til Det, som lever. Følgeret synes det mig, at Mennesket, der er skabt i Lighed med Skaberen, tænker, — ikke som Gud — men som skabt i hans Billede,

Kapri, set fra Massa.

og hans Tanke kan derfor ikke fremkalde, at hans Skabning lever i Lighed med Guds Skabning, men Mennesketanken skaber Livet i billedlig Forstand. Mennesketanken synes at leve, den følger sig til stolte Bygninger, til stolte Vers, til begejstrede Billeder, til Ord, der gennemstrømme hele Verden, det er Poesiens, Videnskabens Gaver, der vidne om, at Mennesket er skabt i Guds Billede og derfor kan fremmane Liv i en begrænset Forstand. O, maatte det stedse ske til Guds Ære! Disse Tanker og mange andre af lettere Slags, som f. Ex., at jeg snart skulde gjense Venner og Bekjendte, høre Nyt, gjense vante Steder, afvexlede med hverandre, til omsider Skibet kastede Anker, og vi vare i Havn. Ja, og saa paafolgte disse mindre behagelige Forhold, der følge med Civilisationen: Pasvisering, Sanitetsspørgsmaal, Doganavrøvl, Drikkepenge, — og endeligt sad jeg da i en Drosche med alle mine Pakkenelliker. Min Vej gik mod Nord; men først samledes jeg atter i Rom med min ældste Søn Thorald, der ledsagede mig hjem. Vi naaede München. Paa alle Gadehjørner læste man paa de store Plakater: »Oberammergau«. Det var Passionsfesten, som skulde finde Sted. »Lad og tage derhen og se Passionsfesten, kjære Moder«, bad min Søn. Jeg kunde ikke modstaa hans og mit eget Ønske at følge med de Mange derhen. Det var i den 11te Time, at denne Tur besluttedes. Waggonerne vare propfulde, Biletterne lode paa Fortsættelse af Jærnbanerejsen med Omnibus til Oberammergau, der, som bekjendt, ligger inde i Landet i det bayerske Tyrol; men ankomne paa Stationsstedet, var der saa faa Vogne og saa mange Passagerer, at vi forgjæves viste vore Omnibusbiletter og længe ventede paa Extrabefordring, medens vore Medpassagerer vare kjørte, sammenstuede i de afskyelige Kasser, eller vare gaaede tilfods. — Vi vare nu alene, al Staahej vare hørt op, kun de stolte Bjerge talte deres for Alle forstaaelige Sprog om Guds Magt og Storhed.

Der var en lang Vej at gaa for os to Tilbageblevne; men det var dejligt at vandre igjennem de frodige, friske Dale med de duftende Enge til begge Sider af Vejen og med Bækken, der sang sin lille Melodi og stundom drev et klaprende Møllehjul. Vi havde vel gaaet en Timestid, da vi fik Undsætning af to unge Tyrolersangerinder, den ene med Zither under Armen, den anden med en Bylt Klæder; de kom frem ad en Sti og spurgte, om de maatte følge med; thi det lakkede ad Aften. Solen glimrede som det klare Guld paa Bjergtoppene; med Et hørtes der en drønende Buldren, det var Torden, — den gjen-toges fra Bjærg til Bjærg, og Smaa pigerne sagde spøgende: »Der Alt' drob' knurt halt a bischl«, (Den Gamle deroppe knurrer lidt); men saa knurrede det i Et væk, og Solen listede sig bort; det begyndte

at regne lidt. En Hølade med fremspringende Tag syntes at kunne give Ly. Der tyede vi hen; Situationen var ret morsom. Vi stode under det halvtredie Alen fremspringende Tag og vare til over Knæerne ombølgede af det dybe Græs og de duftende Engblomster, mens Regnen, der med hvert Minut blev tættere, flød fra Taget i Strømme; men vi stode i det Tørre. Endnu lo vi. Jeg havde en velmagende, stor Sandkage med fra München, den og Vinen af en lille Feltflaske delte jeg mellem Thorald, mig og de to Tyrolersangerinder. Derpaa sang vi Allesammen »Von dem Dachstuhl«, o. s. v., og lo igjen under vor Dachstuhl, hvorfra Regnen begyndte at bane sig Vej paa en mindre ønskværdig Maade. »Hør«, sagde Sangerinderne, »Natten over kunne vi dog ikke blive her, vaade blive vi baade paa den ene og den anden Maade, vi ere nu en Gang »in der Patsche« (i det vaade Hul). Saa gik vi; men vi sang ikke mere og lo heller ikke mere; thi Mage til Væde har jeg kun oplevet i Bad. Tøjet blev blytungt af Vand, Paraplyen dannede tolv Vandledning, der mandede ud paa Ens Naboor eller paa En selv. Alt vort Tøj fra Top til Taa lignede glat Silke, og Fødderne vare kolde og tunge som Bly. Da humper en Kærre nærmere og nærmere. Det var ikke Vinguden paa sin Tønde, men en godmodig Bonde fra nærmeste Flække, der havde hentet Øl, og hvem vi mødte, gjennemblødte af Regnen. »Greuss Gott«, lød det fra Kærren, og »willst mit Du?«, spurgte han, »so hob' i; Platz—Du kanscht fortmache z' Fuss«, sagde han, og skubbede en Knægt paa 15 Aar ned fra Kærren; saa tog han mig sans façon om Livet og op ved Siden af sig paa Tønden; sin stærke Arm holdt han om mit Liv, ellers havde jeg ikke kunnet holde Balancen. Underligere Fart har jeg næppe nogensinde gjort; dog syntes den mig værdifuldere, end hvis jeg havde strakt mig i en elegant Ekvipage, saa forkommen jeg var. En halv Time senere vare vi i Oberammergau hos Josef Kummer, den gode, brave Træskærer, og det Bedste, jeg først og fremmest foretog mig, var at krybe i Seng efter at have varmet de iskolde Ben i et hedt Fodbad. Uden Mad og Drikke duer Helten ikke, derfor tog jeg og min Søn Thorald for os af Retterne, hvorpaa jeg puttede mig i Dynerne og sov hele Natten. Dette var Forspillet til Oberammergaus Passionsfestspil.

Desværre havde det ikke klaret synderligt op næste Morgen. Tusender af Mennesker vare samlede, dels vare de alt komne 1 à 2 Dage forud og laa mod billig Leje indkvarterede i Oberammergau, dels af-fluerede de paa de smalsporede Bjærgbefordringer trods Regnen; thi Passionsfesten har en religiøs Betydning ikke alene for Ammergau, men for de mange om-liggende Steder, idet der ved denne Kristi Lidelses-histories Ihukommelse højtideligholdes og mindes den

Dag, da den sorte Død (Pesten) ophørte i bayersk Tyrol. En Mængde Fremmede, dragen af Forestillingens alvorlige Karakter, gjæster den lille Bjærgby og bliver der ofte ugevis, saa yndigt er der at være hos disse retskafne, simple, ægte kristelige Mennesker, og det er mærkeligt, at Mange, der kun af Nysgjerrighed kom dertil og endog vilde raillere dette aldeles folkeligt kristelige »Komediespil«, som de kaldte Passionsspillet, forandrede deres Anskuelse og drog bort, fulde af alvorlige, gode Indtryk.

Det kan jo ikke negtes, at man først og fremmest maa sætte sig ind i Situationen; man maa betænke, at det ikke er Meningen med Passionsspillet, at det skal være en æsthetisk Forestilling for hyperkloge Kritikere, men at det er Tyroler-Bønder, grebne og opfyldte af sand kristelig Tro, der i deres oprindelige Dialekt ville gjengive Kristi Lidelseshistorie for deres egne Jævnlige, Herren til Pris, Ære og Tak. Derfor hørte jeg de gode, troskyldige Mennesker rundt om mig hulkgræde, da Kristus blev ført frem for Pontius Pilatus. — Dog, jeg vil ikke foregribe min Beretning om det Hele, men søge at anskueliggjøre det store Indtryk af Passionsfesten, der ved sin Alvor og Kjærnefuldhed og den storartede Simplicitet og Naivitet ligesom et gammelt, kristeligt Billede fra Middelalderen greb mig og med mig Tusender af Tilskuere.

Scenen er bygget efter det antikt græske System med et Proscenium, hvor to Korførere møde, Hver med sit Kor. Hovedscenen er ophøjet noget over Prosceniet, og der er to Indgange til Højre og Venstre, svarende til de antikt græske Betegnelser »fra Havnen« og »fra Byen«.

Korets Personale er beklædt med et langt, folde- rigt, til Anklerne gaaende Skjort og en kort Kjortel af lyse Farver i Smag med det antikt græske Draperi, som er betegnende for de kvindelige Figurer fra den klassiske Tid. Korførerne med deres Kor berette om Frelserens Liv, indtil hans Lidelseshistorie begynder, hvilket de bebude i rytmisk Form. Ikke engang de opslaaede Paraplyer, hvormed Koret søgte at beskytte sig mod Skylregnen, kunde betage det Hele dets alvorligskjønne Stemning.

Efter Korets endte Foredrag rullede Forhængen op for Midterscenen, der var bedækket og saaledes beskyttet mod Regn. Her saas Kristus paa en hvid Aseninde og Folket, der strøede Palmer paa hans Vej og raabte Hosianna, og saa fulgte alle de be-

kjendte Hovedmomenter. Særdeles gribende var det at høre Jødefolket raabe: »Stener ham, og giver os Barrabas fri!« Ligeledes gjorde Judaskysset en forfærdelig Virkning blandt Tilskuerne, man hørte saavel Udraab af Vrede, som ogsaa lydelig Hulkgræden. Men Højdepunktet af Alt var dog Korsfæstelsen. Her saas først Forberedelserne. Det svære Kors blev hævet op fra Jorden og plantet deri af mange Mænd; derpaa blev Kristus afført sin Kjortel og blev saa af Flere hævet op paa Korset, hans Arme rettedes ud, og derpaa faldt Tæppet; men man hørte endnu de svære Hammerslag, hvormed Frelserens og de to Røvers Arme og Ben bleve naglede til Korsene, saa man forblev i Illusionen, der naaede Højdepunktet, da Tæppet paany rullede op, og man saae Frelseren og de to Røvere fastnaglede til Korsene. Det yderst Gribende og den store Stilhed, der herskede blandt disse Tusender af Tilskuere, blev kun afbrudt ved Suk og Græden.

Saa vidt mærker man den dybe Alvor, der betegner Passionsspillet; men — naar man saa en halv Time senere møder Kristus og Pilatus og Barrabas fraterniserende i en Knejspe, endnu klædte i deres historiske Klædninger, men siddende ved et godt Glas Øl, og man saa hører dem paa bredt Tyrolsk bande og smælde, og naar man endvidere ser Jomfru Marie give Die til et lille Barn, som slet ikke er den lille Kristus, ja, saa bliver man helt underlig til Mode. Saaledes gik det mig; men derfor var Passionsspillet ikke mindre dejligt. Man siger, at mange Kunstnere og Skuespillere tage til Oberammergau for at studere den store Virkning, der i scenisk Henseende naas ved disse mærkelige Passionsspil. Forunderligt er det at se, hvor hurtigt den affluerende Mængde af Tilskuere forsvinder. Alle de mange Befordringer — for det Meste smalsporede, lette Kjøretøjer for to, men ogsaa for sex til otte Personer, — der have bragt Gjæsterne til Festen, vente, til Forestillingen er forbi, og kjøre da, efter at en Forfriskning først er tagen, igjen med Gjæsterne til de forskjellige Bjærgbyer, hvor de høre hjemme. Vel næppe en Tredjedel af de Fremmede forbliver Natten over i Oberammergau.

Min Søn og jeg hørte til disse, og vi følte os meget vel hos vor Vært, Billedskæreren Josef Kummer, der paa Scenen var Josef af Arimathæa og hjemme en yderst gemytlig Husfader. Jeg har af og til senere faaet Brev fra ham.

EPILOG.

Med disse skønne Indtryk fra bayersk Tyrol slutter jeg denne Gang mine Rejseerindringer med Tak til Enhver i Hjemmet, der vil modtage dem med en god Vilje og et venligt Sind. Jeg har samlet dem i en kalejdoskopisk Form; ved hvert lille Ryk fremkaldes der ved nye Kombinationer af Stoffets Indhold et nyt Billede. Jeg skal være glad ved, om det er lykkedes mig at give Indtrykket af det Sete og Oplevede saaledes, som det har virket paa mig; thi det er saa stor en Glæde at kunne meddele Andre af den Rigdom og Lykke, man selv er bleven velsignet med. Men det Bedste af Alt er dog Hjemmet, og her er jeg nu igjen, her, hvor Bøgenes fine Majløvsblade som lette Slør hænge fra de lætte Grene, her, hvor Rosen knoppes, hvor Havet skulper mod det hvide Sand og Maregræsset snakker sit Sprog med Vinden, eller ogsaa høres kun den kjælne Bølges Leg ved Stranden eller den modne Kornmarks Hvisken, naar den varme Søndenvind bøjer kjælent de af Sæden tunge Ax. Eller det er Bladene, der med de tusend-tallige Tunger fortælle gamle, skønne Historier, mens Blaamejsen titter bag Grenen og Spætten hugger efter Insekter. Nattergalen slaar, Kaprifolier og Liljekonvaller dufte i Skyggen. Ja, i Hjemmet er der de hundrede Minder, de skønneste Momenter, som man dér ser bedst, ligesom Moderen stedse opdager ny Ynde i Barnets Træk, selv om Andre ikke kunne se den. — Men hvilken Dansk kjender ikke Danmark igjen, naar der tales kjærligt om Fødelandet, om den danske Naturs yndefulde Kjendetegn? Danmark er mit, mine Børns Hjem; intetsteds kan jeg bedre hvile, end her, intetsteds yndigere hvile ud ved Mindet om alt det Skønne, der blev mig til Del.

Mange ere komne til at holde af mig herhjemme til Trods for al den Rejseuro, der betegner mit bevægede Kunstnerliv; man har vænnet sig til, at jeg,

den ikke dansk Født, men Danmark Elskende, mine danske Børns Moder, at jeg, mig selv uafvidende og mod min Vilje, er anderledes end Andre herhjemme; jeg tror, Mange have følt, at jeg er en ærlig og trofast Sjæl med et varmt, et kjærligt Hjærte. Det er denne Bevidsthed, der har fremelsket det Bedste i mig og har ladet mig holde modigt ud under den svære Opgave, jeg havde at opfylde, idet jeg skulde arbejde fjærnt fra alt Det, som var mig det Kjæreste i Verden; jeg skulde følge mit dobbelte Kald som Moder og som Kunstnerinde, et svært Arbejde paa Grund af de heterogene Pligter, der som oftest strede mod hverandre. Men hvor Hvilen dog saa er sød efter Arbejdet! Ja, Arbejde, strængt Arbejde, er dette mit Rejseliv, der ikke under mig Ro i Hjemmet, men jager mig fra Sted til Sted uden Hensyn til mine personlige Ønsker. Men paa den anden Side er netop herved blevet udviklet min Evne til at finde mig i Alt, til at nøjes med, Hvad Forholdene byde mig, til at glæde mig ved Lidet, til at fange en Solstraale, om den saa trænger igjennem en itubrukken Rude ind i et tarveligt, mørkt Rum, eller om den belyser den foragtede Møddings Halmstraa, saa de skinne som det pure Guld, medens Hanen troner paa Møddingens Top og kalder paa sine bevingede Madammer, før at de skulle deltage i Nydelsen af Fejeskarnets Rariteter. Og jeg kan glæde mig over Solstraalen naar den døsigt trænger gjennem den glødende Chamsin, over den uendelige Ørken, eller den vugger sig paa Bosphorus's boblende Bølger. Naar jeg sover paa Haremmets guldbroderede Puder eller i Herreborgens Dynen, er jeg ikke gladere end paa Stationernes Træbænke; thi der har været de Gange, da jeg kun havde Raad til at rejse paa tredje Klasse, hvor der i Italien, trods al dets Herlighed; ikke er lifligt at være, og i Brindisi og i Grækenland har jeg endogsaa prøvet

at ligge paa et Lergulv med mit Rejsetæppe over mig paa de improviserede eller primitive Stationer, og alle vegne har jeg kunnet finde, at Alt var godt — undtagen Lopperne og Kakerlakkerne, som jeg fik paa alt for nært Hold; engang har jeg faaet Bugt med 75; det var i Cairo i — Hôtel de Spinx. Det Bedste ved det Hele er, at man ved saadanne Lejligheder bliver aldeles uafhængig af ydre Forhold og derved i Sandhed bliver emanciperet i Ordets rette Forstand.

En saadan Kvindens Emancipation i Forening med Trangen til at bruge sine Evner i den Retning, i hvilken man har dem, er den Basis, jeg staar paa; her er mit Udgangspunkt, fra hvilket jeg Trin for Trin søger at naa Maalet for min Stræben, dette nemlig: ærligt og kjærligt at være til Nytte, hvor jeg kan det, og udvikle de Gaver, Gud har skjænket mig, udvikle dem saaledes, at jeg ikke søger, at pleje mit eget Selv, dette Ego, som for saa Mange er blevet en falsk Gud, denne Molok, hvem man ved daglig Gudstjeneste ofrer Alt i Livet, i Stedet for i hver en Bestræbelse at anerkjende og ære og prise ham, fra hvem al god Gave kommer. Dette er den ethiske Side af den Emancipation, som jeg mener, jeg kæmper for; den er den samme for Kvinder som for Mænd; i saa Henseende have vi Alle de samme Rettigheder og de samme Forpligtelser. Men den praktiske Side er tillige den, at man ved Virkelyst og Opofrelse styrker Legeme og Aand; thi det gaar med Aanden, som med Legemet: Begge maa holdes i stadig Aktivitet; derved styrkes de, ligesom Musklerne faa Kræfter ved Ækvilibristik, men slappes ved Passivitet; de stagnere som Vand, der hverken har Til- eller Afløb.

Jeg vil intet Fældsskab have med de Kvinder, der ved at afklippe Haaret tæt som Mandens og bruge Hue, Paletot, Spaserestok og Næseklemmer søge at stille sig lige med det stærkere Kjønn, medens en dybere Tanke ikke besjæler disse kvindelige Emanciperede. Saadanne betragter jeg, selv om Herredragten maatte klæde dem nok saa godt, som Fortolkere af den Svaghed, der ofte betegner Kvinden, eller, hvis de ere gamle og stygge, som sande Vorter og Ud-væxter paa Kvindeemancipationens Træ; de ere alle for mig som omvankende Fraser, som Usandheder, som Smitstoffer, der kvæle den oprindeligt store Tanke.

»Nej«, hører jeg mine Læsere sige, »hvor er hun dog nu kommen hen? Fra Møddingen højt op paa Emancipationens Pyramide; dér staar hun, som Hanen paa Møddingen og skraber ud og galer til de bevingede Madammer.«

Saaledes krydse de mange Tanker ofte om i mit Hovede, naar jeg sidder i Jærnbanevaggonerne; men foruden disse er ogsaa Længselen mig en tro Rejsekammerat, den bytter af og til Plads med Sønnen,

der gjør den Rangen stridig; thi jeg kan sove som et Murmeldyr. Er et Murmeldyr ikke ogsaa et Slags Kunstner, der vagabonderer fra Italien den lange Vej op imod Norden og efter at have produceret sine Kunster sover sødt ved Savoyardens Bryst? Saaledes er netop jeg, kun, at jeg ofte ikke har Den hos mig, ved hvis Hjærte jeg kan hvile, og paa Rejsen er jeg tidt saa træt, saa træt, at jeg sover ligesom Murmeldyret, naar jeg, lunt indpakket i Pels og Rejsetæppe, sidder i en anden Klasses Vaggon; ja, selv i tredje Klasse har jeg til Tider sovende strakt mig, saa lang jeg var, paa den haarde Bænk. Det var Lykkens Galocher, der i saadanne Tider manglede mig, og da jeg ikke var som H. C. Andersens Mand i Kofferten, maatte jeg nøjes med at rejse, som var jeg selve Kofferten, rejse uden Ophold og hurtigst muligt.

Det Værste ved Rejselivet er altid for mig, naar jeg ser Kofferterne og Æskerne, der gabe; thi saa véd jeg, at Afskedstimen er nær, og — saa kommer Vemodet. Forresten er jeg bleven vant til alt Væsentligt, vedrørende Rejseforhold; jeg sender paa de lange Ture Tøjet forud — der bliver alligevel Nok tilbage af Smaapakkenelliker, især om Vinteren, naar jeg skal over Brenner, og Rejsepels, Tæpper, Fodpose, o. s. v., ere uundværlige. Da jeg sidst rejste med min Søn, havde vi løst med 21 Stykker Smaapakker, inklusive Hatæsker, Paraplyer, Mapper og sammenrullede Billeder. Det var virkelig en Kunst at faa Alt med; kun éngang mislykkedes det, ellers hjalp et Par Francs hist og her, saa vi fik det stuvet sammen; alle Kneb gjælde paa de sig ofte gjentagende Rejser — og man er nødt til at bruge dem, naar man da ikke kan rejse som en indisk Nabob, der ved en god Ducør sikrer sig sin egen Kupé, hvor han om Natten strækker sig i al Magelighed; som oftest kan man faa en saadan; thi i visse Tog og til visse Aarstider er der fuldt op af tomme Kupéer. »Leben und leben lassen« var min kjære, gamle Faders yndede Ordsprog, og en Velvilje, som i høj Grad blev ham gjengjældt, betegnede hans Liv, indtil han døde, 87 Aar gammel. Mon jeg skulde blive lige saa gammel? Jeg skal ligne ham meget; jeg vilde ønske det var sandt; thi altid var han tilfreds og fornøjet, baade hjemme og paa alle sine Rejser; men han var mere gentlemanlike paa disse, end jeg kan være, han var en flot gammel Kavallér. Dog dengang var det ogsaa andre Tider; da rejste man med Extrapost og havde Forspand, man optraadte næsten som en Nabob; saa kom Omvæltningerne i Statsforholdene og med disse Jærnbanekommunikationernes og hele Industriens Opsving, der kom Konkurrence, Svindel, og endeligt med alt Dette Tidernes Forfald. Ja, Tidernes Forfald baade i ethisk og æsthetisk Retning! Det er en 60aarig Kvinde, som siger dette, og som har Ret til at tale herom, selv

om de Unge ville le ad det. Jeg tror at turde fastholde, at saavel Poesiens og Kunstens Retning som Moralityetens store sociale Spørgsmaal for et halvt Aarhundrede siden havde en fastere og dybere Grund end nu. Jeg mener, at der dengang var langt mere Ærlighed og Sandhed i al Stræben end nu, og at man da i langt højere Grad vilde Sagen selv, medens Enhver i Nutiden kun vil sig selv, og dette maa vel desværre siges at være en Selvfølge af den store Konkurrence i og den store Stimulation af alle Forhold. Alle jage efter Lykken, der vinker, men, idet den udstrør Guld, fører frem til Afgrundene, idet den lader, som den viste Vejen til Himmelen. Minderne og alle de ædle Tilknytningspunkter til Livet svinde bag den Bedaarede. Saaledes gaar det allevegne: man presser paa, man puffer til hinanden, man nedtramper i Trængselen Den, der ikke staar fast paa Benene, man stiller sig paa Skuldrene, paa Hovedet af Den, der ikke kan røre sig, og som saaledes bliver et Trin for den hensynsløse, raa, samvittighedsløse, ærgjerrige, kraftige Nabo, for Forkæmperen, der skrider over og sparkes til Liget, som fylder Breschen, Ofrets Kadaver, og da svinger Fanen med de store Ord, som han er Bærer for. Som i det Store, saaledes i det Smaa, og saaledes ogsaa i Rejselivet! Dér har jeg betalt Lærepenge og til Tider faaet Puf og grove Ord; men dér har jeg ogsaa lært at staa fast paa mine Ben og holde paa min Plads; ja, ofte har jeg været til Hjælp for ubeskyttede, svage Kvinder, hvem der blev budt Frækhed og Overlast af raa Mænd, hvortil især de fint ferniserede, elegante Russere høre. Efterhaanden har jeg lært med stor Lethed at bevæge mig i Rejselivet gjennem de paa Perronner og i Restaurationer mylrende, i Munden paa hverandre raabende, spøgende, puffende, rendende, forvirrede Menneskemasser; ja, jeg maa bekjende, at jeg selv ikke sjældent kan bringes ind under disse Kategorier; thi principielt plejer jeg at komme i Afrejsens sidste Øjeblik — hvortil var ellers Fordelen ved Jærnbanerejsers Tidsbesparelse? Enkelte Gange, naar jeg af en Fejltagelse er kommen for tidligt, har jeg maattet bøde for min Punktighed ved at vente time- eller halvtimevis; kun naar jeg har forladt Kjøbenhavn, er det undertiden hændt, at jeg ikke er kommen med Toget, enten fordi jeg har dvælet for længe med at tage Afsked, eller fordi jeg helst kom saa sent til Ventesalen, at jeg dér, ubemærket af Andre, kunde vexle Kys og Haandtryk med mine Kjære til Afsked. »Farvel! Farvel!« raabes der ud af Waggonvinduene. »Farvel!« svares der fra Perronnen. Dampen hviner: »Afsted! Afsted! Afsted!« — Nu er Toget forsvundet. Men Længselen følger med paa Rejsen, og Længselen bringer den Bortdragende hjem igjen.

Hvor dejligt lyder da: »Velkommen!« Men ak,

naar der saa Ingen møder i Hjemkomstens Øjeblik! Der er ogsaa Den, som kjender dette store Savn! Saa sukker man og faar da sit Tøj klareret hos Toldkontrolløren — saa i en Drosche, saa som oftest et lille Skjændsmaal med Droschekusken, saa til et Hotel eller til et ensomt Hjem midt i det om Sommeren mennesketomme Kjøbenhavn, hvor Enhver, som kan det, tager paa Landet og kun lader tilbage derinde Hede, Støv og trætte Arbejds- og Forretningsfolk. Og det kan netop hælde sig, at Reden staar tom og Fuglene ere fløjne ud i Skoven, naar man ved sin Hjemkomst i Vaaren eller om Sommeren har bestemt at ville overraske sine Kjære i Hjemmet. Saaledes husker jeg, det gik mig, da jeg engang paa min stærke Længsels Vinger fløj hjem til Danmark, uden forud at have meddelt, at jeg kom. Jeg havde rejst, som om jeg var et Brev: kun tre og et halvt Døgn havde jeg været om Turen fra Rom til Kjøbenhavn. Dejligt hilste Danebrog mig, da jeg ved Daggry naaede Korsør, en By, der ellers ikke er smuk, men efter min Erfaring kun udmærker sig ved meget slet og dyr Banegaards Kaffe. Efter at have været en Vinter borte, saa jeg nu dér atter for første Gang mit kjære Danebrog, det Flag, der er mig smukkere end noget andet i Verden og skønnere end alle Italiens Blomster. Saa kom de grønne Marker og de smaa bitte Bønderhuse, omvoxede af Træer, der prøvede paa at blive grønne. Nysødte Lam brægede og hoppede forskrækkede om, da Lokomotivet bruste dem forbi. Saa laa Sorø dér med sine i Vaaren drømmende Skove, som spejlede sig i den klare Sø, der som et stort, blaat, nordisk Øje hilste paa Den, der vendte hjem fra Syden. I Ringsted glemte man alle Minderne fra gamle Dage for Frokosten paa Banegaarden; den var altfor indbydende — det var den første, ægte, danske Anretning efter 6 lange Maaneders Makaroni og Fritto og andre italienske Retter. — Saa videre! — Nu knejse Røskildes elegante Tvillingtaarne! Men Vejen hjemefter synes derpaa at blive stadigt længere, den vil aldrig ende; jo mere man nærmer sig Maalet, desto langsommere synes det at gaa. Længselen flyver forud, den kunde ikke holde det ud inde i den trange Kupé. Allevegne, ved hver Station, hører jeg: »Fru Jerichau! Dér er Fru Jerichau!« Ogsaa ved Hjemkomsten det Samme! Men alligevel er der Ingen, jeg kjender iblandt alle Dem, der nævne mit Navn. Ingen Velkomsthilsen! Intet Haandtryk! Jeg føler mig ensom og fattig midt iblandt de Mange, for hvem »Fru Jerichau er vendt tilbage til Landet«. Dog — dette var den Gang selvforskyldt! Jeg havde jo ikke skrevet, at jeg kom, derfor var der Ingen, der ventede mig, og den paatænkte Overraskelse beredte jeg alene — mig selv. Nøglen til Huset havde jeg jo, Brønnums fortræffelige Kafé tæt ved mig skaffede

mig Frokost, hos Vincent fik jeg Middag, og saaledes maatte jeg tage det, som det faldt, og lade, som om jeg endnu var paa Rejsen, skjønt jeg sad i Hjemmet — men det var netop det Svære. Det er i saadant et Øjeblik godt, man har sine Kofferter, de stumme Rejse-Ledsagere. De maatte holde her for at faa Tiden til at gaa; jeg pakkede ud, ordnede Alt, og saaledes gik Dagen. Fra Væggene gloede Billederne ned paa mig, og Støvet paa Møblerne blev ved at fortælle mig, at Husets andre Beboere for længere Tid siden havde forladt det; derfor gjorde dette Støv melankolsk. Da det var blevet Aften, skyndte jeg mig derfor bort for at finde Mennesker; men Alle, jeg kjendte, vare borte. Saa maatte jeg atter hjem og søge Sengen. Næste Morgen var jeg — som altid — tidligt oppe, og da jeg gaar over Kongens Nytorv og alle Butikkerne ere lukkede, møder der mig et underligt Syn: dér slentrer jo en virkelig Tyrk med Fez, gule Snabelsko, Kaftan og Pludderbuxer — en Tyrk saa ægte, at jeg maatte tro, jeg gik i selve Konstantinopel. Folk stimle sammen om ham og glo paa ham; jeg spørger, Hvad der er i Vejen, og de pege paa den Fremmede. Paa ægte Nyboder-Kjøbenhavnsk siger En: »Han kan jo ikke vores Sprog, og saa kan Ingen af os jo forstaa ham«. »Ikke Andet end det«, tænkte jeg. Det sker jo saa ofte, at man blot lader, som om man forstaa; da gaar det, som med Hoffolkene i H. C. Andersens Æventyr om Kejserens nye Klæder; men det er de barnlige Sjæle, som Nybodermanden paa Kongens Nytorv, der sige Sandheden rént ud.

Hvad Tyrken har tænkt ved at se denne Menneskestimmel af Mænd, Kvinder og Børn, gad jeg nok vide. Skjønt han ikke bed fra sig, men med stoisk Ro og paa ægte tyrkisk-passiv Vis med en naturlig Grandezza lænede sig mod en Afviser, blev han dog betragtet som et vildt Dyr, der var sluppen ud af et Menageri. Da jeg havde staaet og set lidt paa det, syntes jeg, at det nu snart kunde være Nok med det; jeg samlede da de faa tyrkiske Brokker, jeg endnu havde tilbage i min Erindring, og ved Hjælp af Italiensk, som alle Tyrker forstaa, spurgte jeg, om jeg kunde tjene ham. »Jeg skal ned i min Butik,« svarede Tyrken, »men min Kompagnon er endnu ikke kommen, og Døren er lukket.« Snart opdagede jeg, at der i Vinduet paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Østergade var en hél lille østerlandsk Udstilling af Thibuks, brogede Pibehoveder, Rosenolje, morsomme orientalske Perler og mange andre smaa Gjenstande. Men mest af Alt tiltrak sig dog en stor Seddel min Opmærksomhed; paa den stod der at læse: »Jerichau-Roser«; en hél Masse af noget graaligt sammenskrumpet Noget laa under denne Inskription. »Det er Noget for Dig og om Dig«, tænkte jeg. I samme

Øjeblik blev Butikken aabnet, Tyrken gik roligt ind og jeg bagefter ham.

Ja, det var virkelig Jericho-Roser, den samme Slags, som jeg i sin Tid havde bragt hjem med fra Ægypten. Mon Tyrkens Kompagnon, en dansk Mand, troede, at Københavnerne vare saa lidet bibelske, at de ikke kjendte Navnet Jericho, Navnet paa den By, hvis Mure faldt under Josvas Basuners Lyd? Eller — skulde det være en Kompliment til den gamle Fru Jerichau, at disse sammenskrumpede graa Tingester vare blevne omdøbte til »Jerichau-Roser«. Jeg købte en af dem; thi — sandt at sige fik jeg forøget Interesse for dem, da jeg saae deres nye Navn, ligesom jeg f. Ex. foretrækker en Fru Heibergs- eller Orla-Lehmans-Kage for en almindelig Makron.

Der siges, at den fortørrede Plante, som kommer fra de fjærne Egne, atter bliver grøn og frisk, naar den sættes i Vand. Ak, havde man et lignende Middel for en gammel Dame, saa vare vi vist Alle gjerne med! Jeg prøvede det med min »Jerichau-Rose«; men det hjalp ikke. Dog — Tyrken solgte alle sine »Roser«.

Lad mig tilføje, at er jeg saadan en gammel Jerichaurøse, saa gaar Udsagnet om saadanne i Opfyldelse paa mig. Mange Gange har jeg følt det, at naar jeg kom halvvisen tilbage her til Norden, saa har mange kjære Venners Hjærtelag mod mig bragt Alt i mig til at grønnes og blomstre paany, og det er, som sagt, Merc, end man kan sige om Tyrkens »Jerichau-Roser«.

Der var Meget, som jeg endnu kunde fortælle, baade fordi: »Wenn Jemand eine Rejse thut, dann kann er Was erzählen«, og fordi man i Hjemmet og i Hjærtet har gjemt Meget, som har sin store Betydning. Et er vist, at Hjemlivets stille Timer befrugtes med de skønne, fremmede Indtryk som Baggrund, ligesom Livet i Udlandet kun har Værdi, naar Kjærlighed til Hjemmet er dets Basis.

Da jeg engang sad indespærret mellem det umaaelige Londons monotone Mure, mens ude omkring mit Landsted i Danmark Guldregn og Syringer stode i Blomst, Fuglene byggede Rede, Svalen sang sit Kvivit, og Havet kjælent klappede den hvide Strand, faldt der mig i Hænderne en engelsk Æventyrbog, som jeg siden bragte hjem med til vore dengang smaa Børn. Et af Æventyrene hed »De store Hænder«. Det handlede om en lille Dreng, hvis fattige Forældre ikke havde Nok at give ham at spise, og han skulde derfor ud i den vide, vide Verden. »Gjør Alt, hvad Du kan, brug alle dine Kræfter til at udrette Alt, hvad der fordres af Dig, og glem saa ikke at bede dit Fadervor«, sagde Moderen, »saa kan Du sove trygt; og tro mig, saa skal Alt nok blive godt for Dig.« Og Drengen gjorde, Hvad Moderen havde sagt ham. Han var alene ude

i den vide, vide Verden; men det gik ham godt, fordi han holdt Formaningen i Agt. Saa engang kom han til en Hex, som viste ham et gyldent Slot; dér skulde han finde Prinsessen. Men først maatte han slaa den hele store Mark, som laa omkring Slottet, og fik han ikke det gjort, maatte han dø. Nu blev Drengen bange; men han vedblev at ihukomme Moderens Ord, han udrettede Alt, hvad han kunde magte, og glemte ikke sit Fadervor. Om Aftenen sov han roligt ind, skjønt Arbejdet slet ikke var færdigt. Imedens han sov, steg der igjennem Græsset to store, store Hænder frem fra Jorden; de toge Drengens Le, som i samme Øjeblik blev større og større. Inden Daggry var hele Marken slaaet. Drengen vaagnede op, og han fik Prinsessen paa det gyldne Slot.

Der gives paa Livets Vej forvirrende Stemmer, som ville føre bort fra Maalet; men der gives Gudskelov ogsaa Lejdeord, som det, Moderen gav sin Dreng med paa hans Vej ud i den vide, vide Verden.

Ofte har jeg, naar jeg rejste fra Nord til Syd og i Øst og Vest maattet tænke paa denne Dreng og hans lille Historie.

Det var mig, Moderen, der var tilmode, som om jeg selv var Drengen. Mødig gik jeg ud i den

fremmede Verden; thi der var Tider, hvor Smalhans var Køkkenmester i mit Hjem, og jeg vilde ikke sende Børnene ud. Ofte laa der da foran mig store Marker, som jeg maatte slaa, inden jeg kunde vinde Prinsessen; og vist er det, at jeg altid har fulgt Drengens Exempel, og ligesaa vist, at de store Hænder aldrig have manglet for at hjælpe mig. Meget er der endnu hobet op af den Gjerning, som jeg er kaldet til at udrette, skjønt jeg ikke véd, naar og hvor. Men jeg haaber altid paa de store, de velsignede, frelsende Hænder, som nok skulle udrette den Gjerning, jeg ikke formaar at gjøre ved egen Kraft. Og disse samme store Hænder pege op mod det Hjem, hvor der er allerbedst at være. Men forinden vi paa Pilgrimsfarten naa dertil, skulle vi glæde os ved Tilværelsen »gjennem de fagre Riger paa Jorden«.

Jeg véd godt, at ikke Alle i Nutiden ville kunne slutte sig til denne min faste Tro paa de store Hænder, der pege mod det evige Hjem. Men Et ere vi vist Alle enige i — og heri ligger allerede en Anelse om det Andet — vi ville vist Alle sige med det svenske Ordsprog:

»Øst och Vest,
»Hemma bäst.«